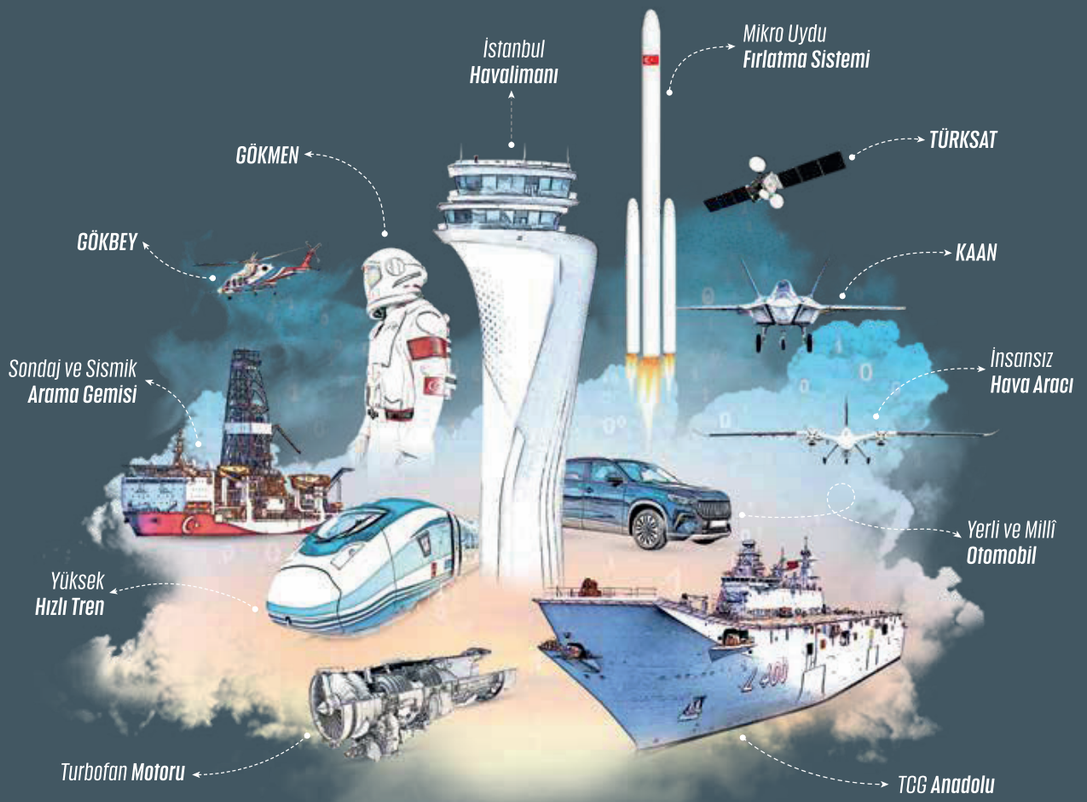
Bu kitaba sığmayan daha neler var!

eba
www.eba.gov.tr

Karekodu okut, bu kitapla ilgili EBA içeriklerine ulaş!

Teknoloji Yolculuğumuz



BU DERS KİTABI MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINCA ÜCRETSİZ OLARAK VERİLMİŞTİR.
PARA İLE SATILAMAZ.

Bandrol Uygulamasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliğin Beşinci Maddesinin İkinci Fıkrası Çerçevesinde Bandrol Taşıması Zorunlu Değildir.

ORTAÖĞRETİM
ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ
AKAİD
11. Sınıf
Ders Kitabı

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI | ORTAÖĞRETİM | DERS KİTABI

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

AKAİD



11. Sınıf

ORTAÖĞRETİM

ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

AKAİD

11. Sınıf

Ders Kitabı

YAZARLAR

Ahmed Şentürk
Arife Yılmaz
Dilek Türk Soydaş
Elif Emine Dirlik
Elif Özcan Bulut
Erol Çam

DEVLET KİTAPLARI
Kitabın Basıldığı Matbaa Adı, 2026

Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları No 11041
Ders Kitapları Dizisi No 2567

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör
Veli Karataş

Dil Uzmanı
Gülsüm Sivri

Görsel Tasarımcı
Ceyda Ayaz

Çoklu Ortam Tasarımcısı
Dr. Nurullah Bora

Program Geliştirme Uzmanı
Leyla Akın

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı
Şafak Cansu Cirit

Rehberlik Uzmanı
Murat Akın

ISBN 978-975-11-9956-0

Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 01.07.2026 tarih ve 163487874 sayılı yazısı ile eğitim aracı olarak kabul edilmiştir. Kurulca bu kitabın kabul edilmiş olması ders kitabından yayınevi ve yazarın/yazarların sorumluluğunu kaldırmaz.



İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

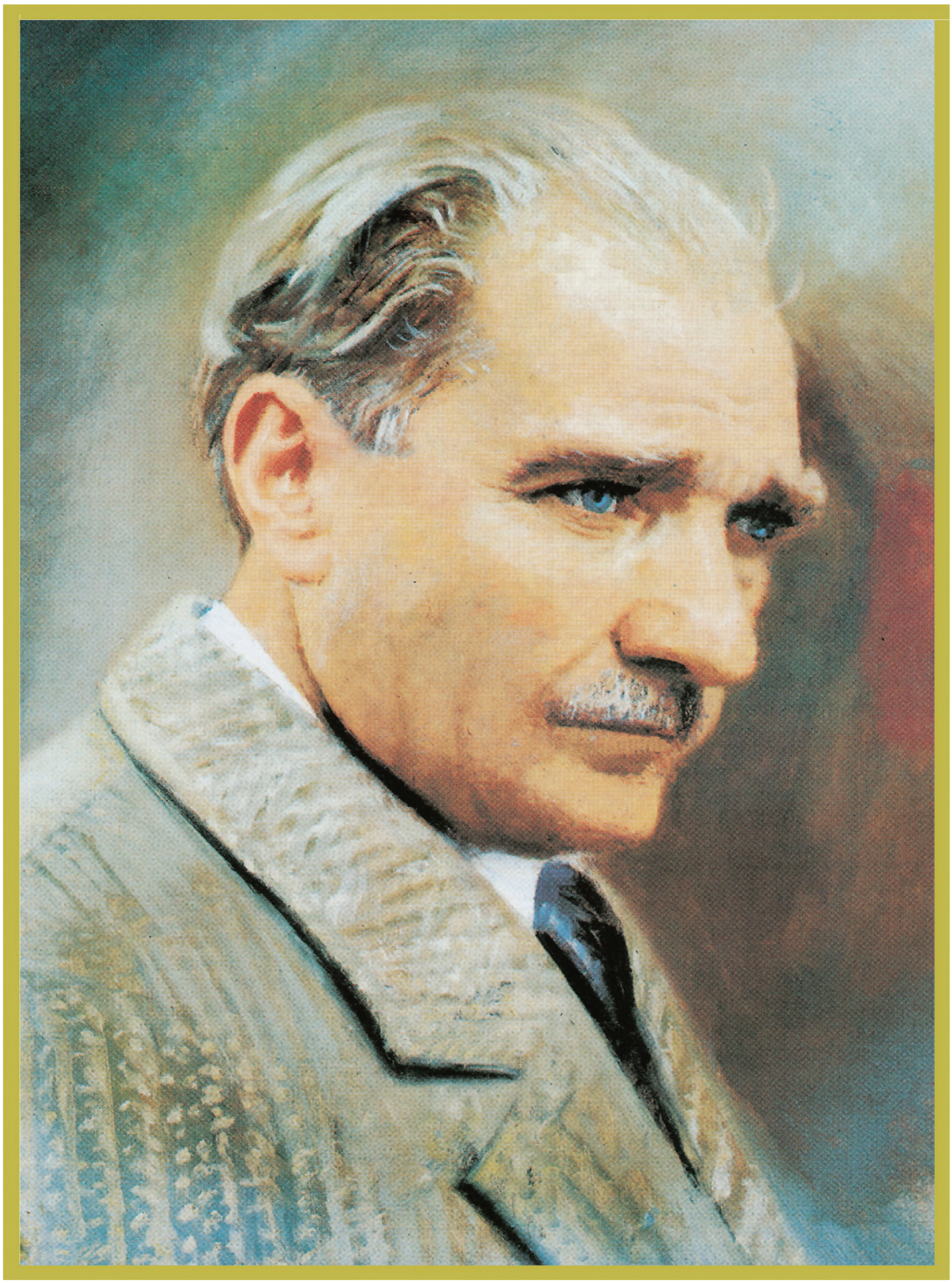
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk



MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İçindekiler

Kitabın Tanıtımı 8

1. Ünite **AKAİD İLMİ VE İMAN KAVRAMI** **12**

1.1. Akaid İlmi 14
1.2. İman ve İmanın Mahiyeti 22
Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme 35
Sonnotlar 41

2. Ünite **ALLAH'A VE KADERE İMAN** **42**

2.1. Allah'ın (cc) Varlığı ve Birliği 44
2.2. Kader İnancı 52
2.3. Kaderle İlişkilendirilen Kavramlar 64
Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme 76
Sonnotlar 82

3. Ünite **PEYGAMBERLERE VE KİTAPLARA İMAN** **84**

3.1. Peygamberlere İman 86
3.2. Peygamberlere Gönderilen Kitaplar 109
Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme 114
Sonnotlar 121

4. Ünite **MELEKLERE VE AHİRETE İMAN** **122**

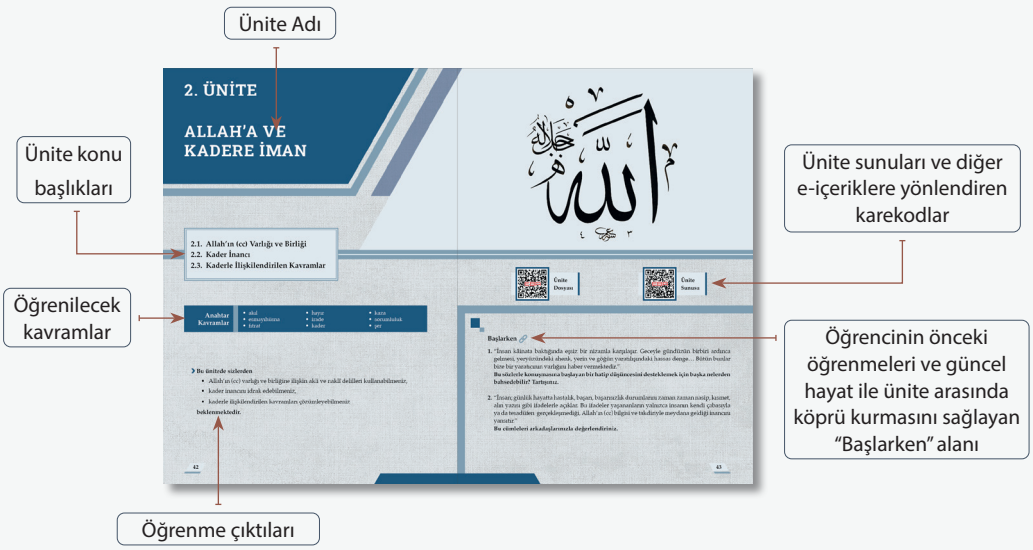
4.1. Meleklere İman 124
4.2. Dünya Hayatı ve Ahiret 133
4.3. Ahiret Hayatının Safhaları 144
Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme 156
Sonnotlar 162
Sözlük 164
Kaynakça 171
Görsel Kaynakça Karekodu 172
Cevap Anahtarı Karekodu 172
Türkiye'nin Mülki İdare Bölümleri ile Kara ve Deniz Komşuları Haritası 173
Türk Dünyası Haritası 174

Kitabın dijital kopyalarında "İçindekiler" sayfasında başlıklar üzerine tıklayarak ilgili sayfalara, iç sayfalarda da sayfa numaralarına tıklayarak "İçindekiler" sayfasına ulaşabilirsiniz.

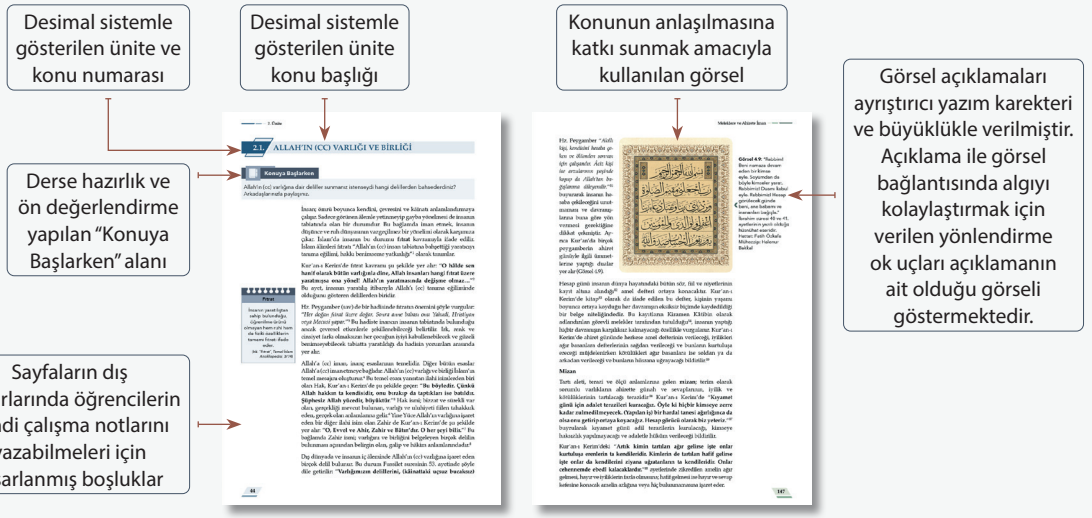
Kitabın Tanıtımı

Bu kitap ünitelerden oluşmaktadır. Her ünitenin başında ünite kapak sayfası yer almaktadır.

Ünite kapaklarında o ünitenin adı, ünitenin alt konu başlıkları, anahtar kavramlar, öğrenciden beklenen öğrenme hedefleri, öğrencinin önceki öğrenmeleri ve güncel hayatla ünite arasında köprü kurmasını sağlayan "başlarken" bölümü yer almaktadır.



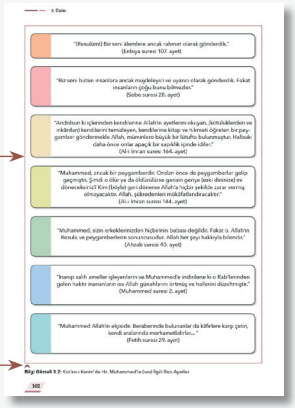
Kitap genelinde kullanılan tüm karekodlar akıllı cihazlarla okutularak ya da kitabın dijital kopyalarında karekod üzerine tıklanarak kitaba ait e-içeriklere ulaşılabilmektedir.



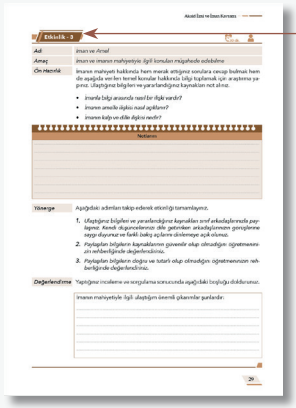
Kitabın Tanıtımı

Konunun anlaşılmasına katkı sunmak amacıyla kullanılan bilgi grafiği

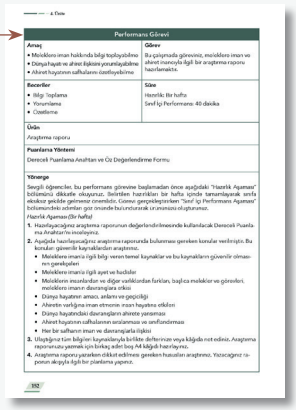
Bilgi grafiği açıklamaları ayrıştırıcı yazım karekteri ve büyüklükle verilmiştir. Açıklama ile bilgi grafiği bağlantısında algıyı kolaylaştırmak için verilen yönlendirme ok uçları açıklamanın ait olduğu bilgi grafiğini göstermektedir.



Öğrencilerin öğrenmelerini pekiştiren etkinlik alanları



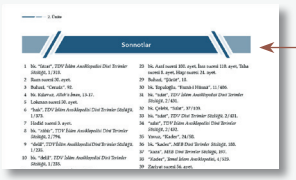
Öğrencinin performans görevi kapsamında yapacağı çalışmaların bulunduğu bölüm



Ünite sonunda ölçme ve değerlendirme sorularının bulunduğu bölüm



Ünite sonunda sonnotların bulunduğu bölüm



Alana özgü kelime, kavram veya tamlamalar, Talim ve Terbiye Kurulu mütalaası ile uygulamaya konulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Kavramları Yazım Kılavuzu'na göre yazılmıştır.

Atıflar İSNAD sonnot sistemine göre hazırlanmıştır.

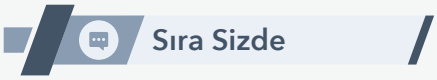
Kitap genelinde kullanılan metinlerin yazım ve noktalamasında aslına sadık kalınmıştır. Ara metin ve etkinlik metinleri aslına sadık kalınarak kısaltılmıştır.

Kitap genelinde kullanılan ayet mealleri Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan meallerden alınmıştır.

Kitabın Tanıtımı

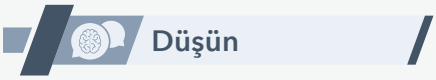
Konu sonlarında öğrenilenleri pekiştirmek amacıyla çalışma yapılabilecek alanlardır.

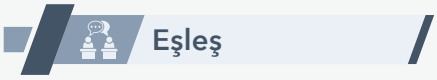




Öğrencilerin konu hakkındaki düşüncelerini ifade ettikleri alanlardır.

Öğrencilerin konuya zihinsel olarak hazırlanmalarını ve konuyla ilgili fikir yürütmelerini sağlayan alanlardır.





Öğrencilerin arkadaşlarıyla eşleşip fikir alışverişinde bulundukları alanlardır.

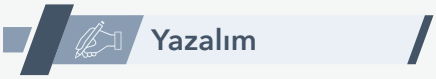
Öğrencilerin konuyla ilgili bilgi ve tecrübelerini paylaştığı alanlardır.



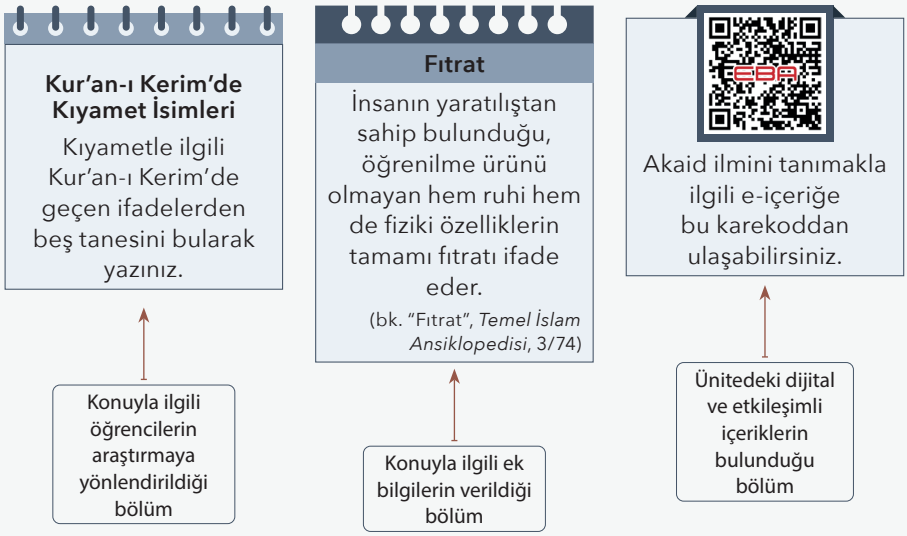


Öğrencilerin konu hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmaları amacıyla kaynak taraması yapmaya yönlendirildikleri alanlardır.

Öğrencilerin araştırma yaptıktan sonra bilgilerini kitap üzerine yazması için ayrılan alanlardır.



Kitabın Tanıtımı



SEMBOLLERİN AÇIKLAMASI			
"Başlarken" alanı		"Konuya Başlarken" alanı	
Etkinliğin başladığı yer		Etkinliğin bittiği yer	
Bireysel etkinlik		Grup etkinliği	
Etkinliğin süresi	35 dk.	Öğretmen rehberliğinde etkinlik	

KISALTMALAR			
as	aleyhisselam	MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
bk.	bakınız	ra	radıyallahüanh
cc	cellecelalüh	sav	Sallallahü aleyhi vesellem
çev.	çeviren	TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı	vb.	ve benzeri
Hz.	Hazreti	vd.	ve diğerleri

1. ÜNİTE

AKAİD İLMİ VE İMAN KAVRAMI

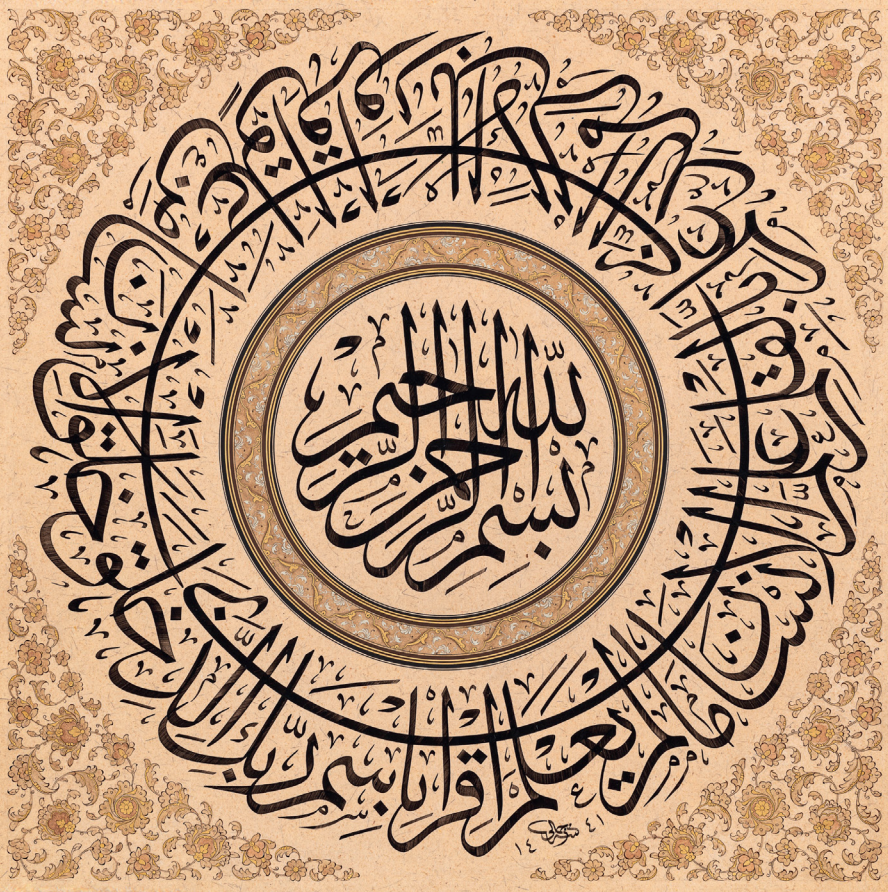
1.1. Akaid İlmi
1.2. İman ve İmanın Mahiyeti

Anahtar Kavramlar		
	• akaid • iman • inkâr	• şirk • tevhit

Bu ünitede sizlerden

- akaid ilmini anlayabilmeniz,
- iman ve imanın mahiyetiyle ilgili konuları müşahede edebilmeniz

beklenmektedir.



Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Başlarken

Akaid, Müslümanların inanç dünyasını şekillendirir ve günlük hayattaki davranışlarına yön verir. Sağlam bir inanç; kişinin ahlaki davranışlarını, sorumluluk anlayışını ve insan ilişkilerini olumlu yönde etkiler. Örneğin tevekkül anlayışını benimseyen bir öğrenci sınavına çalıştıktan sonra kaygıya kapılmaz ve sakinliğini korur. Bu yönüyle akaid; yalnızca nazari bir bilgi alanı olmaktan çıkar, hayatın her alanına yayılan ve insanın davranışlarını şekillendiren bir değerler bütünü hâline gelir.

Yukarıdaki metinden yola çıkarak sağlam bir inancın insan hayatına etkisiyle ilgili farklı bir örneği sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

1.1. Akaid İlmi

Konuya Başlarken

1. Akaid kelimesi size neleri çağrıştırıyor?
2. Akaid ilminde hangi konular ele alınıyor olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik - 1

30 dk.

Adı	*Akaid İlmi*
Amaç	*Akaid ilmini tanımlayabilme*
Araç-gereç/ Kaynaklar	*MEB Dinî Terimler Sözlüğü, TDV İslâm Ansiklopedisi, genel ağ bağlantısı olan bir cihaz*
Ön Hazırlık	Akaid ilmiyle ilgili MEB Dinî Terimler Sözlüğü, TDV İslâm Ansiklopedisi gibi kaynaklardan araştırma yapınız. Araştırma sonucunda ulaştığınız bilgileri inceleyerek uygun olanları tabloda ilgili bölüme yazınız.

Akaid İlmi	
Akaidin Konusu ve Amaçları Hakkında Anahtar Kelimeler	Akaidin Konusu ve Amaçları Hakkında Açıklamalar

Akaid İlmi Hakkında Öğrendiklerimin Özeti

Yönerge Elde ettiğiniz bilgilerden hareketle akaid ilmini tanımlayınız. Tanımınızı oluştururken akaid ilminin konusu ve amacına mutlaka yer veriniz.

Değerlendirme Aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu'nu kullanarak çalışmanızı değerlendiriniz.

Formda yer alan ifadelerle ilgili size uygun olan sütunu işaretleyiniz. Eksik olduğunu fark ettiğiniz öğrenmeleri tamamlayınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Akaid ilminin konusu ve amaçlarıyla ilgili araştırma yaptım.			
2. Araştırma sonuçlarımı düzenli ve odaklı biçimde not aldım.			
3. Notlarımdan yola çıkarak akaid ilmini, konusunu ve amacını tanımlayabildim.			

İlgili Kelimeler

Akd (عقد): Bağlamak, düğümlemek.

Akide (عقيدة): Gönülden bağlanılan inanç.

Akaid (عقائد): Akidenin çoğulu, inanç esasları.

İtikat (اعتقاد): Bir inancı benimseyip ona bağlanmak.

Akaid ilmini tanımakla ilgili e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Akaid, düğümlemek manasındaki akd kökünden türeyen akide kelimesinin çoğuludur. Aynı kökten gelen ve iman sözcüğüyle eş anlamlı kullanılan itikat ise düğüm atmışçasına bağlanmak, bir şeye gönülden inanmak demektir. Bu durumda akide kişinin gönülden bağlandığı ve doğruluğunu kesin olarak benimsediği inancı ifade eder. Terim olarak akaid, İslam'da inanılması gereken temel esasların bütünüdür. Bu temel esaslardan bahseden ilme de akaid ilmi denir.[1]

Akaid ilminin konusu "Allah'a (cc), meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan (cc) olduğuna inanmak" şeklinde sıralanan iman esaslarıdır. Kur'an-ı Kerim ve hadisler, İslam inanç esaslarının öğrenilmesi ve anlaşılması için başlıca kaynaklardır. Kur'an'da İslam inanç esaslarına değinen ve bu başlıklara dair açıklamalar içeren birçok ayet bulunur. Örneğin Nisa suresinin 136. ayetinde bu esaslar şu şekilde belirtilir: "**Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberi'ne, Peygamberi'ne indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman edin. Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve ahiret gününü inkâr eden kimse iyice sapıtmıştır.**" Hadis kaynaklarında da iman esaslarıyla ilgili geniş bir muhteva yer alır. Bu kaynakların inanç, ahiret, cennet, cehennem, kader, kıyamet, fitneler gibi çeşitli bölümlerinde imanla ilgili konular ele alınır. Bir hadiste Hz. Peygamber iman esaslarını şöyle açıklamıştır: "*...Allah'a, Allah'ın meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe inanman, bir de kadere, hayrına şerrine inanmandır...*"[2]

İslam âlimleri, iman esaslarını şu üç ana bölümde inceler: İlahiyyat, nübüvvat, semiyyat. Usulüselase olarak adlandırılan bu bölümlerin içeriği şu şekildedir: Allah'ın (cc) ilmi, iradesi, kudreti ve yaratıcılığına imanın tabii bir sonucu olan kadere iman esası; Allah'a (cc) imanla bir arada düşünülerek ilahiyyat (uluhiyetle ilgili meseleler) başlığında ele alınır. Kitaplara ve peygambere iman esasları birleştirilerek nübüvvat (peygamberlikle ilgili meseleler) bölümünde açıklanır. Ahirete ve meleklere iman ise semiyyat (ahiretle ilgili meseleler) başlığıyla isimlendirilir.[3]

Akaid ilminin amacı; İslam inanç esaslarını doğru bir şekilde öğretmek, imanı taklitten tahkike ulaştırmak, dünya ve ahiret mutluluğuna vesile olmaktır. Bu ilim, Kur'an ve sünnete dayalı bir Allah (cc) inancının yanı sıra doğru bir insan ve kâinat tasavvuru oluşturmaya çalışır. Akaid ilmi, Müslüman'ın neye, nasıl inanması gerektiği konusunda bilinç kazanmasını sağlayarak imanın kalpte yerleşmesine katkıda bulunur. Ayrıca imanı korumak ve sağlam temeller üzerinde muhafaza etmek de akaid ilminin amaçları arasındadır.[4]

Akaid İlminin Ortaya Çıkışı ve Özellikleri

Akaid, iman esaslarını Kur'an-ı Kerim ve hadislerin belirttiği şekilde herhangi bir tartışmaya girmeden aktaran bir ilimdir. Hz. Peygamber hayattayken insanlar itikadi noktalarda merak ettikleri konuları ona soruyor ve kendisinden net cevaplar alıyorlardı. Hz. Muhammed'in (sav) vefatından sonra Müslümanlar arasında ihtilaflar (hilafet meselesi, Cemel ve Sıffin Savaşları, büyük günah işleyen kişinin durumu gibi) ortaya çıkmıştır. İnsanın iradesi, kader ve iman-küfür sınırı gibi meseleler farklı görüşlerin oluşmasına zemin hazırlamıştır. Bu dönemde çeşitli fikir akımları oluşmuş ve itikadi tartışmalar artmıştır. Ayrıca fethedilen yerlerde Müslümanların farklı kültür ve felsefi akımlarla tanışması, akaid alanında yeni soruların doğmasına sebep olmuştur. Böylelikle akaid, zaman içinde inançla ilgili konuları delillerle açıklayan bir ilim hâline gelmiştir.

Akaid ilminin ortaya çıkış sebepleriyle ilgili e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Hz. Peygamber'in vefatından sonra ortaya çıkan itikadi sorular

Müslümanların imanla ilgili konularda doğrudan başvurabilecekleri bir merci kalmamıştır.

Hilafet meselesi etrafında yaşanan siyasi gelişmeler

Yönetimle ilgili tartışmalar zamanla inanç konularını da etkilemiştir.

İç çatışmalar ve fitne olayları

Cemel ve Sıffin gibi olaylar, iman ve küfür sınırının tartışılmasına yol açmıştır.

Kader ve insan iradesi konusundaki görüş ayrılıkları

İnsan fiillerinin Allah'ın (cc) iradesiyle mi yoksa insanın özgür iradesiyle mi gerçekleştiği tartışılmıştır.

Farklı itikadi fırkaların ortaya çıkması

Haricîlik, Mürcie, Kaderiyye gibi gruplar inanç konularında farklı yaklaşımlar geliştirmiştir.

İslam coğrafyasının genişlemesi ve farklı kültürlerle temas

Müslümanlar farklı inanç sistemleri ve felsefi düşüncelerle karşılaşmıştır.

İman esaslarının korunması ve doğru şekilde aktarılma ihtiyacı

Sahih inancın bozulmadan gelecek nesillere aktarılması amaçlanmıştır.

Bilgi Görseli 1.1: Akaid İlminin Ortaya Çıkış Sebepleri



Akaid ilminin özellikleriyle ilgili e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

İslam akaidinde tüm inanç esasları tevhit ilkesine dayanır. Allah'ın (cc) varlığı ve birliğini merkeze alan akaid, Müslüman'ın hem düşünce dünyasını hem de hayat anlayışını şekillendirir. İslam akaidi içeriği itibarıyla açık, anlaşılır bir inanç sistemidir. İnsanın yaratılıştan getirdiği inanma eğilimi, İslam akaidinde tam olarak karşılığını bulur. Bu nedenle İslam inanç esasları insanın duygu, düşünce ve davranışlarına hitap eder. İnsan fıtratıyla da uyumlu olan İslam akaidi, aklıselimin rahatlıkla kabul edebileceği ilkelere dayanır. Delillendirilebilir, tutarlı ve makul bir bütün hâlinde olan bu esaslar; insanın aklını ve kalbini tatmin eden bir açıklığa sahiptir. İslam akaidinin esasları bir bütündür. Bu esasların hepsine iman etmek gerekir. Herhangi birini reddetmek, hepsini inkâr etmek anlamına gelir ve kişiyi iman dairesinden çıkarır. İslam akaidine ait hükümler zamana, topluma ve kişisel tercihlere göre değişiklik göstermez. İman esasları, vahyin ortaya koyduğu şekliyle sabittir.

Akaid Literatürü

Ebu Hanife
el-Fıkhü'l-Ekber

Ebu Cafer et-Tahavi
el-Akidetü't-Tahaviyye

Hakim es-Semerkandi
es-Sevadu'l-Azam

Eşari
el-İbane

Ömer en-Nesefi
Akaid

Uşi
el-Emali

İmam Birgivi
el-Vasıyye

Erzurumlu İbrahim Hakkı
Akaid-i Din-i İslam

Ömer Nasuhi Bilmen
Mülahhas İlm-i Tevhit

İslam ümmeti tarafından genel kabul gören inanç esasları akaid literatürü çerçevesinde ayet ve hadislerle temellendirildiğinde şu şekilde özetlenebilir:

Allah'ın (cc) varlığı ve ezelîliği: Allah'ın (cc) var olduğu, varlığının kendinden olduğu, hiçbir varlığa muhtaç olmadığı, başlangıcı ve sonu bulunmayan bir varlık olduğu kabul edilir.

Kâinatın yaratılmışlığı: Kâinatın ve içindeki bütün varlıkların yaratılmış olduğu, bu yaratmanın tek yaratıcısının Allah (cc) olduğu benimsenir.

Allah'ın (cc) birliği (tevhit) ve sıfatları: Allah'ın (cc) bir olduğu, ibadete layık yegâne varlığın O olduğu, hiçbir varlığa benzemediği, zaman, mekân gibi sınırlayıcı özelliklerden münezzeh bulunduğu kabul edilir. Allah'ın (cc) diri, bilen, dileyen, gücü yeten, işiten, gören, yaratan ve kelam sahibi olduğu; bu niteliklerin O'nun kemal ifade eden sıfatlarını yansıttığı ifade edilir.

Kader ve insan iradesi: Her insanın hayatına dair bir kaderinin bulunduğu ancak insanın irade sahibi olduğu ve yaptığı tercihlerden sorumlu tutulduğu kabul edilir.

Peygamberlik inancı: Peygamberliğin ilahi bir kurum olduğu, Allah'tan (cc) aldıkları vahyi insanlara ilettikleri, güvenilir kimseler oldukları, Hz. Muhammed'in (sav) son peygamber olduğu ifade edilir.

Melekler ve ilahi kitaplar: Meleklere iman edilmesi gerektiği, meleklerin Allah'ın (cc) emirlerini yerine getiren nurani varlıklar olduğu ve ilahi kitapların Allah (cc) tarafından indirildiği kabul edilir.

Ahiret inancı: Ölümden sonra bir hayatın bulunduğu, dirilişin gerçekleşeceği, cennet ve cehennemin var olduğu inancı benimsenir.

Bu esaslar İslam akaidinin temel çerçevesini oluşturur ve Müslümanların inanç dünyasında belirleyici bir yere sahiptir.[5]

Akaid İlminin Özellikleri

İman esaslarını konu edinir.
Akaid, İslam'da inanılması gereken temel esasları ele alır.

Kaynağını Kur'an ve sünnetten alır.
İnanç esasları vahye dayanır, insan görüşüne göre belirlenmez.

Tevhit ilkesini merkeze alır.
Allah'ın (cc) varlığı ve birliği akaidin temelini oluşturur.

Kesinlik ifade eder.
Akaidde zan ve şüpheye yer yoktur, iman kesin bir kabuldür.

Değişmez esaslara dayanır.
İman esasları zamana, topluma ve kişiye göre değişmez.

Bir bütündür.
İman esaslarının tamamına inanmak gerekir, biri reddedildiğinde bütün bozulur.

Açık ve anlaşılırdır.
Akaid dili sade ve nettir, karmaşık ve kapalı ifadelere yer verilmez.

Akıl ve fıtratla uyumludur.
İnsan aklının ve yaratılıştan gelen inanma eğiliminin kabul edebileceği ilkelere dayanır.

Delillendirilebilir niteliktedir.
İnanç esasları akli ve naklî delillerle açıklanabilir.

İnsanın hayatını yönlendirir.
Akaid; Müslüman'ın düşünce dünyasını, davranışlarını ve hayat anlayışını şekillendirir.

Bilgi Görseli 1.2: Akaid İlminin Özellikleri

Etkinlik - 2

20 dk.

Adı	*Akaid İlminin Ortaya Çıkışı*
Amaç	*Akaid ilmini anlayabilme*
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. *Aşağıdaki soruların cevaplarını düşününüz.*
   a) *Akaid ilmi hangi ihtiyaca cevap vermek için ortaya çıkmıştır?*
   b) *İman esaslarının öğrenilmesi ve doğru aktarılması açısından akaid ilminin ortaya çıkışı neden önemli görülmüştür?*
   c) *Akaid ilminin temel özellikleri nelerdir?*
2. *Düşüncelerinizi sıra arkadaşınızla paylaşınız.*
3. *Sıra arkadaşınızla paylaştığınız görüşleri bir araya getirerek ortak sonuçlar belirleyiniz.*
4. *Belirlediğiniz ortak sonuçları sınıftan diğer iki arkadaşınızın düşünceleriyle karşılaştırınız.*
5. *Karşılaştırdığınız düşünceleri sınıfla paylaşınız.*
6. *Sınıf içinde paylaşılan görüşlerden hareketle aşağıdaki şemayı doldurunuz.*

Akaid İlminin Tanımı	Akaid İlminin Ortaya Çıkış Sebepleri
Akaid	
Akaid İlminin Temel Özellikleri	Akaid İlminde Yer Almayan Konular

Değerlendirme Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına "D", yanlış olanların başına "Y" yazınız. Yanlış ifadelerin altına doğrusunu yazınız.

(.....) Akaid ilminin oluşumunda Kur'an ve sünnet yanında aklı da dikkate alan bir anlayış etkili olmuştur.

(.....) İslam akaidi, Müslüman toplumların örf ve âdetlerine dayanarak inanç esaslarını açıklar.

(.....) Akaid ilmi hurafe ve batıl inançların tespit edilmesine katkı sağlar.

(.....) Müslümanların inançla ilgili sorularına cevap verme ihtiyacı akaid ilminin ortaya çıkışında etkili olmuştur.

(.....) Akaid ilmi İslam toplumunda ibadetlerle ilgili uygulama farklılıklarının artması sonucu ortaya çıkmıştır.

Kontrol Noktası

Akaid, İslam'da inanılması gereken iman esaslarını Kur'an-ı Kerim ve sünnete dayanarak açıklayan bir ilim dalıdır. Bu ilim dalı; Allah'a (cc), meleklere, kitaplara, peygamberlere, ahirete, kadere iman gibi temel inançları açıklar ve müminin imanını sağlam bir zemine oturtmayı amaçlar. İslam akaidi; tevhide dayalı, açık, anlaşılır ve insan fıtratına uygun bir inanç sistemidir.

1.2. İman ve İmanın Mahiyeti

Konuya Başlarken

1. İmanın amelle ilişkisi ne olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. İman ve imanın mahiyetiyle ilgili merak ettiğiniz konu ve soruları aşağıdaki tabloya yazınız.

İman ve imanın mahiyetiyle ilgili merak ettiğim konular	İman ve imanın mahiyetiyle ilgili cevabını merak ettiğim sorular

Amentü

İman esaslarını özetleyen "Amentü" terimi, kelime olarak "İnandım." anlamına gelir. Amentü'de sıralanan ve her müminin kabul etmesi gereken iman esasları, imanın ne olduğu sorusuna verilen kısa ve özlü bir cevaptır. Amentü, İslam'da dinî bilgilerin öğretilmesinde öteden beri ilk sırayı alır ve Müslüman çocuklara iman esaslarını öğretmenin formülü olarak kullanılır. Amentü aynı zamanda Müslümanların ortak inanç paydasını da temsil eder. Dünyanın farklı bölgelerinde yaşayan Müslümanlar, farklı kültürlere ve dillere sahip olsalar da Amentü'de dile getirilen iman esaslarında birleşir. Amentü, kimlik ve aidiyet belirlemenin yanında Müslüman'ın ahlaki davranışlarına kaynaklık eden bir inanç çerçevesi sunar. Amentü, ayet ve hadislerden yola çıkılarak şu şekilde ifade edilir.

" آمَنْتُ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَبِالْقَدَرِ خَيْرِهٖ وَشَرِّهٖ مِنَ اللّٰهِ تَعَالٰى

وَالْبَعْثُ بَعْدَ الْمَوْتِ حَقٌّ اَشْهَدُ اَنْ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاَشْهَدُ اَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهٗ وَرَسُوْلُهٗ"

"Allah'a (cc), meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan (cc) olduğuna iman ettim. Ölümden sonra diriliş gerçektir. Allah'tan (cc) başka ilah olmadığına, Muhammed'in O'nun kulu ve elçisi olduğuna şehadet ederim."[6]

Tasdik ve İkrar

Sözlükte doğrulama, gerçekliğini kabul etme, inanma, iman etme, gönülden bağlanma anlamlarına gelen tasdik; terim olarak Allah'ın (cc), peygamberi aracılığıyla göndermiş olduğu şeylerin doğruluğuna kesin olarak inanma, içtenlikle bağlanma manalarına gelir (Görsel 1.1).[7]

Sözlükte kabul etme, doğrulama, onaylama, itiraf etme anlamlarına gelen ikrar; terim olarak Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine iman eden bir kimsenin Müslüman muamelesi görebilmesi için inanmış olduğu değerleri sözlü veya fiilî olarak dışa yansıtması anlamına gelir.[8]

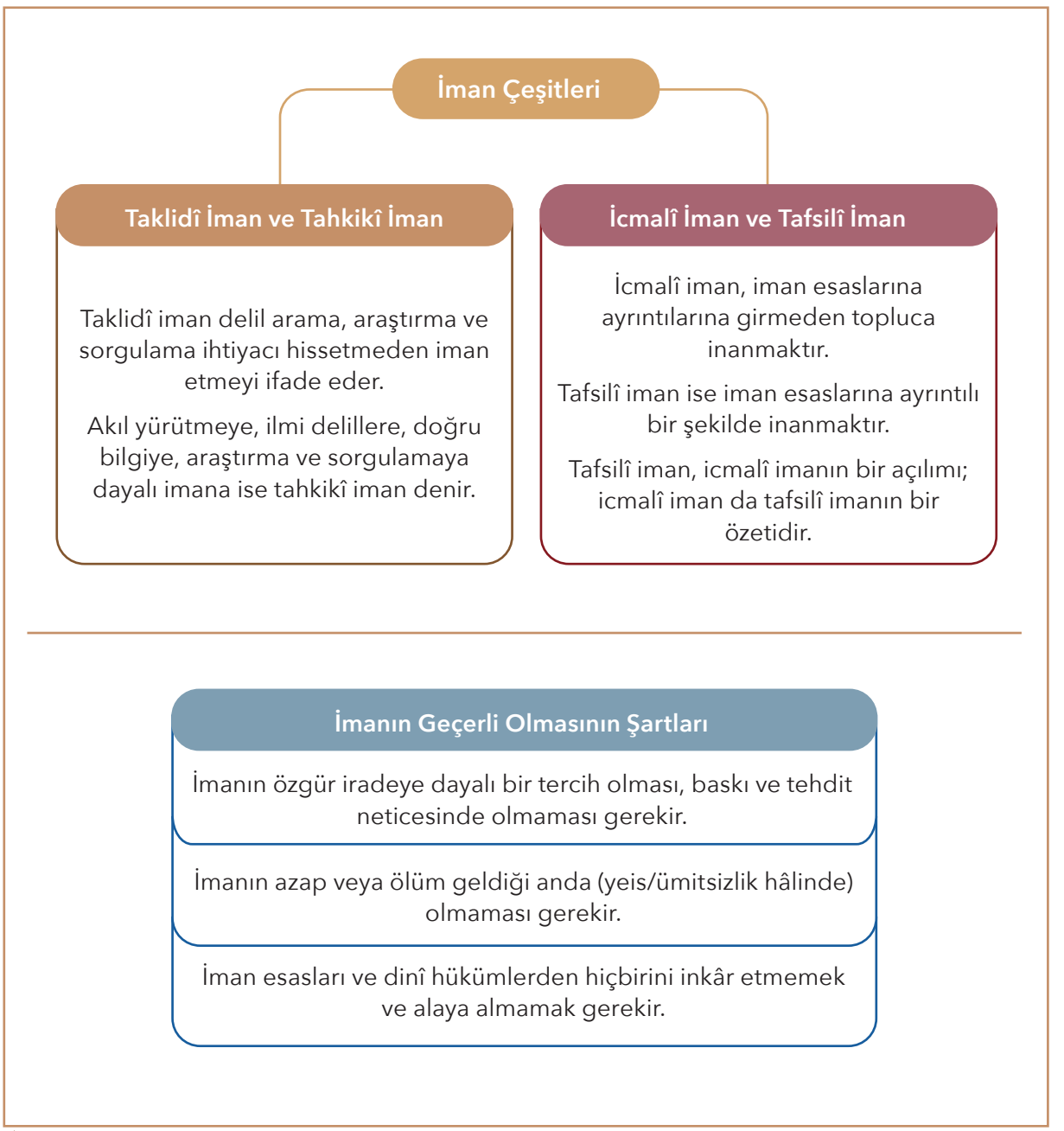


Görsel 1.1: Amentü'nün yazılı olduğu hüsnühat eseridir.
Hattat: Erol Dönmez
Müzehhib: Mamure Öz

Kur'an-ı Kerim'de insanların kalpten inanmadıkları hâlde Müslümanları aldatmak için dille inandıklarını söylemeleri şu şekilde ifade edilir: "**İnsanlardan bazıları da vardır ki inanmadıkları hâlde 'Allah'a ve ahiret gününe inandık.' derler. Onlar (kendi akıllarınca) güya Allah'ı ve müminleri aldatırlar. Hâlbuki onlar ancak kendilerini aldatırlar ve bunun farkında değillerdir. Onların kalplerinde bir hastalık vardır. Allah da onların hastalığını çoğaltmıştır. Söylemekte oldukları yalanlar sebebiyle de onlar için elim bir azap vardır.**"[9] Ayrıca Hz. Peygamber'e hitaben "**Ey Resul! Kalpleri iman etmediği hâlde ağızlarıyla 'İnandık.' diyen kimselerden ve Yahudilerden küfür içinde koşuşanların hâli seni üzmesin...**"[10] buyrularak kalpten inanmayla dille ifade etme arasında fark olduğu belirtilir.

Kalpte iman olduğu hâlde ölüm ve yaralanma tehlikesi karşısında diliyle iman etmediğini söylemenin de mazur görülebileceği ifade edilir. Sahabilerden Ammar bin Yasir, Mekkeli müşriklerin ağır işkencelerine ve ölüm tehditlerine dayanamamış, kalben inanmakla

birlikte Hz. Muhammed'in (sav) dininden çıktığını söylemişti. Daha sonra gelip bu durumunu Peygamber Efendimiz'e sormuştu. Allah (cc), şu ayeti vahyederek Ammar'ın mümin bir kimse olduğunu bildirdi: "**Kalbi imanla dolu olduğu hâlde zorlanan kimse hariç, inandıktan sonra Allah'ı inkâr eden ve böylece göğsünü küfre açanlara Allah'tan gazap iner ve onlar için büyük bir azap vardır.**"[11] Bu ayetlerden anlaşılacağı üzere iman öncelikle kalple tasdik anlamındadır. Bir kimse kalple tasdik ediyorsa Allah (cc) katında mümindir. Kalple tasdik imanın olmazsa olmaz şartıdır. İmanın dille ikrarı ise kişinin Müslümanlar arasında mümin muamelesi görmesi için gereklidir.



Bilgi Görseli 1.3: İman Çeşitleri ve İmana Dair Konular

İman-Amel İlişkisi

Amel; dünyada ve ahirette ceza veya mükâfat konusu olan her türlü iş, davranış ve tutum olarak tanımlanır.[12]

Mülk suresinin 2. ayetinde Yüce Allah şöyle buyurur:

"اَلَّذِی خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَیٰوةَ لِیَبْلُوَکُمْ اَیُّکُمْ اَحْسَنُ عَمَلًا..."

"**O ki hanginizin daha güzel davranacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratmıştır…**" İnsanın bir kul olarak yapacağı her türlü davranış, olumlu veya olumsuz değerlendirilebilecek bir ameldir.

Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette Allah'a (cc) imanla bu inancın gereği olan söz ve fiil birbirinden ayrı kullanılmakla beraber tüm ayetlerde imanla amel peş peşe ve biri diğerini tamamlayıcı şekilde kullanılır.[13] Çünkü amellerin değer kazanabilmesinin ön şartı imandır. İmanın muhafazası, devamlılığı ve güçlenmesi ise amellerle desteklenmesine bağlıdır. İslam âlimlerinin çoğunluğu ameli imanın bir parçası olarak görmemiş, imanı kalple tasdik ve dille ikrar olarak tarif etmiştir.

İslam'da imanla amel arasında güçlü bir ilişki vardır. Mümin, inancını salih amellerle güçlendirmeye ve dinî emirleri yerine getirmeye gayret eder. Nitekim Kur'an-ı Kerim'de "**İman edip salih ameller işleyenlere gelince onlar için altından ırmaklar akan cennetler vardır. İşte bu, büyük başarıdır.**"[14] buyrularak imanla salih amelin birlikte değer kazandığı belirtilir.

Bununla birlikte bir kimse dinî emirleri az veya çok terk ettiğinde günah işlemiş olur ve günahkâr olarak nitelendirilir. Ancak kişinin günah işlemesi onu iman dairesinden çıkarmaz. Günahkâr mümin hakkında hüküm Allah'a (cc) aittir. Yüce Allah dilerse onu affeder, dilerse cezalandırır.

Kebire-Kebair

İslam'da büyük günahlar kebire (çoğulu kebair) kavramıyla ifade edilir. İslam âlimlerinin bu konuda farklı yaklaşımları olmakla birlikte kebire, kesin delillerle yasaklanan ve hakkında ceza öngörülen günahlar için kullanılır. Hadislerde büyük günahlar için "helak edici davranışlar" anlamına gelen mubikat kavramı da kullanılmaktadır. Allah'a (cc) ortak koşmak, adam öldürmek, ana babaya karşı gelmek, yetim malı yemek, faiz yemek, dürüst kadınları iffetsizlikle suçlamak, büyü yapmak, savaştan kaçmak, yalancı şahitlikte bulunmak ve ödenemeyecek miktarda borçlu olarak ölmek büyük günahlar arasında sayılmıştır.

(bk. Bebek, "Kebîre", 25/163)

İmanın Artması ve Eksilmesi

Bir kimsenin iman esaslarının bir kısmına inanıp bir kısmına inanmaması kabul edilemez ve iman esaslarına yeni ilaveler yapması da düşünülemez. Ancak iman, güçlü veya zayıf olma açısından farklılık gösterir. Bazı insanların imanı kuvvetli bazılarının ise zayıftır.[15] Kur'an-ı Kerim'deki "**... İman etmiş olanlara gelince (her inen sure) daima onların imanını artırmıştır…**"[16] ve "**Müminler ancak onlardır ki Allah anıldığı zaman yürekleri titrer. Allah'ın ayetleri kendilerine okunduğu zaman bu onların imanını artırır.**"[17] ayetleri, imanın nitelik yönüyle artma ve eksilme gösterebileceğini ifade eder.[18]

İman/Mümin

İman; sözlükte inanma, tasdik etme, güvende olma, güven verme anlamlarına gelir. Terim olarak ise son peygamber Hz. Muhammed'e (sav) ve onun tarafından insanlığa bildirilen

şeylere hiçbirini dışta bırakmaksızın ve doğruluğu konusunda herhangi bir kuşku duymaksızın inanmaya, kalple tasdik ve dille ikrar etmeye denir.[19] **Mümin**; inanan, iman eden, gönülden bağlanan, güven veren, güvene kavuşturan kimse anlamlarına gelir. Terim olarak ise Allah (cc) katından peygamberleri aracılığıyla gelen her şeyi, tereddütsüz olarak doğrulayan ve kabul eden kişi demektir.[20]

İmanın mahiyetiyle ilgili soruların yer aldığı e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Nifak/Münafık

Kelime olarak içi dışı ayrı olma, ikiyüzlülük anlamlarına gelen **nifak**; terim olarak bir kimsenin İslam'ı gerçekten kabul etmediği hâlde Müslüman gibi görünmesidir.[21] **Münafık**; insanların arasını bozan, toplumu karıştıran, fesatçı, nifak çıkaran, ikiyüzlü kimse anlamlarına gelir.[22]

Küfür/Kâfir

Sözlükte örtme, gizleme, inkâr etme, inanmama, nankörlük anlamlarına gelen **küfür**; terim olarak Allah'ın (cc) varlığını inkâr etmek, İslam'ın hak din olduğunu kabul etmemektir.[23] **Kâfir**; terim olarak Allah'ın (cc) varlığını inkâr eden; yaratmada, emretmede, isim ve sıfatlarında Allah'ı (cc) tek ve eşsiz kabul etmeyen anlamlarına gelir.[24]

Şirk/Müşrik

Sözlükte ortaklık, ortak olma, eş koşma anlamlarına gelen **şirk**; terim olarak Allah'a (cc) inanmakla birlikte başka varlıkları da tanrı kabul etme; zatında, sıfatlarında, fiillerinde, yaratma ve emretme konularında Allah'a (cc) başka bir varlığı eş koşma anlamlarına gelir (Görsel 1.2).[25]

Şirkin büyük bir zulüm olduğu Kur'an-ı Kerim'de şöyle bildirilir:

"وَاِذْ قَالَ لُقْمٰنُ لِابْنِهٖ وَهُوَ يَعِظُهٗ يٰبُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللّٰهِ اِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيْمٌ"

"**Lokman oğluna öğüt vererek 'Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma! Doğrusu şirk büyük bir zulümdür.' demişti.**"[26] Aynı zamanda Allah'ın (cc) şirki asla affetmeyeceği şu ayetle belirtilir: "**Şüphesiz Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz. Bunun dışında kalanları ise dilediği kimseler için bağışlar. Allah'a ortak koşan**



Görsel 1.2: "Yalnız Allah'a kulluk et ve şükredenlerden ol." Zümer suresi 66. ayetinin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Abdurrahman Depeler

kimse büyük bir günah işleyerek iftira etmiş olur."[27] **Müşrik** ise Allah'a (cc) ortak koşan, Allah'ın (cc) dışında birtakım güçlere kutsallık atfeden; şeytanı, tutkularını, bazı kişileri Allah'ı (cc) sever gibi sevip sayan, onlara mutlak itaat eden kişidir.[28]

Tevhit

Tevhit; sözlükte birleme, tek kılma anlamlarına gelir. Terim olarak "Allah'tan (cc) başka ilah yoktur, Muhammed (sav) O'nun Resulü'dür." anlamına gelen "Lâ ilâhe illallah Muḥammedürrasulüllâh" cümlesini kalple tasdik edip dille ikrar etmektir.[29] Aynı zamanda Allah'ı (cc) zatı, sıfatları ve fiillerinde birleme; tek ve eşsiz olduğuna inanma, O'na hiçbir şeyi ortak koşmadan ibadeti yalnızca Allah (cc) için yapma anlamlarına da gelir (Görsel 1.3).[30]



Görsel 1.3: "Allah'tan başka ilah yoktur. O tektir, ortağı yoktur." ifadesinin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Mustafa Parıldar

İnkâr

Sözlükte çirkinlik, kötülük, beğenilmeme, gizleme, saklama, reddetme, tanımama, inanmama, kabul ve tasdik etmeme anlamlarına gelen **inkâr**; terim olarak Allah'ın (cc) varlığı ve birliğini, Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğini kabul etmemek, Allah'ın (cc) buyruklarından birini veya tamamını reddetmek demektir.[31]

Küfre Düşüren Söz ve Eylemler (Elfazıküfür/Efaliküfür)

İslam âlimleri, kişiyi küfre düşürecek tüm sözleri ifade etmek üzere **elfazıküfür** tabirini kullanır.[32] İnkârcıların dilinden aktarılan bazı küfür lafızları ayetlerde şöyle geçer: "... **Meryem oğlu Mesih Allah'tır...**"[33], "... **Allah üçün üçüncüsüdür.**"[34], **"Hayat ancak bu dünya hayatıdır, ölürüz ve yaşarız, bizi ancak zaman helak eder..."**[35], **"Kıyametin kopacağını sanmıyorum..."**[36], **"Rahman (olan Allah, melekleri) evlat edindi, dediler…"**[37], **"Yahudiler 'Allah'ın eli bağlanmış!' dediler…"**[38].

Efaliküfür ise küfre götüren fiil ve davranışlar demektir. İslam âlimleri insanları küfre götürecek fiil ve davranışlardan bazılarını puta tapmak, tapınmak amacıyla Güneş'e, Ay'a, yıldızlara, ateşe veya

İmanın mahiyetiyle ilgili kavramların yer aldığı e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

herhangi bir şahsa secde etmek, tazim ve hürmet kastıyla haç takmak, sihir yapmak, kehanette bulunmak şeklinde sıralamışlardır.[39]

Tekfir

İmanın mahiyetiyle ilgili bilgi kartlarına dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Tekfir; bir şahsın inanç, söz veya davranışlarından dolayı küfrüne hükmedilmesidir.[40] Tekfirin gerek kul hakkı gerekse toplum huzuru ve düzeni açısından sakıncalı sonuçlara yol açabilecek bir tutum olduğuna dikkat edilmelidir.[41] Kur'an-ı Kerim'de "**... Size selam verene dünya hayatının geçici menfaatine göz dikerek 'Sen mümin değilsin.' demeyin...**"[42] buyrularak Müslüman olduğunu söyleyen bir kimsenin kesin olmayan yargılarla dışlanmaması ve tekfir edilmemesi gerektiği vurgulanır. Bir kimsenin kalpten inanıp inanmadığını tespit etmek Allah'a (cc) ait bir mesele olarak değerlendirilir.

Ehlikıble; Kâbe'yi kıble edinen, inanç esaslarını açık bir şekilde inkâr etmeyen ve İslam'ın temel ilkeleriyle çatışan bir davranış sergilemeyen tüm Müslümanlar için kullanılan bir tabirdir. İslam âlimleri, ehlikıblenin tekfir edilmemesi gerektiği konusunda ittifak etmiştir.[43]



Bilgi Görseli 1.4: Kelimeitevhit ve Kelimeişehadet

Etkinlik - 3

30 dk.

Adı	*İman ve Amel*
Amaç	*İman ve imanın mahiyetiyle ilgili konuları müşahede edebilme*
Ön Hazırlık	İmanın mahiyeti hakkında hem merak ettiğiniz sorulara cevap bulmak hem de aşağıda verilen temel konular hakkında bilgi toplamak için araştırma yapınız. Ulaştığınız bilgileri ve yararlandığınız kaynakları not alınız.

- *İmanla bilgi arasında nasıl bir ilişki vardır?*
- *İmanın amelle ilişkisi nasıl açıklanır?*
- *İmanın kalp ve dille ilişkisi nedir?*

Notlarım

Yönerge Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. *Ulaştığınız bilgileri ve yararlandığınız kaynakları sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız. Kendi düşüncelerinizi dile getirirken arkadaşlarınızın görüşlerine saygı duyunuz ve farklı bakış açılarını dinlemeye açık olunuz.*
2. *Paylaşılan bilgilerin kaynaklarının güvenilir olup olmadığını öğretmeninizin rehberliğinde değerlendiriniz.*
3. *Paylaşılan bilgilerin doğru ve tutarlı olup olmadığını öğretmeninizin rehberliğinde değerlendiriniz.*

Değerlendirme Yaptığınız inceleme ve sorgulama sonucunda aşağıdaki boşluğu doldurunuz.

İmanın mahiyetiyle ilgili ulaştığım önemli çıkarımlar şunlardır:

Etkinlik - 4

20 dk.

Adı	*Akaid İlmini ve İmanın Mahiyetini Bilmenin Hayata Etkileri*
Amaç	*İman ve imanın mahiyeti hakkında deneyimlerine dayalı çıkarım yapabilme*
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. *İnancınızın davranışlarınızı doğrudan etkilediğini düşündüğünüz bir durumu hatırlayınız. Bu durumu kısaca yazınız.*

2. *Yazdığınız durum karşısında nasıl davrandığınızı ve bu davranışın inancınızla ilişkisini açıklayınız.*

Değerlendirme Yazdıklarınızdan hareketle aşağıdaki cümleyi tamamlayınız.

Bu deneyim bana iman ve imanın mahiyetinin insan hayatındaki yeriyle ilgili şu sonucu düşündürdü:



Bilgi Görseli 1.5: Akaid İlmini ve İmanın Mahiyetini Bilen Kişinin Özellikleri

Kontrol Noktası

İman; Allah'a (cc), meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere ve hayır ile şerrin O'ndan olduğuna hiçbir şüphe duymaksızın inanmak ve bunu kalple tasdik edip dille ikrar etmektir. İmanın makbul olması için baskı altında olmadan, özgür iradeyle ve ölüm anına bırakılmadan gerçekleşmesi gerekir. İnanç bakımından insanlar mümin, kâfir, münafık ve müşrik olarak sınıflandırılır.

Müslüman'ı kâfir ilan etmek sakınılması gereken bir davranıştır. Akaid ilmini ve imanın mahiyetini doğru anlamak, kişiye manen güç ve huzur verir, anlamlı bir hayat ve ahlaki bir duruş kazandırır. Akaid ilminin ve imanın doğru anlaşılması kişiye kazandırdıkları yanında toplumda güven, dayanışma, adalet ve barış ortamının oluşmasına katkıda bulunur.

Performans Görevi	
Amaç • Akaid ilmini anlayabilme • İman ve imanın mahiyetiyle ilgili konuları müşahede edebilme	**Görev** Bu çalışmada göreviniz, akaid ilmini açıklayarak iman ve imanın mahiyetini bilmenin insan hayatına yansımaları konularını ele alan bir sunu hazırlamaktır.
Beceriler • Dinî Meseleleri Anlama • Müşahede Etme	**Süre** Hazırlık: Bir hafta Sınıf İçi Performans: 35 dakika
Ürün Sunu (dijital veya poster)	
Puanlama Yöntemi Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu	

Yönerge

Sevgili öğrenciler, bu performans görevine başlamadan önce lütfen aşağıdaki "Hazırlık Aşaması" bölümünü dikkatle okuyunuz. Belirtilen hazırlıkları bir hafta içinde tamamlayarak sınıfa eksiksiz şekilde gelmeniz önemlidir. Görevi gerçekleştirirken "Sınıf İçi Performans Aşaması" bölümündeki adımları göz önünde bulundurarak ürününüzü oluşturunuz.

Hazırlık Aşaması (Bir hafta)

1. Hazırlayacağınız sununun değerlendirilmesinde kullanılacak Dereceli Puanlama Anahtarı'nı inceleyiniz.
2. Aşağıda hazırlayacağınız sunuda bulunması gereken konular verilmiştir. Bu konuları güvenilir kaynaklardan araştırınız.
   - Akaid ilminin tanımı ve mahiyeti
   - Akaid ilminin ortaya çıkış sebepleri
   - İmanın tanımı ve mahiyeti
   - İman ve amel ilişkisi
   - İmanın kişinin düşünce dünyasına etkileri
   - İmanın ahlaki tutum ve davranışlara yansımaları
3. Ulaştığınız bilgileri kaynaklarıyla birlikte not ediniz.
4. Sununuzun akışını planlayınız.
5. Sunuda kullanacağınız görsel, başlık ve metinlerin konuyla uyumlu olmasına dikkat ediniz.

Sınıf İçi Performans Aşaması (35 dk.)

1. Hazırladığınız notları kullanarak akaid ilmi, imanın mahiyeti ve bunların hayata yansımaları konulu sunuyu hazırlayınız.
2. Hazırladığınız sunuda hazırlık aşamasında belirtilen konulara yer veriniz.
3. Dereceli Puanlama Anahtarı'ndaki ölçütleri dikkate alarak sunuya son şeklini veriniz.

Değerlendirme Ölçütleri

1. Hazırladığınız ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.
   - Dinî meseleleri anlama
   - Müşahede etme ve sunum
2. Ürünü tamamladıktan sonra aşağıdaki Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu'nu doldurunuz.

Dereceli Puanlama Anahtarı				
Ölçütler	**Değerlendirme**			**Puan**
	Geliştirilmesi Gerekli (1)	**Kabul Edilebilir (2)**	**Oldukça Başarılı (3)**	
Dinî Meseleleri Anlama (Akaid İlmi)	Akaid ilminin tanımı ve kapsamı konusunda eksiklikler tespit edilmiştir. İlmin amaçları ve özellikleri ayırt edilememiştir.	Akaid ilmi doğru tanımlanmış ancak ortaya çıkış sebepleri veya ilmin özellikleri bölümlerinden biri yüzeysel bırakılmıştır.	Akaid ilminin tanımı, konusu ve amaçları eksiksiz şekilde açıklanmıştır. İlmin ortaya çıkış sebepleri ve özellikleri incelenerek net bir çerçeve çizilmiştir.	
Müşahede Etme (İnceleme ve Çıkarım)	İmanın mahiyetine dair merak edilen konu ve sorular kısıtlı kalmış, inceleme sonuçları bir çıkarıma dönüştürülememiştir.	İmanın mahiyetine dair sorular sorulmuş ve inceleme yapılmıştır. Ancak ulaşılan çıkarımlar kanıtlarla yeterince desteklenmemiştir.	İmanın mahiyetiyle ilgili merak edilen hususlar sorularla somutlaştırılmış, inceleme süreci sonucunda tutarlı ve özgün çıkarımlar yapılmıştır.	
Sunum ve Hayata Yansımalar	İmanın hayata yansımaları yeterince ilişkilendirilememiş, sunumda günlük dil kullanılmış ve içerik düzeni sağlanamamıştır.	İman-hayat ilişkisine dair temel örnekler sunulmuş, sunum dilinde ve görsel tasarımda küçük aksaklıklar gözlemlenmiştir.	İmanın hayat üzerindeki etkileri düzenlenmiş, sunumda akademik dil kullanılmış ve görsel düzen sağlanmıştır.	
Toplam:				
Öğretmen Yorumu:				

Öz Değerlendirme Formu	
Adı Soyadı:	
Sınıfı ve Numarası:	

Bu form, akaid ilmini açıklayarak iman ve imanın mahiyetini bilmenin insan hayatına yansımalarını ele alan sunu hazırlama görevinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Formda yer alan ifadelerle ilgili size uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Öğretmeninizin çalışmanızla ilgili geri bildirimlerini "Öğretmenin Yorumu" bölümüne not alınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Bir çalışma planı hazırladım.			
2. Konuyla ilgili bilgileri toplayacağım kaynakları belirledim.			
3. Araştırma konusunun sınırları dışına çıkmadım.			
4. Topladığım bilgilerin doğru olmasına özen gösterdim.			
5. Bilgilerin birbiriyle bağlantısını doğru şekilde belirledim.			
6. Akaid ilminin tanımı, konusu ve amaçlarını açıkladım.			
7. Akaid ilminin ortaya çıkış sebeplerini açıklayarak özelliklerini inceledim.			
8. İman ve imanın mahiyetiyle ilgili sorular sordum.			
9. İmanın kişinin düşünce dünyasına etkilerini ve ahlaki davranışlara yansımasına değindim.			
10. Sununun içerdiği bilgilerin açık ve anlaşılır olmasına gayret ettim.			
11. Sunuyu verilen sürede tamamladım.			

Öğretmen Yorumu:	

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

Aşağıda verilen 1-5. ifadelerin başına ilgili olduğu kavrama ait harfi yazarak tanımlarla kavramları eşleştiriniz.

a) kâfir b) şirk c) münafık
ç) inkâr d) mümin e) tekfir

1. (.....) Allah'a (cc) ortak koşmak; Allah'ın (cc) zatı, sıfatları ve fiillerinde ortağı yahut benzeri olduğuna inanmak

2. (.....) Allah'tan (cc) aldığı ve din olarak tebliğ ettiği hususlarda peygamberleri tasdik eden kimse

3. (.....) İlahi mesajı kabul etmeyen, yaratılıştan gelen inanma yeteneğini körelten, hakkı ve hakikati saklayan ve örten

4. (.....) İnanmadığı hâlde küfrünü gizleyerek kendini mümin gösteren kimse

5. (.....) Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine inanmama, ilahi mesajları reddetme

Aşağıdaki 6-10. cümlelerde boş bırakılan yerleri sözcüklerden doğru olanlarla tamamlayınız.

amel, akide, kelimeitevhit, kalp, kelimeişehadet, iman

6. Akaid ..... kelimesinin çoğuludur ve gönülden bağlanılan şey anlamına gelir.

7. İman ..... ile tasdik ve dille ikrardır.

8. "Şahitlik ederim ki Allah'tan (cc) başka ilah yoktur ve Muhammed (sav), O'nun kulu ve elçisidir." ifadesi ..... olarak adlandırılır.

9. "Allah'tan (cc) başka ilah yoktur, Muhammed (sav) O'nun Resulü'dür." anlamına gelen "Lâ ilâhe illallah / Muḥammedürrasulüllâh" cümlesine ..... denir.

10. Allah'a (cc), meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kaza ve kadere, hayır ve şerrin Allah'tan (cc) olduğuna (kesin bir şekilde) inanmaya ..... denir.

Aşağıdaki 11-14. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

11. Kalple tasdik ve dille ikrar arasındaki ilişkiyi akaid açısından değerlendiriniz.

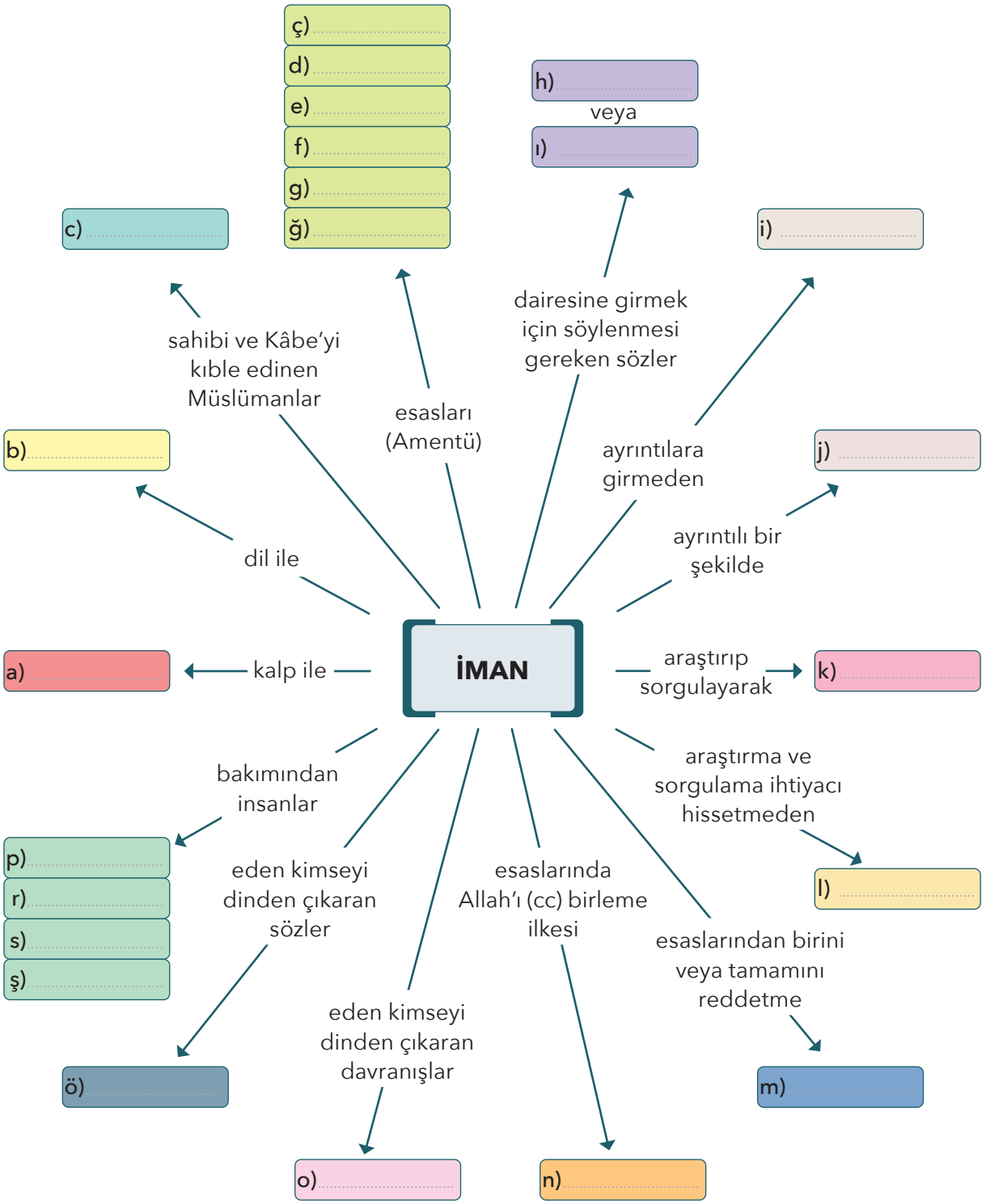
12. İmanın insan hayatına etkilerini duygu, düşünce ve davranış bağlamında açıklayınız.

13. Sağlam bir inanca sahip olan müminin insan ve toplumla ilişkisini açıklayınız.

14. Günümüz insanının karşılaştığı inanç problemleri açısından akaid ilminin önemi nedir? Açıklayınız.

Aşağıdaki kavram haritasında boş bırakılan yerleri sözcüklerden doğru olanlarla tamamlayınız.

inkâr-ikrar-mümin-tasdik-kâfir-efaliküfür-müşrik-Allah (cc)-kelimeitevhit-elfazıküfür-münafık-taklidî-kitaplar-melekler-tahkikî-kelimeişehadet-tevhit-icmali-peygamberler-kader-ehlikıble-tafsilî-ahiret-şirk-amel-nifak-tekfir



Aşağıdaki 15-21. soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

15. Akaid ilmi; Allah'ın (cc) varlığı, birliği ve sıfatlarını; meleklere, kitaplara ve peygamberlere imanı; ahiret, kaza ve kaderle ilgili konuları ele alır. Akaid ilmi, ilk ortaya çıkışı itibarıyla iman esaslarını Kur'an ve hadislerde yer alan bilgiler çerçevesinde ele alan bir ilimdi. Tarihî süreçte İslam'ın farklı coğrafyalara yayılmasıyla birlikte Müslümanlar; farklı kültür, din ve düşünce sistemleriyle karşılaştı. Bu durum, bazı insanların inanç esasları hakkında farklı yorumlar yapmasına ve zaman zaman yanlış anlayışların ortaya çıkmasına neden oldu. Ayrıca kader, iman-amel ilişkisi ve Allah'ın (cc) sıfatları gibi konularda çeşitli tartışmalar yaşandı. Bu gelişmeler karşısında İslam âlimleri, Müslümanların inanç esaslarını doğru, sistemli, akli ve naklî delillere dayalı bir şekilde açıklamak ve yanlış inançlara karşı korumak amacıyla akaid ilmini geliştirmiştir.

Bu metne göre akaid ilmiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) İslam dininde ibadetlerin uygulama esaslarını belirleyen bir ilim dalıdır.
B) İman esaslarını konu edinmiş ve onları akli ve naklî delillerle açıklamıştır.
C) Allah'ın (cc) varlığı ve birliği konusunu ele alan sınırlı bir ilimdir.
D) Mezhepler arasındaki görüş ayrılıklarını ortadan kaldırmayı amaçlayan bir disiplindir.
E) İslam tarihindeki siyasi gelişmeleri inceleyen bir ilim dalı olarak ortaya çıkmıştır.

16. Akaidin konusunu imanın altı esası ve bunlara ilişkin meseleler oluşturur. Ancak geleneğimizde altı iman esası üç ana başlık altında toplanmıştır. Kadere iman; özünde Allah'ın (cc) ilmi, iradesi, kudreti ve yaratıcılığına iman olduğu için bu esas Allah'a (cc) imanla bir arada düşünülerek ikisine birlikte ilahiyyat (uluhiyetle ilgili meseleler) denmiştir. Kitaplara iman, peygamberlerle ve onlara vahyedildiğine iman etmekle ilişkili olduğu için bu iki esas birleştirilerek nübüvvat (peygamberlikle ilgili meseleler) adını almıştır. Son olarak ahiret ve meleklere imanın her ikisi de gayb konusu olduğu ve bunlar hakkında ancak nassa dayanarak bilgi sahibi olunabileceği için semiyyat (ahiretle ilgili meseleler) şeklinde isimlendirilmiştir.

Bu metne göre akaid ilminin konusunu oluşturan iman esaslarının üç ana başlık altında toplanmasının temel gerekçesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) İbadetlerle ve uygulama biçimleriyle doğrudan ilişkili olması
B) Allah'ın (cc) sıfatlarıyla bağlantılı olan ve olmayan şeklinde ayrılması
C) İçerik ve konu bakımından birbirleriyle ilişkilerine göre gruplandırılması
D) Tarihî süreçte ortaya çıkış sırasına göre sınıflandırılması
E) Mezhepler arasındaki farklı yorumlara göre düzenlenmesi

17. Akaid ilminin amacı İslam inanç esaslarını doğru bir şekilde ortaya koymak, açıklamak ve korumaktır. Nitekim akaid, iman esaslarını konu edinen ve bu esasları hem naklî hem de akli delillerle açıklayan bir ilim dalıdır. Akaid ilmi; Allah'a (cc), meleklere, kitaplara, peygamberlere, ahiret gününe ve kadere iman gibi esasları açık, anlaşılır ve sistemli bir biçimde ortaya koyar. Bu yönüyle müminin neye, niçin ve nasıl inanması gerektiğini belirler. Bu ilim sadece nakille yetinmez, gerektiğinde akli çıkarımlarla iman esaslarını destekler. Özellikle tarihî süreçte farklı inanç ve düşünce akımlarının ortaya çıkmasıyla birlikte akaid ilmi, inanç esaslarını savunma görevini de üstlenir.

Bu metne göre

I. İman esaslarını hem naklî hem de akli delillerle açıklar.
II. Müminin bilinçli bir inanca ulaşmasına katkı sağlar.
III. İbadetlerin uygulanış biçimlerini ayrıntılı olarak konu edinir.
IV. Tarihî süreçte farklı düşünce akımlarına karşı savunma görevi üstlenmiştir.

yukarıdaki ifadelerden hangileri doğrudur?

A) I ve II B) I ve III C) II ve IV D) I, II ve IV E) II, III ve IV

18. İmanla amel birbirinden farklı olmakla birlikte ruh ve beden gibi birbirine bağlıdır. İman, insanın düşünce, tutum ve davranışlarına yansır. Kişiyi doğru, dürüst ve sorumlu davranmaya yönlendirir. İmanı olgunlaştırmak ve kuvvetlendirmek için ibadet ve amel gereklidir. İmanla amel arasında iki yönlü bir ilişkiden söz edilebilir. Hakiki iman kişiyi salih amele sevk eder. Sahibini salih amele sevk etmeyen iman, meyvesiz ağaca benzer. Ancak çeşitli sebeplerle ibadet ve ahlaki davranışlardan birini yerine getirememek ya da haram olan bir fiili işlemek sebebiyle amelde kusur, mümini dinden çıkarmaz.

Bu metne göre imanla amel arasındaki ilişki bağlamında aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabına ulaşılamaz?

A) Davranışlara yansımayan bir iman, iman olarak değerlendirilebilir mi?
B) Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak için hangi davranışlardan uzaklaşmak gerekir?
C) İbadet ve ahlaki davranışlardan birini noksan yapmak, kişinin imanını geçersiz kılar mı?
D) İmanın olgunlaşması ve üstün bir seviyeye ulaşması için ibadet ve amel gerekli midir?
E) Amellere yansıması bakımından imanın kişinin davranışlarına etkileri nelerdir?

19. İman esasları bir bütündür ve birbirinden ayrı düşünülemez. Bir müminin gerçek anlamda iman etmiş sayılabilmesi için Allah'a (cc), meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve kadere bir bütün olarak inanması gerekir. Bu esaslardan birini kabul edip diğerini reddetmek, imanın bütünlüğü ile bağdaşmaz. Çünkü iman esasları naslarla bildirilmiş ve birbirini tamamlayan hakikatlerdir.

Bu metinde aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabı doğrudan açıklanmıştır?

A) İmanla amel arasında nasıl bir ilişki vardır?
B) İman esaslarından herhangi birini reddetmek kabul edilebilir mi?
C) İman etmek insan hayatına ne gibi katkılarda bulunur?
D) Müminler Allah'ın (cc) emirlerini uygulamada nasıl davranır?
E) İslam akaidinde inanç esaslarının önemi nedir?

20. Kur'an-ı Kerim'de Allah'a (cc), peygamberlerine ve ahiret gününe inananların, salih amel işleyenlerin kurtuluşa ereceği ve insanların bu konularda irade hürriyetine sahip kılındıkları anlatılır. İman kalbe atfedilen bir fiil olmakla birlikte cennet ehlini iman ve salih amel sahiplerinin teşkil edeceği belirtilerek imanla ilahi emirlere uymak arasında sıkı bir ilişki bulunduğuna dikkat çekilir. Yine Kur'an-ı Kerim'de müminlerin Allah'tan (cc) başka bir tanrıya tapmamak, O'nun haram kıldığı cana kıymamak ve zina etmemek gibi yasaklara uydukları; oruç tutmak, namaz kılmak, iyiliği emretmek, kötülüğü engellemek gibi buyrukları yerine getirdikleri belirtilir. Böylece iradeye dayalı imanın ilahi rızaya uygun amellerle tamamlanmasının gerekliliğine işaret edilir. Gerçek müminler; Allah (cc) anıldığı zaman yürekleri titreyen, O'nun ayetleri okunduğunda imanları artan ve yalnız Rab'lerine güvenen, namazlarını kılan ve servetlerinden Allah (cc) yolunda harcayan kimseler olarak nitelendirilir.

Bu metne göre iman ve salih amelle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi yanlış bir ifade olur?

A) Müminler, Allah'ın (cc) emirlerini hayatlarında hassasiyetle uygular.
B) Müminler iman ettikten sonra kendi iradeleriyle salih amellere yönelir.
C) İmanla salih amel arasında herhangi bir ilişki yoktur çünkü inanç amele etki etmez.
D) İman, Allah'ın (cc) buyruklarına uygun davranışlarla desteklendiğinde gerçek anlam kazanır.
E) Allah (cc) anıldığında gerçek müminlerin kalpleri titrer, O'nun ayetleri okunduğunda imanları artar.

21. Akaid ilmi; Allah'a, meleklere, kitaplara, peygamberlere, ahiret gününe, kadere iman gibi İslam'ın temel inanç esaslarını ele alır. Akaid ilminin amacı iman esaslarını doğru ve sistemli bir şekilde açıklamak, Müslümanların inançlarını sağlam temellere dayandırmak ve yanlış inanç anlayışlarını düzeltmektir. Bu yönüyle akaid ilmi, İslam inancının korunmasına ve doğru anlaşılmasına da katkı sağlar.

Bu paragrafa göre akaid ilmiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) İnanç esaslarını tanıtmakla yetinir.
B) İman esaslarını yalnızca naklî delillere dayalı olarak açıklar.
C) İman esaslarının tarihî gelişimini incelemeyi hedefler.
D) İnanç esaslarını ele alır ve bu esasların doğru anlaşılmasını amaçlar.
E) İman esaslarını açıklamakla birlikte siyasi gelişmeleri de konu edinir.

Daha fazla soruya ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

Sonnotlar

1 bk. Kılavuz, "Akaid", 2/212.
2 Buhari, "İman", 37.
3 bk. Yavuz, Usûl-i Selâse, 42/212.
4 bk. Kılavuz, "Akaid", 2/214.
5 bk. Kılavuz, "Akaid", 2/213.
6 Yavuz, "Amentü", 3/28.
7 bk. "tasdik", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 351.
8 bk. "ikrar", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 164.
9 Bakara suresi 8-10. ayetler.
10 Maide suresi 41. ayet.
11 Nahl suresi 106. ayet.
12 Uludağ, "Amel", 3/13.
13 bk. Rad suresi 29. ayet, Ankebut suresi 7. ayet, Bakara suresi 82. ayet.
14 Buruc suresi 11. ayet.
15 bk. Algül vd., İlmihal, 1/73.
16 Tevbe suresi 124. ayet.
17 Enfal suresi 2. ayet.
18 bk. Algül vd., İlmihal, 1/74.
19 bk. "iman", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 167.
20 bk. "mümin", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 259.
21 bk. "nifak", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 281.
22 bk. "münafık", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 262.
23 bk. "küfür", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 211-212.
24 bk. "kâfir", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 190-191.
25 bk. "şirk", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 342.
26 Lokman suresi 13. ayet.
27 Nisa suresi 48. ayet.
28 bk. "müşrik", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 268.
29 bk. "tevhit", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 365.
30 bk. "tevhit", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 365.
31 bk. "inkâr", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 170.
32 bk. Kılavuz, "Elfâz-ı küfür", 11/26.
33 Maide suresi 17. ayet.
34 Maide suresi 73. ayet.
35 Casiye suresi 24. ayet.
36 Kehf suresi 36. ayet.
37 Enbiya suresi 26. ayet.
38 Maide suresi 64. ayet.
39 Sinanoğlu, "Küfür", 26/536.
40 bk. Algül vd., İlmihal, 1/79-80.
41 bk. Sinanoğlu, "Küfür", 26/536.
42 Nisa suresi 94. ayet.
43 bk. Yavuz, "Tekfir", 40/352.

2. ÜNİTE

ALLAH'A VE KADERE İMAN

2.1. Allah'ın (cc) Varlığı ve Birliği
2.2. Kader İnancı
2.3. Kaderle İlişkilendirilen Kavramlar

Anahtar Kavramlar			
• akıl	• hayır	• kaza
• esmayıhüsna	• irade	• sorumluluk
• fıtrat	• kader	• şer

Bu ünitede sizlerden

- Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine ilişkin akli ve naklî delilleri kullanabilmeniz,
- kader inancını idrak edebilmeniz,
- kaderle ilişkilendirilen kavramları çözümleyebilmeniz

beklenmektedir.



Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Başlarken

1. "İnsan kâinata baktığında eşsiz bir nizamla karşılaşır. Geceyle gündüzün birbiri ardınca gelmesi, yeryüzündeki ahenk, yerin ve göğün yaratılışındaki hassas denge… Bütün bunlar bize bir yaratıcının varlığını haber vermektedir."
   Bu sözlerle konuşmasına başlayan bir hatip düşüncesini desteklemek için başka nelerden bahsedebilir? Tartışınız.

2. "İnsan; günlük hayatta hastalık, başarı, başarısızlık durumlarını zaman zaman nasip, kısmet, alın yazısı gibi ifadelerle açıklar. Bu ifadeler yaşananların yalnızca insanın kendi çabasıyla ya da tesadüfen gerçekleşmediği, Allah'ın (cc) bilgisi ve takdiriyle meydana geldiği inancını yansıtır."
   Bu cümleleri arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

2.1. Allah'ın (cc) Varlığı ve Birliği

Konuya Başlarken

Allah'ın (cc) varlığına dair deliller sunmanız istenseydi hangi delillerden bahsederdiniz? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

İnsan; ömrü boyunca kendini, çevresini ve kâinatı anlamlandırmaya çalışır. Sadece görünen âlemle yetinmeyip gayba yönelmesi de insanın tabiatında olan bir durumdur. Bu bağlamda iman etmek, insanın düşünce ve ruh dünyasının vazgeçilmez bir yönelimi olarak karşımıza çıkar. İslam'da insanın bu durumu **fıtrat** kavramıyla ifade edilir. İslam âlimleri fıtratı "Allah'ın (cc) insan tabiatına bahşettiği yaratıcıyı tanıma eğilimi, hakkı benimseme yatkınlığı"[1] olarak tanımlar.

Kur'an-ı Kerim'de fıtrat kavramı şu şekilde yer alır:

"فَأَقِمْ وَجْهَكَ لِلدِّينِ حَنِيفًا ۚ فِطْرَتَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا ۚ لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ..."

"**O hâlde sen hanif olarak bütün varlığınla dine, Allah insanları hangi fıtrat üzere yaratmışsa ona yönel! Allah'ın yaratmasında değişme olmaz...**"[2] Bu ayet, insanın yaratılış itibarıyla Allah'ı (cc) tanıma eğiliminde olduğunu gösteren delillerden biridir.

Fıtrat

İnsanın yaratılıştan sahip bulunduğu, öğrenilme ürünü olmayan hem ruhi hem de fiziki özelliklerin tamamı fıtratı ifade eder.

(bk. "Fıtrat", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 3/74)

Hz. Peygamber (sav) de bir hadisinde fıtratın önemini şöyle vurgular: "مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ أَوْ يُنَصِّرَانِهِ أَوْ يُمَجِّسَانِهِ" "*Her doğan fıtrat üzere doğar. Sonra anne babası onu Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar.*"[3] Bu hadiste inancın insanın tabiatında bulunduğu ancak çevresel etkenlerle şekillenebileceği belirtilir. Irk, renk ve cinsiyet farkı olmaksızın her çocuğun iyiyi kabullenebilecek ve güzeli benimseyebilecek tabiatta yaratıldığı da hadisin yorumları arasında yer alır.

Allah'a (cc) iman, inanç esaslarının temelidir. Diğer bütün esaslar Allah'a (cc) iman etmeye bağlıdır. Allah'ın (cc) varlığı ve birliği İslam'ın temel mesajını oluşturur.[4] Bu temel esası yansıtan ilahi isimlerden biri olan Hak, Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde geçer: "**Bu böyledir. Çünkü Allah hakkın ta kendisidir, onu bırakıp da taptıkları ise batıldır. Şüphesiz Allah yücedir, büyüktür.**"[5] Hak ismi; bizzat ve sürekli var olan, gerçekliği mevcut bulunan, varlığı ve uluhiyeti fiilen tahakkuk eden, gerçek olan anlamlarına gelir.[6] Yine Yüce Allah'ın varlığına işaret eden bir diğer ilahi isim olan Zahir de Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde yer alır: "**O, Evvel ve Ahir, Zahir ve Bâtın'dır. O her şeyi bilir.**"[7] Bu bağlamda Zahir ismi; varlığını ve birliğini belgeleyen birçok delilin bulunması açısından belirgin olan, galip ve hâkim anlamlarındadır.[8]

Dış dünyada ve insanın iç âleminde Allah'ın (cc) varlığına işaret eden birçok delil bulunur. Bu durum Fussilet suresinin 53. ayetinde şöyle

dile getirilir: "**Varlığımızın delillerini, (kâinattaki uçsuz bucaksız) ufuklarda ve kendi nefislerinde onlara göstereceğiz ki o Kur'an'ın gerçek olduğu onlara iyice belli olsun. Rabbinin her şeye şahit olması yetmez mi?**"

Delil; yol gösteren, doğru yola ya da sonuca ulaştıran, kılavuz, dayanak, işaret demektir.[9] İçerdiği bilginin kaynağı açısından İslam âlimleri delili ikiye ayırır. Bunlardan bütün öncülleri akla dayananlara akli delil, nakle dayananlara da naklî delil denir. Akaide dair esaslar nakil yani Kur'an-ı Kerim ve sünnet kaynaklıdır. Akli delil, naklî delille sabit olmuş esasların daha iyi anlaşılmasına ve doğruluğunun kanıtlanmasına katkıda bulunur.[10] Allah'ın (cc) varlığı ve birliğiyle ilgili akli veya naklî deliller getirilmesi; Allah'ı (cc) inkâr edenlerin tereddütlerini, şüphelerini gidermek içindir. Ayrıca bu deliller, taklit seviyesindeki imanı tahkike ve sarsılmaz bir kesinliğe ulaştırmak için gerekli görülür. İslam'da Allah'ın (cc) varlığını ispat konusunda ayetlerden çıkarılan çeşitli akli deliller vardır. Bunlardan en yaygın olanları hudus deliliyle gaye ve nizam delilidir.[11]

Hudus Delili

Hudus sonradan var olmayı, Allah'ın (cc) zatı dışındaki her şeyin bir başlangıcı olduğunu, âlemin yokken yaratıldığını ifade eder. Kur'an-ı Kerim'de bütün kâinatın Allah (cc) tarafından yaratıldığı vurgulanır.[12] Bu gerçeğe dayanarak Allah'ın (cc) varlığını ispat etmek için başvurulan delillerden biri hudustur.[13] Pek çok ayette yaratmanın mahiyeti ve hikmeti üzerinde durulur. Nitekim Allah Teala gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları altı günde yarattığını; göğü bina edip düzenlediğini, yeryüzünü döşeyip dağlar ve bitkilerle donattığını; bütün bunları ibret alınması için yarattığını bildirir. Ayrıca insanın da başlangıçta hiçbir şey değilken aşama aşama yaratıldığını belirtir.[14] Aklıselim sahibi herkes kolaylıkla kabul edecektir ki âlemde mevcut olan her şey, muhakkak onu var eden bir başka varlığa muhtaçtır. Sürekli değişen ve dönüşen âlemin, ilim (el-Âlim) ve hikmet (el-Hakim) sahibi bir yaratıcı olmaksızın varlığa gelmesi ve varlığını sürdürmesi imkânsızdır. Bu sebeple bütün âlem mahluktur, yaratılmıştır. Âlemi yokken var eden ve onun varlığını idame ettiren bir yaratıcı, Halık vardır. O da Allah Teala'dır.[15]

Hâdis-Muhdis-Hudus

Hâdis: Sonradan var olan, başlangıcı bulunan varlık.

Muhdis: Hâdisi var eden, onu yoktan yaratan varlık.

Hudus deliline göre her hâdis, var olmak için bir muhdise muhtaçtır. Çünkü yokluk kendi kendine var olamaz. Âlem de sonradan var olan ve sürekli değişen bir bütün olduğuna göre hâdistir. O hâlde âlemin de bir muhdisi vardır. Bu muhdis Allah Teala'dır.

(bk. Topaloğlu, "Hudûs", 18/304)

Gaye ve Nizam Delili

Gaye ve nizam, varlık düzeninin mutlaka belli bir amaçla yaratıldığını, kâinatta tesadüften söz edilemeyeceğini, kâinatın yapısında bir düzenin bulunduğunu ifade eder.[16] Kur'an-ı Kerim'de yaratılışın bir amaca dayandığı gerçeği açık şekilde birçok ayette belirtilir. Bunlardan biri de Müminün suresinin 115. ayetinde şöyle dile getirilir: "**Sizi boşuna yarattığımızı ve bize tekrar döndürülmeyeceğinizi mi sandınız?**" Allah'ın (cc) varlığının delillerinden biri de kâinattaki eşsiz düzen

ve ahenktir. Mülk suresinin 3. ayetinde "**O, yedi göğü tabaka tabaka yaratandır. Rahman'ın yaratışında hiçbir uyumsuzluk göremezsin. Bir kere daha bak! Hiçbir çatlak (ve düzensizlik) görüyor musun? Sonra tekrar tekrar bak, bakışların (aradığı çatlak ve düzensizliği bulamayıp) aciz ve bitkin hâlde sana dönecektir.**" buyrulur. Bu ayette kâinattaki eşsiz düzen ve ahenge dikkat çekilir. Allah'ın (cc) yaratmasında insanın bir kusur ve dengesizlik göremeyeceği bildirilir. Yoktan var edilen her şey hikmet üzere ve bir gayeyle yaratılır. Yunus suresinin 5. ayetinde yaratılan her şeyin bir hikmet üzere var olduğu şu şekilde vurgulanır: "**O; Güneş'i bir ışık (kaynağı), Ay'ı da (geceleyin) bir aydınlık (kaynağı) kılan, yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için ona menziller takdir edendir. Allah, bunları (boş yere değil) ancak gerçek ile (hikmeti gereğince) yaratmıştır…**"



Görsel 2.1: "Biz gökleri, yeri ve her ikisi arasında bulunanları ancak hakka ve hikmete uygun olarak yarattık..." (Hicr suresi 85. ayet)

Kâinatın bu şekilde hikmetle ve bir amaç doğrultusunda yaratılması, yalnızca bir yaratıcının varlığına değil O'nun birliğine de işaret eder. Çünkü böylesine bir düzen ve ahenk, ancak tek olan ve her şeyi kuşatan ilahi iradenin eseri olabilir (Görsel 2.1).

Allah'ın (cc) varlığını ispatlamak için ortaya konan deliller yalnızca hudus ve gaye nizam delilleriyle sınırlı değildir. İslam âlimleri, Allah'ın (cc) varlığıyla ilgili delilleri isbatıvacip başlığı altında ele alır. İsbatıvacip, Allah'ın (cc) varlığını temellendirmek amacıyla ortaya konan kanıtların genel adıdır.[17] Bu kapsamda imkân ve fıtrat delillerin de önemli bir yeri vardır.[18]

İmkân Delili

İmkân delili, varlıkları ikiye ayırır. Bunlar, varlığı kendinden olan (vacip) ve var olmak için başkasına muhtaç olan (mümkün) varlıklardır. Kâinatta bulunan varlıkların var olmaları kadar var olmamaları da mümkündür. Bu durum onların varlığa gelmek ve varlıklarını sürdürmek için başka bir sebebe ihtiyaç duyduklarını gösterir. Gözlemlenebilen bütün varlıkların başkasına muhtaç olması kâinatın tamamının mümkün olduğunu ortaya koyar. Mümkün olan bir varlık ise varlığını yine mümkün olan bir sebeple açıklayamaz. Bu nedenle kâinata varlık veren, varlığı kendinden olan ve hiçbir şeye muhtaç olmayan zorunlu (vacip) bir yaratıcı bulunmalıdır. O da Allah Teala'dır.[19]

Akli delillere dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Fıtrat Delili

Fıtrat delili ise Allah'ın (cc) varlığının insan tarafından tabii ve kendiliğinden kabul edilen bir gerçek olduğunu ifade eder. Sağduyusunu koruyan insan bazı durumlar karşısında Allah'ın (cc) varlığını hisseder. Hatta inkâr eden kimseler bile büyük korku veya felâket anlarında kendilerinden üstün bir güce yönelir. Allah'a (cc) imanın insan yaradılışına uygun olduğu bu delille ortaya konur.[20]

Günümüzde Allah'ın (cc) varlığı konusu, çağdaş din felsefesi çalışmalarında da ele alınmakta ve farklı kanıtlar üzerinde de durulmaktadır. Bu kanıtlar arasında ontolojik ve teleolojik deliller, kozmik ve biyolojik tasarım delilleri, dinî tecrübe ve ahlak delilleri yer alır.[21]

İslam, tevhit dinidir. Tevhit; Allah'ı (cc) zatı, sıfatları, mabut oluşunda bir ve tek bilmek, buna inanmak anlamlarına gelir. Kur'an-ı Kerim'deki ayetlerde O'nun zatı, sıfatları ve fiillerinde tek olması sıklıkla vurgulanır.[22]

Tevhidin karşıtı Allah'a (cc) ortak koşma anlamındaki şirktir.[23] Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın (cc) varlığı asla şüphe edilmemesi gereken apaçık bir hakikat olarak beyan edilir.[24] İslam âlimleri Allah'ın (cc) varlığını temellendirmek için "hudus", "gaye ve nizam", "imkân", "fıtrat" gibi delilleri kullanır. Allah'ın (cc) birliğini açıklamak için ise "temanü" deliline başvurur. Bu delile göre birden fazla ilah olsaydı kâinatta düzen olmazdı. Kâinatta var olan düzen, Allah'ın (cc) tek olduğunu ve kâinatın O'nun tarafından yönetildiğini gösterir. Aksi hâlde çelişki ve karmaşa kaçınılmaz olurdu. Temanü deliline göre eğer kâinatta birden fazla ilah olsaydı ve bu ilahlar birbirine zıt iradeler ortaya koysaydı farklı sonuçlar ortaya çıkardı. Örneğin ilahlardan biri bir insanın yaşamasını, diğeri ölmesini isteseydi şu üç ihtimal söz konusu olurdu: Her iki istek birden gerçekleşemezdi. Çünkü bir kişinin hem yaşaması hem ölmesi aynı anda mümkün değildir. Herhangi birinin isteğinin gerçekleşmemesi onların âcizliğini gösterir ki böyle bir varlık ilah olamaz. Son ihtimalde ise sadece birinin isteği gerçekleşir, diğeri başarısız olurdu. Böylece başarısız olan ilah uluhiyet vasfını yitirirdi. Bu durum, kâinatın bir tek ilah tarafından yaratılıp yönetildiğini ortaya koyar.

"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka tanrılar bulunsaydı kesinlikle yerin, göğün düzeni bozulurdu. Demek ki arşın Rabbi olan Allah, onların yakıştırdıkları sıfatlardan münezzehtir."

(Enbiya suresi 22. ayet)

Allah'a (cc) iman, İslam akaidinin merkezinde yer alır ve diğer bütün iman esaslarının temelini oluşturur. Meleklerin varlığına, ilahi kitaplara, peygamberlere, ahiret hayatına ve kadere inanmak Allah'a (cc) imanı esas alır. Çünkü Allah'a (cc) iman olmadan O'nun gönderdiği kitaplardan, peygamberlerden, ahiret hayatından veya kurduğu düzenden söz edilemez. Bu nedenle İslam âlimleri Allah'a (cc) imanı, bütün inanç esaslarının başlangıç noktası olarak görür. Diğer iman esasları Allah'ın (cc) ilmi, iradesi, kudreti ve hikmetiyle doğrudan bağlantılıdır. Allah'a (cc) iman sadece Amentü'deki altı esastan bir inanç başlığı değildir, tüm inanç esaslarını birleştiren ve anlamlı kılan temel dayanak noktasıdır.

Akli ve naklî delillere dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Etkinlik - 1

35 dk.

Adı	*Delillerin İzinde Tevhit Yolculuğu*
Amaç	*Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine ilişkin akli ve naklî delilleri kullanabilme*
Araç-gereç/ Kaynaklar	*Kur'an-ı Kerim meali, Hadislerle İslam, TDV İslâm Ansiklopedisi, genel ağ bağlantısı olan bir cihaz*
Ön Hazırlık	Allah'ın (cc) varlığı ve birliği hakkındaki akli ve naklî delilleri araştırınız. Araştırmanızda Diyanet İşleri Başkanlığının Kur'an-ı Kerim meali ve Hadislerle İslam eseri yanında TDV İslâm Ansiklopedisi'ni de kullanınız. Ulaştığınız delilleri, kaynaklarını da ekleyerek boş bırakılan yere not ediniz.

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. *Ulaştığınız delillerin benzerlik, farklılık ve tamamlayıcılık yönlerini tespit ederek aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerlere örnekteki gibi yazınız.*

Akli Delil	Naklî Delil	Benzerlik/Farklılık	Tamamlayıcılık
Hudus Delili	"O, göklerin ve yerin eşsiz yaratıcısıdır..." (Bakara suresi 117. ayet)	Hem akli hem de naklî delil kâinatın sonradan yaratıldığını ifade eder.	Akıl, kâinatın başlangıcını kanıtlar; ayet yaratıcıyı doğrudan bildirir.

2. *Allah'ın (cc) varlığı ve birliğiyle ilgili "kâinatın düzeni, yaratılış, tasarım, nedensellik, eşsizlik" meselelerinden birini seçerek aşağıdaki adımları tamamlayınız.*

Düşün

Seçtiğiniz meseleyi aşağıdaki boş alana yazınız ve bu meselenin akli veya naklî delillere dayandırılarak nasıl açıklanacağını düşününüz.

Eşleş

Sıra arkadaşınızla eşleşiniz. Seçtiğiniz meselenin akli veya naklî delillerle nasıl açıklanacağı konusunda fikir alışverişi yapınız.

Paylaş

Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Değerlendirme Paylaşılan cevapları sınıfça değerlendiriniz. Kendi cevaplarınızda eksik varsa tamamlayınız, yanlış varsa düzeltiniz.

Allah'a (cc) İman

1. Güven ve huzur kaynağıdır. Allah'a (cc) iman eden kimse kâinatın sahipsiz, kendisinin yalnız olmadığını bilir.

2. İnsanın hayatını yönlendirir. Duygu, düşünce ve davranışlarını düzenler.

3. Sabırlı olmamızı sağlar. Zorluk ve musibetler karşısında sabrı kuşanmayı, yaşananların Allah'ın (cc) bilgisi ve kudreti dâhilinde olduğunu unutmamayı sağlar.

4. Şükür bilincini geliştirir. İnsan, sahip olduğu nimetlerin Allah'tan (cc) geldiğini bilerek şükretmeyi öğrenir.

5. Sorumluluk duygusu kazandırır. İnsana kulluk bilinci aşılayarak sorumluluklarını yerine getirme isteğini güçlendirir.

6. Ahlaki olgunluğa yönlendirir. Doğruluk, güvenilirlik, dürüstlük, adalet, merhamet gibi güzel ahlak hâllerini hayata taşımaya yardımcı olur.

7. Umudu canlı tutar. Allah'a (cc) iman ümitsizliği önler, insanın geleceğe umutla bakmasına imkân tanır.

8. Varoluşu anlamlı kılar. Hayata anlam ve amaç kazandırır. Allah'a (cc) iman, hayatı tesadüflerin değil ilahi iradenin eseri olarak görmeyi sağlar.

9. Kardeşliği ve toplum barışını besler. Allah'a (cc) iman, bütün insanların aynı yaratıcının kulu olduğu bilincini kazandırır.

10. Ölüm ve ahiret bilinci kazandırır. Allah'a (cc) iman ölümün bir son olmadığını öğretir.

11. Tevekkül duygusu kazandırır. Allah'a (cc) iman eden kişi elinden geleni yaptıktan sonra sonucu Allah'a (cc) bırakır. Tevekkül kaygıyı azaltır ve iç huzuru artırır.

12. Öz güven ve şahsiyet kazandırır. Allah'a (cc) iman kişiye kimlik bilinci verir, inandığı gibi yaşamasına imkân tanır.

13. Sanat, ilim ve düşünceye ilham kaynağı olur. Allah'a (cc) iman, kâinatı bir kitap gibi okuyarak insanı ilim öğrenmeye, düşünmeye ve sanata yönlendirir.

Etkinlik - 2

10 dk.

Adı	*Benim Hayatımdaki Yansıma*
Amaç	*Allah'a (cc) imanın insan hayatına yansımasına ilişkin kendi deneyimlerine dayalı çıkarım yapabilme*
Yönerge	Allah'a (cc) imanın hayatınızda sizi etkilediği durumları düşününüz. Deneyimlerinizi aşağıdaki örnekleri dikkate alarak bir cümleyle ifade ediniz. Boş kartlarda ise kendi deneyiminizden hareketle farklı bir durumu belirleyerek Allah'a (cc) imanın davranışlarınızdaki rolünü kısaca yazınız.



Değerlendirme Verilen alana Allah'a (cc) imanın insan hayatına yansıması hakkında bir slogan yazınız.

Benim Sloganım:

Kontrol Noktası

İnsan kendisine ve çevresine baktığında bu dünyanın sadece görünenlerden ibaret olmadığını fark eder. Allah'a (cc) iman İslam'ın temelidir. Diğer bütün iman esasları Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine inanmak üzerine kuruludur. Allah'ın (cc) varlığını anlamada akli ve naklî deliller önemlidir. İslam âlimleri, Allah'ın (cc) varlığını açıklamak için bazı akli deliller ortaya koymuştur. Gaye ve nizam, hudus delilleri gibi. Bu deliller insanı tevhit inancına götürür. Bu inanç İslam'ın özüdür. Allah'a (cc) iman sadece bir bilgi meselesi değil insan hayatına yön veren, etki eden önemli bir konudur.

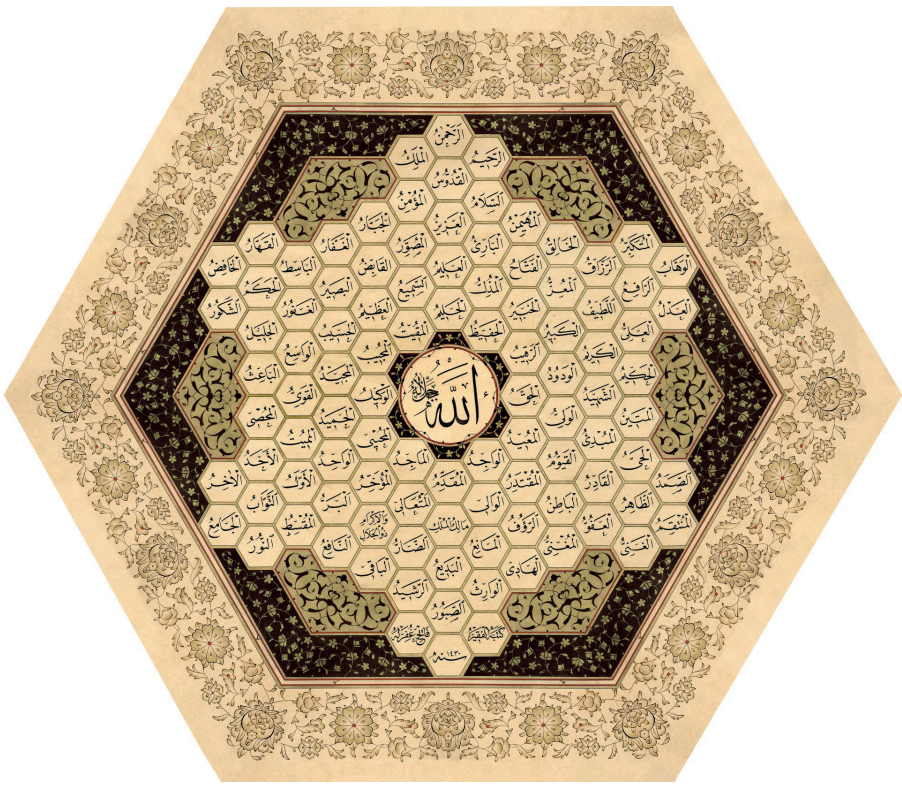
2.2. Kader İnancı

Konuya Başlarken

1. Kadere imanla ilgili meseleleri bilmenin Allah (cc) ve kader inancına faydaları neler olabilir? Düşününüz.

2. Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarını bilmenin O'nu tanımadaki etkisini arkadaşlarınızla tartışınız.

Allah'ı (cc) tanımak için müracaat edilmesi gereken ilk kaynak Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an-ı Kerim, sadece Allah'ın (cc) varlığı ve birliğinden bahseden bir kitap değildir. Aynı zamanda bu kitapta Yüce Allah'ı tanıtan ayetler de yer alır.[25] Bu ayetler, O'nun isim ve sıfatları hakkında bilgi verir. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın (cc) isimleriyle ilgili özel bir kullanım vardır. Allah'ın (cc) isimlerine Kur'an ayetlerinde **esmayıhüsna** denir (Görsel 2.2). Esmayıhüsna terimi, Allah'a (cc) nispet edilen en güzel isimler olarak tanımlanır.[26]



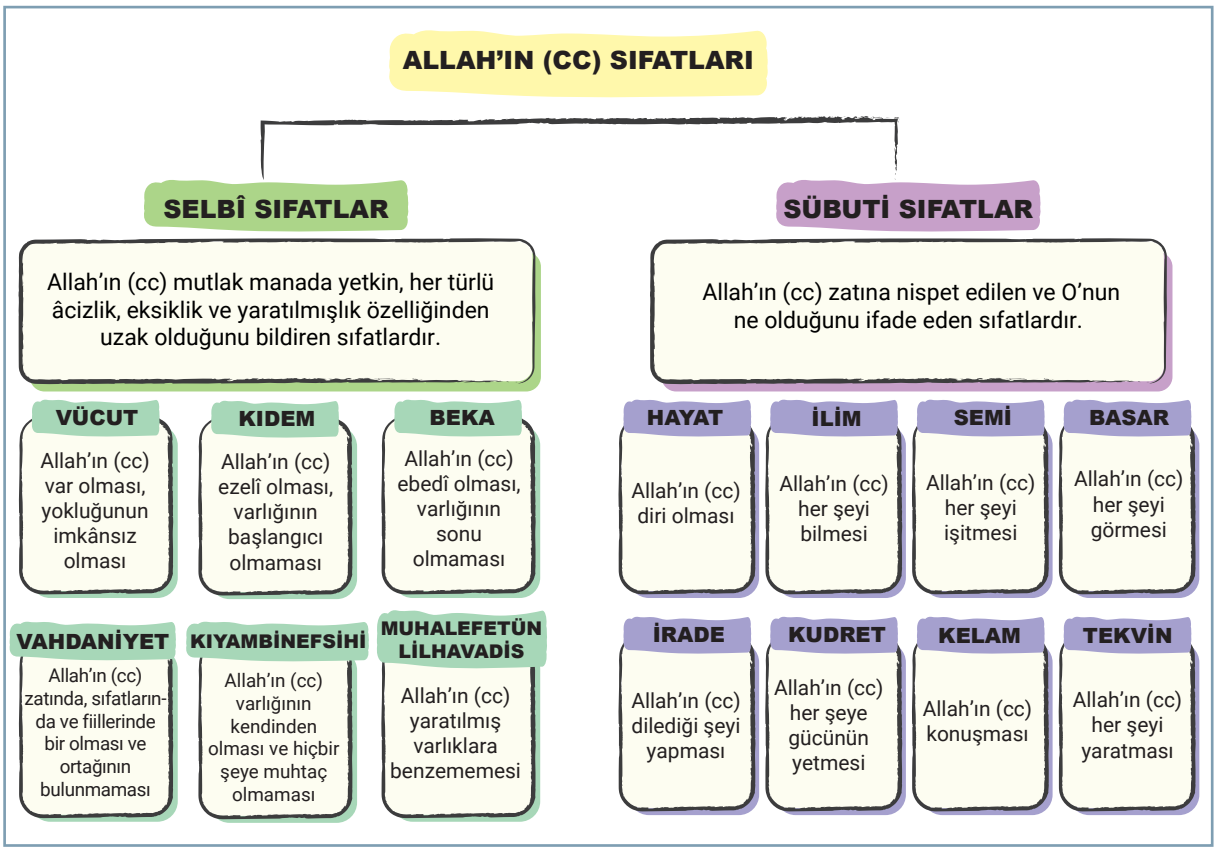
Görsel 2.2: Esmayı-hüsnanın yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Fatih Özkafa Müzehhip: Esra Özkafa

Esmayıhüsna ifadesi Kur'an-ı Kerim'de dört ayrı yerde geçer.[27] Bu ayetlerde en güzel isimlerin Allah'a (cc) ait olduğu vurgulanır. Hz. Peygamber, esmayıhüsnanın önemini hadislerinde şöyle beyan etmiştir: "إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِائَةً إِلا وَاحِدًا، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ" *"Allah'ın yüzden bir eksik, doksan dokuz ismi vardır. Kim bu isimleri sayarsa cennete girer."*[28] Bu hadisi rivayet eden kaynakların bazılarında doksan dokuz isme de yer verilir.[29]

Allah'ın (cc) isimleri yanında sıfatları da vardır. Sıfat; bir varlığı taşıdığı hâl ve özellikleriyle nitelemek, tasvir etmek anlamlarına gelir. Akaid ilmi açısından sıfat, Allah'ın (cc) insanlarca bilinip tanınmasını sağlayan nitelikler olarak tanımlanır.[30]

Allah'ı (cc) tanımanın ve O'nun yüceliğini kavramanın en temel yollarından biri de O'nun sıfatlarını doğru şekilde öğrenmektir. Allah'ı (cc) niteleyen sıfatlar öğrenilmesini kolaylaştırmak için anlamları dikkate alınarak çeşitli gruplara ayrılır.[31] Bu tasniflerin merkezinde zatî sıfatlar yer alır. Allah'ın (cc) insanlar tarafından bilinebilmesi için zatına nispet edilen mana ve mefhumlar vardır. Zatî sıfatlar, Allah'ın (cc) zatını niteleyen ve varlığından ayrı düşünülemeyen sıfatlardır.[32] Zatî sıfatlar da kendi içinde nefsî, selbî ve sübuti olmak üzere sınıflandırılır. Bu grubun içinde yer alan nefsî sıfat, Allah'ın (cc) zatına nispet edilen vücut kavramından ibarettir. Selbî sıfatlar; Allah'ı (cc) zatına layık görülmeyen her türlü âcizlik, eksiklik ve yaratılmışlık gibi niteliklerden tenzih etmeyi gerektiren sıfatlardır. Bu sıfatlar, Allah'ın (cc) ne olmadığını açıklar. O'nun bütün kusurlardan uzak bulunduğuna inanmayı ve bunu dille söylemeyi ifade eder. Sübuti sıfatlar ise Allah'ın (cc) zatına nispet edilen anlamlardır ve O'nun ne olduğunu şüpheye yer bırakmayacak şekilde açıklar.[33]

Allah'ın (cc) sıfatlarına dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.



Bilgi Görseli 2.1: Allah'ın (cc) sıfatları

Allah'ı (cc) tanımada önemli bir rol oynayan bu sıfatlar sadece teorik bilgi sunmaz, Allah'ın (cc) kâinattaki fiillerini ve insan hayatındaki etkilerini anlamlandırmaya da yardımcı olur. Sübuti sıfatlar arasında özellikle ilim, irade, kudret ve tekvin kader inancıyla doğrudan ilişkilidir. Zira Allah (cc) her şeyi hakkıyla bilen (ilim), dileyen (irade), dilediğini gerçekleştirmeye gücü yeten (kudret) ve varlıkları yoktan yaratan (tekvin) bir kadirimuhtardır. Bu sıfatlar sadece Allah'ın (cc) nasıl bir varlık olduğunu açıklamakla kalmaz, insanın kadere iman konusunu nasıl ele alması gerektiğinin ana ilkelerini de belirler. Netice olarak Yüce Allah'ı sıfatlarıyla tanımak kader inancını daha doğru kavramayı sağlar.

Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarına dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Yüce Allah, canlı ve cansız bütün varlıkları bir nizam ve plana göre yaratmıştır. İslam'da bu plan ve düzen, kader ve kaza kavramlarıyla ifade edilir. Kader ve kazaya inanmak İslam'ın inanç esaslarındandır.



Görsel 2.3: "Her şey onun katında bir ölçü iledir." Rad suresi 8. ayetin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Muhammed Yaman Müzehhib: Selcen Belgin Balıkçı

Kader; sözlükte gücü yetmek, planlamak, ölçüyle yapmak anlamlarına gelir.[34] Terim olarak Allah'ın (cc) sonsuz ilmi ve kudretiyle başlangıçtan sona kadar evrende olacak olan her şeyi programlaması, varlıkları istediği şekil ve biçimde yaratması ve insanların özgür iradelerine göre yapacakları her şeyi Allah'ın (cc) önceden bilmesi, takdir etmesi, bir plana göre düzenlemesidir (Görsel 2.3).[35] Kader, kâinatın bütününü kuşatan düzenin ve planın işleyişini ifade eder. Bu yönüyle kâinattaki diğer varlıklar gibi insan da bütün fiilleriyle kaderin bir parçasıdır.

Kaderle doğrudan irtibatlı olan **kaza** kavramı ise hükmetme, karara bağlama, emretme anlamlarındadır. Kaza; Allah'ın (cc) kulları için belirlediği şeylerin zamanı ve yeri gelince tek tek ortaya çıkması, uygulanıp gerçekleşmesidir.[36] Kader; Allah'ın (cc) kâinattaki nesne ve olayları bir plana göre belirlemesini, kaza ise bu belirlenen planın vakti gelince icra edilmesini ifade eder.[37]

Kader ve kazaya inanan kişi bu dünyada belli bir amaç doğrultusunda yaratıldığını,[38] hayır ve şerrin Allah'ın (cc) kudretiyle gerçekleştiğini bilir. Başına gelen iyi şeyler için şükreder, zorluklar karşısında sabreder. Aynı zamanda akıl ve irade sahibi olduğu için yaptığı tercihlerden sorumlu olduğunu da bilir.

Etkinlik - 3

20 dk.

Adı	*Tefekkür Zamanı: Hz. Ömer'in Kararı*
Amaç	*Kader inancını idrak edebilme*
Yönerge	Aşağıdaki metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Hz. Ömer, İslam ordusuyla Şam'a sefere çıktığında Şam civarında veba salgını olduğunu öğrenir. Bu durumu görüşmek üzere muhacir ve ensarı toplayarak istişarelerde bulunur. İstişarelerin sonucunda geri dönme ve insanları veba tehlikesine atmama görüşü çıkar. Bunun üzerine Hz. Ömer, Medine'ye dönülmesi emrini verir. Fakat ordu komutanı Ebu Ubeyde, bu durumu kader inancıyla bağdaştıramamış olacak ki Hz. Ömer'e "Allah'ın (cc) kaderinden mi kaçıyorsun?" diye sorar. Hz. Ömer "Evet, Allah'ın (cc) bir kaderinden diğer bir kaderine kaçıyoruz." diye cevap verir ve "Develerini otlatmak için biri verimli diğeri kıraç iki yamaçlı bir vadiye götürsen ve onları ister otu bol yerde ister çorak yerde otlatsan sonuçta her iki yerde de Allah'ın (cc) kaderiyle otlatmış olmaz mısın?" diye sorar.

(bk. Özafşar vd., *Hadislerle İslam*, 1/601)

a) *Hz. Ömer'in aldığı karar, kader inancı ve insanın iradesi açısından nasıl yorumlanabilir? Düşüncelerinizi paylaşınız.*

b) *Bu metinde vurgulanan kader inancını kendi hayatınızdan bir örnekle açıklayınız.*

c) *Bu metindeki olayın akıl, irade ve sorumluluk kavramlarıyla ilişkisi ne olabilir? Açıklayınız.*

d) *Bu metindeki olaya dair düşüncelerinizden hareketle kader inancına ilişkin çıkarımlarınızı yazınız.*

.....

.....

Değerlendirme Aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu'nu kullanarak çalışmanızı değerlendiriniz.

Formda yer alan ifadelerle ilgili size uygun olan sütunu işaretleyiniz. Eksik olduğunu fark ettiğiniz öğrenmeleri tamamlayınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Hz. Ömer'in "Allah'ın (cc) bir kaderinden diğerine kaçıyoruz." sözünü akıl ve mantık süzgecinden geçirerek muhakeme ettim.			
2. Veba örneğinden yola çıkarak tedbir almanın kaderle çelişmediği konusunda çıkarım yaptım.			
3. Kader inancıyla cüzi irade (insan seçimi) arasındaki bağı kendi hayatımdan bir örnekle ilişkilendirebildim.			
4. Akıl, irade ve sorumluluk kavramlarının kaderle olan bağını idrak ettim.			
5. Grup arkadaşlarımın görüşlerini dikkatle dinledim ve kendi düşüncelerimi nezaketle paylaştım.			
6. Bu etkinliğin sonunda başıma gelen olaylarda kendi tercihlerimin rolünü fark ederek öz farkındalık geliştirdim.			

Kader konusu hem Allah'ın (cc) sıfatlarıyla hem de sorumlu bir varlık olan insanın yapıp ettikleriyle ilgilidir. İnsana irade veren ve onu tercihlerinde özgür bırakan Yüce Allah, davranışlarının sonuçlarından insanın kendisini sorumlu tutar. İnsanın kader konusunu doğru bir şekilde anlayabilmesi için akıl, irade ve sorumluluk kavramlarını ele almak gerekir. Akıl, insanın doğruyu yanlıştan ayırmasını; irade, bu doğrultuda seçim yapmasını, sorumluluk ise yaptığı tercihin sonucunu üstlenmesini ifade eder. Bu üç kavram, kader inancını tamamlar.

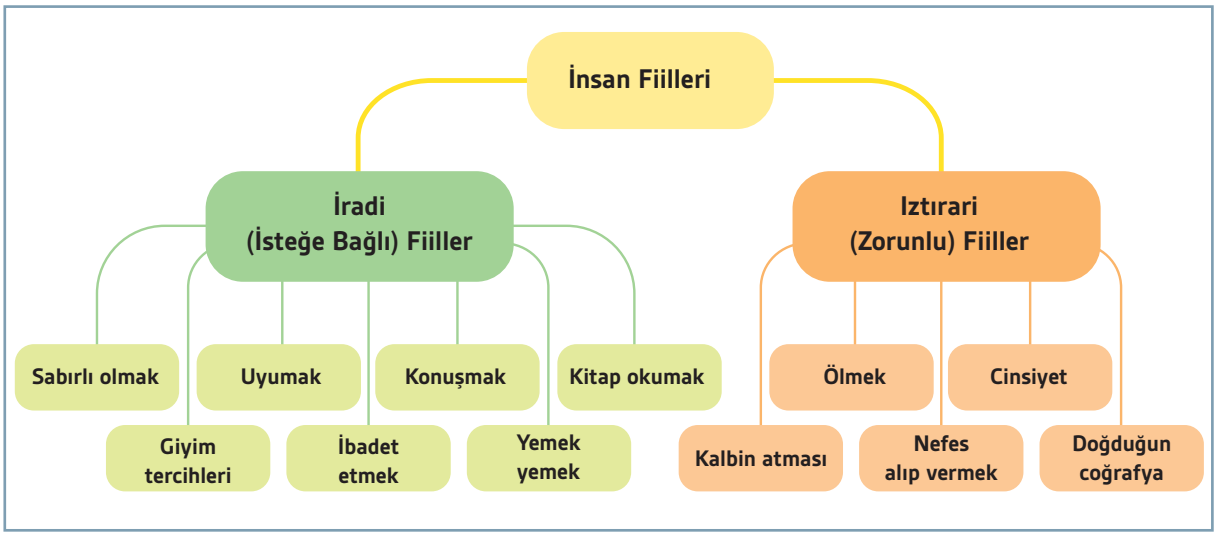
Akıl

İnsanı diğer varlıklardan ayıran en önemli özellik onun akıl sahibi olmasıdır. **Akıl**; düşünme, anlama ve kavrama gücü; iyiyi kötüden, yararlıyı zararlıdan, güzeli çirkinden ayırt etme yeteneğidir.[39] Kur'an-ı Kerim'e göre insanı ilahi hükümler karşısında sorumluluk sahibi yapan meziyet de akıldır. Bu durum, İbrahim suresinin 52. ayetinde şöyle ifade edilir: "**Bu Kur'an; kendisiyle uyarılsınlar, Allah'ın ancak tek ilah olduğunu bilsinler ve akıl sahipleri düşünüp öğüt alsınlar diye insanlara bir bildiridir.**" Bazı ayetlerde insanlara "**Ey akıl sahipleri!**"[40] hitabıyla seslenilmesi de insana verilen bu nimetin ne kadar değerli olduğunu ortaya koyar.

İrade

Sözlükte istemek, dilemek ve yönelmek anlamlarına gelen **irade**, bir kişinin yapılması ya da yapılmaması imkân dâhilinde olan bir iş konusunda düşünerek karar vermesi ve bu doğrultuda bir tercihte bulunmasıdır.[41] Aklı sayesinde önüne çıkan imkân ve olayları muhakeme eden insan, özgür iradesiyle eyleme yönelir. Eylem ise bu iradeye bağlı olarak gerçekleşir. Bundan dolayı kişi seçtiği fiillerinden sorumludur.

İnsanın fiilleri iradi (isteğe bağlı) ve ıztırari (zorunlu) olmak üzere ikiye ayrılır:



Bilgi Görseli 2.2: İnsan fiilleri

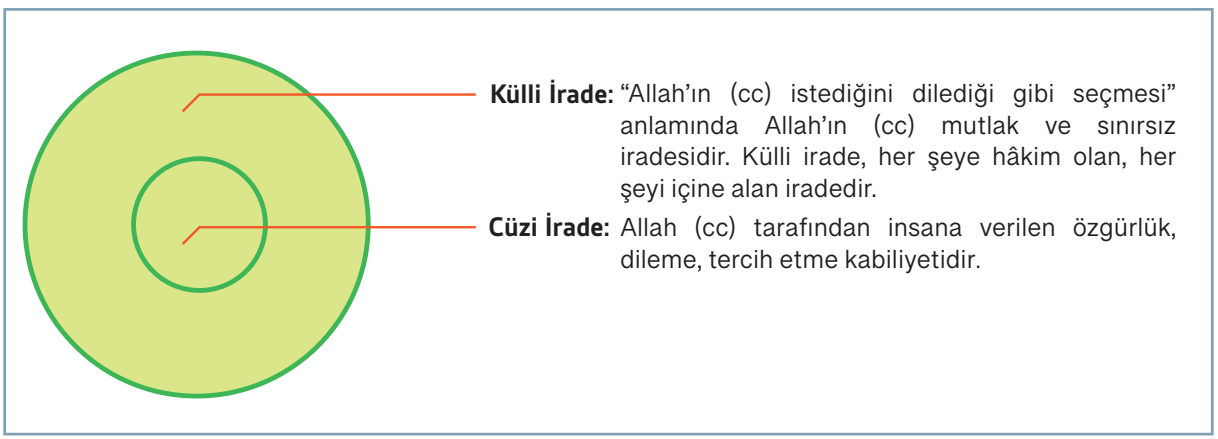
Kur'an-ı Kerim'de irade Allah'a (cc) ve insanlara özgü bir kavram olarak geçer. İnsan iradesinden bahsedilen ayetlerde insanın seçimlerinde özgür olduğu ve bu özgürlük sayesinde hem iyiyi hem de kötüyü tercih edebileceği belirtilir. Yunus suresinin 108. ayetinde bu gerçeğe şöyle işaret edilir:

"قُلْ يَآ اَيُّهَا النَّاسُ قَدْ جَآءَكُمُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكُمْ ۚ فَمَنِ اهْتَدٰى فَاِنَّمَا يَهْتَدِيْ لِنَفْسِهٖ ۚ وَمَنْ ضَلَّ فَاِنَّمَا يَضِلُّ عَلَيْهَا ۚ وَمَآ اَنَا عَلَيْكُمْ بِوَكِيْلٍ"

"De ki: Ey insanlar! İşte size Rabbinizden gerçek gelmiştir. Artık kim doğru yolu tutarsa kendi lehine bu yolu seçmiş kim de saparsa kendi aleyhine sapmış olur. Ben sizin adınıza hareket edecek değilim."

Allah'ın (cc) iradesi ezelî, ebedî ve sınırsızdır. Kâinatta meydana gelen her olay ve yaratılan her varlık Yüce Allah'ın iradesi ve kudreti dâhilindedir. Allah'ın (cc) iradesinin kuşatıcılığına ve irade ettiği şeyin mutlaka gerçekleşmesine külli irade denir.[42] Fakat bu durum, kişinin kendi fiillerini iradesiyle yapamayacağı anlamına gelmez. Aksine insan tüm fiillerinde tercihini kullanır ve fiiller bu tercih doğrultusunda Allah (cc) tarafından yaratılır.

İnsanın yaptığı iradi fiillerin oluşum süreci şu şekildedir: İnsan, bir fiili gerçekleştirmeyi ister ve ona yönelir. Buna insanın cüzi iradesi denir. İnsanın yöneldiği bu fiili Allah (cc), kişinin tercihine uygun şekilde yaratır. Yaratılan fiilin iyi ya da kötü sonucu insanın sorumluluğundadır. Yüce Allah, bu konuyla ilgili "**Kim salih bir amel işlerse kendi lehine işlemiş olur. Kim de kötülük yaparsa kendi aleyhine yapmış olur. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.**"[43] buyurur.



Bilgi Görseli 2.3: İrade çeşitleri

Sorumluluk

Sözlükte mesuliyet, teklif, yükümlülük gibi anlamlara gelen **sorumluluk** kavramı; terim olarak insanın dine muhatap olması, inançları, değerleri, söz ve davranışlarının hesabını vermesi şeklinde açıklanır.[44]

Kaderle ilgili kavramlara dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

İnsan sahip olduğu akıl ve irade sayesinde ilahi vahye muhataptır. Allah (cc), vahiy ve peygamberler aracılığıyla insana doğru yolu gösterir, daha sonra da söylediği sözlerden ve sergilediği davranışlardan onu sorumlu tutar. Bununla birlikte Yüce Allah kimseye gücünün üstünde bir mesuliyet yüklemez.[45] Allah Teala "**Kim zerre miktarı hayır yapmışsa onu görür. Kim de zerre miktarı şer işlemişse onu görür.**"[46] buyurarak yapılan hiçbir davranışın karşılıksız kalmayacağını da bildirir. Allah Resulü bu konuda şöyle buyurur:

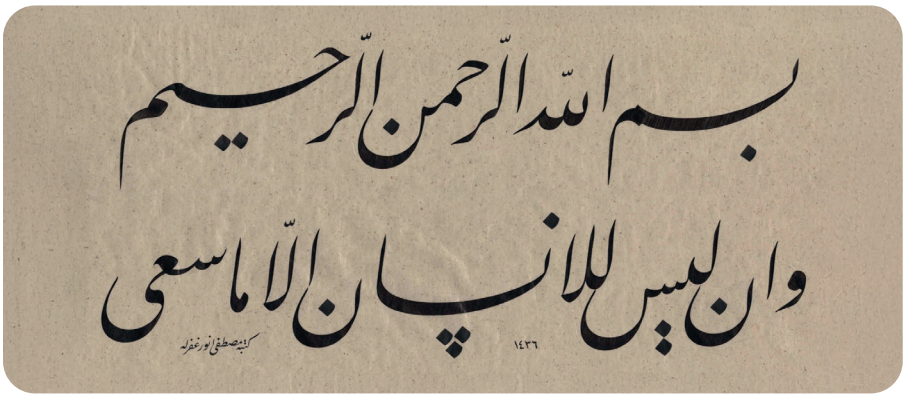
"لاَ تَزُولُ قَدَمَا ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ عَنْ عُمْرِهِ فِيمَا أَفْنَاهُ وَعَنْ شَبَابِهِ فِيمَا أَبْلاَهُ وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيمَ أَنْفَقَهُ وَمَاذَا عَمِلَ فِيمَا عَلِمَ"

"*İnsan hesap günü hayatını nerede tükettiğinden, servetini nasıl kazanıp nerede harcadığından, ne gibi işler yaptığından, bedenini nasıl yıprattığından ve bildiklerini yaşayıp yaşamadığından sorguya çekilmedikçe Allah'ın huzurundan ayrılamaz.*"[47]

Yine Peygamberimiz "*Akıllı kişi, kendini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Aciz kişi ise nefsinin arzularına uyan ve (bu hâline bakmadan bir de) Allah'tan (cc) (bağışlanma ve cennet) isteyen kimsedir.*"[48] buyurarak kişinin sorumluluk bilinciyle hareket etmesi gerektiğine dikkat çeker.

İslam inanç esasları birbirini tamamlayan bir bütündür. Kadere iman da bu esasların önemli bir parçasıdır. Kader konusu İslam'ın temel kaynakları olan Kur'an-ı Kerim ve hadislerde ayrıntılı şekilde açıklanır.

Geçmiş ve geleceğe dair her türlü bilginin Allah (cc) katında olduğu "**Yeryüzünde vuku bulan ve sizin başınıza gelen herhangi bir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce bir kitapta yazılmış olmasın. Şüphesiz bu, Allah'a göre kolaydır.**"[49] ayetiyle haber verilir. Bununla birlikte "**Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur.**"[50] (Görsel 2.4) ayetiyle de kader inancında insanın sorumluluk, gayret ve çabasının yeri belirtilir.



Görsel 2.4: "Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur." Necm suresi 39. ayetin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Mustafa Parıldar

Enam suresinin 59. ayetinde "**Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır, onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir; O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıkları**

içindeki tek bir taneyi dahi bilir. Yaş ve kuru ne varsa hepsi apaçık bir kitaptadır." buyrularak her şeyin Allah'ın (cc) ilmi, iradesi ve kudretiyle gerçekleştiği belirtilir. Ayrıca "**… Her şeyi yaratan, yarattığına belli bir ölçüye göre düzen veren Allah'tır.**"[51] ayetiyle kâinattaki düzenin Allah'ın (cc) iradesiyle olduğuna işaret edilir. "**Hiçbir şey yoktur ki hazineleri yanımızda olmasın. Biz onu ancak belli bir ölçüyle indiririz.**"[52] ayetindeyse kaderin denge ve nizam boyutuna dikkat çekilir.

Allah Resulü, kadere inanmanın inanç esaslarının parçası olduğunu bir hadisinde şu şekilde açıklamıştır: "*Bir kul, hayrıyla ve şerriyle kadere inanmadıkça kendine isabet edecek şeyi atlatamayacağını, kaçacak olan şeyi de yakalayamayacağını bilmedikçe iman etmiş olmaz.*"[53] Ayrıca Cibril hadisinde kendisine iman hakkında sorulan soruya "*İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe iman etmendir. (Aynı şekilde) hayrı ve şerriyle kadere inanmandır.*"[54] şeklinde cevap vermiştir. Kader inancını imanın temel esasları arasında sayan bu hadis, hiçbir şeyin Allah'ın (cc) iradesinden bağımsız olmayacağını insanlara öğretir.

Peygamberimizin genç bir sahabiye verdiği şu öğüt insanın kaderinin kendi çabası ve Allah'ın (cc) takdirinin ötesinde bir şey olmadığını ifade eder: "*Delikanlı! Sana bazı şeyler öğreteceğim. Allah'ı gözet ki Allah da seni gözetsin. Allah'ı gözet ki Allah'ı (daima) yanında bulasın. Bir şey istediğinde Allah'tan iste! Yardıma muhtaç olduğunda Allah'tan yardım dile! Şunu bil ki bütün insanlar, sana fayda vermek için toplansa Allah'ın takdiri dışında sana faydalı olamazlar. Ayrıca bütün insanlar, sana zarar vermek için toplansa Allah'ın takdiri dışında sana hiçbir şeyde zarar veremezler. Bu konuda kalemler kaldırılmış (karar verilmiş), sayfalar kurumuştur (hüküm kesinleşmiştir).*"[55]

Cibril Hadisi

Cebrail (as), Hz. Peygamber'in de aralarında bulunduğu bir sahabe topluluğuna insan suretinde gelir. İman, İslam, ihsan ve kıyamet alametleri hakkında bazı sorular sorar ve Hz. Peygamber'den bu soruların cevaplarını alır. Cebrail'in (as) soru sorarak ve verilen cevapları tasdik ederek gerçekleştirdiği bu hadise "Cibril hadisi" olarak adlandırılır.

(bk. Buhari, "İman", 37; Müslim, "İman", 5)

Kader inancıyla ilgili kavramların yer aldığı e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Kontrol Noktası

Kader, Allah'ın (cc) ezelde her şeyi ilmiyle bilip takdir etmesi; kaza ise bu takdir edilen şeyin zamanı geldiğinde gerçekleşmesidir. İnsan, bir kader dâhilinde Allah'ın (cc) belirlediği bu düzen içinde yaşar. Akıl ve irade sahibi olduğu için yapıp ettiklerinden sorumlu tutulur. "**Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır…**"[56] ayeti insanın sorumluluğunu açık ve net bir şekilde ifade eder.

Kader inancı, Kur'an-ı Kerim'de ve hadislerde farklı yönleriyle ele alınır. "**Kıyamet saati hakkındaki bilgi yalnız Allah'ın katındadır. O, yağmuru yağdırmakta, rahimlerdekini bilmektedir. Hiç kimse yarın ne elde edeceğini bilemez. Hiç kimse nerede öleceğini bilemez ama Allah her şeyi bilir, her şeyden haberdardır.**"[57] ve "**Şüphesiz biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık.**"[58] ayetleri kader inancının mahiyeti hakkında bilgi verir. Hz. Peygamber'in "*İman; Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe iman etmendir. (Aynı şekilde) hayrı ve şerriyle kadere inanmandır.*"[59] hadisiyse kadere imanın inanç esaslarından biri olduğunu vurgular.

Performans Görevi	
Amaç • Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine ilişkin akli ve naklî delilleri kullanabilme • Kader inancını idrak edebilme	**Görev** Bu çalışmada göreviniz, Allah'ın (cc) varlığına ve birliğine ilişkin akli ve naklî delilleri kullanarak Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarını tanıyabilmek ve kadere imanla arasındaki bağı yansıtan bir afiş hazırlamaktır.
Beceriler • Akli ve naklî delilleri kullanabilme • idrak edebilme	**Süre** Hazırlık: Bir hafta Sınıf İçi Performans: 35 dakika
Ürün Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarıyla kadere iman arasındaki bağı yansıtan afiş	
Puanlama Yöntemi Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu	

Yönerge

Sevgili öğrenciler, bu performans görevine başlamadan önce aşağıdaki "Hazırlık Aşaması" bölümünü dikkatle okuyunuz. Belirtilen hazırlıkları bir hafta içinde tamamlayarak sınıfa eksiksiz şekilde gelmeniz önemlidir. Görevi gerçekleştirirken "Sınıf İçi Performans Aşaması" bölümündeki adımları göz önünde bulundurarak ürününüzü oluşturunuz.

Hazırlık Aşaması (Bir hafta)

1. Hazırlayacağınız afişin değerlendirilmesinde kullanılacak değerlendirme ölçütleri ve Dereceli Puanlama Anahtarı'nı inceleyiniz.
2. Hazırlayacağınız afişte kullanmak üzere aşağıdaki konuları güvenilir kaynaklardan araştırınız ve ulaştığınız bilgileri not alınız.
   - Allah'ın (cc) varlığı ve birliğiyle ilgili bir konuyu (kâinatın düzeni, yaratılış, tasarım, nedensellik, eşsizlik vb.) seçiniz. Seçtiğiniz konuyla ilgili akli ve naklî delilleri toplayınız. Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine ilişkin topladığınız bu deliller arasındaki ilişkileri açıklayınız. Seçtiğiniz bu konuyu topladığınız akli ve naklî delile dayandırarak değerlendiriniz. Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine ilişkin akli ve naklî delillerle Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarını ilişkilendiriniz.
   - Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarından kadere iman konusuyla bağlantılı olanları belirleyiniz. Belirlediğiniz isimleri, sıfatları ve onların kader inancıyla olan bağlantısını açıklayınız.
   - Konular hakkında çeşitli kaynaklardan (Kur'an-ı Kerim, hadis kitapları, güvenli genel ağ vb.) araştırma yapınız. Çalışmalarınızda https://islamansiklopedisi.org.tr/, https://hadislerleislam.diyanet.gov.tr/ ve https://www.diyanet.gov.tr/tr/ genel ağ adreslerinden yararlanabilirsiniz.
   - Afişiniz için bir tasarım şablonu belirleyiniz. Bu tasarımı oluşturmak için gerekli malzemeleri temin ederek hazırlıklarınızı tamamlayınız. Afişinizi tasarlarken ayet ve hadislerden, açıklayıcı metinlerden, bilgi görsellerinden, kavram haritaları veya yönlendirme oklarından faydalanabilirsiniz.

Sınıf İçi Performans Aşaması (35 dk.)

1. Hazırladığınız notlardan yararlanarak ve belirlediğiniz tasarım şablonuna uygun olarak afişinizi hazırlayınız.
2. Hazırlayacağınız afişte;
   - Allah'ın (cc) varlığı ve birliğiyle ilgili seçtiğiniz bir konuyu akli ve naklî delillerle açıklamanız,
   - Allah'ın (cc) varlığı ve birliğini Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarıyla ilişkilendirmeniz,
   - Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarıyla kadere iman arasındaki bağlantıyı açıklamanız gerekmektedir.
3. Afişinizi hazırlarken aşağıdaki hususları dikkate alınız.
   - Yararlandığınız kaynakları belirtmeyi unutmayınız.
   - Metinde dil bilgisi kurallarına uyulmasına, varsa görsellerin dikkatli kullanılmasına özen gösteriniz.
   - Afiş tasarımının açık, düzenli, anlaşılır ve temiz olmasına dikkat ediniz.

Değerlendirme Ölçütleri

1. Hazırladığınız ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.
   - Akli ve naklî delilleri kullanabilme
   - İdrak edebilme
   - İlişkilendirme
   - Tasarım ve organizasyon
2. Ürünü tamamladıktan sonra aşağıdaki Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu'nu doldurunuz.

Notlarım

Dereceli Puanlama Anahtarı				
Ölçütler	**Değerlendirme**			**Puan**
	Geliştirilmesi Gerekli (1)	**Kabul Edilebilir (2)**	**Oldukça Başarılı (3)**	
Akli ve Naklî Delilleri Kullanabilme	Deliller konuya uygun seçilmemiş veya deliller arasında hiçbir ilişki kurulmamıştır.	Deliller sunulmuş ancak akli ve naklî deliller arasındaki bağ zayıf kalmış veya bir delil türü ayrıntılı verilmemiştir.	Seçilen konuya uygun deliller sunulmuş ve deliller arasındaki ilişkiler açıklanmıştır. İlişki kurma düzeyi açıklayıcı ve yeterlidir.	
İlişkilendirme	Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine dair delillerle Allah'ın (cc) isim ve sıfatları arasında anlamlı bir ilişki kurulmamıştır.	İsim ve sıfatlar zikredilmiş ancak Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine dair delillerle olan bağlantısı detaylı verilmemiş veya bazı kavramlar yanlış eşleştirilmiştir.	Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine dair delillerle Allah'ın (cc) isim ve sıfatları arasındaki bağlar doğru kurulmuştur. İlişkilendirme düzeyi açıklayıcıdır.	
İdrak edebilme	Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarının kader inancıyla ilişkisi doğru kurulmamıştır. Çıkarımlar konuyla uyumlu değildir.	Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarının kader inancıyla ilişkisi kurulmuş olsa da çıkarımlarda mantık hataları mevcuttur.	Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarının kader inancıyla ilişkisi doğru açıklanmıştır. Çıkarımlar genel olarak konuyla uyumludur.	
Tasarım ve Organizasyon	Afiş düzeni yoktur, dil bilgisi hataları ve görsel karmaşa çalışmanın anlaşılmasını engellemektedir.	Tasarımda karışıklık vardır, görsel ögeler veya şemalar konuyu yansıtmakta zayıf kalmıştır.	Afiş düzeni bilgilerin okunabilirliğini sağlamaktadır. Görsel ögeler uyumludur ve dil bilgisi kurallarına uyulmuştur.	
Toplam:				
Öğretmen Yorumu:				

Öz Değerlendirme Formu	
Adı Soyadı:	
Sınıfı ve Numarası:	

Bu form, Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine ilişkin akli ve naklî delilleri kullanıp Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarını tanımlayarak kadere imanla arasındaki bağı yansıtan bir afiş hazırlama görevinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Formda yer alan ifadelerle ilgili size uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Öğretmeninizin çalışmanızla ilgili geri bildirimlerini "Öğretmenin Yorumu" bölümüne not alınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Bir çalışma planı hazırladım.			
2. Konuyla ilgili bilgileri toplayacağım kaynakları belirledim.			
3. Araştırma konusunun sınırları dışına çıkmadım.			
4. Topladığım bilgilerin doğru olmasına özen gösterdim.			
5. Bilgilerin birbiriyle bağlantısını doğru şekilde belirledim.			
6. Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine ilişkin akli ve naklî delilleri Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarıyla ilişkilendirdim.			
7. Allah'ın (cc) isim ve sıfatlarıyla kadere iman arasındaki bağı açıkladım.			
8. İçerdiği bilgiler açık ve anlaşılır olan bir afiş hazırladım.			
9. Afişi verilen sürede tamamladım.			

Öğretmen Yorumu:	

2.3. Kaderle İlişkilendirilen Kavramlar

Konuya Başlarken

ecel	hidayet	hayır	tevekkül	teslimiyet ve rıza
dua ve sabır	nübüvvet	şans	şefaat	tevhit
teknoloji	dalalet	rızık	empati	şer

Yukarıda verilen kavramlardan hangilerinin kaderle ilişkili olduğu söylenebilir?

Kader inancı, birbiriyle bağlantılı pek çok kavramın birlikte değerlendirilmesiyle anlaşılır. Ecel, rızık, afet, sağlık ve hastalık, başarı ve başarısızlık kavramları kader inancının insan hayatındaki yansımalarını ortaya koyar. Dua ve tevekkül, sabır, teslimiyet ve rıza, hayır ve şer, hidayet ve dalalet kavramlarıysa kadere imanın hayatla bütünleştiği alanları anlamaya yardımcı olur.

Ecel

İslam'a göre sonsuzluk Allah'a (cc) mahsustur. "**Her canlı ölümü tadacaktır…**"[60] (Görsel 2.5) ayetiyle O'nun dışındaki tüm varlıkların vakitleri gelince öleceği bildirilir. Yüce Allah, tüm canlılara bir yaşam süresi verir. Bu yaşam süresine ömür, sürenin sonundaki ölüm vaktineyse ecel denir.[61]



Görsel 2.5: "Her canlı ölümü tadacaktır. Sonra bize döndürüleceksiniz." (Ankebut suresi 57. ayet)

Kur'an-ı Kerim'de ecelle ilgili ayetlerde ecelin Allah (cc) tarafından belirlendiği ve asla değişmeyeceği belirtilir. Hiçbir canlı kendisi için takdir edilen vakitten önce ya da sonra dünyaya gelmez ve ölmez. Bu husus, Ali İmran suresinin 145. ayetinde "**Hiçbir kimse Allah'ın izni olmadan ölmez. Ölüm belirli bir süreye göre yazılmıştır...**" şeklinde ifade edilir. Ayrıca bir insanın ölümü ister doğal bir süreçte ister herhangi bir dış etken sebebiyle olsun bu durum, onun eceline dâhildir ve insanın hayatı bu vakte göre son bulur. Münafikun suresinin 11. ayetinde "**Allah, eceli geldiğinde hiç kimseyi (ölümünü) ertelemez. Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.**" buyurularak kişi için belirlenen vaktin bir anlığına bile değiştirilemeyeceği haber verilir.

Rızık

İnsanoğlu yeryüzüne gönderildiği günden itibaren varlığını sürdürmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için çabalar. Bu çabanın merkezinde rızık yer alır. Başta insan olmak üzere bütün canlıların faydalanması için lütfedilen nimetlerin tamamına rızık[62] adı verilir. Rızık; yeme, içme, giyinme gibi maddi ihtiyaçların yanı sıra iman, ilim, mutluluk, huzur, sağlık gibi manevi ihtiyaçları da kapsayan ilahi bir ikramdır (Görsel 2.6).



Görsel 2.6: "Elinizde nimet olarak ne varsa Allah'tandır." Nahl suresi 53. ayetin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Mustafa Parıldar

Kur'an-ı Kerim'de rızkı verenin yalnızca Allah (cc) olduğu açık bir şekilde belirtilir. "**Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki rızkı Allah'a ait olmasın...**"[63] ve "**Allah size verdiği rızkı kesiverse size rızık verebilecek olan kimdir?..**"[64] ayetleri bu hakikati ortaya koyar. Ayrıca Allah'ın (cc) bütün kulların maddi ve manevi tüm rızkını karşılayan anlamındaki er-Rezzak ve rızkı kullarına bol bol dağıtan manasındaki el-Basıt ismi, kulunun rızkına kefil olduğu gerçeğini ifade eder. Fakat bu durum insanı tembelliğe itmemelidir. Çünkü Allah Teala, bu teminatı verirken insanlardan da kendi rızıklarını aramak için çaba göstermelerini ister.[65] Ayrıca Hz. Peygamber "*Kesinlikle hiç kimse elinin emeğinden daha hayırlı bir yemek yememiştir…*"[66] buyurarak çalışmanın ve helal kazancın önemini vurgulamıştır.

İslam'a göre insan, rızkının miktarından değil onu nereden ve nasıl kazandığından sorumludur. Dolayısıyla rızkını helal yollardan aramak durumundadır. Bu husus, Maide suresinin 88. ayetinde şu şekilde belirtilir: "وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ حَلٰلًا طَيِّبًا وَّاتَّقُوا اللّٰهَ الَّذِيْٓ اَنْتُمْ بِهٖ مُؤْمِنُوْنَ" "**Allah'ın size rızık olarak verdiklerinden helal, iyi ve temiz olarak yiyin ve kendisine inanmakta olduğunuz Allah'a karşı gelmekten sakının.**" Allah Resulü de bu konuyla ilgili "*Ey insanlar! Allah'tan (hakkıyla) sakının ve rızkınızı güzel yoldan isteyin. Hiç kimse (Allah'ın kendisine takdir ettiği) rızkı geç de olsa elde etmeden ölmeyecektir. Öyleyse Allah'tan (hakkıyla) sakının ve rızkınızı güzel yoldan isteyin. Helal olanı alın, haramdan sakının!*"[67] buyurmuştur.

İnanan bir kimse rızık konusunda tevekkül içinde olmalıdır. Rızkını elde etmek için gayret sarf etmeli ama rızkı verenin, darlaştırıp bollaştıranın Allah (cc) olduğunu bilmeli[68] ve sonucu O'ndan beklemelidir.

Tevekkül, çaba göstermemek değil gayreti Allah'a (cc) güvenle birleştirmektir. Hz. Peygamber, bu durumu şu benzetmeyle çok güzel anlatır: *"Eğer siz gereği gibi Allah'a tevekkül etmiş olsaydınız tıpkı sabahleyin kursakları boş olarak çıkıp (akşam) doymuş bir şekilde dönen kuşların rızıklandırıldığı gibi sizler de rızıklandırılırdınız."*[69]

Afet

İnsanlar zaman zaman önlemekte zorlandıkları büyük olaylarla karşılaşır. Bunlar deprem, sel, heyelan, yangın, kuraklık, salgın hastalıklar gibi çoğu zaman insanın gücünün üstündeki olaylardır. Bu olaylara afet denir.[70]

Kur'an-ı Kerim'deki "**Göklerin ve yerin mülkü (hükümranlığı) Allah'ındır. O, dilediğini yaratır…**"[71] ve "**Gökleri, yeri ve ikisi arasında bulunanları biz, şüphesiz yerli yerince ve belli bir süre için yarattık.**"[72] ayetleri tabiatta yaşanan olayların gelişigüzel meydana gelmediğini, varlık âlemindeki tüm düzenin Allah'ın (cc) bilgisi ve iradesi dâhilinde olduğunu gösterir. Doğal afetler de Allah'ın (cc) yaratmasıyla olur ve kaderin bir parçasıdır.



Görsel 2.7: Deprem, sel, yangın gibi afetler kaderle ilişkilidir. Fakat insan bu durumlar karşısında tedbir almakla yükümlüdür.

Afetlerin kaderle ilişkilendirilmesi insanın bu durum karşısındaki sorumluluğunu ortadan kaldırmaz. Afetlerin sonuçlarından bazıları doğrudan insanın ihmaliyle ilişkilidir. Dayanıksız yapılaşma sonucu depremde can kayıplarının artması, dere yataklarına kurulan yerleşim alanlarının sel baskınlarında ciddi zarar görmesi, gerekli tedbirlerin alınmaması sebebiyle yangınlarda büyük kayıpların yaşanması gibi olaylar bu tür ihmallere örnektir (Görsel 2.7).

İnsanın afetlere karşı duyarlı olması ve sorumluluk bilinciyle hareket etmesi İslam'ın tavsiye ettiği bir tutumdur. İslam, tedbir almayı ve aklı kullanmayı emreder. Afetler konusunda afet bilinci geliştirmek bir Müslüman'ın hem kendine hem çevresine karşı sorumluluklarındandır.

Sağlık ve Hastalık

Sağlık insan için büyük bir nimetken hastalık bazen bir imtihan sebebi olabilir. Bu durum zaman zaman şer gibi görünse de hastalık hayır ve bir arınma vesilesi olabilir. Peygamberimiz *"Batan bir diken bile olsa başına gelen her musibet, Müslüman'ın günahlarına kefaret olur..."*[73] buyurarak has-

talıkların hayır vesilesi olabileceğine dikkat çeker. İnanan kişi hastalıkları sabırla karşılamalı ve isyan etmemelidir. Bir hastalıkla karşılaşan insan onun şifasını da aramalı, tedavi yollarına başvurmalıdır. Nitekim Allah Resulü *"Ey Allah'ın kulları tedavi olunuz; Allah, verdiği her hastalığın şifasını da yaratmıştır."*[74] buyurarak hastalıklar karşısında tedavi olmanın ve şifa aramanın sabır göstermek kadar önemli bir tavır olduğunu belirtir (Görsel 2.8).



Görsel 2.8: Sağlık insana verilen en büyük nimetlerdendir.

"نِعْمَتَانِ مَغْبُونٌ فِيهِمَا كَثِيرٌ مِنَ النَّاسِ: الصِّحَّةُ وَالْفَرَاغُ" *"İki nimet vardır ki insanların çoğu (onları değerlendirme hususunda) aldanmıştır. Sağlık ve boş zaman."*[75] buyuran Hz. Peygamber, bu hadisiyle sağlığın mühim bir nimet olduğunu ve bu hususa dikkat edilmesi gerektiğini hatırlatır. Hastalık gelmeden sağlığı korumak, buna uygun bir hayat sürmeye gayret göstermek gerekir.

Başarı ve Başarısızlık

İnsan, hayatı boyunca kendine pek çok hedef koyar. Bu hedeflere ulaşmak insanın akıl ve iradesini hedefi doğrultusunda kullanmasına bağlıdır. İnsanın azimle çalışması, maddi manevi imkânlarını seferber ederek engelleri aşmada kararlılık göstermesi, onu istediği başarıya ulaştırır. Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'de **"Bilsin ki insan için kendi çalışmasından başka bir şey yoktur."**[76] buyurarak insanın gayretinin değerini bildirir. Hz. Peygamber de *"Sana fayda veren şeye çaba göster, Allah'tan yardım dile ve aciz olma!"*[77] sözleriyle insanın faal, üretken ve mücadeleci bir tavır içinde olmasını öğütlemiştir.

İnsanın çalışmalarının başarıya dönüşmesi sadece kendi çabasına değil aynı zamanda Allah'ın (cc) dilemesi ve yardımına bağlıdır. Bu ilahi yardıma ve Allah'ın (cc) kulunu hayırda muvaffak kılmasına tevfik denir.[78] Ayrıca inayet, nusret ve lütuf kavramları da Allah'ın (cc) hayra yönelen kullarını desteklemesini ifade eder. İnsan, iradesini iyilik yönünde kullandığında Allah'ın (cc) yardımına mazhar olur. Fakat kişi, iradesini kötülükte kullanırsa bu defa Allah'ın (cc) yardımından mahrum kalır. Bu duruma da hızlan denir. Hızlan, Allah'ın (cc) kulunu kendi hâline bırakmasıdır.[79]

Bunun dışında kişi, iradesini kötülük yönünde kullanmayı seçerse Allah Teala ona imkân tanır ve yaptıklarını sürdürmesine izin verir. Ancak bu durum, Allah'ın (cc) o davranışlardan razı olduğu anlamına gelmez. Kişi, kendisine verilen nimetleri bir başarı olarak görüp

hatasında ısrar edebilir ve böylece farkında olmadan ilahi azaba yaklaşır. Bu duruma istidraç denir.[80]

İslam'a göre nihai başarı, dünya işlerinde elde edilen sonuçlardan ibaret değildir. Gerçek başarı, Allah'ın (cc) rızasını kazanmaktır. İnsanın arzuları ve hedefleri sınırsız olabilir. Fakat bu istekler helal dairesi içinde kalarak karşılanmalıdır. İnsan başarı için iradesini doğru kullanmalı, azimle çalışmalı ve neticeyi Allah'a (cc) bırakmalıdır. Kişi başarıya ulaştığında şükretmeli, başarısızlıkla karşılaştığında ise isyan etmeyip muvaffak olmak için sabırla yeniden çaba sarf etmelidir. Çünkü mümin bilir ki her şey Allah'ın (cc) bilgisi ve hikmeti dâhilindedir. Önemli olan, bu süreçte samimiyetle çalışmak ve gayret göstermeye devam etmektir.

Dua ve Tevekkül

Dua, Allah'ın (cc) yüceliği karşısında kulun kendi aczini kabul ve itiraf ederek O'nun lütfunu ve yardımını dilemesidir.[81] Dua ederken Allah (cc) ile kul arasında hiçbir vasıta yoktur. Allah Teala, Kur'an-ı Kerim'de "**Kullarım sana beni sorarlarsa (bilsinler ki) gerçekten ben (onlara çok) yakınım. Bana dua edince dua edenin duasına cevap veririm. O hâlde doğru yolu bulmaları için benim davetime uysunlar, bana iman etsinler.**"[82] buyurur. Bu sebeple dua, kulluğun özü olup kulun Rabbiyle kurduğu samimi bağdır.[83]



Görsel 2.9: "Rabbiniz şöyle buyurdu: Bana dua edin, duanızı kabul edeyim..." (Mümin suresi 60. ayet)

Dua hem bir nimetin devamı için hem de karşılaşılan bir sıkıntının sona ermesi için yapılabilir. Nitekim Hz. Peygamber "*Dua, başa gelen ve henüz gelmeyen belaya karşı fayda sağlar. Ey Allah'ın kulları, duaya sarılın!*"[84] buyurarak duanın etkisini vurgulamıştır (Görsel 2.9). Dua sadece sözle yapılan bir istek değil aynı zamanda fiilî bir çabadır. Bir öğrencinin sınavda başarılı olmak için çalışması; bir çiftçinin ürün almak için toprağı ekmesi, sulaması, ürünlerin bakımını yapması fiilî çaba örnekleridir. Fiilî çaba ve sorumluluk duygusu içinde hareket etmek duanın ayrılmaz bir parçasıdır.

Tevekkül ise insanın sorumluluklarını yerine getirdikten sonra sonucu Allah'a (cc) bırakması, O'na dayanıp güvenmesidir.[85] Ancak bu güven, kişinin hiçbir şey yapmadan Allah'tan (cc) yardım beklemesi anlamına gelmez. "*Deveni bağla, sonra tevekkül et!*"[86] buyuran Hz. Peygamber, tevekkülün asla tembellik olmadığını ifade etmiştir. Tevekkül insana huzur ve deruni bir teslimiyet kazandırır. "**… Kim Allah'a güvenirse O, ona yeter…**"[87] ayeti Allah'a (cc) teslim olma ve güvenmenin ne kadar kıymetli olduğunu gösterir.

Sabır, Teslimiyet ve Rıza

Sabır; insanın karşılaştığı sıkıntı, acı, musibet gibi durumlar karşısında gösterdiği direnç ve metanettir.[88] Kur'an-ı Kerim'de pek çok ayette sabırlı davrananlar övülür ve onlara verilecek mükâfatlar anlatılır. Konuyla ilgili Zümer suresinin 10. ayetinde "**De ki: Ey inanan kullarım! Rabbinize karşı gelmekten sakının. Bu dünyada iyilik yapanlar iyilik bulacaklardır. Allah'ın arzı geniştir. Sabredenlere mükâfatları hesapsız verilecektir.**" buyrulur. Yine Kur'an-ı Kerim'de Allah (cc) kullarını açlık, hastalık, ölüm, mal kaybı gibi durumlarla sınayacağını belirtir ve bu sınavlara sabırla karşılık veren kullarını şöyle müjdeler: "**Ant olsun ki sizi biraz korku ve açlıkla; mallardan, canlardan ve ürünlerden eksiltmekle sınayacağız. Sabredenleri müjdele!.. İşte Rab'lerinin lütufları ve rahmeti bunlar içindir ve işte doğru yola ulaşmış olanlar da bunlardır.**"[89] (Görsel 2.10).



Görsel 2.10: Karşılaştığımız zorlukları sabır ve duayla aşmaya çalışmalıyız.

Sabır, edilgen bir bekleyiş ve yalnızca musibet anında gösterilen bir davranış değildir. Aynı zamanda kişinin nefsini şikâyetten uzak tutması, bedenini kötü davranışlardan koruması, iyilikte ısrarcı olması demektir. Hz. Peygamber "*… Kimseye sabırdan daha hayırlı ve daha geniş bir ikram verilmemiştir.*"[90] buyurarak bizlere sabrın değerini hatırlatır. Asr suresinde de kurtuluşa erenlerin sabrı tavsiye edenler olduğu şu şekilde bildirilir: "**Asra yemin ederim ki insan gerçekten ziyan içindedir. Bundan ancak iman edip iyi ameller işleyenler, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler müstesnadır.**"[91]

Sabırla birlikte en çok anılan iki kavram teslimiyet ve rızadır. Teslimiyet, insanın Allah'tan (cc) gelene razı olması, boyun eğmesidir.[92] Rıza ise Allah'ın (cc) takdirine gönülden razı olmak, yaşanan her olayda bir hayır olduğuna inanmak ve bu bilinci korumaktır.[93] Bakara suresinin 156. ayetinde "**O sabredenler, kendilerine bir bela geldiği zaman 'Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz.' derler.**" buyrulur. Bu ayet, insanlara sabırla birlikte Allah'a (cc) yönelmeyi, kaderin bir parçası olan olayları tevekkül, teslimiyet ve rızayla karşılamayı öğretir.

Hayır ve Şer

İyilik, iki ve daha çok şey içerisinde daha iyisi gibi anlamlara gelen **hayır**; Allah'ın (cc) rızasına uygun düşen, insanın kendisi, ailesi ve toplum hakkında faydalı olan, ahirette sevap kazandıran tutum ve davranışlardır.[94] Hayrın ve iyiliğin karşıtı olan **şer** kavramıysa kötü, zararlı ve çirkin anlamında olup Allah'ın (cc) emriyle bağdaşmayan, insana zarar veren kötü, olumsuz olgulardır.[95]



Görsel 2.11: "en-Nafi" yazılı hüsnühat eseridir. Nafi, dilediği mahluka hayırlı ve faydalı şeyi veren anlamında Allah'ın (cc) ismidir. Hattat: Ömer Faruk Özoğul

İslam'a göre yaratma bakımından hayır ve şerrin hepsi Allah'tandır (cc). İnsan, akıl ve iradesiyle bunlar arasında bir tercihte bulunur. Akıl ve iradesiyle iyiye yönelen kişi hayra vesile olabileceği gibi kötülüğe yöneldiğinde de şerre sebep olabilir. "**Sana gelen iyilik Allah'tandır. Başına gelen kötülük ise nefsindendir.**"[96] ayetinde bu gerçek ifade edilir (Görsel 2.11). Hz. Peygamber'in "*Öyle insanlar vardır ki (âdeta) hayrın anahtarları, şerrin sürgüleri gibidir. Kimisi de şerrin anahtarları ve hayrın sürgüleri gibidir. Ne mutlu Yüce Allah'ın, hayrın anahtarlarını ellerine verdiği o kimselere! Ve yazıklar olsun, Yüce Allah'ın şerrin anahtarlarını ellerine verdiği o kimselere!*"[97] hadisinde insanın hayır ve şerle olan ilişkisinin tercihleri doğrultusunda şekillendiği belirtilir.

Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de "**Bir deneme olarak sizi hayırla da şerle de imtihan ederiz. Ve siz ancak bize döndürüleceksiniz.**"[98] buyurur. Karşılaştığımız iyilikler Allah'tan (cc) gelen birer ikram, sıkıntılar ise birer imtihandır. Bu bilinçle yaşamak kişinin sabrını ve tevekkülünü güçlendirir. Müminin, yaşadıkları karşısında durumunu Allah Resulü şu şekilde nitelemiştir:

"عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَاكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ
إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّاءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ"

"*Müminin durumu ne hoştur! Her hâli kendisi için hayırlıdır. Bu durum yalnız mümine mahsustur. Başına sevinecek bir hâl geldiğinde şükreder, bu onun için hayır olur. Başına bir sıkıntı gelecek olursa ona da sabreder, onun için bu da hayır olur.*"[99]

Şüphesiz ki her şeyin gerçek anlamda bilgisi ve takdiri Yüce Allah'a aittir. Hayır ve şer de buna dâhildir. "**… Olur ki bir şey sizin için hayırlı iken siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki bir şey sizin için kötü iken siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz.**"[100] ayeti de bu gerçeğe işaret eder.

Hidayet ve Dalalet

Hidayet; kişinin doğru yolu bulması, Allah'ın (cc) dünya ve ahiret mutluluğunu sağlayacak yolu gösterip insana bu yolda gitme irade ve imkânını vermesi demektir.[101] Dalalet ise insanın doğru yoldan sapması ve hakikatten yüz çevirip batıla yönelmesidir.[102]

Kaderle ilişkili kavramların yer aldığı ayetlerle ilgili e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Allah (cc), insanlara peygamberler ve kitaplar göndererek doğru ve yanlış yolları açıkça gösterir. Ancak hangi yolu seçeceği kişinin kendisine bırakılır. Bu gerçek "**Ve ona iki yolu göstermedik mi?**"[103] ve "**De ki hak, Rabbinizdendir. Artık dileyen iman etsin, dileyen inkâr etsin.**"[104] ayetleriyle ifade edilir.

Kur'an-ı Kerim'de hidayetin Allah'ın (cc) dilemesiyle olduğu bildirilse de bu dileme, kulun yönelişine bağlıdır. Bu durum İnsan suresinin 3. ayetinde şöyle bildirilir: "**Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik. Artık o isterse şükreden olur, isterse nankör.**" Yüce Allah, istikamet üzere yürümeye niyet edenlere yardım eder. Doğruyu arayan, çaba gösteren kullarını hidayetle destekler. Bu hususta Kur'an-ı Kerim'de "**… Kim Allah'a inanırsa Allah onun kalbini doğruya iletir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir.**"[105] ve "**Allah iman edenlerin dostudur. Onları karanlıklardan aydınlığa çıkarır…**"[106] buyrulur. Buna karşın hakkı bile bile reddedenler, inkârda ısrar edenler ve zulmedenler ise dalalete düşer. Bu durum "**… Onlar yoldan sapınca Allah da kalplerini (doğru yoldan) saptırdı. Allah fasıklar topluluğunu hidayete erdirmez.**"[107] ve "**İnkâr eden ve (başkalarını da) Allah yolundan alıkoyanlar şüphesiz doğru yoldan çok uzaklaşmışlardır. İnkâr edip zulmedenleri Allah asla bağışlayacak değildir. Onları (başka) bir yola iletecek de değildir.**"[108] ayetleriyle açıklanır.

Sıra Sizde

İbrahim Hakkı Erzurumi'nin kaleme aldığı Tefvizname'yi okuyup bilmediğiniz kelimeleri sözlükten araştırarak bulunuz.

Tefvizname

Hak şerleri hayr eyler	Sen Hakk'a tevekkül kıl	Hakk'ın olucak işler	Vallahi güzel etmiş
Zannetme ki gayr eyler	Tefviz et ve rahat bul	Boştur gam u teşvişler	Billahi güzel etmiş
Ârif onu seyr eyler	Sabr eyle ve razı ol	Ol hikmetini işler	Tallahi güzel etmiş
Mevlâ görelim neyler	Mevlâ görelim neyler	Mevlâ görelim neyler	Allah görelim nitmiş
Neylerse güzel eyler	Neylerse güzel eyler.	Neylerse güzel eyler	Nitmişse güzel etmiş

(Süleyman Uludağ, *İbrahim Hakkı Erzurumî*, 85-87)

Etkinlik - 4

25 dk.

Adı	*Hayat Yolculuğunda Kader Kavramları*
Amaç	*Kaderle ilişkilendirilen kavramları çözümleyebilme*
Yönerge	*1. Aşağıdaki metni okuyunuz.*

Hayat Yolculuğu

"Bir genç, ilim yolculuğuna çıkmaya karar verdi. Annesi ona 'Evladım, herkesin eceli takdir edilmiştir. Sen gayret et, Allah'a (cc) güven.' dedi ve yola çıkan evladının azığını hazırladı. Genç adam, Allah'ın (cc) takdir ettiği rızka ulaşmanın çalışmak ve emek harcamakla mümkün olabileceğini düşündü. Yolculuğu sırasında ansızın şiddetli bir fırtına çıktı. Bazı yolcular hastalandı, bazıları yorgun düştü. O ise sabırla ve gayretle yoluna devam etti. Menziline ulaştığında bazen işlerinde başarılı oldu bazen de istediği sonucu alamadı. Ancak her durumda dua etti ve 'Ben çalıştım, sonucu Rabbime bırakıyorum.' dedi. Büyük bir zorlukla karşılaştığı zaman da 'Allah'ın (cc) takdirine razı olan kişi huzur bulur.' sözünü hatırladı. Kalbi sakinleşti. Kimi zaman kaybettiklerinin aslında daha büyük bir hayra vesile olduğunu gördü kimi zaman da hoşuna giden şeylerin kendisine zarar verdiğini fark etti. Genç adamla birlikte ilim yolculuğu için evden ayrılan arkadaşlarından bazıları sabır ve tevekkülle ilim yolunda derinleşirken bazıları isyan ederek evlerine döndü. Genç adam en nihayet şöyle düşündü: Kaderi anlamak, hayatın her hâlinde Allah'ın (cc) kudretini görmek demektir. Ecel rızıktan, sabır tevekkülden, hayır şerden ayrı düşünülemez. Hepsi Allah'ın (cc) ilminde bir bütündür. "

(Bu kitap için yazılmıştır.)

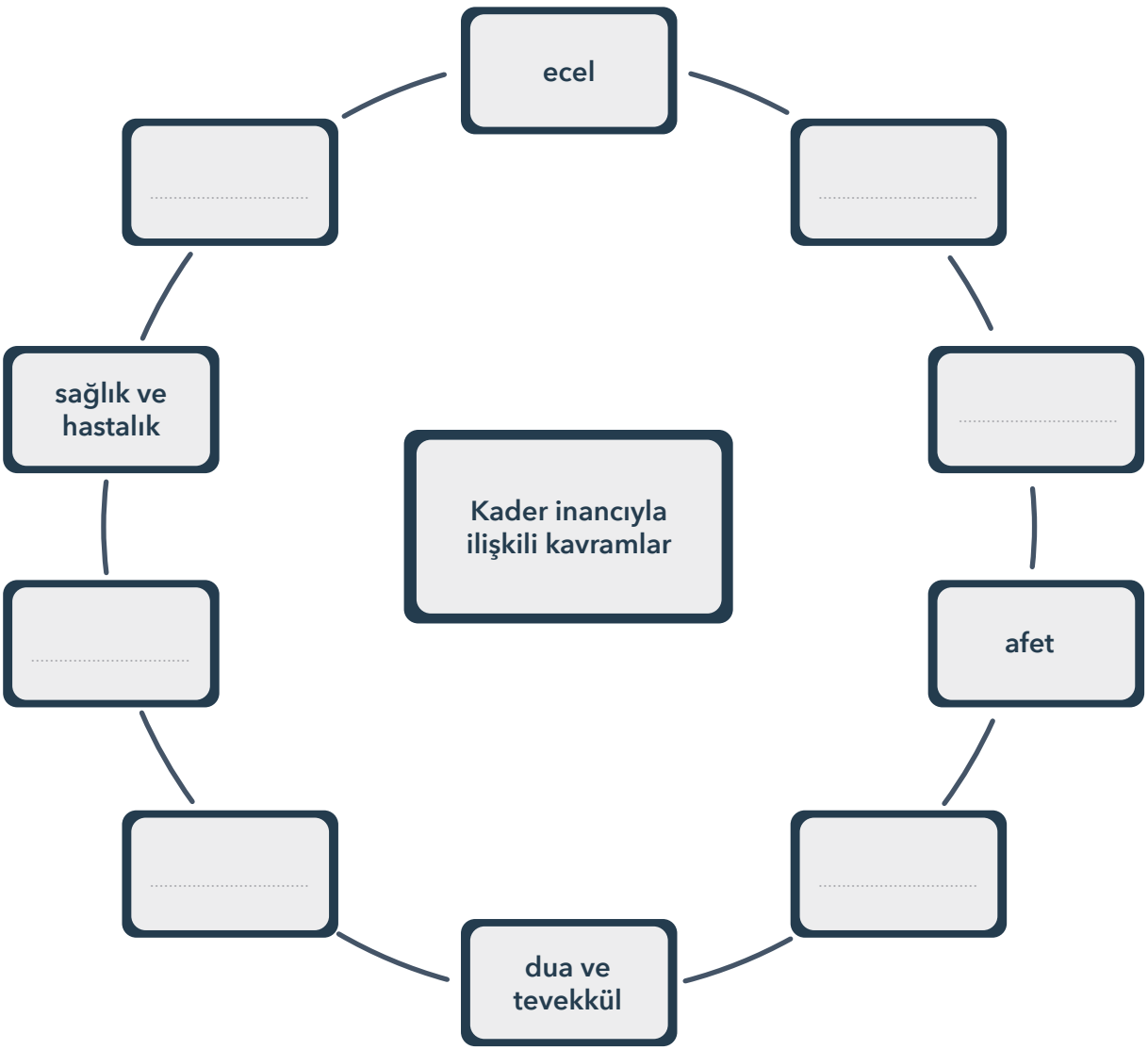
Kaderle ilişkili kavramlara ait ayet ve hadislere bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

2. Metinde verilen kaderle ilişkili kavramları belirleyiniz. Belirlediğiniz kavramlarla ilgili ayet veya hadisi karekoddaki numaralandırılmış listeden bulunuz. Bulduğunuz ayet veya hadisleri tablodaki kavramlarla eşleştiriniz.

Kavram	Ayet veya Hadis Numarası	Kavram	Ayet veya Hadis Numarası
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

3. *Tespit ettiğiniz kavramlardan en az üç tanesini kullanarak bu kavramların birbirleriyle olan ilişkisini açıklayınız.*

Değerlendirme Aşağıdaki kavram haritasını doldurunuz.



Etkinlik - 5

25 dk.

Adı	*Kadere İman ve Hayat*
Amaç	*Kadere imanın hayatımıza etkileriyle ilgili tefekkür sürecine dayalı çıkarım yapabilme*
Yönerge	*1. Aşağıdaki tabloya günlük hayatta karşılaştığınız bir durum yazınız ve tabloyu örnekteki gibi tamamlayınız.*

Yaşanan/ Gözlenen Olay	Kaderle İlişkilendirdiğim Kavram	Olumlu Etki veya Tutum	Bu Tutumun Kader İnancıyla İlişkisi
Sağlık problemleriyle ilgili bir zorluk yaşadım.	Hastalık, sağlık, sabır, dua, tevekkül, rıza	Umutsuzluğa düşmeden sabır ve duayla Allah'tan (cc) şifa istedim. Aynı zamanda tedavi olmak için gerekli çabayı gösterdim.	Hastalık da sağlık da Allah'tandır (cc). O'ndan gelene rıza göstermek Müslüman'ın özelliklerindendir. Aynı zamanda şifa bulmak için gayret göstermek gerekir.

2. Kadere imanın hayatınıza etkilerine dair çıkarımlarınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

3. Kadere iman etmek yeni durumlar karşısındaki tavrınızı nasıl etkiler? Sabır ve sorumluluk bağlamında değerlendiriniz.

Değerlendirme Aşağıda boş bırakılan yeri uygun cümlelerle tamamlayınız.

Tefekkür Notum:

Bu etkinlik bana kadere imanla ilgili şunları düşündürdü:

Kadere iman etmenin hayatımıza etkileriyle ilgili e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

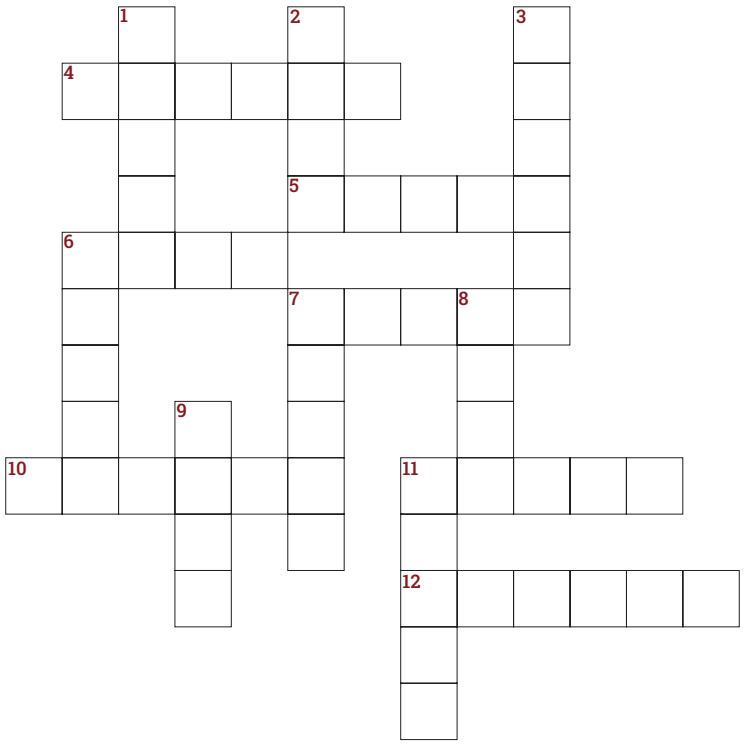
Kontrol Noktası

Ecel, rızık, sağlık ve hastalık, başarı, başarısızlık gibi olaylar insanın kaderinin bir parçasıdır. "**Hiçbir kimse Allah'ın izni olmadan ölmez. Ölüm belirli bir süreye göre yazılmıştır...**"[109] ve "**Yeryüzünde hiçbir canlı yoktur ki, rızkı Allah'a ait olmasın...**"[110] ayetleri bizlere insanın hayat süresinden rızkına kadar her şeyin Allah'ın (cc) bilgisi dâhilinde olduğunu bildirir. Mümin bu inançla çalışır, dua eder, sabreder ve sonucu Allah'a (cc) bırakır. Hz. Peygamber'in "*Deveni bağla, sonra tevekkül et!*"[111] sözü inananlara kaderin bir boşvermişlik değil tevekkül ve sorumluluk bilinci olduğunu öğretir.

Sabır, teslimiyet, dua, hidayet , dalalet gibi kavramlar kader inancını derinleştirir. "**... Olur ki bir şey sizin için hayırlı iken siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki bir şey sizin için kötü iken siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz.**"[112] ayeti insanı hayır ve şer karşısında mutmain kılar. Kadere iman, insanın hayatına huzur ve güven verir. Onu başıboşluk, umutsuzluk, kibir ve isyandan korur. Böylece kader inancı insanı Allah'a (cc) güvenen, iradesiyle çabalayan ve O'nun takdirine razı olan bir hayat yaşamaya yönlendirir.

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

Aşağıdaki 1-12. soruları verilen bulmacayı kullanarak cevaplayınız.



Yukarıdan Aşağıya

1. Bir düşünce veya bilginin doğruluğunu gösteren akli ya da naklî dayanaklardır.

2. Allah'ın (cc) zatı ve sıfatlarında O'na ortak koşmaktır.

3. İnsanın yaratılıştan Allah'ı (cc) tanımaya ve iyiliğe yönelmeye yatkın yapısıdır.

6. İnsanın bir şeyi yapmayı veya yapmamayı seçebilme gücüdür.

7. Âlemin sonradan yaratıldığını ve bu nedenle bir yaratıcıya muhtaç olduğunu ifade eden delildir.

8. Düşünmeye ve akıl yürütmeye dayanan delildir.

9. Allah'ın (cc) ezelde takdir ettiği şeylerin zamanı gelince gerçekleşmesidir.

11. Ayet ve hadislere dayalı delildir.

Soldan Sağa

4. Allah'ı (cc) zatı, sıfatları ve ibadete layık oluşunda tek kabul etmektir.

5. Allah'ın (cc) kâinatta olacak her şeyi ezelî ilmiyle ölçü ve düzen içinde takdir etmesidir.

6. Allah'ın (cc) olmuş, olan ve olacak her şeyi eksiksiz bilmesidir.

7. Allah'ın (cc) diri ve canlı olmasıdır.

10. Birden fazla ilah olsaydı kâinatta düzenin bozulacağını ifade eden delildir.

11. Kâinatta görülen düzen, uyum ve ölçüdür.

12. Allah'ın (cc) her şeye gücünün yetmesidir.

Aşağıdaki 13-18. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

13. Allah'ın (cc) varlığı ve birliğine olan inancın akli delillerle desteklenmesi neden önemlidir? Seçtiğiniz bir akli delil üzerinden açıklayınız.

14. "Allah'ın (cc) varlığına dair akli ve naklî deliller bazen birbirini tamamlar, bazen ise birbirine kapı aralar." ifadesini açıklayınız. Açıklamanızı akli ve naklî delil örnekleriyle destekleyiniz.

15. "Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir." (Zilzal suresi 7 ve 8. ayetler) ayetlerinin kader inancıyla ilişkisi nedir? Açıklayınız.

16. "Âlemlerin Rabbi Allah dilemedikçe siz dileyemezsiniz." (Tekvir suresi 29. ayet) ayeti bağlamında kader inancını açıklayınız.

17. Kader inancıyla doğrudan ilişkili olan kavramlar hangileridir?

18. Tevekkül ve rıza kavramları arasındaki ilişki nedir? Kader inancı bağlamında açıklayınız.

Aşağıdaki kutucuklarda Allah'a (cc) ve kadere imanla ilgili bazı ayetler verilmiştir. 19-23. soruları kutucuklardaki harfleri kullanarak cevaplayınız. Aynı kutucuğu birden fazla soru için kullanabilirsiniz.

A	B	C
"Yeryüzünde vuku bulan veya başınıza gelen hiçbir musibet yoktur ki biz onu yaratmadan önce bir kitapta yazılı olmasın. Kuşkusuz bu, Allah'a göre kolaydır." (Hadid suresi 22. ayet)	"O; Güneş'i bir ışık (kaynağı), Ay'ı da (geceleyin) bir aydınlık (kaynağı) kılan, yılların sayısını ve hesabı bilmeniz için ona menziller takdir edendir." (Yunus suresi 5. ayet)	"Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir." (Bakara suresi 153. ayet)
Ç	**D**	**E**
"Üstlerindeki göğe bakmazlar mı? Onu nasıl bina ettik, nasıl donattık! Onda hiçbir düzensizlik ve eksiklik yoktur." (Kaf suresi 6. ayet)	"Gaybın anahtarları Allah'ın yanındadır, onları O'ndan başkası bilmez. O, karada ve denizde ne varsa bilir. O'nun ilmi dışında bir yaprak bile düşmez. O, yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir…" (Enam suresi 59. ayet)	"Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu. Demek ki arşın Rabbi Allah onların nitelemelerinden uzaktır, yücedir." (Enbiya suresi 22. ayet)
F	**G**	**Ğ**
"Kim salih bir amel işlerse kendi lehine işlemiş olur. Kim de kötülük yaparsa kendi aleyhine yapmış olur. Sonra Rabbinize döndürüleceksiniz." (Casiye suresi 15. ayet)	"Hani Rabbin (ezelde) âdemoğullarının sulplerinden zürriyetlerini almış, onları kendilerine karşı şahit tutarak 'Ben sizin Rabbiniz değil miyim?' demişti. Onlar da 'Evet, şahit olduk (ki Rabbimizsin).' demişlerdi. Böyle yapmamız kıyamet günü 'Biz bundan habersizdik.' dememeniz içindir." (Araf suresi 172. ayet)	"… Olur ki bir şey sizin için hayırlı iken siz onu hoş görmezsiniz. Yine olur ki bir şey sizin için kötü iken siz onu seversiniz. Allah bilir, siz bilmezsiniz." (Bakara suresi 216. ayet)

19. Hangileri akli delillerle ilgili ayetlerdir?

20. Hangileri fıtrat kavramıyla ilgili ayetlerdir?

21. Hangileri kader ve kaza kavramlarıyla ilgili ayetlerdir?

22. Hangileri akıl, irade ve sorumluluk kavramlarıyla ilgili ayetlerdir?

23. Hangileri kaderle ilişkilendirilen kavramlara değinen ayetlerdir?

Aşağıdaki 24-30. soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

24. Bir bilim dergisinde yer alan şu ifadeler sınıfta tartışılmaktadır: "Güneş sistemindeki gezegenlerin birbirine olan uzaklıkları, atmosferdeki gazların hassas dengesi ve yer çekimi kuvvetinin tam da yaşamı mümkün kılacak ölçüde olması tesadüfle açıklanamayacak kadar düzenli bir işleyişi işaret eder. Bu durum, her şeyin belirli bir amaca hizmet ettiğini ve yüksek bir ilmin eseri olduğunu gösterir."

Dergideki bu metinde savunulan düşünceyi desteklemek için kullanılacak akli ve naklî delil aşağıdakilerin hangisinde doğru eşleştirilmiştir?

	Akli Delil	**Naklî Delil**
A)	Gaye ve Nizam Delili	"O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır..." (Mülk suresi 2. ayet)
B)	Gaye ve Nizam Delili	"Göklerde ve yerde bulunanların hepsi O'na muhtaçtır. O her an yaratma hâlindedir." (Rahman suresi 29. ayet)
C)	Hudus Delili	"Göğü kudretimizle biz kurduk ve şüphesiz biz genişletmekteyiz." (Zariyat suresi 47. ayet)
D)	Hudus Delili	"De ki: O, Allah'tır, bir tektir." (İhlas suresi 1. ayet)
E)	Gaye ve Nizam Delili	"Şüphesiz, biz her şeyi bir ölçüye göre yarattık." (Kamer suresi 49. ayet)

25. İnsan uçsuz bucaksız kâinatı ve kendi yaratılışındaki mükemmelliği düşündüğünde bir yaratıcının varlığını hisseder. Bu his her insanda yaradılışı gereği mevcuttur. Zor zamanlarda insanın gayriihtiyari yüce bir kudrete sığınması bu hissin en güzel örneklerindendir.

Metinde anlatılan durum aşağıdaki kavramlardan hangisiyle doğrudan ilişkilidir?

A) Eşsizlik B) Fıtrat C) Hudus D) İmkân E) Nedensellik

26. Hz. Peygamber bir hadisişerifinde toplum hayatını bir gemi yolculuğuna benzetir: "Allah Teala'nın koyduğu sınırlara uygun yaşayanlarla bu sınırları ihlal eden kimselerin durumu bir gemiye binmiş, gemi içerisindeki yerleri kura ile belirlenmiş iki grup insanın durumuna benzer. Bunlardan bir kısmı geminin alt tarafında, bir kısmı da üst tarafında yolculuk etmeye hak kazanmıştır. Alt kattakiler (su ihtiyaçlarını karşılamak için) üsttekilerin yanına giderler. (Bir süre sonra) '(Sudan) nasibimizi almak için (geminin altından) bir delik açsak da yukarıdakileri rahatsız etmesek.' derler. Eğer yukarıda bulunanlar aşağıdakilerin isteklerini yapmalarına izin verirlerse gemidekiler hep birlikte helak olur. Fakat onlara engel olurlarsa hem onlar hem de kendileri kurtulur." (Buhari, "Şirket", 6)

Buna göre hadiste verilen "geminin delinmesine engel olma" eylemi, kader inancı bağlamında aşağıdakilerden hangisiyle doğrudan ilişkilendirilebilir?

A) İnsanın her şeyi önceden belirlenmiş kaderin bir parçası olarak gördüğü için atıl kalması
B) Çevresinde gerçekleşen olaylara karşı cüzi iradesiyle insanın müdahale edebilmesi
C) Kişinin kendi payına düşenle yetinip toplumdaki meselelerdeki sorumluluğu ilahi takdire bırakması
D) Geminin batıp batmamasının bir rastlantıdan ibaret olduğunu kabul ederek insanın tedbir almaktan vazgeçmesi
E) İnsanın yanlış yöntemlerin doğuracağı olumsuz sonuçları iyi niyetli olmanın ortadan kaldıracağına inanması

27. Saffet Bey, büyük emekler verdiği zeytin bahçesinde bu yıl beklediği verimi alamamıştır. Yaşanan bu durumu arkadaşıyla paylaşırken şu ifadeleri kullanmıştır: "Ben toprağımı vaktinde sürdüm, ağaçlarımı budadım ve gerekli tüm bakımlarını eksiksiz yaptım. Hasat zamanı gelince de elimden gelenin en iyisini yapmış olmanın huzuruyla sonucu bekledim. Ancak mevsim değişiklikleri sebebiyle mahsul az oldu. Yine de rızkı verenin Allah (cc) olduğuna inanıyor, O'nun takdirine gönül hoşluğuyla boyun eğiyorum. Elhamdülillah, her işte bir hayır vardır."

Saffet Bey'in bu yaklaşımı kaderle ilişkilendirilen kavramlar açısından değerlendirildiğinde aşağıdaki yargılardan hangisine ulaşılamaz?

A) Gerekli önlemleri aldıktan sonra sonucu Allah'a (cc) bırakarak tevekkül sahibi bir duruş sergilemiştir.
B) Olumsuz gibi görünen bir durum karşısında dahi Allah'ın (cc) takdirine rıza göstermiştir.
C) Hasattan beklediği verimi alamamasını kendi iradesi dışındaki bir durum olarak görmüştür.
D) Elde ettiği az miktardaki ürünü Allah'ın (cc) kendisine takdir ettiği bir rızık olarak kabul etmiştir.
E) Beklediği başarıya ulaşamamasını Allah'a (cc) karşı görevlerini yerine getirmediğinin bir kanıtı saymıştır.

28. "Ey iman edenler! Sabrederek ve namaz kılarak Allah'tan yardım dileyin. Şüphe yok ki Allah sabredenlerle beraberdir." (Bakara suresi 153. ayet)

"Deveni bağla, sonra tevekkül et!" (bk. Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 60)

Bu ayet ve hadis rehberliğinde yaşamaya çalışan bir gencin karşılaştığı bazı durumlarda aşağıdakilerden hangisini yapması beklenmez?

A) Şiddetli bir deprem riskine karşı oturduğu binanın dayanıksız olduğunu öğrenince imkânları dâhilinde güçlendirme yollarını arayıp bir yandan da bu sürecin getirdiği maddi ve manevi yükler karşısında metanetini koruması

B) Çok istediği bir iş başvurusundan olumsuz yanıt aldığında bu durumun ardındaki sebepleri düşünerek karamsarlığa düşmemesi ve eksiklerini tamamlayıp yeni kapıların açılması için duayla gayretini sürdürmesi

C) Bir yakınının ağır hastalığı sürecinde tıbbın tüm imkânlarını seferber etmesine rağmen sonuç alamayınca "Elimden geleni yaptım, bundan sonrası Allah'ın (cc) takdiridir." diyerek metanetini koruması

D) Yoğun bir çalışma dönemi sonunda sınavda beklediği başarıyı elde edemeyince "Bu benim alın yazım, demek ki Allah (cc) çalışmamın karşılığını vermeyi takdir etmemiş." diyerek mevcut çalışma yöntemini değiştirmeden sabırla beklemesi

E) Toplumdaki bir haksızlığa şahit olduğunda bu durumu düzeltmek için meşru yollarla mücadele ederken bir yandan da namaz ve duayla manevi gücünü artırıp sonucun hayırlı olması için Allah'a (cc) sığınması

29. "Beni yaratan ve bana doğru yolu gösteren O'dur. Beni yediren, içiren O'dur. Hastalandığım zaman bana şifa veren O'dur. Benim canımı alacak, sonra beni diriltecek O'dur." (Şuara suresi 78-81. ayetler)

Bu ayet kaderle ilgili aşağıdaki kavramlardan hangileriyle ilişkilendirilemez?

A) Ecel ve rızık

B) Sağlık ve hastalık

C) Hidayet ve dalalet

D) Başarı ve başarısızlık

E) Teslimiyet ve rıza

30. "Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu…" (Enbiya suresi 22. ayet)

Yukarıdaki ayet hangi akli delili desteklemektedir?

A) Fıtrat delili

B) İmkân delili

C) Hudus delil

D) Temanü delili

E) Gaye ve nizam delili

Daha fazla soruya ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

Sonnotlar

1 bk. "fıtrat", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/318.
2 Rum suresi 30. ayet.
3 Buhari, "Cenaiz", 92.
4 bk. Kılavuz, *Allah'a İman*, 13-17.
5 Lokman suresi 30. ayet.
6 "hak", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/373.
7 Hadid suresi 3. ayet.
8 bk. "zâhir", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 2/794.
9 "delil", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/235.
10 bk. "delil", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/235.
11 bk. Kılavuz, *Allah'a İman*, 19-23.
12 bk. Bakara suresi 29. ayet, Enam suresi 101. ayet, Araf suresi 54. ayet, İbrahim suresi 19. ayet, Secde suresi 7. ayet.
13 Topaloğlu, "Hudus", 18/304.
14 bk. Kaf suresi 6-11. ve 38. ayetler, Meryem suresi 67. ayet, Alak suresi 1-2. ayetler, Necm suresi 45-46. ayetler, Müminun suresi 12-14. ayetler.
15 bk. Topaloğlu, *Allah İnancı*, 29-30.
16 bk. Kutluer, "Gâiyyet", 13/292; Kutluer, "Nizam", 33/173.
17 bk. "isbât-ı vacip", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/597.
18 bk. "isbât-ı vacip", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/598.
19 bk. "Allah", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/61.
20 bk. Topaloğlu, *Allah İnancı*, 32-33.
21 bk. Alpyağıl, *Din Felsefesine Dair Okumalar I-II*.
22 bk. İhlas suresi 1. ayet, Bakara suresi 163. ayet, Şura suresi 11. ayet, Fatır suresi 3. ayet.
23 "tevhit", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 2/658.
24 bk. İbrahim suresi 10. ayet.
25 bk. İhlas suresi 1-4. ayetler, Bakara suresi 255. ayet, Haşr 22-24. ayetler, Şûra suresi 11. ayet.
26 "esmâ-yı hüsnâ", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/286.
27 bk. Araf suresi 180. ayet, İsra suresi 110. ayet, Taha suresi 8. ayet, Haşr suresi 24. ayet.
28 Buhari, "Şürût", 18.
29 bk. Topaloğlu, "Esmâ-i Hüsnâ", 11/406.
30 bk. "sıfat", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 2/431.
31 bk. Çelebi, "Sıfat", 37/103.
32 bk. "sıfat", *TDV Dinî Terimler Sözlüğü*, 2/431.
33 "sıfat", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 2/432.
34 Yavuz, "Kader", 24/58.
35 "kader", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 188.
36 "kaza", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 197.
37 "Kader", *Temel İslam Ansiklopedis*i, 4/523.
38 bk. Zariyat suresi 56. ayet.
39 "akıl", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 12.
40 Bakara suresi 179. ve 197. ayetler, Talak suresi 10. ayet.
41 bk. İsfahani, "r-v-d", 448; "irade", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 173.
42 bk. "İrade", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 4/370.
43 Casiye suresi 15. ayet.
44 bk. "Sorumluluk", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 7/276.
45 Bakara suresi 286. ayet.
46 Zilzal suresi 7 ve 8. ayetler.
47 Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 1.
48 Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 25.
49 Hadid suresi 22. ayet.
50 Necm suresi 39. ayet.
51 Furkan suresi 2. ayet.
52 Hicr suresi 21. ayet.
53 Tirmizi, "Kader" 10.
54 Müslim, "İman",1.
55 Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 59.
56 Bakara suresi 286. ayet.
57 Lokman suresi 34. ayet.
58 Kamer suresi 49. ayet.
59 bk. Müslim, "İman", 1.
60 Ankebut suresi 57. ayet.
61 "Ecel", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 2/338.
62 bk. *Güncel Türkçe Sözlük*, "rızık".
63 Hud suresi 6. ayet.

64 Mülk suresi 21. ayet.
65 bk. Cuma suresi 10. ayet, Kasas suresi 77. ayet, Mülk suresi 15. ayet.
66 Buhari, "Büyu", 15.
67 İbn Mace, "Ticaret", 2.
68 İsra suresi 30. ayet.
69 Tirmizi, "Zühd", 33.
70 bk. "afet", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 6.
71 Şûra suresi 49. ayet.
72 Ahkaf suresi 3. ayet.
73 Müslim, "Birr", 49.
74 Ebu Davud, "Tıb", 1.
75 Buhari, "Rikak", 1.
76 Necm suresi 39. ayet.
77 Müslim, "Kader", 34.
78 bk. "Tevfik", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 8/128.
79 bk. "hızlan", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 135.
80 bk. "Harikulade", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 3/368.
81 "Dua", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 2/250.
82 Bakara suresi 186. ayet.
83 bk. Tirmizi, "Deavat", 1.
84 Tirmizi, "Deavat", 101.
85 "Tevekkül", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 8/124.
86 bk. Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 60.
87 Talak suresi 3. ayet.
88 bk. Çağrıcı, "Sabır", 35/337.
89 Bakara suresi 155 ve 157. ayetler.
90 Müslim, "Zekât", 124.
91 Asr suresi 1-3. ayetler.
92 bk. *Güncel Türkçe Sözlük*, "teslimiyet".
93 bk. Uludağ, "Rıza", 35/56.
94 "Hayır", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 3/438.
95 "Şer", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 7/425.
96 Nisa suresi 79. ayet.
97 İbn Mace, "Sünnet", 19.
98 Enbiya suresi 35. ayet.
99 Müslim, "Zühd", 64.
100 Bakara suresi 216. ayet.
101 bk. "hidayet", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 137.
102 bk. "dalalet", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 56.
103 Beled suresi 10. ayet.
104 Kehf suresi 29. ayet.
105 Teğabün suresi 11. ayet.
106 Bakara suresi 267. ayet.
107 Saff suresi 5. ayet.
108 Nisa suresi 167 ve 168. ayetler.
109 Al-i İmran suresi 145. ayet.
110 Hud suresi 6. ayet.
111 bk. Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 60.
112 Bakara suresi 216. ayet.

3. ÜNİTE

PEYGAMBERLERE VE KİTAPLARA İMAN



3.1. Peygamberlere İman

3.2. Peygamberlere Gönderilen Kitaplar

Anahtar Kavramlar			
	• hatemünnebiyyin • mucize • nebi	• nübüvvet • resul • risalet	• suhuf • vahiy

Bu ünitede sizlerden

- peygamberlere imanla ilgili akli ve naklî delilleri kullanabilmeniz,
- peygamberlere gönderilen kitaplarla ilgili temel kaynakları kullanabilmeniz

beklenmektedir.



Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Başlarken

Allah (cc), kâinattaki her şeyi bir amaç doğrultusunda ve hikmetle yaratır. İnsanın da bir yaratılış amacı vardır. İnsanın yaratılış amacına uygun davranabilmesi Amentü'de belirtilen iman esaslarına inanmasına, Allah'ın (cc) emir ve yasaklarını bilmesine bağlıdır. Bu sebeple Allah (cc), emir ve yasaklarını iletmek üzere insanlara ilahi kitaplar ve peygamberler göndermiştir.

Metinden hareketle peygamberlere ve ilahi kitaplara iman hakkında düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

3.1. Peygamberlere İman

Konuya Başlarken

1. Peygamberlere imanla ilgili bildiğiniz ayet ve hadisleri arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Peygamberlikle ilgili zihninizde çağrışım yapan kavramları aşağıdaki boşluklara bir dakika içinde yazınız.

1 ..... 2 ..... 3 .....

4 ..... 5 .....

3. Verdiğiniz cevaplarla peygamber kavramının birlikte kullanıldığı birer cümle yazınız.

1. Cümle: .....
2. Cümle: .....
3. Cümle: .....
4. Cümle: .....
5. Cümle: .....

İnsan, hayatını anlamlandırmak ve doğru bir şekilde yaşamak için bilgiye ihtiyaç duyar. Akıl ve duyular bu bilgiyi elde etmek için başvurulan kaynaklardandır. Akıl, düşünme ve muhakeme gücüdür. Duyular ise görme, işitme gibi yollarla dış dünyayı algılamamızı sağlar. Ancak bu iki bilgi kaynağı da sınırlıdır ve her konuda yeterli değildir.

İnsan aklı değerli olmakla birlikte mutlak ve kusursuz değildir. Geçmişi ve geleceği bütün yönleriyle bilemez, her zaman doğru kararlar veremez. Duyular da yanıltıcı olabilir, eksik veya yanlış bilgiler sunabilir. Ayrıca insan; nefsani arzuları, korkuları ve çıkarları sebebiyle doğruyu yanlış değerlendirebilir. Bu durum, akıl ve duyuların tek başına insanı doğru yola ulaştırmak için yetersiz kaldığını gösterir.

Akıl ve duyular, daha çok fiziki âlem hakkında bilgi sağlar. Ancak Allah'ın (cc) zatı ve sıfatları, melekler, ahiret, cennet ve cehennem gibi metafizik (gayb) konular akıl ve duyularla bilinemez. Metafizik konularda kesin ve doğru bilgiye ulaşmanın tek yolu Allah'ın (cc) gönderdiği haberlerdir. Bu haberler peygamberler aracılığıyla insanlara ulaştırılır.

İbadetlerin neler olduğu, nasıl ve ne zaman yapılacağı da akıl yoluyla belirlenemez. Namaz, oruç, zekât gibi ibadetlerin şekli ve vakti ancak

Allah'ın (cc) bildirmesiyle öğrenilebilir. Bu sebeple peygamberler hem ibadetler hakkında bilgi vermiş hem de bunları yaşayarak insanlara örnek olmuşlardır.

İyi-kötü, doğru-yanlış, hak-batıl gibi değerler yalnızca insan aklına bırakıldığında toplumdan topluma değişebilir. Bu nedenle ahlaki ve dinî konularda her yerde ve her zaman geçerli olan, değişmeyen sağlam bir ölçüye ihtiyaç vardır. Bu ölçü ise Allah'ın (cc) gönderdiği haberlerdir.

Peygamberler yalnızca ilahi mesajları aktaran kişiler değildir. Onlar, Allah'tan (cc) aldıkları haberleri açıklayan ve hayatlarında uygulayan örnek şahsiyetlerdir. Bu sayede insanlar, ilahi emirlerin günlük hayatta nasıl yaşanacağını somut olarak görürler. Sonuç olarak insan hem dünya hem de ahiret mutluluğuna ulaşabilmek için peygamberlere ihtiyaç duyar. Peygamberler gönderilmesi ve kitaplar indirilmesi, insanın yalnız bırakılmadığını, doğru yola davet edildiğini gösteren ilahi bir rehberliktir.

Yüce Allah, insanlara doğru yolu göstermek ve onları hak dine davet etmek için tarih boyunca birçok peygamber göndermiştir. "**Her ümmetin bir peygamberi olmuştur…**"[1] ayetiyle Allah'ın (cc) her topluma bir elçi gönderdiği belirtilir. Peygamberlik görevi ilk insan Hz. Âdem'le başlar ve Hz. Muhammed'le (sav) tamamlanır. Dinî literatürde nübüvvet ve risalet olarak adlandırılan bu görev Allah'ın (cc), seçtiği kullar aracılığıyla mesajını insanlara ulaştırmasını ihtiva eder. Nebi ve resul ise nübüvvet ve risalet görevlerini yerine getiren peygamberler için kullanılan sıfatlardır.

Nübüvvet; sözlükte haber vermek, peygamberlik, nebilik, elçilik, risalet anlamlarına gelir. Terim olarak Allah'ın (cc) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları alıp insanlara dinin gerçeklerini duyurma; söz, tutum ve davranışlarıyla açıklama demektir.[2] Nübüvvetle eş anlamlı kullanılan **risalet**; sözlükte göndermek, elçi kılmak, elçilik yapmak anlamlarına gelir (Görsel 3.1). Terim olarak ilahi mesajın tebliğ edilmesi ve insanlara açıklanması görevidir.[3]



Görsel 3.1: Kelimeitevhit yazılı hüsnühat eseridir. Hattat: Mustafa Pekşen

Risaletin kapsamında peygambere ulaşan haberlerin toplumlara duyurulması, uygulanması ve insanlara rehberlik edecek şekilde açıklanması yer alır. Bu yönüyle risalet, peygamberlik görevinin tebliğle ilgili hayata yansıyan boyutudur.

Peygamberlere imanla ilgili e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Kur'an-ı Kerim'de peygamber ifadesinin karşılığı olarak nebi ve resul kelimeleri kullanılır. Nebinin çoğulu enbiya, resulun çoğulu rusuldür. **Nebi**; Allah'ın (cc) kendisine gönderdiği şeyleri öğrenip olduğu gibi insanlara aktaran, onları inanmaya ve itaat etmeye çağıran peygamber demektir.[4] **Resul,** terim olarak Allah (cc) tarafından insanları hak dine çağırmakla, dinî ve toplumsal hayatı Allah'ın (cc) emirlerine göre düzenlemekle görevli olan peygamber; Allah (cc) elçisi anlamlarına gelir.[5]

Nübüvvet ve risaletin merkezinde vahiy bulunur. **Vahiy**; sözlükte fısıldamak, telkin etmek, ilham etmek anlamlarına gelir. Terim olarak ise hayatın hangi ilkelere göre yönlendirilmesi ve nelere uyulup nelerden sakınılması gerektiğini peygamberler aracılığıyla insanlara bildiren ilahi bilgi, bu bilginin gönderiliş tarzı demektir.[6] Bazı peygamberlere gönderilen vahiy, yazılı sayfalar hâlindedir. Bu sayfalara **suhuf** denir. Suhuf, terim olarak dört büyük kitap dışında Yüce Allah'ın Cebrail aracılığıyla bazı peygamberlerine gönderdiği dinî emirler ve bu emirleri içeren sayfalardır.[7] Kur'an-ı Kerim'de suhuf kelimesi; önceki peygamberlere Allah (cc) tarafından gönderilen kutsal metinleri[8], Kur'an'ın kendisini[9] ve insanların amellerinin ilahi kayıtlarını[10] ifade etmek için kullanılır. Önceki peygamberlere indirilen kutsal metinler ilk sahifeler[11] veya İbrahim ve Musa'nın suhufu[12] diye isimlendirilir.[13]

Başta Kur'an olmak üzere insanlık tarihi boyunca peygamberlere gönderilen bütün kitaplara inanmak, İslam'ın temel inanç esaslarındandır. Allah'a (cc), meleklere, kitaplara, peygamberlere ve ahiret gününe inanmak İslam'a göre bir bütündür ve birbirleriyle bağlantılıdır. Allah'a (cc) inanmak, O'nun gönderdiği peygamberlere de iman etmeyi gerektirir.

İlahi kitaplardan Tevrat Hz. Musa'ya, Zebur Hz. Davud'a, İncil Hz. İsa'ya ve Kur'an-ı Kerim Hz. Muhammed'e (sav) indirilmiştir. Kur'an, Allah'ın (cc) insanlara gönderdiği son ve aslı korunmuş kitaptır. Hz. Muhammed (sav) de Allah'ın (cc) vahiy sürecini kendisiyle tamamladığı son elçi, son peygamberdir. Hz. Peygamber'in bir sıfatı olan **hatemünnebiyyin**, peygamberlerin sonuncusu ve nübüvvet zincirinin son halkası anlamına gelir.

Peygamberler insanları dine davet ederken bu davetlerini destekleyen olağanüstü birtakım olaylar yaşanmıştır. Bunlara mucize denir. **Mucize**, sözlükte bir şeye güç yetirememek anlamındadır. Terim olarak peygamberlerin doğruluğunu kanıtlamak için Allah (cc) tarafından yaratılan harikulade olaylardır.[14]

Hz. Musa'nın Asasının Yılana Dönüşmesi Mucizesi
Firavun'un sarayında sihirbazlarla karşılaştığı sırada asasını yere atmasıyla gerçekleşen mucizedir. Kur'an'a göre asa, Allah'ın (cc) emriyle canlı bir yılana dönüşmüş ve sihirbazların yaptığı bütün büyüleri yutarak onların hilelerinin geçersiz olduğunu göstermiştir.
(Araf suresi 107. ayet, Taha suresi 19-21. ayetler, Şuara suresi 32. ayet)

Hz. Salih'in Deve Mucizesi
Semud kavmi peygamberlerinden mucize isteyince Allah (cc), Hz. Salih'e kaya içinden çıkan özel bir dişi deve göndermiştir.
(Araf suresi 73. ayet, Hud suresi 64. ayet, Şuara suresi 155. ayet)

Hz. Süleyman'ın Rüzgâr Mucizesi
Hz. Süleyman'ın emrine rüzgâr verilmiş, böylelikle uzun mesafeleri kısa sürede kat edebilmiştir. Bu mucize onun hükümranlığının bir parçasıdır.
(Enbiya suresi 81. ayet, Sebe suresi, 12. ayet)

Hz. İsa'nın Ölüleri Diriltmesi Mucizesi
Hz. İsa, Allah'ın (cc) izniyle ölüleri diriltmiş, hastaları iyileştirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de özellikle bunun Allah'ın (cc) izniyle gerçekleştiği vurgulanır.
(Al-i İmran suresi 49. ayet, Maide suresi 110. ayet)

Hz. İbrahim'in Ateşte Yanmama Mucizesi
Hz. İbrahim putlara karşı çıkıp onları kırdığı için dönemin hükümdarı tarafından büyük bir ateşe atılmıştır. Ancak Allah (cc) ateşe "İbrahim'e karşı serin ve selamet ol." emrini vermiş ve ateş ona zarar vermemiştir.
(Enbiya suresi 69. ayet)

Bilgi Görseli 3.1: Kur'an-ı Kerim'den Peygamberlere Verilen Mucizelerle İlgili Örnekler

Sıra Sizde

1. Aşağıdaki kavramlardan hangisi peygamberlikle ilgili diğer iki kavramı kapsamaktadır? İşaretleyiniz ve seçiminizin gerekçesini kısaca açıklayınız.

☐ nebi ☐ nübüvvet ☐ vahiy

Seçimin gerekçesi:

.....

.....

.....

2. Nübüvvet kavramı aşağıdaki kavramlardan hangileriyle doğrudan ilişkilidir? İşaretleyiniz ve seçiminizin gerekçesini kısaca açıklayınız.

☐ nebi ☐ resul ☐ mucize

Seçimin gerekçesi:

.....

.....

.....

3. Vahiy alan peygamberlerin bu mesajı insanlara iletme sorumluluğu aşağıdaki kavramlardan hangisiyle ifade edilir? İşaretleyiniz ve seçtiğiniz kavramın peygamberlik sürecindeki yerini kısaca açıklayınız.

☐ risalet ☐ mucize

Seçimin peygamberlik sürecindeki yeri:

.....

.....

.....

4. Peygamberliğin sona erdiğini ifade eden kavram aşağıdakilerden hangisidir? İşaretleyiniz ve seçtiğiniz kavramın peygamberlik anlayışındaki yerini yazınız.

☐ nebi ☐ hatemünnebiyyin

Seçtiğiniz kavramın peygamberlik anlayışındaki yeri:

.....

.....

.....

Peygamberlik, Yüce Allah'ın seçtiği kullarına vahiy göndermesi ve bu vahyin insanlara tebliğ edilmesini içeren ilahi bir görevdir. Bu görevi kişi kendi çabası, ahlakı veya üstün gayretiyle elde edemez. Kur'an-ı Kerim'de peygamberlerin Allah (cc) tarafından seçildiği "'**Dini ayakta tutun ve onda ayrılığa düşmeyin.' diye Nuh'a tavsiye ettiğini, sana vahyettiğimizi; İbrahim'e, Musa'ya ve İsa'ya tavsiye ettiğimizi Allah size de din kıldı. Fakat kendilerini çağırdığın bu (din), Allah'a ortak koşanlara ağır geldi. Allah, dilediğini kendisine (peygamber) seçer ve kendisine yöneleni de doğru yola iletir.**"[15] ayetinde dile getirilir. Tarihte aynı aileden birden fazla peygamber gelmiş olsa da peygamberlik, nesilden nesile geçen bir miras olmayıp tamamen Allah'ın (cc) takdiriyle belirlenir.

Peygamberliğin inkâr edilmesi insanın doğru yoldan sapması anlamına gelir. Kur'an-ı Kerim'de bu husus şöyle açıklanır: "**Kim Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine ve ahiret gününe iman etmezse derin bir sapıklığa düşmüştür.**"[16] Cibril hadisinde imanın tanımı sorulduğunda Resulullah "*İman, Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe ve kadere iman etmendir.*"[17] diye buyurmuştur. Peygamberlere iman etmek, yalnızca onların varlığına inanmak değildir. Peygamberlere imanın gereği; onların bildirdiklerini doğrulamak, sözlerini dinlemek ve ulaştırdıkları mesajları doğru kabul etmektir.

Kur'an-ı Kerim'de insanlara Allah'ın (cc) gönderdiği tüm peygamberlere fark gözetmeden iman etmeleri hakkında şöyle buyrulur: "**Biz, Allah'ın peygamberleri arasında hiçbirini ayırmayız.**"[18] Peygamberler arasında ayrım yapanların durumu ise "**Allah'ı ve peygamberlerini inkâr edenler, Allah ile peygamberlerini birbirinden ayırmak isteyenler, 'Bir kısmına inanırız ama bir kısmına inanmayız.' diyenler ve bunlar arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu? İşte gerçek kâfirler bunlardır ve biz kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır.**"[19] ayetiyle bildirilir. Bu ayetler; peygamberliğin bir bütün olduğunu, bir peygamberi reddetmenin tümünü reddetmek anlamına geldiğini ifade eder. Çünkü bütün peygamberler aynı kaynaktan vahiy almışlardır.

Peygamberler, vahiy yoluyla aldıkları mesajları insanlara eksiksiz ulaştırmakla yükümlüdürler. Bu bakımdan onların bazı sıfatlara sahip olmaları gerekir. Sıdk, emanet, tebliğ, fetanet ve ismet bu sıfatlar arasında yer alır.

Peygamberler vahiy almaları ve mucize göstermeleri gibi özellikler bakımından diğer insanlardan ayrılır. Ancak peygamberler Allah (cc) tarafından seçilmelerine ve kutsal bir vazifeyle görevlendirilmelerine rağmen onlar da diğer insanlar gibidir. Diğer insanlar gibi yeme, içme, dinlenme gibi beşerî ihtiyaçları vardır. Evlenir ve aile hayatı yaşarlar. Hastalanabilir ve vefat ederler.

Peygamberlerin Vacip Sıfatları

Sıdk (Doğruluk)
Peygamberler her hâl ve durumda doğru sözlüdür. Yalan söylemeleri düşünülemez.

Emanet (Güvenilirlik)
Peygamberler güvenilir kimselerdir. Kendilerine verilen ilahi mesajı eksiltmeden ve artırmadan insanlara ulaştırır.

Tebliğ (Bildirme)
Peygamberler, Allah'tan (cc) aldıkları vahyi insanlara iletmekle yükümlüdür.

Fetanet (Üstün Akıl ve Zekâ)
Peygamberler üstün bir akıl ve anlayışa sahiptir.

İsmet (Günahsızlık)
Peygamberler, büyük günahlardan korunmuştur. Küçük hataları ise vahiyle düzeltilir.

Etkinlik - 1

40 dk.

Adı	*Peygamberlere İmanla İlgili Akli ve Naklî Delilleri Keşfediyorum*
Amaç	*Peygamberlere imanla ilgili akli ve naklî delillere dayalı değerlendirme yapabilme*
Araç-gereç/ Kaynaklar	*Kur'an-ı Kerim meali, Hadislerle İslam, TDV İslâm Ansiklopedisi, genel ağ bağlantısı olan bir cihaz*
Ön Hazırlık	Peygamberlere imanla ilgili akli ve naklî delilleri araştırınız. Araştırmanızda Diyanet İşleri Başkanlığının Kur'an-ı Kerim meali, Hadislerle İslam kitabı ve TDV İslâm Ansiklopedisi'ni kullanınız. Ulaştığınız bilgileri, kaynaklarını da ekleyerek boş bırakılan yere not ediniz.

.....

.....

.....

.....

.....

Yönerge

Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. *Peygamberlere imanla ilgili akli delillere ulaşmak için aşağıdaki soruları öğretmeninizin rehberliğinde sınıfça tartışınız. Ulaştığınız ortak cevapları verilen alana yazınız.*

   - *İnsan neden vahye ihtiyaç duyar?*

.....

.....

   - *Vahye duyulan ihtiyaç, peygamberlerin gönderilmesini nasıl anlamlı kılar?*

.....

.....

2. *Aşağıda ayet ve hadislerde belirtilen naklî delillerde peygamberlerin görevlerine dair hangi ortak noktalar vurgulanmaktadır? Düşüncelerinizi akli delillerle destekleyerek sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.*

   * *"Ant olsun ki Allah; müminlere içlerinden kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle büyük bir lütufta bulunmuştur." (Al-i İmran suresi 164. ayet)*
   * *"Biz peygamberleri ancak müjdeleyiciler ve uyarıcılar olarak gönderdik." (Enam suresi 48. ayet)*
   * *"Ant olsun biz, her ümmete 'Allah'a kulluk edin, tağuttan kaçının.' diye peygamber gönderdik. Allah onlardan kimini doğru yola iletti, onlardan kimine de (kendi iradeleri sebebiyle) sapıklık hak oldu. Şimdi yeryüzünde dolaşın da peygamberleri yalanlayanların sonunun ne olduğunu görün." (Nahl suresi 36. ayet)*

* *"Peygamberler müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderildiler ki peygamberlerden sonra insanların Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın." (Nisa suresi 165. ayet)*
* *"Ben ancak güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim." (İmam Malik, "Hüsnü'l-Hulk", 8)*
* *"Benim ve benden önceki peygamberlerin durumu, bir ev inşa eden kimseye benzer. O kimse evi güzelce yapıp mükemmel hâle getirmiş fakat bir köşede sadece bir tuğla yeri boş kalmıştır. İnsanlar bu evi dolaşırlar, ona hayran olurlar ve şöyle derler: Keşke şu tuğla da yerine konulmuş olsaydı. İşte ben, o (yeri boş bırakılan) tuğlayım. Ben peygamberlerin sonuncusuyum." (Buhari, "Menakıb", 18)*

3. *Aşağıdaki tablo, peygamberliğin gerekliliği konusunda bir sonraki etkinlikte yazacağınız makalenin ana çerçevesini oluşturmanız amacıyla hazırlanmıştır. Sıra arkadaşınızla tabloyu doldurunuz. Tabloyu doldururken şu adımları takip ediniz:*

* *Savunulan Temel Düşünce: Bu bölümde peygamberlikle ilgili doğruluğu savunulacak görüşler verilmiştir.*
* *Akli Delil: Ortaya konulan temel düşünceyi akıl süzgecinden geçirerek destekleyen, akla ve gözleme dayalı kanıtlar ekleyiniz.*
* *Naklî Delil: Temel düşünceyi destekleyen bir kaynak (ilgili bir ayet veya hadisişerif) bulunuz ve yazınız.*
* *Değerlendirme: Bu bölümde seçilen akli ve naklî delillerin neden bir arada kullanıldığını ve birbirlerini nasıl tamamladığını kısaca açıklayınız.*

Savunulan Temel Düşünce	Akli Delil	Naklî Delil	Değerlendirme
Örnek: İnsanın yaratılış amacını bilmesi için bir rehbere ihtiyacı vardır.	*Bir aletin çalışma şekli, verilen kılavuzdan öğrenilir. İnsanın da varoluş amacını kendi başına bulması zordur.*	*"Biz her ümmete bir peygamber gönderdik..." (Nahl suresi 36. ayet)*	*İnsan aklının sınırlılığıyla vahyin yol göstericiliği arasında bütünlük kurulmuştur.*
1. Peygamberlerin dürüstlüğü (sıdk), iletikleri mesajın doğruluğunun kanıtıdır.			
2. Vahiy, aklın tek başına bilgi sahibi olamayacağı gayb konularında bilgi verir.			
3. Peygamberlik kullara Allah'ın (cc) bir ikramıdır.			

Değerlendirme Tamamlanan tabloyu öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz. Öğretmeninizin sunduğu geri bildirimler doğrultusunda cevaplarınızı gözden geçirerek tabloya son şeklini veriniz.

Etkinlik - 2

40 dk.

Adı	*Makale Yazıyorum*
Amaç	*İlişki kurduğu akli ve naklî delillere peygamberlere imanla ilgili bir konuda amaca uygun olarak yer verebilme*
Ön Hazırlık	1. *Yazacağınız makaleye hazırlık amacıyla peygamberlere imanla ilgili ayet ve hadisleri göz önünde bulundurarak akli ve naklî delilleri tespit ediniz.* 2. *Makalede kullanmaya karar verdiğiniz akli ve naklî delilleri aşağıdaki alana not alınız.* ....
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız. 1. *Aşağıdaki makale yazım planını kullanarak peygamberlere imanla ilgili bir makale yazınız. Etkinlik-1'de tamamladığınız tabloyu makalenizin ana çerçevesi olarak kullanınız.* 2. *Değerlendirme bölümünde yer verilen Dereceli Puanlama Anahtarı'nı dikkate alarak makalenizi yazınız.*

Makale Yazım Planı

Makale Başlığı: .....

1. Giriş Bölümü

Bu bölümde konuya genel bir giriş yapınız.

- İlgi Çekici Başlangıç: İnsanın anlam arayışı veya rehber ihtiyacı üzerine bir soru veya tespitle başlayınız.
- Temel İddia: İnsanlığın neden peygamberlere ihtiyaç duyduğunu hem akıl yürütme yoluyla hem de ayetlere dayanarak açıklayan temel cümlenizi oluşturunuz.

2. Gelişme Bölümü

Etkinlik-1'de tamamladığınız tabloyu burada paragraflara dönüştürünüz.

- 1. Paragraf (Akli Temeller): İnsan aklının peygamberliği neden mantıklı bulduğunu (Örneğin elçinin dürüstlüğü, rehberlik ihtiyacı vb.) açıklayınız.
- 2. Paragraf (Naklî Destekler): Düşüncenizi destekleyen ayet ve hadisleri, metnin akışını bozmadan yerleştiriniz.
- 3. Paragraf (Sentez ve Değerlendirme): Akıl ve vahyin nasıl bir uyum içinde olduğunu, birinin eksikliği durumunda hakikatin nasıl yarım kalacağını tartışınız.

3. Sonuç Bölümü

Yazınızı bir özet paragrafıyla bitiriniz.

- Özet: Savunduğunuz temel düşünceyi farklı kelimelerle yeniden vurgulayınız.
- Kapanış Cümlesi: Okuyucuyu peygamberlerin getirdiği mesajın evrenselliği veya güncelliği üzerine düşünmeye sevk eden etkili bir cümleyle bitiriniz.

Makalenizi aşağıdaki alana yazınız.

Değerlendirme Aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu'nu kullanarak çalışmanızı değerlendiriniz.

Formda yer alan ifadelerle ilgili size uygun olan sütunu işaretleyiniz. Eksik olduğunu fark ettiğiniz öğrenmeleri tamamlayınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. "Ben" veya "biz" dili kullanmadan nesnel bir üslup tercih ettiniz mi?			
2. Akli delillerle naklî delilleri birbirine bağlayan geçiş ifadeleri kullandınız mı? (Örneğin "Bu vahyî gerçek, akli açıdan şu gerekçeyle de desteklenmektedir." gibi.)			
3. Yazım ve noktalama kurallarına uygun hareket ettiniz mi?			
4. Peygamberler hakkında ayet ve hadisleri kaynaklardan buldunuz mu?			
5. Akli ve naklî deliller arasında bağlantı kurabildiniz mi?			
6. Peygamberlik hakkında bulduğunuz delillere dair değerlendirme yapabildiniz mi?			

Dereceli Puanlama Anahtarı				
Ölçütler	**Değerlendirme**			**Puan**
	Geliştirilmesi Gerekli (1)	**Kabul Edilebilir (2)**	**Oldukça Başarılı (3)**	
Temel İddia Oluşturma	Temel iddia net değildir veya akli/naklî delile başvurulmamıştır.	Temel iddia anlaşılır ancak akli ve naklî deliller arasındaki bağ zayıftır.	Peygamberlere imanın akli ve naklî delillerini birleştiren, özgün ve güçlü bir temel iddia sunulmuştur.	
Delillerin Toplanması ve İlişkilendirilmesi	Sadece akli ya da sadece naklî delil kullanılmış, aralarında ilişki kurulmamıştır.	Akli ve naklî deliller sunulmuş ancak bu deliller temel iddiayı desteklemekte tam yeterli değildir.	Akli ve naklî deliller birbirini destekleyecek şekilde uyum içinde kullanılmış ve iddiayı güçlendirmiştir.	
Değerlendirme	Bilgiler yorumlanmadan doğrudan aktarılmıştır.	Delillerin neden seçildiği ve önemi kısmen değerlendirilmiştir.	Akıl ve vahyin uyumu derinlemesine ele alınmış, amaca uygun ve ikna edici çıkarımlar yapılmıştır.	
Metin Yapısı ve Akış	Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri belirsizdir. Metin bütünlüğü yoktur.	Giriş, gelişme ve sonuç bölümleri mevcuttur ancak paragraflar arası geçişler (köprüler) zayıftır.	Makale planlama şablonuna tam uyulmuş, bölümler arası mantık akışı kusursuz bir şekilde işlenmiştir.	
Dil, Üslup ve Yazım Kuralları	"Ben/biz" dili kullanılmıştır. Yazım ve noktalama hataları metnin anlaşılmasını güçleştirmektedir.	Akademik üsluba dikkat edilmiş ancak nadiren "ben/biz" dili veya yazım hatası görülmektedir.	Nesnel ve akademik bir üslup (3. tekil şahıs) korunmuş, yazım ve noktalama kurallarına tam uyulmuştur.	
Toplam:				
Öğretmen Yorumu:				

Peygamberler, kendilerine vahyedilen ilahi mesajları insanlara tebliğ ederek ve bu vahyin hükümlerini hayatlarında en güzel şekilde uygulayarak insanlara örnek olmuştur. Bu yönleriyle peygamberler; doğru inanç, ibadet, ahlak ve davranış konusunda insanlığa rehber olarak gönderilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de peygamberlere iman ve itaatin emredilmesi, onların örnek alınmak üzere görevlendirildiğini göstermektedir.[20]

Peygamberler ve Örnek Davranışları

Hz. Âdem-Tövbe

Kur'an-ı Kerim'e göre Allah (cc), Hz. Âdem'i topraktan yaratmış ve ona ruhundan üfleyerek özel bir değer vermiştir.[21] Ardından onu eşi Hz. Havva ile cennete yerleştirmiş ve bir ağacın meyvesinden uzak durmalarını emretmiştir.[22] Şeytan, Hz. Âdem ve eşine vesvese vererek onları yanılgıya düşürmek istemiştir.[23] Hz. Adem ve Hz. Havva, bu vesveseye kanarak yasaklanmış meyveden yemiş; cennetten çıkarılarak yeryüzüne gönderilmiştir. Böylece insanoğlunun dünya hayatı başlamıştır.[24] Kur'an-ı Kerim'de hatasının farkına varan Hz. Âdem'in Rabbine yönelerek içten bir tövbe ettiği şu şekilde belirtilir: "**Bunun üzerine Âdem'e Rabbinden bazı sözler ulaştı (bunlarla tövbe etti). Rabbi de onun tövbesini kabul buyurdu. Şüphesiz O, tövbeleri kabul buyuran ve rahmeti sınırsız olandır.**"[25] Kur'an'a göre Hz. Âdem; hata yaptıktan sonra pişmanlık duyan, Rabbine içten bir şekilde yönelen ve tövbesi Allah (cc) tarafından kabul edilen bir peygamberdir. Onun tövbesi, tüm Müslümanlara yanlış yapınca hemen doğruya dönme davranışını öğreten önemli bir örnektir.

Hz. Nuh-Azim ve Kararlılık

Hz. Nuh'un azmi ve kararlılığı, Kur'an-ı Kerim'de özellikle onun uzun süren tebliği ve Allah'a (cc) tam teslimiyeti üzerinden vurgulanır. Kur'an-ı Kerim'e göre Hz. Nuh, kavmini uzun yıllar Allah'ın (cc) dinine davet etmiştir.[26] Hz. Nuh, kavmini gece gündüz, açıktan ve gizlice Allah'a (cc) çağırmıştır.[27] Ancak kavmi bu davete kulak asmamış hatta inkârda daha da ileri gitmiştir. Buna rağmen Hz. Nuh, Allah (cc) yoluna davet etmekten vazgeçmemiştir. Kur'an-ı Kerim, Hz. Nuh'un ilk andan itibaren uyarıcı bir görevle gönderildiğini ve mesajının acı bir azaptan önce insanları doğru yola çağırmak olduğunu dile getirir.[28]

Hz. Eyyüb-Sabır

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Eyyüb'ün sabrı ağır imtihanlar karşısında Allah'a (cc) teslim oluşu, sabırla O'na yönelmesi ve bunun sonucunda mükâfatlandırılması üzerinden anlatılır. O; malını, evlatlarını ve sağlığını kaybetmiş, buna rağmen isyan etmemiş ve Yüce Allah'a dua etmiştir.[29] Allah (cc), Kur'an'da Hz. Eyyüb'ün sabrını övmüştür.[30] Onun sabrı, Yüce Allah tarafından mükâfatlandırılmış ve sıkıntıları giderilmiştir.[31]

Hz. Yusuf-İffet

Kur'an-ı Kerim'de Hz. Yusuf'un iffeti, haramdan sakınması, Allah (cc) korkusunu merkeze alması ve nefsî arzuya teslim olmaması ön plana çıkar. Hz. Yusuf, günaha davet edildiği bir ortamda ahlaklı davranmış ve zinaya yaklaşmamıştır.[32] Günah işlemek yerine zindanı tercih edecek kadar kararlı bir duruş sergilemiştir.[33] Bu tavrıyla inancına bağlı kaldığını açıkça ortaya koymuştur. Hz. Yusuf'un iffetini bilinçli bir iradeyle koruduğu ve nefsine güvenmek yerine ilahi yardımı talep ettiği Kur'an-ı Kerim'de şöyle belirtilir: "**Yusuf, 'Ey Rabbim! Zindan bana, bunların beni davet ettiği şeyden daha sevimlidir. Onların tuzaklarını benden uzaklaştırmazsan onlara meyleder ve cahillerden olurum.' dedi.**" Hz. Yusuf, iffeti uğruna yıllarca zindanda kalmayı göze almış ve Allah'ın (cc) rızasını tercih etmiştir. Bu süreçte büyük bir sabır örneği sergilemiş, başına gelen haksızlıklara rağmen Allah'tan (cc) ümidini asla kesmemiştir.

Hz. Musa-Cesaret

Hz. Musa'nın Firavun ile mücadelesinde cesareti ön plana çıkar. Firavun, İsrailoğulları'na ağır zulümler uygulayan ve muhalefeti şiddetle bastıran bir hükümdardı. Onu doğru yola iletmek için Allah (cc), Hz. Musa'yı tebliğle görevlendirdiğini şu ayetle belirtir: "**Firavun'a gidin. Çünkü o, iyiden iyiye azdı.**"[34] Hz. Musa, can güvenliğinin olmadığı bu ortamda Allah'ın (cc) emrine uyarak Firavun'un karşısına çıkmış, onu Allah'a (cc) iman etmeye ve İsrailoğulları'nı serbest bırakmaya çağırmıştır. Bu davranış, onun korkuya teslim olmayan kararlı ve cesur kişiliğini gösterir.

Hz. İbrahim-Teslimiyet

Hz. İbrahim'in Allah'a (cc) teslimiyeti, genç yaşta kavminin putperest inançlarını sorgulamasıyla başlamıştır. O; yıldızlara, Ay'a ve Güneş'e tapınmanın yanlışlığını akli delillerle ortaya koymuş, bunların batıp kaybolduğunu ifade ederek gerçek ilahın yalnızca Allah (cc) olduğunu vurgulamıştır. Bu durum "**Ben yüzümü, gökleri ve yeri yoktan var edene çevirdim. Ben müşriklerden değilim.**"[35] ayetinde belirtilir.

Hz. İbrahim'in teslimiyetinin en çarpıcı örneklerinden biri, Allah'ın (cc) emriyle oğlu Hz. İsmail'i kurban etmeye razı olmasıdır. O, bu emri sorgulamadan kabul etmiş; oğluyla birlikte Allah'ın (cc) buyruğuna boyun eğmiştir. Kur'an'ı Kerim'de bu durum şöyle anlatılır: "**Her ikisi de teslim olup onu alnı üzerine yatırınca 'Ey İbrahim! Rüyayı gerçekleştirdin. Biz iyileri böyle mükâfatlandırırız. Bu, gerçekten çok açık bir imtihandır.' diye seslendik.**"[36] Bu olay, teslimiyetin en yüksek derecesi olarak kabul edilir ve Hz. İbrahim'in Allah'a (cc) olan bağlılığının zirvesini temsil eder.

Hz. İsa-Beşeriyet ve Tevazu

Kur'an-ı Kerim, Hz. İsa'nın ilah değil Allah'ın (cc) bir kulu ve peygamberi olduğunu net biçimde ifade eder.[37] Kur'an, Hz. İsa ve annesinin insani ihtiyaçlara sahip olduğunu da vurgular.[38] Onun şahsında insanlara tevhit inancını, kulluğu ve Allah'a (cc) teslimiyeti öğretir. Hristiyanlıkta Hz. İsa'ya atfedilen uluhiyet iddialarına karşı Kur'an; Hz. İsa'nın beşer olduğunu, Allah'ın (cc) izniyle mucizeler gösteren seçilmiş bir kul olduğunu açıkça belirtir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. İsa, Allah'ın (cc) kulu (Abdullah) ve peygamberi olarak tanımlanan, son derece mütevazı bir şahsiyettir. Hz. İsa, beşikte iken konuştuğunda ilk sözü "**Şüphesiz ben, Allah'ın kuluyum. O, bana kitabı verdi ve beni peygamber yaptı.**" olmuştur.[39] Allah (cc) tarafından verilen mucizelerin tamamını O'nun izniyle yaptığını belirtmiş ve hayatı boyunca mütevazı bir şekilde yaşamıştır. İslam'a göre Hz. İsa ne ilahtır ne de ilahın oğludur. O, Allah'ın (cc) yarattığı bir kuldur ve peygamberdir.[40] Hz. İsa "**Muhakkak ki Allah, benim de Rabbim; sizin de Rabbinizdir. Öyleyse O'na kulluk ediniz. İşte doğru yol budur.**"[41] diyerek kavmini bir olan Allah'a (cc) kulluğa davet etmiştir.[42] Hz. İsa'nın hayatı boyunca kulluk bilincinden ayrılmadığı ve tebliğini bu temel üzerine kurduğu şu ayetlerde belirtilir:[43] "**Allah kıyamet günü şöyle diyecek: Ey Meryem oğlu İsa! Sen mi insanlara Allah'ı bırakarak beni ve anamı iki ilah edinin dedin? İsa da şöyle diyecek: Seni bütün eksikliklerden uzak tutarım. Hakkım olmayan bir şeyi söylemem benim için söz konusu olamaz. Eğer ben onu söylemiş olsaydım elbette sen bunu bilirdin. Sen, benim içimde olanı bilirsin ama ben sende olanı bilemem. Şüphesiz ki yalnızca sen gaybları hakkıyla bilensin. Ben onlara sadece bana emrettiğin şeyi söyledim. Benim de Rabbim, sizin de Rabbiniz olan Allah'a kulluk edin (dedim.) Aralarında bulunduğum sürece onlara şahit idim. Ama beni içlerinden aldığında artık üzerlerine gözetleyici yalnız sen oldun. Sen her şeye hakkıyla şahitsin.**"[44]

Hz. Muhammed (sav)-Üsveihasene

Bütün peygamberlerde görülen güzel nitelikler, Peygamber Efendimiz'de en olgun ve en kapsamlı hâliyle toplanır. O, her yönüyle müminlere örnek olmuş; adalet, merhamet, tevazu, sabır, cesaret ve doğruluk gibi değerleri en mükemmel şekilde yaşamıştır. Bu husus "لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا" "**Ant olsun ki Resulullah sizin için, Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı umanlar ve Allah'ı çok zikredenler için güzel bir örnektir.**"[45] ayetinde **üsveihasene** kavramıyla ifade edilir. Ayette geçen üsveihasene sözlükte en güzel örnek anlamına gelir. Terim olarak inanç, ibadet, ticaret, eğitim, öğretim ve ahlak başta olmak üzere hayatın her alanında Müslümanların kendilerine rehber edinmeleri gereken en güzel örnek anlamındaki Hz. Muhammed'in (sav) sıfatıdır.[46] Bu ayet, Hz. Peygamber'in hayatının tüm müminler için bir rehber olduğunu gösterir.

Günümüzde Müslümanlar için Hz. Peygamber'in üsveihasene olması onun söz, davranış ve ahlakını hayatın her alanında ölçü almak anlamına gelir. O, hayatı boyunca doğru sözlü ve güvenilir olmuş; bu yönüyle henüz peygamberlik gelmeden önce de "el-Emin" diye anılmıştır. Hz. Peygamber; herkese adaletli davranmış, yakınları söz konusu olsa bile haksızlığa izin vermemiş, kendisine yapılan kötülüklere karşı çoğu zaman affedici olmuştur. Taif'te taşlandığında bile beddua etmemesi bunun en güzel örneklerindendir. Yardımseverliği ve merhametiyle yoksulları gözetmiş, yetimlere sahip çıkmış, hayvanlara şefkatle davranılmasını istemiştir. Hz. Peygamber'in hayatı ahlaki erdemlerin uygulamalı bir örneğidir. Hz. Muhammed'i (sav) üsveihasene kabul eden Müslümanlar her ortamda özellikle toplum içinde onun gibi dürüst, adil, merhametli, sorumluluk sahibi ve ahlaklı insanlar olmaya gayret ederler.

Hz. Peygamber'in inancındaki sebatı, Allah'a (cc) bağlılığı, ibadete düşkünlüğü, tövbe ve istiğfar konusundaki titizliği, Allah (cc) yolunda kararlılığı, fedakârlığı, düşmanlar karşısındaki sabır ve cesareti, savaşlardaki kahramanlığı Müslümanlar için örnektir. Ayrıca insanlara ve özellikle müminlere karşı şefkati[47], affediciliği[48], tevazusu[49], dürüstlüğü[50] gibi üstün ahlakını oluşturan pek çok erdemiyle anılır. Hz. Peygamber, Allah'tan (cc) aldığı vahyi hiçbir değişikliğe uğratmadan insanlara bildirmiştir. Kur'an-ı Kerim'de "**(Size okuduğu) Kur'an ancak kendisine bildirilen bir vahiydir.**"[51] buyrularak bu durum açıkça ifade edilir. Hz. Peygamber, yaşayışında da sadece vahyin rehberliğine uymuş; Allah'ın (cc) kendisine bildirdiklerinin dışına çıkmamıştır.[52]

Peygamberler ve ilahi kitaplara iman konularıyla ilgili kavramların yer aldığı e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Hz. Muhammed (sav), bütün peygamberler için zikredilen özelliklerin tamamını kendi şahsında toplamış son peygamberdir. Onun peygamberlerin sonuncusu olduğu "**Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resülü ve nebilerin sonuncusudur. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.**"[53] ayetinde hatemünebiyyin ifadesiyle belirtilir (Görsel 3.2).

Hz. Muhammed (sav), sadece Kureyş kabilesine ve Araplara gönderilmiş bir peygamber değil tüm insanlara bir müjdeleyici ve uyarıcıdır. Bu özellikler, Kur'an-ı Kerim'de "**Biz seni ancak bütün insanlara müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bilmezler.**"[54] şeklinde belirtilir.



Görsel 3.2: "Muhammed içinizden herhangi bir adamın babası değil, Allah'ın elçisi ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi bilendir." Ahzab suresi 40. ayetinin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Osman Özçay Müzehhip: Selcen Belgin Balıkçı

"(Resulüm!) Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik."
(Enbiya suresi 107. ayet)

"Biz seni bütün insanlara ancak müjdeleyici ve uyarıcı olarak gönderdik. Fakat insanların çoğu bunu bilmezler."
(Sebe suresi 28. ayet)

"Andolsun ki içlerinden kendilerine Allah'ın ayetlerini okuyan, (kötülüklerden ve inkârdan) kendilerini temizleyen, kendilerine kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Halbuki daha önce onlar apaçık bir sapıklık içinde idiler."
(Al-i İmran suresi 164. ayet)

"Muhammed, ancak bir peygamberdir. Ondan önce de peygamberler gelip geçmiştir. Şimdi o ölür ya da öldürülürse gerisin geriye (eski dininize) mi döneceksiniz? Kim (böyle) geri dönerse Allah'a hiçbir şekilde zarar vermiş olmayacaktır. Allah, şükredenleri mükâfatlandıracaktır."
(Al-i İmran suresi 144. ayet)

"Muhammed, sizin erkeklerinizden hiçbirinin babası değildir. Fakat o, Allah'ın Resulü ve peygamberlerin sonuncusudur. Allah her şeyi hakkıyla bilendir."
(Ahzab suresi 40. ayet)

"İnanıp salih ameller işleyenlerin ve Muhammed'e indirilene ki o Rab'lerinden gelen haktır inananların ise Allah günahlarını örtmüş ve hallerini düzeltmiştir."
(Muhammed suresi 2. ayet)

"Muhammed Allah'ın elçisidir. Beraberinde bulunanlar da kâfirlere karşı çetin, kendi aralarında merhametlidirler... "
(Fetih suresi 29. ayet)

Bilgi Görseli 3.2: Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'le (sav) İlgili Bazı Ayetler

Hz. Âdem

Tövbe ve Pişmanlık

"Dediler ki: 'Rabbimiz! Biz kendimize zulmettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize merhamet etmezsen mutlaka ziyan edenlerden oluruz.'"
(Araf suresi 23. ayet)

Hz. Nuh

Azim ve Kararlılık

"Nuh'a vahyolundu ki kavminden iman etmiş olanlardan başkası artık iman etmeyecek. Öyleyse onların yapmakta olduklarından dolayı üzülme."
(Hud suresi 36. ayet)

Hz. Eyyüb

Sabır

"Eyyüb'ü de an. Hani o, Rabbine 'Başıma bu dert geldi. Sen merhametlilerin en merhametlisisin.' diye niyaz etmişti. Biz de duasını kabul ettik ve kendisinde bulunan sıkıntıyı giderdik…"
(Enbiya suresi 83-84. ayetler)

Hz. Yusuf

İffet

"(Yusuf) 'Allah'a sığınırım! Çünkü o (kocan) benim efendimdir, bana iyi baktı. Şüphesiz zalimler kurtuluşa ermez.' dedi."
(Yusuf suresi 23. ayet)

Hz. Musa

Cesaret

"(Musa) 'Rabbim! Göğsümü genişlet. İşimi bana kolaylaştır. Dilimdeki düğümü çöz ki sözümü anlasınlar.' dedi."
(Taha suresi 25-28. ayetler)

Hz. İbrahim

Teslimiyet

"Rabbi ona 'Teslim ol!' demişti. O da 'Âlemlerin Rabbine teslim oldum.' demişti."
(Bakara suresi 131. ayet)

Hz. İsa

Beşeriyet ve Tevazu

"Meryem oğlu Mesih ancak bir peygamberdir. … Annesi de dosdoğru bir kadındı. Her ikisi de yemek yerlerdi…"
(Maide suresi 75. ayet)

Hz. Muhammed (sav)

En Güzel Örnek (Üsveihasene)

"Ant olsun, Allah'ın Resulü'nde sizin için; Allah'a ve ahiret gününe kavuşmayı uman, Allah'ı çok zikreden kimseler için güzel bir örneklik vardır."
(Ahzab suresi 21. ayet)

Bilgi Görseli 3.3: Peygamberlerin Öne Çıkan Ahlaki Değerleri

Etkinlik - 3

30 dk.

Adı	*İman Davranışta Anlam Bulur*
Amaç	*Peygamberlere iman etmenin etkileri konusunda deneyimlerinden hareketle çıkarım yapabilme*
Yönerge	

1. *Verilen ayet meallerinden peygamberlere ve kitaplara iman etmekle ilgili ayetleri tespit ediniz.*
   - *"İnsanlar bir tek ümmet idi. Sonra Allah, müjdeleyici ve uyarıcı olarak peygamberleri gönderdi. İnsanlar arasında anlaşmazlığa düştükleri hususlarda hüküm vermeleri için onlarla beraber hak yolu gösteren kitapları da gönderdi…" (Bakara suresi 213. ayet)*
   - *"Şüphesiz Tevrat'ı biz indirdik. İçinde bir hidayet, bir nur vardır. (Allah'a) teslim olmuş nebiler onunla Yahudilere hüküm verirlerdi. Kendilerini Rabbe adamış kimselerle âlimler de öylece hükmederlerdi. Çünkü bunlar, Allah'ın kitabını korumakla görevlendirilmişlerdi. Onlar, Tevrat'ın hak olduğuna da şahit idiler. Şu hâlde siz de insanlardan korkmayın, benden korkun ve ayetlerimi az bir karşılığa değişmeyin…" (Maide suresi 44. ayet)*
   - *"O, sana kitabı hak ve kendisinden öncekileri doğrulayıcı olarak indirdi. O, daha önce Tevrat'ı ve İncil'i insanlar için birer hidayet olarak indirmişti…" (Al-i İmran suresi 3-4. ayetler)*
   - *"Hem Rabbin göklerde ve yerde kim varsa daha iyi bilir. Ant olsun, peygamberlerin bir kısmını bir kısmına üstün kıldık. Davud'a da Zebur'u verdik." (İsra suresi 55. ayet)*
   - *"Ey insanlar! Sizi ve sizden öncekileri yaratan Rabbinize kulluk edin ki takva sahibi olasınız." (Bakara suresi 21. ayet)*
   - *"Allah, gökten su indirip onunla ölmüş toprağa hayat vermektedir. Kuşkusuz, bunda dinlemesini bilen bir topluluk için açık delil bulunmaktadır." (Nahl suresi 65. ayet)*
   - *"Allah, müminleri (şu) bulunduğunuz durumda bırakacak değildir. Sonunda murdarı temizden ayıracaktır. Bununla beraber Allah, size gaybı da bildirecek değildir. Fakat Allah, elçilerinden dilediğini ayırt eder. O hâlde Allah'a ve peygamberlerine iman edin. Eğer iman eder, takva sahibi olursanız sizin için de çok büyük bir ecir vardır." (Al-i İmran suresi 179. ayet)*
   - *"Ey iman edenler! Allah'a, Peygamberi'ne, Peygamberi'ne indirdiği kitaba ve daha önce indirdiği kitaba iman (da sebat) ediniz. Kim Allah'ı, meleklerini, kitaplarını, peygamberlerini ve kıyamet gününü inkâr ederse tam manasıyla sapıtmıştır." (Nisa suresi 136. ayet)*
2. *Verilen ayetlerden hareketle peygamberlere ve kitaplara iman etmenin hayatınıza etkileri üzerinde düşününüz. Ulaştığınız sonuçları arkadaşlarınızla paylaşınız.*

3. *Peygamberlere ve kitaplara iman etmenin hayatınıza etkileriyle ilgili çıkarımda bulunarak aşağıdaki ifadeleri tamamlayınız.*

Peygamberlere iman etmekle ilgili çıkarımlarım:

.....

.....

Kitaplara iman etmekle ilgili çıkarımlarım:

.....

.....

Peygamberlere iman etmenin hayatımdaki etkilerine dair çıkarımlarım:

.....

.....

Kitaplara iman etmenin hayatımdaki etkilerine dair çıkarımlarım:

.....

.....

Değerlendirme Aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu'nu doldurunuz.

Bu etkinlikte peygamberlere imanla ilgili	
Öğrendiğim bilgiler	Kendimi geliştirmem gereken noktalar (hedeflerim)

Kontrol Noktası

Peygamberlere ve kitaplara iman, İslam'ın temel esaslarından biridir. Yüce Allah, insanlara doğru yolu göstermek ve onları uyarmak için peygamberler göndermiş; bu peygamberler aracılığıyla ilahi kitaplar indirmiştir. Peygamberlere iman, Allah'ın (cc) seçtiği elçilerin tamamına inanmayı ve onları örnek almayı ifade eder. Peygamberler, Allah'tan (cc) aldıkları vahyi insanlara eksiksiz şekilde iletmiş ve hayatlarıyla insanlara örnek olmuştur. Doğruluk, güvenilirlik, Allah'ın (cc) emirlerini tebliğ etmek ve günahlardan korunmuş olmak peygamberlerin ortak özelliklerindendir.

Kitaplara iman; Allah (cc) tarafından gönderilen Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim'e inanmayı kapsar. Kur'an-ı Kerim, indirilen son ilahi kitap olup bütün insanlara hitap eden bir mesaj taşır ve Allah (cc) tarafından korunur. İlahi kitapların amacı insanların inanç, ibadet, ahlak ve sosyal hayatlarını düzenleyerek onları doğruya yöneltmektir. Kitaplara ve peygamberlere iman eden bir kişi, sorumluluk ve güzel ahlak sahibi olur. Hayatını Allah'ın (cc) emir ve yasaklarına göre devam ettirir.

Performans Görevi

Amaç

- Peygamberlere imanla ilgili akli ve naklî delilleri kullanabilme

Görev

Bu çalışmada peygamberlere imanla ilgili bülten panosu veya fanzin hazırlamanız beklenmektedir.

Beceriler

- Akli ve naklî delilleri kullanma

Süre

Hazırlık: Bir hafta

Sınıf İçi Performans: 35 dakika

Ürün

Fanzin

Puanlama Yöntemi

Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu

Yönerge

Sevgili öğrenciler, bu performans görevine başlamadan önce aşağıdaki "Hazırlık Aşaması" bölümünü dikkatle okuyunuz. Belirtilen hazırlıkları bir hafta içinde tamamlayarak sınıfa eksiksiz şekilde gelmeniz önemlidir. Görevi gerçekleştirirken "Sınıf İçi Performans Aşaması" bölümündeki adımları göz önünde bulundurarak ürününüzü oluşturunuz.

Hazırlık Aşaması (Bir hafta)

1. Hazırlayacağınız fanzinin değerlendirilmesinde kullanılacak Dereceli Puanlama Anahtarı'nı inceleyiniz.
2. Fanzini hazırlarken dikkat edilmesi gereken hususları araştırınız.
3. Hazırlayacağınız fanzinin akışı ile ilgili bir planlama yapınız. Planlamanızı yaparken aşağıdaki konuları dikkate almalısınız.
   - Konuya ilişkin kaynak taraması yapınız ve istenen bilgiye ulaşmak için kullanacağınız araçları belirleyiniz.
   - Güvenilir kaynakları kullanarak peygamberlere imanla ilgili delilleri toplayınız. Çalışmalarınızda https://islamansiklopedisi.org.tr/, https://hadislerleislam.diyanet.gov.tr/ ve https:// www.diyanet.gov.tr/tr-TR genel ağ adreslerinden faydalanabilirsiniz.
   - Hazırlayacağınız fanzine uygun görsel seçimine ve dil bilgisi kurallarına dikkat ediniz. Yararlandığınız kaynakları belirtmeyi unutmayınız.

Sınıf İçi Performans Aşaması (35 dk.)

4. Yaptığınız planlamaya uygun olarak fanzini sınıfta hazırlayınız.
5. Hazırlık bölümünün üçüncü maddesinde bahsedilen konuların fanzinde ele alınması gerekmektedir.
6. Ürününüze nihai şeklini vermeden önce Dereceli Puanlama Anahtarı'nda belirtilen ölçütlere uygunluğunu gözden geçiriniz.

Değerlendirme Ölçütleri

1. Hazırladığınız ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.
   - Delil toplama
   - Değerlendirme
   - Dil bilgisi
   - İlişki kurma
   - Tasarım
   - Kaynak gösterimi
2. Ürünü tamamladıktan sonra aşağıdaki Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu'nu doldurunuz.

Dereceli Puanlama Anahtarı				
Ölçütler	**Değerlendirme**			**Puan**
	Geliştirilmesi Gerekli (1)	**Kabul Edilebilir (2)**	**Oldukça Başarılı (3)**	
Delil Toplama	Peygamberlere imanla ilgili ayetler (naklî delil) eksik bırakılmıştır. Neden peygamber gönderildiğine dair mantıklı açıklamalar (akli delil) sunulmamıştır.	Konuyla ilgili ayetler seçilmiştir ancak neden peygamber gönderildiğine dair yapılan mantıksal açıklamalar yüzeysel veya eksik bırakılmıştır.	Peygamberlere imanla ilgili konuyla tam uyumlu ayetler seçilmiş, neden peygamber gönderildiğine dair ikna edici ve güçlü açıklamalar yapılmıştır.	
İlişki Kurma	Deliller arasında bir bağ kurulmamıştır, bilgiler birbirinden kopuk şekilde sunulmuştur.	Deliller arasında ilişki kurulmaya çalışılmış ancak mantıksal geçişler zayıf bırakılmıştır.	Akli ve naklî deliller birbirini destekleyecek şekilde, güçlü bir mantıksal akışla ilişkilendirilmiştir.	
Değerlendirme	Akli ve naklî delillerin birbiriyle nasıl bir etkileşim içinde olduğu veya birbirini nasıl tamamladığı açıklanmamıştır.	Deliller arasında bir ilişki olduğu belirtilmiştir ancak bu ilişkinin zihinsel olarak nasıl kurgulandığına dair süreçler yüzeysel anlatılmıştır.	Seçilen naklî delilin (ayet), sunulan akli delili nasıl desteklediği ve bu iki delil arasında zihinsel köprünün nasıl kurulduğu ayrıntılı açıklanmıştır.	
Tasarım	İçerik fanzin formatına uygun yerleştirilmemiştir. Sayfa düzeni karmaşık bırakılmıştır.	İçerik amaca uygun yerleştirilmiştir ancak görsel ve metin düzenlemeleri sınırlı düzeyde kalmıştır.	Tüm içerik fanzin formatına uygun, yaratıcı, dikkat çekici ve dengeli bir tasarımla sunulmuştur.	
Dil Bilgisi ve Kaynak Gösterimi	Yazım ve noktalama hataları yoğunluktadır. Kullanılan ayet ve hadislerin kaynakları (Sure adı, ayet no vb.) belirtilmemiş veya yanlış verilmiştir.	Dil bilgisi kurallarına genel olarak uyulmuştur. Ayet ve hadis bilgileri mevcuttur ancak kaynak gösteriminde bazı eksiklikler vardır.	Yazım ve noktalama kuralları doğru uygulanmıştır. Kullanılan tüm ayet ve hadislerin kaynak bilgileri (sure, ayet veya hadis kaynağı) tam ve doğru şekilde sunulmuştur.	
Toplam:				
Öğretmen Yorumu:				

Öz Değerlendirme Formu	
Adı Soyadı:	
Sınıfı ve Numarası:	

Bu form, peygamberlere imanla ilgili akli ve naklî delilleri kullanabilme (fanzin hazırlama) görevinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Formda yer alan ifadelerle ilgili size uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Öğretmeninizin çalışmanızla ilgili geri bildirimini "Öğretmenin Yorumu" bölümüne not alınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Peygamberlere imanla ilgili naklî delilleri (ayet/hadis) güvenilir kaynaklardan topladım.			
2. Neden peygamber gönderildiğine dair mantıklı açıklamalar geliştirdim.			
3. Seçtiğim ayetlerle yaptığım akli açıklamalar arasında ilişkiler kurdum.			
4. Bu iki delil türü arasındaki ilişkiyi nasıl kurduğumu açıkça belirttim.			
5. Peygamberliğin gerekliliği üzerine delillere dayalı özgün bir değerlendirme yaptım.			
6. Karmaşık bilgileri fanzin ruhuna uygun şekilde, kısa ve anlaşılır biçimde özetledim.			
7. Fanzinde görsel ve metin dengesini gözeterek düzenli bir tasarım oluşturdum.			
8. Kullandığım ayet ve hadislerin kaynak bilgilerini (Sure, ayet numarası vb.) eksiksiz yazdım.			
9. Yazım ve noktalama kurallarına dikkat ederek anlaşılır bir dil kullandım.			
10. Sınıf içi performans süresini (35 dk.) materyallerimi birleştirmek için verimli kullandım.			

Öğretmen Yorumu:	

3.2. Peygamberlere Gönderilen Kitaplar

Konuya Başlarken

Peygamberler ve ilahi kitaplar hakkında farklı kaynaklarda pek çok bilgiye rastlanır. Ancak bu bilgilerin hangisinin doğru ve güvenilir olduğunu ayırt etmek gerekir.

1. Peygamberlere gönderilen ilahi kitaplar konusunda doğru bilgilere ulaşmak için hangi kaynaklardan yararlanılabilir? Tahminlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
2. Peygamberlere gönderilen kitaplarla ilgili hatırladığınız bilgiler nelerdir? Arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik - 4

30 dk.

Adı	*Güvenilir Bilginin Kaynağı*
Amaç	*Doğru bilgiye ulaşma yollarını tespit etme*
Yönerge	1. *Aşağıdaki soruyu öğretmeninizin rehberliğinde sınıf tahtasına yazınız ve cevaplarınızı sorunun altına ekleyiniz. Bu aşamada sınıfta paylaşılan cevapların doğruluğunu değerlendirmeyiniz. Mümkün olduğunca çok cevap bulmaya çalışınız. Bu yönerge için süreniz on dakikadır.* **Peygamberler ve ilahi kitaplar hakkında doğru bilgiye nerelerden ulaşılır?** 2. *Tahtaya yazılan cevapların doğruluğunu öğretmen rehberliğinde arkadaşlarınızla değerlendiriniz. Yanlış olduğunu düşündüğünüz cevapları tahtadan siliniz. Değerlendirme sonucunda sınıfça doğru olduğuna karar verdiğiniz bilgiye ulaşma yollarını tartışınız. Düşüncelerinizi gerekçeleriyle yazınız.*
Değerlendirme	Sınıfça doğru olduğuna karar verdiğiniz bilgiye ulaşma yollarını listeleyiniz. Cevaplarınızı gerekçeleriyle yazınız.

Kitap; sözlükte toplamak, bir araya getirip dikmek, bağlamak, yazmak, istinsah etmek anlamlarına gelir. Terim olarak dinî hükümlerin kendisinden çıkartıldığı İslam'ın temel iki kaynağından biri olan Kur'an-ı Kerim'i ifade eder. Tevrat, İncil, Zebur da diğer ilahi kitaplardır.[55] İlahi kitaplara semavi kitaplar da denir. Kur'an-ı Kerim'de kitap kelimesi, genel anlamda Allah'ın (cc) peygamberlerine indirdiği vahyi ifade ettiği gibi ilahi kitaplar için de kullanılır.[56]

Peygamberler ve ilahi kitaplarla ilgili kavramlara dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

İnsanlar kendi araştırmaları ve düşünceleriyle bir yaratıcının varlığını kavrayabilirler. Ancak yaratılış amaçlarını ve bu amaç doğrultusunda nasıl yaşamaları gerektiğini ilahi bir bilgi olmaksızın bilmeleri zordur. Bu yüzden Allah (cc), ilk insanı yarattığı andan itibaren onlarla peygamberler aracılığıyla iletişim kurmuştur. Bu iletişim, vahiy kaynaklı olan ilahi kitaplar üzerinden gerçekleşir. Bu husus Kur'an'da şöyle ifade edilmiştir: "**Biz Nuh'a ve ondan sonra gelen peygamberlere vahyettiğimiz gibi sana da vahyettik. Ve İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Yakub'a, torunlarına, İsa'ya, Eyyüb'e, Yunus'a, Harun'a ve Süleyman'a vahyettik. Davud'a da Zebur'u verdik.**"[57]

Kur'an-ı Kerim ve hadisler, peygamberler ve ilahi kitaplar konusunda temel bilgi kaynağıdır. Kur'an-ı Kerim'de ismi geçen ilahi kitaplar dört tanedir. Bunlar Tevrat, Zebur, İncil ve Kur'an-ı Kerim'dir. Tevrat, Hz. Musa'ya vahiy yoluyla gönderilen kutsal kitaptır. Kur'an-ı Kerim'de Tevrat'la ilgili Hz. Musa'ya verildiği,[58] bu kitabın İsrailoğulları için hidayet rehberi olduğu,[59] Allah (cc) tarafından vahyedildiği,[60] Yahudilerin Tevrat'ı uygulamaktan kaçındıkları[61] bildirilir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim, Tevrat'ın Yahudilerce tahrif edildiğini, ayetlerin orijinal hâlinin bozulduğunu, kelimelerin değiştirildiğini, içerdiği bilgilerin ve hükümlerin gizlendiğini ve bilinçli olarak yanlış yorumlandığını açıkça ifade eder.[62]

Zebur, Allah'ın (cc) Hz. Davud'a vahiy yoluyla indirdiği kitaptır.[63] İlgili ayet ve hadislerden anlaşıldığına göre Hz. Davud kendisine indirilen Zebur'u sık sık okurdu. İnsanlar yanında canlı ve cansız diğer varlıklar da onun okuyuşunu dinlerdi.[64] İslam tarihi kaynakları; Zebur'un içinde hikmetli ve özlü sözlerin, dua ve yakarışların bulunduğunu vurgular.[65]

İncil, Hz. İsa'ya verilen ilahi kitabın Kur'an-ı Kerim'deki adıdır.[66] İslam'a göre İncil, Allah (cc) tarafından Hz. İsa'ya indirilmiştir.[67] Ancak İncil de Tevrat gibi tahrife uğramış ve Hz. İsa'nın tebliğ ettiği mesajlar değiştirilmiştir.[68]

Allah (cc) tarafından gönderilen son ilahi kitap Kur'an-ı Kerim'dir. Kur'an kelimesi; sözlükte okumak, açıklamak, toplamak gibi anlamlara gelir. Dinî literatürde "Allah (cc) tarafından Cebrail vasıtasıyla son peygamber Hz. Muhammed'e (sav) indirilen, mushaflarda yazılan, tevatürle nakledilen, okunmasıyla ibadet edilen,

Fatiha suresiyle başlayıp Nâs suresiyle biten, başkalarının benzerini getirmekten âciz kaldığı Arapça muciz bir kelamdır."[69] şeklinde tarif edilir. Kur'an-ı Kerim'in bir benzerinin ortaya konulması mümkün değildir. Bu husus "**Ant olsun, insanlar ve cinler bu Kur'an'ın bir benzerini getirmek üzere toplansalar ve birbirlerine de destek olsalar yine onun benzerini getiremezler.**"[70] ayetinde dile getirilir. Kur'an ismi, bu ilahi kitaba Allah (cc) tarafından verilmiştir.[71] Kur'an-ı Kerim'in indiriliş süreci, 610 yılının Ramazan ayındaki Kadir Gecesi'nde başlamış, yirmi üç sene devam etmiştir.

Peygamberler ve ilahi kitaplarla ilgili e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Kur'an-ı Kerim, Hz. Peygamber zamanında sahabe tarafından daha sonraki dönemlerde de hafızlar tarafından ezberlenerek korunmuştur. Kur'an-ı Kerim'in korunmasıyla ilgili Hicr suresinin 9. ayetinde "**Şüphesiz o Zikr'i (Kur'an'ı) biz indirdik, biz! Onun koruyucusu da elbette biziz.**" buyrulur. Kur'an-ı Kerim, insanlığa gönderilen son ilahi kitaptır ve hükümleri bütün insanlara yöneliktir. Nitekim "**Bu (Kur'an), bütün insanlığa bir açıklamadır. Takva sahipleri için de bir hidayet ve öğüttür.**"[72] ayeti de buna işaret eder.

- İslam'ın temel kaynağıdır. Dünya ve ahirette kurtuluş rehberidir.
- Allah (cc) tarafından indirilmiştir ve O'nun tarafından korunmaktadır.
- Son ilahi kitaptır. Mesajı bütün insanlara yöneliktir. Ondan sonra başka bir kitap gelmeyecek, hükümlerinin geçerliliği kıyamete kadar sürecektir.
- Dili Arapçadır. Tamamı Allah'ın (cc) kelamıdır. Üzerinde hiçbir ekleme ya da çıkarma yapılmamış ve değişmeden günümüze ulaşmıştır.
- Günümüze kadar mütevatir olarak gelmiştir. Söz ve mana açısından mucizedir.
- Onun benzeri bir metin oluşturulamayacağı bizzat Allah (cc) tarafından belirtilmiştir.
- Tedricî olarak yirmi üç senede indirilmiştir.
- Bugüne kadar çok sayıda kişi tarafından tamamı ezberlenen tek kitaptır.
- İçeriğinde hiçbir şüphe ya da tutarsızlık yoktur. Kendinden önce gönderilen kitapları doğrulamaktadır.
- Allah'ın (cc) kelamı olduğuna inanarak okumak veya dinlemek, Müslümanlar için ibadet hükmündedir.

Bilgi Görseli 3.4: Kur'an-ı Kerim'in Temel Özellikleri

Etkinlik - 5

40 dk.

Adı	*Vahyin İzinde*
Amaç	*Peygamberlere gönderilen kitaplarla ilgili temel kaynakları kullanabilme*
Araç-gereç/ Kaynaklar	*Kur'an-ı Kerim meali, Hadislerle İslam, genel ağ bağlantısı olan bir cihaz*
Ön Hazırlık	İlahi kitaplarla ilgili ayet ve hadisleri Kur'an-ı Kerim meali ve Hadislerle İslam kitabının fihristinden yararlanarak bulunuz. Bulduğunuz ayet ve hadisleri aşağıdaki anlam çözümleme tablosundaki belirtilen yere yazınız.
Yönerge	1. *Bulduğunuz ayet ve hadislerde geçen ilahi kitapları gönderildikleri peygamberlere göre sınıflandırınız.* 2. *Ayet ve hadislerde geçen ilahi kitapların özelliklerini göz önünde bulundurarak çıkarımlar yapınız.* 3. *Çıkarımlarınızı aşağıdaki anlam çözümleme tablosuna yazınız.*

Ayet veya Hadis	İlahi Kitaplar	Öğrenci Çıkarımı

Değerlendirme

1. *Hazırladığınız anlam çözümleme tablosundan hareketle aşağıdaki soruları cevaplayınız.*

   a) *İlahi kitaplar insanlara hangi konularda rehberlik etmektedir?*

   b) *Allah'ın (cc) farklı zamanlarda ilahi kitaplar göndermesinden hareketle vahyin devamlılığı hakkında nasıl çıkarım yapabilirsiniz?*

2. ***Bu etkinlikten sonra Kur'an-ı Kerim'i öğrenme ve okumada kendime koyduğum hedef şudur:***

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

Aşağıda verilen 1-5. ifadelerin başına ilgili olduğu kavrama ait harfi yazarak tanımlarla kavramları eşleştiriniz.

a) nübüvvet **b)** resul **c)** üsveihasene
ç) suhuf **d)** mucize **e)** vahiy

1. (.....) Allah'ın (cc) dilediği emir, hüküm ve bilgileri peygamberine bildirmesi
2. (.....) Hz. Muhammed'in (sav) insanlara güzel örnek olduğunu ifade eden Kur'an tabiri
3. (.....) Allah'ın (cc) gönderdiği vahiyleri, emir ve yasakları insanlara tebliğ etme ve açıklama görevi
4. (.....) Allah'tan (cc) vahiy yoluyla aldığı bilgileri ve emirleri tebliğ eden, muhataplarını hak dine çağırmakla görevlendirilen yüksek vasıflı kimse
5. (.....) Peygamberlerin peygamberliklerinin doğruluğunu kanıtlamak için Allah (cc) tarafından yaratılan harikulade olay

Aşağıdaki 6, 7 ve 8. soruları metinlere göre cevaplayınız.

- Kur'an'da ve Hadiste Nübüvvet: Kur'an'da Allah Teala'nın Hz. Nuh ve Hz. İbrahim'le soylarından gelen bazı kişilere kitap, hüküm ve nübüvvet lütfedip onları nebi ve resul yaptığı, ayrıca İsrailoğulları'na kitap ve nübüvvet verdiği belirtilir (Enam suresi 83-89. ayetler, Meryem suresi 49-58. ayetler, Ahzab suresi 39-40. ayetler). Çeşitli ayetlerden anlaşıldığına göre Cenab-ı Hak, insanlara yaratılıştan itibaren peygamberler vasıtasıyla doğru yolu gösteren vahiyler ve bunları içeren kitaplar indirmiş, ilk peygamber olarak da Hz. Âdem'i seçmiştir (Bakara suresi 30 ve 37. ayetler, Al-i İmran suresi 33. ayet).
- Allah (cc) her millete birbiri ardınca iman edip iyi davrananları müjdeleyen, inkâra saplanarak kötü davrananları uyaran nebiler ve resuller göndermiş, onlarla birlikte ihtilafa düştükleri konularda hüküm vermek için gerçekleri içeren ve doğruya ileten kitaplar indirmiştir (Bakara suresi 213. ayet, Yunus suresi 47. ayet, Müminun suresi 44. ayet, Fatır suresi 24. ayet). Aydınlatıcı bir kandile benzettiği (Ahzab suresi 46. ayet) peygamberleri vasıtasıyla insanları bilgilendirerek eğitmiş, kitaplarını Cebrail aracılığıyla ya da doğrudan vahiy yoluyla inzal etmiştir (Nisa suresi 163. ayet, Nahl suresi 102. ayet). Hz. Musa'ya hidayet ve aydınlık kaynağı olarak Tevrat'ı, Davud'a Zebur'u, İsa'ya bunları tasdik eden ve Hz. Muhammed'i (sav) müjdeleyen İncil'i, son peygambere de geçmiş bütün nebi ve resullerin getirdikleri ilahi kitapları tanıtıp doğrulayan Kur'an'ı indirmiştir (Al-i İmran suresi 3-4. ayetler, Nisa suresi 136. ayet, Maide suresi 44-46. ayetler, Furkan suresi 1. ayet).

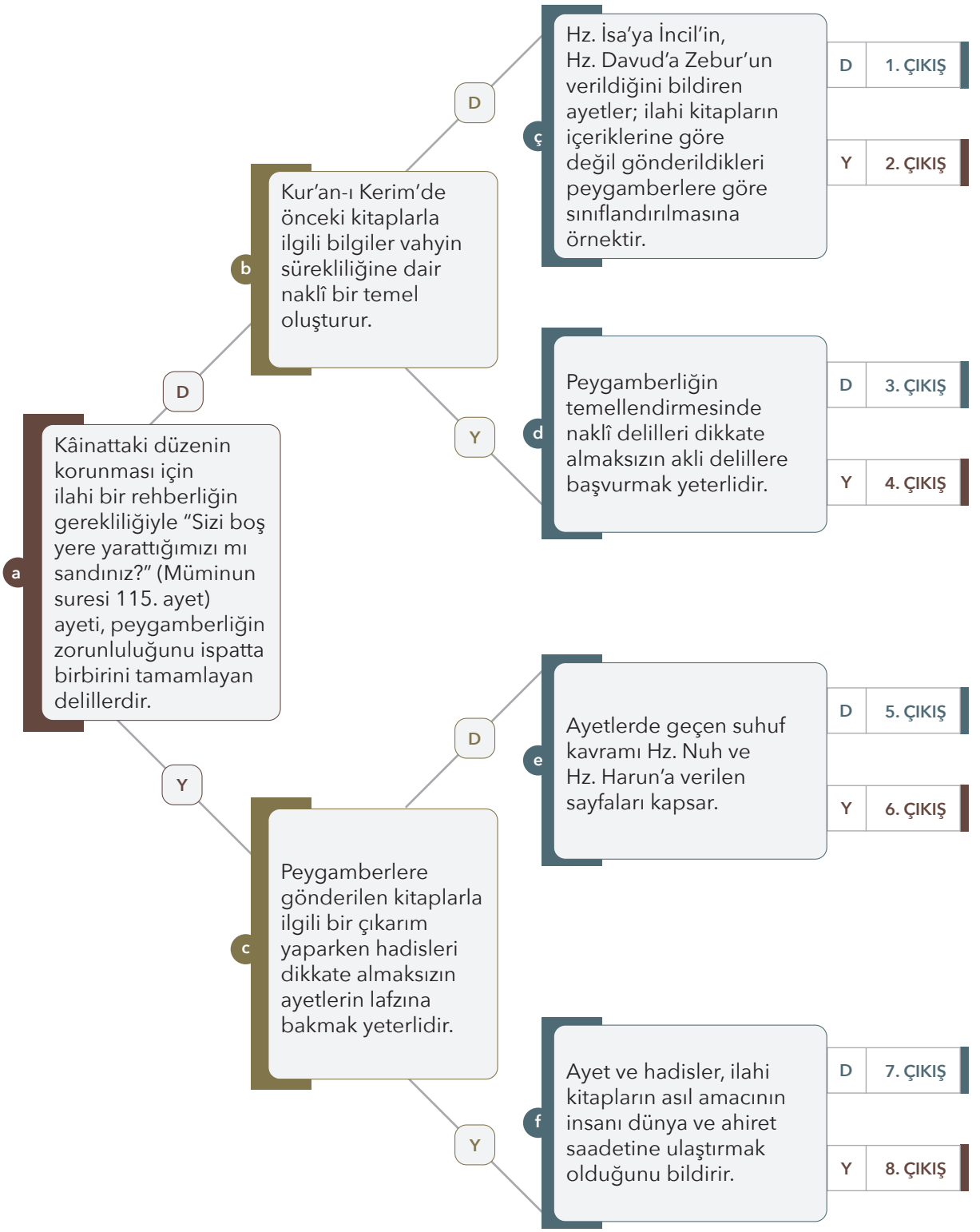
- Peygamberler içlerinde yaşadıkları halkın diliyle ilahi buyrukları tebliğ etmişlerdir (İbrahim suresi 4. ayet, Şûra suresi 7. ayet). Bu tebliğde Allah'ın (cc) birliğine, ilahi kitaplara, peygamberlere, meleklere ve ahiret gününe iman etmek, namaz kılmak, zekât vermek, oruç tutmak, iyilik yapıp kötülükten sakınmak, ebeveyne iyi davranmak, adam öldürmemek, hırsızlık yapmamak, yoksullara ve yetimlere yardım etmek gibi temel ilkeler yer almıştır. Peygamberler, Allah (cc) tarafından elçi olarak görevlendirildiklerini kanıtlayan mucizeler göstermiş, buna rağmen muhataplarının çoğu kendileri gibi beşer türünden fertler olmalarını gerekçe göstererek onlara karşı çıkmış ve getirdikleri vahiyleri "eskilerin masalları, uydurulmuş beşer sözleri, açık bir sihir" diye nitelendirmiştir (Enam suresi 25. ayet, İsra suresi 101. ayet, Müminun suresi 24. ayet, Furkan suresi 5-6. ayetler, Yasin suresi 13-15. ayetler).

6. Bu metinde peygamberlere ve kitaplara imanla ilgili hangi akli/naklî deliller vurgulanmıştır? Açıklayınız.

7. Akli ve naklî deliller arasında ilişki kurarak peygamber gönderilmesinin insanlık için neden gerekli olduğunu değerlendiriniz.

8. Peygamberlerin getirdiği ortak ahlaki değerler peygamberlere iman açısından nasıl bir anlam taşır? Akli deliller çerçevesinde açıklayınız.

Aşağıda verilen ifadelerin doğru (D) veya yanlışlığına (Y) göre yönlendirici okları takip ederek ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.



Aşağıdaki 9-12. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

9. **Peygamberliğin gerekliliğini insanlığın yaratılış gayesi ve toplumdaki düzenin sağlanması bağlamında akli delillerle açıklayınız.**

10. **Nübüvvetin bütün insanlara yönelik olmasını "Ant olsun ki biz her ümmete 'Allah'a kulluk edin, sahte tanrılardan uzak durun.' diyen bir elçi gönderdik..." (Nahl suresi 36. ayet) ayetinden hareketle açıklayınız.**

11. **Peygamberlerin hem insan olmalarının hem de vahiy almalarının tebliğ görevini yerine getirmedeki faydalarını akli delil açısından yorumlayınız.**

12. **Peygamberlere imanla doğrudan ilişkili olan kavramlar hangileridir? Listeleyiniz.**

Aşağıdaki 13-20. soruların doğru cevaplarını işaretleyiniz.

13. Yüce Allah hikmet sahibidir, hiçbir şeyi amaçsız ve boş yere yaratmamıştır. Akıl; iyi ve kötüyü genel hatlarıyla kavrayabilse de yaratılışın nihai amacını, ahiret hayatının mahiyetini ve Allah'a (cc) karşı kulluk görevlerinin nasıl ifa edileceğini belirlemede tek başına yetersizdir. Eğer peygamberler gönderilmeseydi insanlık bu temel konularda derin bir belirsizlik ve ihtilaf içinde kalırdı.

Bu metinde peygamberliğin gerekliliği aşağıdaki akli delillerden hangisiyle temellendirilmiştir?

A) İnsan aklının kusursuzluğu
B) İlahi rehberlik ihtiyacı
C) Toplumdaki düzen arayışı
D) Tabiat olaylarının düzenliliği
E) İnsanın Allah (cc) karşısındaki acziyeti

14. Akaid kitaplarında doğru bilgiye ulaşma yolları; havassıselime (selim duyular), aklıselim ve haberisadık (doğru haber) olarak üçe ayrılır. Peygamberlerin getirdiği vahiyler haberisadık kapsamında değerlendirilir. Ancak bir kimsenin peygamberlik iddiasının sadık (doğru) kabul edilebilmesi için Allah (cc) tarafından olağanüstü bir fiille desteklenmesi gerekir.

Buna göre peygamberlerin elçilik iddiasını ispatlayan ve tabiat kanunlarını aşan bu harikulade olayların temel amacı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Toplumun merak duygusunu karşılamak
B) Fizik yasalarının değişkenliğini kanıtlamak
C) İddia sahibinin doğruluğunu ispatlamak
D) İnsanların akıl yürütme yeteneklerini devre dışı bırakmak
E) Gelecekte yaşanacak olaylar hakkında bilgi vermek

15. İslam'a göre Tevrat, Hz. Musa'ya gönderilen ilahi bir kitap olup ona inanmak zorunludur. Kur'an'da Tevrat'ın Allah'ın (cc) kelamı olduğu konusunda şu beyanlar yer almıştır: "Resulüm! O, sana kitabı hak ve önceki kitapları tasdik edici olarak zaman içinde indirmiştir. Daha önce de insanlara doğru yolu göstermek üzere Tevrat'ı, İncil'i ve şimdi furkanı (Kur'an) indirmiştir." (Al-i İmran suresi 3-4. ayetler) "O Yahudiler, Allah'ı gereği gibi tanımadılar. Çünkü 'Allah beşere hiçbir şey indirmemiştir.' dediler. Resulüm! De ki: Musa'nın insanlara bir nur ve hidayet olarak getirdiği kitabı kim indirdi? Siz onu kâğıtlara yazıp açıklıyorsunuz, çoğunu da gizliyorsunuz. Kendinizin de atalarınızın da bilmediği şeyler size öğretilmiştir. De ki: (Onu) Allah (indirdi). Sonra onları bırak, daldıkları batakta oynayıp dursunlar." (Enam suresi 91. ayet)

Bu metinde aşağıdaki sorulardan hangisinin cevabına yer verilmemiştir?

A) Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'den önce hangi ilahi kitapları indirmiştir?
B) Yahudiler, Hz. Musa'ya indirilen ilahi kitaba hangi gerekçeyle karşı çıkmışlardır?
C) Allah'ın (cc) vahyine iman etmeyenlerin durumu nasıl ifade edilmiştir?
D) İlahi kitapları kendilerine rehber edenlerin mükâfatları nelerdir?
E) Hz. Musa'ya indirilen ilahi kitabın özellikleri nelerdir?

16.
- "Allah'ı ve peygamberlerini inkâr edenler, Allah ile peygamberlerini birbirinden ayırmak isteyenler 'Bir kısmına inanırız ama bir kısmına inanmayız.' diyenler ve bunlar arasında bir yol tutmak isteyenler yok mu? İşte gerçek kâfirler bunlardır ve biz kâfirlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır." (Nisa suresi 150 ve 151. ayetler)
- "Senden önce gönderdiğimiz bütün peygamberlere 'Şüphesiz, benden başka hiçbir ilah yoktur. Öyleyse bana ibadet edin.' diye vahyetmişizdir." (Enbiya suresi 25. ayet)

Bu ayetlere göre

I. Allah'a (cc) iman edenlerin peygamberlere ve onların getirdiği mesajlara da inanması gerekir.
II. Bütün peygamberler insanları tevhit inancına davet etmiştir.
III. Peygamberler arasında ayrım yapanlar inkârcılardan olmuştur.
IV. Peygamberlik Yüce Allah'ın seçtiği kullarını tebliğle görevlendirmesidir.

sonuçlarından hangilerine ulaşılamaz?

A) Yalnız II B) Yalnız IV C) I ve II D) II ve III E) I ve IV

17. İnsanın kendisi sınırlı bir varlık olduğu gibi onun aklı ve bedenî donanımları da sınırlıdır. Akıl etkilenmelere açıktır. Onu etkileyecek etkenlerin başında hisler yer alır. İnsanların hislerine yenik düşmesi, yanılması daima söz konusudur. Aklın yanıltıcı etkiler karşısında yanılmaz bir rehbere muhtaç olduğu açık bir gerçektir. Mesela "İnsan nedir, nereden gelmiş, nereye gidecek ve sonu ne olacaktır; hayatın ve ölümün anlamı nedir?" sorularını akıl cevaplandıramaz. Felsefe ve bilim de bunlara tatmin edici cevaplar veremez. Bu gibi sorulara yeterli cevaplar vahiy yoluyla ve peygamberler aracılığıyla verilmiştir. Peygamberler özellikle insanın akli yetersizliği karşısında yol gösterici bilgiler vermiştir. Ayrıca onun hislerini sözleri ve davranışlarıyla eğitmiş, onu daima gerçeğe yöneltmiştir.

Bu metinde vurgulanan temel konu aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanların vahyin rehberliğine ihtiyaç duymaları
B) Peygamberlerin seçkin insan olmaları
C) Peygamberlerin güzel davranışları yaşayarak göstermeleri
D) Peygamberlerin insanlardan seçilmesinin nedenleri
E) Akıl, felsefe ve bilimin insan hayatındaki yeri

18. Peygamberlik görevi tebliğ esasına dayanır. Tebliğ edilen mesajın doğruluğu, o mesajı taşıyan elçinin ahlakı ve davranışlarına bağlıdır. Bu sebeple peygamberlerin zeki (fetanet), dürüst (sıdk) ve her türlü hıyanetten uzak (emanet) olması peygamberliğin sıfatları arasında sayılmıştır.

Bir peygamberin bu ahlaki vasıflara sahip olmasının akli gerekçesi aşağıdakilerden hangisidir?

A) Peygamberlerin sadece kendi kavimlerine gönderilmiş olmaları
B) Vahyin ancak toplumun ileri gelenleri tarafından kabul edilebilmesi
C) Toplumsal mevkinin korunması için ahlakın bir araç olarak kullanılması
D) Peygamberlerin de beşerî ihtiyaçlara sahip olduğunun gösterilmesi
E) Vahyin muhataplarını şüpheye düşürmeyecek bir güven oluşturması

19. İncil, Kur'an-ı Kerim'de adı geçen ve iman edilmesi emredilen ilahi kitaplardandır. İncil, Hz. İsa'ya indirilen ilahi kitap olup Kur'an-ı Kerim'de ondan söz edilir ve onun Hz. İsa'ya verilen bir kitap olduğu beyan edilir. Ayetlerde belirtildiğine göre Hz. İsa, İsrailoğullarına peygamber olarak gönderilmiş ve kendisine Allah (cc) tarafından İncil vahyedilmiştir. İçinde Tevrat'ı tasdik eden ve Ahmed isminde bir peygamberin gönderileceğini müjdeleyen ayetler vardır. Bu ayetlere göre o, bir nur ve hidayet kaynağıdır. Kur'an'da buna temas eden ayetlerden biri şöyledir: "Kendisinden önce gelen Tevrat'ı doğrulayıcı olarak peygamberlerin izleri üzerine Meryem oğlu İsa'yı arkalarından gönderdik ve ona içinde doğruya rehberlik ve nur bulunmak, önündeki Tevrat'ı tasdik etmek, sakınanlara bir hidayet ve öğüt olmak üzere İncil'i verdik. İncil'e inananlar, Allah'ın onda indirdiği hükümlerle hükmetsinler. Allah'ın indirdikleriyle hükmetmeyenler şüphe yok ki O'na itaatten çıkmışlardır." (Maide suresi 46-47. ayetler)

Bu metne göre İncil'le ilgili olarak

I. Kur'an-ı Kerim'den önce indirilmiş ve Tevrat'ı tasdik eden bir kitaptır.
II. Hz. Muhammed'in (sav) peygamber olarak gönderileceğini açıklamıştır.
III. Gönderildikten sonra içeriği tahrif edilmiş ve tevhit inancında sapmalar olmuştur.
IV. Kur'an-ı Kerim değişikliğe uğramasından dolayı onun hükmünü kaldırmıştır.

aşağıdakilerden hangilerine ulaşılabilir?

A) Yalnız I B) Yalnız II C) I ve II D) II ve IV E) III ve IV

20. Allah (cc) insanoğlunu mükellef bir varlık olarak yaratmıştır. Yüce Allah, rahmet ve mutlak iradesinin bir tecellisi olarak insanoğluna beşer içinden bazı salih kullarını kendi elçisi olarak seçip göndermiştir. Bu yüzden peygamberlerin varlığı insanın dinî, ahlaki, ferdî ve sosyal birçok ihtiyacını, dünya ve ahiret mutluluğunu sağlayabilmesi için gereklidir. Allah Teala insanlık âlemine gönderdiği peygamberler silsilesini Hz. Âdem'le başlatıp Hz. Muhammed'le (sav) sona erdirmiştir. Bu görevlendirmeyle peygamberlere ilahi buyrukları tebliğ etme ve insanların Allah'ın (cc) rızasına uygun bir şekilde nasıl yaşayacakları konusunda örnek olma mükellefiyetini de yüklemiştir. Peygamberler, inananları cennetle müjdelemiş, inkârcıları da Allah'ın (cc) gazabı ve cehennemiyle uyarmıştır. Bu göreve bağlı olarak peygamberler üstün sıfatlarla donatılmıştır. Ancak bu durum onları beşer seviyesinin üstüne çıkarmamıştır.

Bu metinde aşağıdakilerden hangilerine yer verilmemiştir?

A) Peygamberlerin insanlar için gönderilme nedenlerine
B) Peygamberlerin varlığının insan hayatındaki yeri ve önemine
C) Allah'ın (cc) rızasına uygun yaşayan insanların elde edeceği mükâfatlara
D) Peygamberlerin insanlardan seçilmesinin hikmeti ve nedenlerine
E) İnsanların kulluk sorumluğuyla hareket etmemesinin sonuçlarına

Daha fazla soruya ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

Sonnotlar

1 Yunus suresi 47. ayet.
2 bk. "nübüvvet", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 287.
3 bk. Aslan, "Risalet", 35/125.
4 bk. "nebi", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 277.
5 bk. "resul", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 304.
6 "vahiy", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 376.
7 "suhuf", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 33.
8 bk. Taha suresi 133. ayet, Necm suresi 36-37. ayetler.
9 bk. Abese suresi 13. ayet, Beyyine suresi 2-3. ayetler.
10 bk. Tekvir suresi 10. ayet.
11 bk. Taha suresi 133. ayet.
12 bk. Necm suresi 36-37. ayetler, Ala suresi 19. ayet.
13 bk. Dumlu, "Suhuf", 37/477.
14 bk. Bulut, "Mucize", 30/348.
15 Şura suresi 13. ayet
16 Nisa suresi 136. ayet.
17 Müslim, "İman", 1.
18 Bakara suresi 285. ayet.
19 Nisa suresi 150-151. ayetler.
20 bk. Nisa suresi 64. ayet.
21 bk. Hicr suresi 28-29. ayetler.
22 bk. Bakara suresi 35. ayet.
23 bk. Araf suresi 20. ayet.
24 bk. Araf suresi 22. ayet, Bakara suresi 36. ayet
25 Bakara suresi 37. ayet.
26 bk. Ankebut suresi 14. ayet.
27 bk. Nuh suresi 5. ayet.
28 bk. Nuh suresi 1. ayet.
29 bk. Enbiya suresi 83. ayet.
30 bk. Sad suresi 44. ayet.
31 bk. Enbiya suresi 84. ayet.
32 bk. Yusuf suresi 23. ayet.
33 bk. Yusuf suresi 33. ayet.
34 Taha suresi 43. ayet.
35 Enam suresi 79. ayet.
36 Saffat suresi 103-106. ayetler.
37 bk. Nisa suresi 172. ayet.
38 bk. Maide suresi 75. ayet.
39 bk. Meryem suresi 30. ayet.
40 bk. Meryem suresi 30. ayet.
41 Meryem suresi 36. ayet.
42 bk. Maide suresi 72. ayet.
43 bk. Harman, "İsa", 22/465, 472.
44 Maide suresi 116-117. ayetler.
45 Ahzab suresi 21. ayet.
46 "üsveyihasene", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 374.
47 bk. Tevbe suresi 128. ayet.
48 bk. Al-i İmran suresi 159. ayet.
49 İbn Mace, "Etıme", 30.
50 Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 5/323.
51 Necm suresi 4. ayet.
52 bk. Enam suresi 50. ayet.
53 Ahzab suresi 40. ayet.
54 Sebe suresi 28. ayet.
55 "kitap", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 207.
56 bk. Bardakoğlu, "Kitap", 26/121.
57 Nisa suresi 163. ayet.
58 bk. Bakara suresi 53. ayet.
59 bk. İsra suresi 2. ayet.
60 bk. Maide suresi 44. ayet.
61 bk. Maide suresi 44. ayet.
62 bk. Bakara suresi 42, 75, 140, 146, 159, 174. ayetler; Al-i İmran suresi 71, 78, 187. ayetler; Nisa suresi 46. ayet, Maide suresi 13, 15, 41. ayetler; Araf suresi 162. ayet.
63 bk. Nisa suresi 163. ayet.
64 bk. Enbiya suresi 79. ayet, Sebe suresi 10. ayet.
65 bk. "Zebur", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 8/460.
66 bk. "İncil", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 4/341.
67 bk. Al-i İmran suresi 3. ayet.
68 bk. "İncil", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 4/341.
69 bk. Birışık, "Kur'an", 26/383-388.
70 İsra suresi 88. ayet.
71 bk. Vakıa suresi 77-80. ayetler.
72 Al-i İmran suresi 138. ayet.

4. ÜNİTE

MELEKLERE VE AHİRETE İMAN



4.1. Meleklere İman
4.2. Dünya Hayatı ve Ahiret
4.3. Ahiret Hayatının Safhaları

Anahtar Kavramlar			
	• adalet • araf • basübadelmevt	• berzah • cehennem • cennet	• cin • haşr • hesap
	• kıyamet • merhamet • mizan	• sırat • sûr • şeytan	

Bu ünitede sizlerden

- meleklere iman hakkında bilgi toplayabilmeniz,
- dünya hayatı ve ahiret ilişkisini yorumlayabilmeniz,
- ahiret hayatının safhalarını özetleyebilmeniz

beklenmektedir.



Ünite Dosyası

Ünite Sunusu

Başlarken

Meleklere ve ahirete iman, insanın dünyadaki eylemlerinin bir anlamı ve değeri olduğu bilincini güçlendirir. Özellikle meleklerin insanın söz ve davranışlarını kaydettiğine inanılması, bir müminin davranışlarında daha dikkatli olmasını ve sorumluluk bilinciyle hareket etmesini sağlar. Bu inanç, dışarıdan bir uyarıyla değil kendi vicdanı ve inancı doğrultusunda insanın davranışlarını kontrol etmesine yardımcı olur. Meleklere iman eden kişi, yaptığı davranışların karşılıksız kalmayacağını düşünerek günah ve haksızlıktan sakınmaya yönelir. Ahiret inancı ise insanın hesap vereceği bilincini canlı tutarak zulüm ve haksızlıkları önleyici bir etki oluşturur. Kişiyi hak, adalet ve iyilik ölçülerine uymaya sevk eder. Bu inanç ahlaki kararları, adalet anlayışını ve dayanma gücünü doğrudan etkiler.

1. **Meleklere ve ahirete iman inananları nasıl bir hayat tarzına yönlendirir? Düşüncelerinizi paylaşınız.**
2. **Sizce insanın yaptığı her eylemin kaydedilmesi günlük hayatta ne tür davranışların ortaya çıkmasını sağlar? Tartışınız.**
3. **Ahiret inancıyla adalet arasındaki ilişkiye dair düşünceleriniz nelerdir? Düşüncelerinizi paylaşınız.**

4.1. Meleklere İman

Konuya Başlarken

Meleklere iman hakkında doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmak isteseydiniz hangi kaynaklara başvururdunuz? Görüşlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik - 1

25 dk.

Adı	*Meleklere İman*
Amaç	*Meleklere iman hakkında bilgi toplayabilme*
Yönerge	1. *Meleklere imanla ilgili ayet, hadis ve bilgi toplayabileceğiniz en az bir matbu ve dijital kaynak belirleyiniz. Belirlediğiniz kaynakları öğretmen rehberliğinde listeleyiniz.* • ..... • ..... • ..... • ..... • ..... 2. *Meleklere imanla ilgili ayet, hadis ve bilgileri listelediğiniz kaynaklardan bularak defterinize not ediniz.* 3. *Meleklere iman hakkında edindiğiniz bilgileri öğretmen rehberliğinde doğrulayınız.* 4. *Doğruladığınız bilgileri belirlediğiniz bir not alma tekniğini kullanarak aşağıdaki alana kaydediniz. Niçin bu tekniği kullandığınızı açıklayınız.*

Notlarım

Değerlendirme Meleklere iman konusunda ulaştığınız bilgilerden yararlanarak dört adet bilgi kartı hazırlayınız.

BİLGİ KARTLARI

Soru

Cevap

Soru

Cevap

Soru

Cevap

Soru

Cevap

Sözlükte haberci, elçi, güçlü, kuvvetli, tasarrufta bulunan, yöneten gibi anlamlara gelen melek; duyularla algılanamayan, nurani ve ruhani varlıktır. Çoğulu melaikedir.[1] Kur'an-ı Kerim'in pek çok ayetinde meleklere imandan bahsedilir. Bunlardan birinde meleklere iman şu şekilde zikredilir: "**Peygamber; Rabbi tarafından kendisine indirilene iman etti, müminler de (iman ettiler). Her biri Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine iman ettiler...**"[2]

Hz. Muhammed (sav), pek çok hadisinde meleklere iman ve meleklerin mahiyetleri hakkında bilgi vermiştir. İman esaslarının açıkça sıralandığı meşhur Cibril hadisinde melekler, inancın temel unsurlarından biri olarak ifade edilmiştir.[3] Ayrıca Hz. Peygamber "*Allah'ın yeryüzünde dolaşan ve ümmetimin gönderdikleri selamları bana ulaştıran melekleri vardır.*"[4] buyurmuştur (Görsel 4.1).



Görsel 4.1: "Allah ve melekler, peygambere salat ediyorlar. Ey iman edenler, siz de ona salat ve selam okuyun." Ahzab suresi 56. ayetin yazılı olduğu hüsnühat eseridir.
Hattat: Seyit Ahmet Depeler

Meleklere iman, İslam akaidinin temel esaslarından biridir. Melekler gözle görülemeyen, duyu organlarıyla algılanamayan varlıklardır. Birçok görevlerinin yanında dinî hükümler de bir melek olan Cebrail aracılığıyla peygamberlere iletilir. Meleklere inanmayan kimseler aynı zamanda vahyi, Peygamber'i, Peygamber'e indirilen kitabı ve tebliğ ettiği dini de inkâr etmiş olurlar.

Meleklerin nitelikleri ve yaradılışları tüm boyutlarıyla ancak Allah (cc) tarafından bilinir. Onlarla ilgili bilgilere Kur'an-ı Kerim ve hadislerden ulaşılır. Kur'an'da bazı meleklerin isimleri, bazılarının da vazifeleri yer alır.

- **Erkeklik ve dişillikleri yoktur.** (bk. Zuhruf suresi 19. ayet)
- **İkişer, üçer, dörder kanatları vardır.** (bk. Fatır suresi 1. ayet)
- **İnsani hâllerden uzaktırlar.** (bk. Saffat suresi 149-152. ayetler)
- **Asla günah işlemez ve Allah'a (cc) isyan etmezler.** (bk. Nahl suresi 49. ayet)
- **Çok güçlüdürler ve üstün niteliklere sahiptirler.** (bk. Necm suresi 5-7. ayetler)
- **Allah'ın (cc) kendilerine emrettiği şeyleri eksiksiz yaparlar.** (bk. Nahl suresi 50. ayet)
- **Gözle görülmezler ve nurdan yaratılmışlardır.** (bk. Buhari, "Tevhid", 23; bk. Müslim, "Zühd", 60)

Bilgi Görseli 4.1: Kur'an'a ve Hadislere Göre Meleklerin Özellikleri

Cebrail: Allah'tan (cc) aldığı vahyi peygamberlere iletmekle görevli melektir. Cebrail; Kur'an-ı Kerim'de Cibril, Ruhulkudüs, Ruhulemin, Ruh ve Resul gibi isimlerle de anılır.[5] Ayrıca arşın sahibinin katında itibarlı, güçlü ve meleklerin de kendisine itaat ettiği güvenilir bir elçidir.[6] Kur'an'da peygamberlerin ve müminlerin destekleyicisi olarak ifade edilir.[7] Cebrail, Hz. Muhammed'e (sav) iki defa asli görünüşünde, bazen insan kılığında bazen de çeşitli şekil ve suretlerde görünmüştür.[8]

Mikâil: Allah'ın (cc) izniyle tabiat olaylarını idare eden ve canlıların rızıklarını dağıtmakla görevli melektir.[9] Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de "**Kim; Allah'a, meleklerine, peygamberlerine, Cebrail'e ve Mikâil'e düşman olursa bilsin ki Allah da inkârcı kâfirlerin düşmanıdır.**"[10] buyurarak dört büyük melekten biri olan Mikâil'e düşman olan kimseleri kâfir olarak niteler. Hz. Muhammed (sav), bir hadisinde Mikâil'den şu şekilde haber vermiştir: "*Her peygamberin gök ehlinden iki, yer ehlinden iki veziri olur. Benim gök ehlinden vezirlerim Cebrail ile Mikâil, yer ehlinden vezirlerim de Ebu Bekir ile Ömer'dir.*"[11]

İsrafil: Sûru üflemekle görevli melektir. Kur'an-ı Kerim'de İsrafil ismi geçmese de kıyametin kopması ve yeniden dirilişi haber veren bir çağrıcıdan bahsedilir.[12] Ancak hadislerde vazifesi de bildirilerek İsrafil ismi zikredilir. Kur'an-ı Kerim'de "**Sûra üflenince Allah'ın diledikleri müstesna olmak üzere göklerde ve yerde ne varsa hepsi ölecektir. Sonra ona bir daha üflenince bir de ne göresin, onlar ayağa kalkmış, bakıyorlar!**"[13] ayetindeki sûra üfleme görevini yerine getiren meleğin İsrafil olduğu hususunda İslam âlimleri görüş birliği içindedir.

Azrail: Allah'ın (cc) emriyle eceli gelenlerin ruhlarını almakla görevli melektir. Kur'an-ı Kerim'de Melekülmevt yani ölüm meleği olarak geçer. "**De ki sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz.**"[14] Bazı ayetlerde de Azrail'den elçiler ve melekler şeklinde çoğul olarak bahsedilir. Bu sebeple Azrail'in ruhları almakla görevli melekler topluluğunun reisi olduğunu veya meleklerden yardımcıları bulunduğunu söylemek de mümkündür.[15]

Kiramen Kâtibin: Kur'an-ı Kerim'de sadece bir yerde geçen Kiramen Kâtibin ifadesi değerli yazıcılar anlamına gelir.[16] Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de "**İki melek (insanın) sağında ve solunda otururak yaptıklarını yazmaktadır. İnsan hiçbir söz söylemez ki yanında onu gözetleyen yazmaya hazır bir melek bulunmasın.**"[17] buyurarak insanın bütün söz ve davranışlarının kaydedildiğini bizlere bildirir. Hz. Peygamber'den rivayet edilen bir kutsi hadiste Kiramen Kâtibin meleklerinden şu şekilde bahsedilir: "*Kulum bir kötülük işlemeyi aklından geçirdiğinde kaydını tutmayın. Kötülüğü işlerse bir günah yazın. Ancak bir iyilik geçiverirse gönlünden derhâl bir sevap olarak kaydedin. O iyiliği yaptığında ise on katını yazın.*"[18]

Münker ve Nekir: Ölen kimseleri kabirde sorgulamakla görevli meleklerdir. Münker ve Nekir; bilinmeyen, tanınmayan, dolayısıyla yadırganan ve tedirgin olunan anlamlarına gelir.[19]

Hazene-i Cennet ve Cehennem: Cennet ve cehennemdeki işleri yürütmekle görevli meleklerdir. Kur'an-ı Kerim'de "**En büyük korku bile onları tasalandırmaz ve melekler onları 'İşte bu, size vadedilmiş olan (mutlu) gününüzdür.' diyerek karşılarlar...**"[20] ayetiyle cennet meleklerinin müminleri müjdeyle karşıladıkları bildirilir.

Kur'an-ı Kerim'de günahkârları cehenneme sevk eden ve cehennemi yöneten melekler Zebani ismiyle de anılır.[21] Bu meleklerin başında da Malik isminde bir melek vardır.[22]

Hamele-i Arş: Arşı taşımakla görevli meleklerdir. Kur'an-ı Kerim'de Hamele-i Arş melekleri şöyle bildirilir: "**Melekler onun (göğün) etrafındadır. O gün Rabbinin arşını, bunların da üstünde sekiz (melek) yüklenir.**"[23]

Mukarrebin Melekler: Allah'a (cc) çok yakın ve şerefli bir makamda bulunup sürekli Allah'ı (cc) tespih etmekle görevli meleklerdir.[24]

Sıra Sizde

Aşağıdaki paragrafı okuyunuz ve paragraftan hareketle soruları cevaplayınız.

Müslüman, iman esaslarını kendisine rehber edinir ve hareketlerini bu esaslara göre düzenler. Diğer iman esasları gibi meleklere iman da kişinin duygu, düşünce ve davranış dünyasına etki ettiğinden o kişiyi ahlaki bir olgunluğa eriştirir. Bu ahlaki olgunluk ancak kişinin, inancını davranışlarına yansıtmasıyla mümkün olur. Çünkü iman, yapılan güzel amellerle değer kazanır.

1. Meleklere imanla sorumluluk arasında nasıl bir bağ kurabilirsiniz?

2. Günlük hayatınızda davranışlarınızı kontrol etmek için neler yaparsınız? Meleklere iman bağlamında açıklayınız.

3. Meleklere iman olmasaydı insanların davranışlarında ne gibi farklılıklar olurdu?

İslam'a Göre Cinler ve Şeytanlar

Sözlükte örtmek, örtünmek, gizli kalmak[25] anlamlarına gelen **cin**; terim olarak duyularla idrak edilemeyen, insanlar gibi şuur ve iradeye sahip bulunan, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan ve mümin ile kâfir gruplarından oluşan varlık türü[26] demektir. Cinler de melekler gibi görünmeyen varlıklardandır. Onlar hakkındaki bilgi kaynaklarımız Kur'an-ı Kerim ve hadislerdir. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'deki "**Ben cinleri ve insanları, yalnızca bana kulluk etsinler diye yarattım.**"[27] ayetiyle cinleri de kullukla sorumlu tuttuğunu bildirir. Diğer bir ayette ise "**Ey cin ve insan topluluğu! İçinizden size ayetlerimi anlatan ve bu gününüzün gelip çatacağı hakkında sizi uyaran peygamberler gelmedi mi?**"[28] buyurarak cinlere kendi aralarından peygamberler gönderildiği belirtilir.

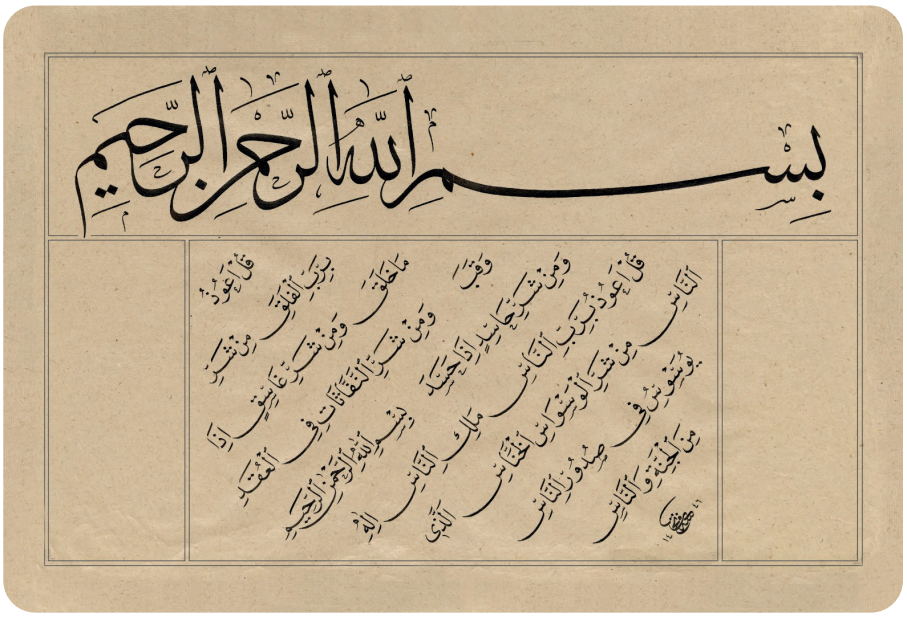
Hz. Muhammed (sav), İslam'ı cinlere de tebliğ etmiştir. O, Taif dönüşü Nahle denilen yerde konakladığında cinlerden bir grup gelerek okuduğu Kur'an-ı Kerim'i dinlemiş ve çok etkilenerek İslam'ı seçmiştir.[29] Daha sonra bu cinler kendi topluluklarına dönerek Hz. Peygamber'in tebliğini aktarmıştır. Böylece bu topluluktaki cinlerden bir kısmının iman edip Müslüman olduğu bir kısmının ise iman etmeyip kâfir olduğu Kur'an-ı Kerim'de haber verilir.[30]

Mümin kimsenin cinlerden korkmaması ve Allah'ın (cc) izni olmadan hiçbir varlığın başka bir varlığa zarar veremeyeceğine gönülden inanması gerekir. Bu konuyla ilgili Hz. Muhammed (sav) Ayetelkürsi, Felak ve Nâs surelerinin okunmasını tavsiye etmiştir (Görsel 4.2).[31]

Sekaleyn

İnsanlar ve cinler ilahi emirlere, yasaklara muhatap olmaları ve yaptıklarından sorumlu tutulmaları sebebiyle sekaleyn kelimesiyle de ifade edilir. Hz. Muhammed (sav) hem insanlara hem de cinlere İslam'ı tebliğ ettiğinden Resulü's-Sekaleyn yani insanların ve cinlerin Peygamber'i olarak da anılır.
(bk. Öz, "Sekaleyn", 36/325)

Melek ve cinlerin özelliklerine dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.



Görsel 4.2: Felak ve Nâs surelerinin yer aldığı hüsnühat eseridir. Hattat: Fatih Özkafa

Sözlükte inatçı, haddi aşıp kibirlenen, azgın, taşkın anlamlarına gelen **şeytan**; terim olarak Allah'ın (cc) "Âdem'e itaat et!" emrine karşı gelip isyan ettiği için ilahi rahmetten kovulan ve görünmeyen varlık türü için kullanılır.[32] Kur'an-ı Kerim'de şeytanın hileci, yalancı, kışkırtıcı ve yanıltıcı özelliklerinden söz edilir. Bir müminin şeytanların bu özelliklerine kanmaması için de Allah'a (cc) sığınması gerekiği vurgulanır (Görsel 4.3).



Görsel 4.3: "Kovulmuş şeytanın şerrinden Allah'a (cc) sığınırım." yazılı hüsnühat eseridir. Hattat: Zeynep Albayrak

Kur'an-ı Kerim'de Nâs suresinin 5. ve 6. ayetlerinde Yüce Allah, vesvese vererek insanları aldatmaya ve doğru yoldan saptırmaya çalışan iki tür varlıktan bahseder. Birincisi cinlerdendir. Bunlar, insanların içine vesvese düşürerek onları yanlış yola sürüklemek isterler. Doğru yoldan saptıran diğer varlıklar ise insanlardandır. Bunlar ise ahlaki niteliklerini kaybetmiş, kendilerini nefsi arzularına kaptırmış, kötülük ve sapkınlık davetçisi olmuşlardır.

İnsan-Melek-Şeytan

"Âdemoğluna şeytan da melek de yaklaşır. Şeytanın yaklaşması, kötülüğe yönlendirmek ve hakkı yalanlatmak şeklindedir. Meleğin yaklaşması ise iyiliğe yönlendirmek ve hakkı doğrulatmak şeklindedir. Kim meleğin telkinini hissederse bunun Allah'tan olduğunu bilsin ve Allah'a hamd etsin. Kim de şeytanın vesvesesini hissederse taşlanmış ve kovulmuş şeytandan Allah'a sığınsın."

(Tirmizi, "Tefsiru'l Kuran", 2)

Kur'an-ı Kerim'de şeytan için iblis ifadesi de kullanılır. İblis; sözlükte Allah'ın (cc) rahmetinden ümit kesen, hayırdan yoksun, hayırsız anlamlarına gelir. Şeytanların en büyüğü ve atası olan iblis, yaptığı isyan ve hatasında ısrar etmesi sebebiyle bu isimle anılır. Yüce Allah, Kur'an-ı Kerim'de "**… Şimdi siz, beni bırakıp da iblisi ve neslini, kendinize dostlar mı ediniyorsunuz? Halbuki onlar sizin için birer düşmandırlar. Bu, zalimler için ne kötü bir bedeldir!**"[33] buyurarak iblisten ve onun nesli olan şeytanlardan uzak durulmasını emreder. Aynı ayette iblisin cinler gibi ateşten yaratıldığı da belirtilir.[34] İblis, böbürlenerek Yüce Allah'ın Hz. Âdem'e secde edin emrine "**… Ben ondan daha hayırlıyım. Beni ateşten yarattın, onu ise çamurdan yarattın.**"[35] diyerek haddini aşmış ve Allah'a (cc) karşı geldiği için lanetlenmiştir. Yaptıklarından hiç pişmanlık duymayan iblis, insanları kulluktan uzaklaştırmak için kıyamet gününe kadar Allah'tan (cc) izin istemiştir.[36] Yüce Allah, iblise belirli bir zamana kadar mühlet vermiş ve bu zamanın sonunda şeytanı ve onu dost edinenleri cezalandıracağını bildirmiştir.

Etkinlik - 2

25 dk.

Adı	İslam'a Göre Cinler ve Şeytanlar
Amaç	*İslam'a göre cinler ve şeytanlarla ilgili ayetleri ve hadisleri içeriklerine göre sınıflandırabilme*
Araç-gereç/ Kaynaklar	*Kur'an-ı Kerim meali ve Hadislerle İslam*

Yönerge Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. *Cinler ve şeytanlar hakkında bilgi toplayabileceğiniz ayet meallerini ve hadisleri bulunuz.*

Ayet meali	Hadis	Ayet meali ve hadis kaynağı

2. *Tamamladığınız tablodaki ayetleri inceleyiniz. Tablodan yararlanarak cinler ve şeytanlar hakkında edindiğiniz bilgileri aşağıda tablodaki konu başlıklarına göre sınıflandırınız.*

	Cinler	Şeytanlar
Yaradılış Özellikleri		
İman veya İnkâr Durumları		
Duyu Organlarıyla Algılanma Durumları		

Değerlendirme Ulaştığınız bilgileri ve yaptığınız sınıflandırmayı öğretmen rehberliğinde değerlendiriniz. Eğer yanlış veya eksik varsa gerekli düzeltmeleri yapınız.

Yazalım

Meleklere iman konusuyla ilgili ulaştığınız tüm bilgileri özetleyen bir metin yazınız. Bu metinde meleklere iman konusuyla ilgili doğru ve güvenilir kaynaklara değinmeyi unutmayınız.

Kontrol Noktası

İslam inanç esaslarından biri de meleklere imandır. Melekler; Allah'ın (cc) emriyle hareket eden, gözle görülemeyen ve nurdan yaratılmış ruhani varlıklardır. Meleklere iman, insanın davranışlarını güzelleştirir ve onları sorumluluk bilinciyle hareket etmeye yönlendirir.

Cinler de görünmezler. Ancak meleklerden farklı olarak iyi veya kötüyü seçebilen, ateşten yaratılan varlıklardır. Cinler, insanlar gibi irade sahibidir ve Allah'a (cc) kullukla sorumludur. Şeytan ise Allah'ın (cc) rahmetinden kovulmuştur.

4.2. Dünya Hayatı ve Ahiret

Konuya Başlarken

Dünya hayatında yaptığımız davranışların ahiret hayatı üzerindeki etkileri neler olabilir? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Âlemin sadece görünenlerden ibaret olmadığını düşünmek insanın fıtratında vardır. Bu nedenle insanlar tarih boyunca sadece görünenle yetinmemiş, görünmeyen hakkında da düşünüp delil aramıştır. Bir şeyi ispatlamak ya da onun varlığına inanmak için genellikle akla, mantığa, vicdana ya da vahye dayalı delillere ihtiyaç duyulur.[37]

İnsan, ahiret hayatına dair bilgileri naklî deliller aracılığıyla öğrenir. Ayet ve hadisler ölümden sonra diriliş, hesap, mizan, cennet, cehennem gibi ahiret safhalarını açık biçimde belirtir. Naklî deliller yalnızca bilgi vermekle kalmaz, insanı düşünmeye ve sorgulamaya da yönlendirir. Vahiy insanın aklına hitap ederek onu kâinattaki düzen, varlıkların yaratılış amacı ve hayatın geçiciliği üzerinde tefekküre sevk eder. Bu düşünme süreci insana dünya hayatının geçici olduğunu, varlığın ancak ebedî bir hayatla anlam kazandığını ilahi emir ve akli çıkarımlarla kavratır.

Ahiretin varlığı, insanı yok olup gitme endişesinden kurtaran sağlam bir inancın temelini oluşturur. Naklî deliller, ölümün bir son değil yeni bir hayatın başlangıcı olduğunu bildirerek insana güven verir. Akli deliller de insanın adalet, sonsuzluk gibi fıtri eğilimlerinin ahiret inancıyla uyumlu olduğunu gösterir. İnsan fıtratı, yapılan iyiliklerin karşılıksız kalmamasını ve kötülüklerin cezasız olmamasını ister. Ahirete iman hem akli hem de naklî delillerle insanın anlam arayışına cevap verir.

Akıl sahibi ve düşünen bir varlık olarak yaratılan insan için dünya bir imtihan yeridir. İnsan kendisine verilen özgür iradeyle dünyada yaptığı fiillerden sorumludur. Dünyadaki bu imtihan ve sorumluluk hâli ahiret hayatı ve oradaki hesapla anlam kazanır. Zira Kur'an-ı Kerim'de "**O, hanginizin daha güzel amel yapacağını sınamak için ölümü ve hayatı yaratandır. O, mutlak güç sahibidir, çok bağışlayandır.**"[38] buyrularak yaratılışın gayelerinden birinin de imtihan oluşuna dikkat çekilir.

Yüce Allah, insanı belli bir gaye ve sorumlulukla dünyaya göndermiştir. İnsanın yaratılışındaki temel amaç, Allah'a (cc) kulluk etmek, O'nun emir ve yasaklarına uyarak dünya imtihanını başarıyla geçmektir. Hayat sadece yeme, içme ve eğlenceden ibaret değildir. İnsan akıl, vicdan ve irade gibi üstün özelliklerle donatılmış, bu dünyada iyilikle kötülüğü ayırt edebilecek kabiliyette yaratılmıştır. Her bir insan, yaptıklarından sorumlu tutulacak ve ahirette hesaba çekilecektir. Bu gerçek, Kur'an-ı Kerim'de şöyle ifade edilir: "اَيَحْسَبُ الْاِنْسَانُ اَنْ يُتْرَكَ سُدًى" "**İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı zanneder?**"[39]

Etkinlik - 3

30 dk.

Adı	*Ahiretin Varlığının Delilleri*
Amaç	*Ahiret hayatının varlığıyla ilgili akli ve naklî delillere dayalı değerlendirme yapabilme*
Araç-gereç/ Kaynaklar	*Kur'an-ı Kerim meali, Diyanet İşleri Başkanlığı Hadislerle İslam kitabı, TDV İslâm Ansiklopedisi, genel ağ bağlantısı olan bir cihaz*
Ön Hazırlık	Aşağıdaki ayet ve hadisleri kaynakların arama kısmından veya Kur'an-ı Kerim meali, hadis kitapları ve ansiklopedi maddesinden bulunuz. Ayet ve hadislerdeki ahiretin varlığıyla ilgili akli ve naklî delilleri listeleyiniz. • *Kıyamet suresi 36-40. ayetler, Casiye suresi 25-26. ayetler, Hac suresi 5-7. ayetler, Rum suresi 19, 27, 50. ayetler; Yasin suresi 78-81. ayetler, Ahkaf suresi 33. ayet, Kaf suresi 15. ayet* • *Buhari, "Bedü'l-Halk", 1; İbni Mace, "Zühd", 31; Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 2*
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

Araştırma Notları	
1. İncelediğiniz akli/ naklî delillerden anahtar kelimeler seçiniz.	**2.** Akli ve naklî delillerden birer tanesini seçerek ahiretin varlığını bu deliller üzerinden açıklayınız ve aralarındaki ilişkiyi belirtiniz. Cevabınızı aşağıdaki boşluğa yazınız.
3. Seçtiğiniz delilleri ve bu delillerle ahiret hayatının varlığının nasıl ortaya konduğuna dair değerlendirmelerinizi özetleyiniz.	

Değerlendirme

1. *Hazırladığınız notları öğretmen rehberliğinde sınıfça değerlendiriniz.*
2. *Aşağıdaki Öz Değerlendirme Formu'nu kullanarak çalışmanızı değerlendiriniz.*

Formda yer alan ifadelerle ilgili size uygun olan sütunu işaretleyiniz. Eksik olduğunu fark ettiğiniz öğrenmeleri tamamlayınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Ahiretin varlığıyla ilgili deliller hakkında bilgiler içeren ayet ve hadisleri, verilen kaynaklardan buldum.			
2. Ahiretin varlığına dair delilleri listeledim.			
3. Bulduğum deliller arasında bağlantılar kurdum.			
4. Ahiretin varlığının delilleri hakkında değerlendirme yaptım.			
5. Hazırladığım notları öğretmen rehberliğinde değerlendirdim.			

3. *Aşağıdaki soruları çalışmayla ilgili görüşlerinizi dikkate alarak cevaplayınız.*

1. Çalışma sırasında şu bilgileri öğrendim:

.....

.....

.....

2. Çalışmam sırasında şu konularda zorlandım:

.....

.....

.....

3. Çalışmayı yeniden yapacak olsaydım şunlara dikkat ederdim:

.....

.....

.....

Ahirete imanın akli/naklî delillerine dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Ahiretin varlığıyla ilgili insanların ilk anlamlandırmaya çalıştığı mesele yeniden diriltilmedir. Yüce Allah, ilk yaratılış ve yeniden diriltilmeyle ilgili hususları Kur'an-ı Kerim'de ayetlerle açıklar. Bu ayetlerde hem insanın ilk yaratılışından hem de âlemdeki yaratılışla ilgili durumlarından bahsedilir. Ayrıca insanların bunlar üzerine düşünmesi ve yeniden diriltilmenin mümkün olduğunu fark etmesi istenir.[40] Kur'an-ı Kerim'de bu durum "**… Kendi yaratılışını unutarak bize karşı misal getirmeye kalkışıyor ve 'Şu çürümüş kemikleri kim diriltecek?' diyor. De ki onları ilk defa yaratmış olan diriltecek. Çünkü O, her türlü yaratmayı gayet iyi bilir.**"[41] ayetiyle açıklanır.

Kur'an-ı Kerim'de Ahiretin İsimleri

Ahiret için kullanılan isimlerden on tanesini Kur'an-ı Kerim'den bularak yazınız.

Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın (cc) kudretine dikkat çekilerek ölülerin diriltilmesinin göklerin ve yerin yaratılmasından daha zor olmadığı vurgulanır.[42] İnsanların tekrar diriltilmesi, ahiret inancının temellerinden biridir ve Allah'ın (cc) ilmi, iradesi ve kudretiyle mümkündür. Her şeyi yoktan var eden Allah (cc), zamanı geldiğinde insanları hesap vermek üzere tekrar diriltecektir. Bu, Allah'ın (cc) mutlak gücünün ve adaletinin bir göstergesidir. Kur'an-ı Kerim'de "**O, başlangıçta yaratmayı yapan sonra onu tekrarlayacak olandır. Bu, O'na göre (ilk yaratmadan) daha kolaydır. Göklerde ve yerde en yüce ve eşsiz sıfatlar O'nundur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.**"[43] ayetiyle bu durum anlatılır.

Son, sonra olan ve son gün anlamlarına gelen ahiret; bir yandan bu dünyanın sonu diğer yandan da ölümle başlayan sonsuz bir hayatı ifade eder.[44] Ahirete iman, İslam'ın iman esaslarından biri olup Kur'an-ı Kerim'de genellikle Allah'a (cc) imanla birlikte zikredilir.

"يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَيَاْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَأُولٰٓئِكَ مِنَ الصَّالِحِينَ"

"**Onlar, Allah'a ve ahiret gününe inanırlar. İyiliği emrederler. Kötülükten men ederler, hayır işlerinde birbirleriyle yarışırlar. İşte onlar salihlerdendir.**"[45] ayeti bunun açık delilidir.

Sıra Sizde

Aşağıdaki hadis ve atasözünü okuyarak soruyu cevaplayınız.

- "Dünya ahiretin tarlasıdır." (Buhari, "Rikak", 3)
- "Ne ekersen onu biçersin." (Atasözü)

İnsanın dünya hayatındaki davranışlarının ahirete etkisini hadis ve atasözünden hareketle değerlendiriniz.

İslam'a göre dünya ile ahiret birbirine bağlıdır. Hz. Muhammed (sav) bir hadisinde "*Dünya ahiretin tarlasıdır.*"[46] buyurmuştur. İnsanın ahirette yaşayacağı ebedî hayat, dünyadaki amellerine göre şekilleneceği için ahiret inancı bu dünyadaki davranışlarına yön verir (Görsel 4.4). Nitekim Kur'an-ı Kerim'de bu durum şöyle ifade edilir: "**Şüphesiz, iman edip salih ameller işleyenler var ya; işte onlar yaratıkların en hayırlısıdırlar. Rab'leri katında onların mükâfatı, içlerinden ırmaklar akan, içlerinde ebedî kalacakları Adn cennetleridir. Allah onlardan razı olmuştur, onlar da Allah'tan razı olmuşlardır. İşte bu mükâfat Rab'lerine derin saygı duyanlara mahsustur.**"[47]



Görsel 4.4: "Dünya ahiretin tarlasıdır." hadisişerifinin yazılı olduğu hüsnühat eseridir.
Hattat: Gülsüm Sivri

Araştıralım

Dünya hayatı ile ahiret arasındaki ilişkiye dair çeşitli kaynaklardan araştırma yapınız. Ulaştığınız bilgilerden yararlanarak yaptığınız çıkarımları yazınız.

Etkinlik - 4

35 dk.

Adı	*Dünya Fâni, Ahiret Baki*
Amaç	*Dünya hayatı ve ahiret ilişkisini yorumlayabilme*
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. *Günlük hayattan "geçici" ve "kalıcı" gördüğünüz olay, durum, duygu ya da kavramları aşağıdaki tabloya yazınız.*

Geçici Olanlar	Kalıcı Olanlar
Moda	*Dostluk*

2. *Öğretmen rehberliğinde dört gruba ayrılınız.*
3. *Aşağıdaki konuları gruplara paylaştırınız. (Bir konuyu yalnızca bir grup seçebilir.)*

   Grup 1: Sadece dünyevi başarı peşinde koşan bir kişi

   Grup 2: Sorumluluk ve dürüstlükle hareket eden bir kişi

   Grup 3: Çevreyi korumayı önemsiz gören bir kişi

   Grup 4: Başkasının hakkını gözeten, fedakârlık yapan bir kişi

4. *Grup arkadaşlarınızla seçtiğiniz konudaki kişinin dünya hayatındaki kazançlarını, kayıplarını ve bunların ahiretteki muhtemel sonuçlarını kısa bir senaryo şeklinde yazınız.*
5. *Yazdığınız senaryoyu seçtiğiniz grup sözcüsü aracılığıyla paylaşınız.*
6. *Sizce dünya hayatındaki sonuçlar mı yoksa ahiretteki sonuçlar mı daha kalıcıdır? Cevabınızı gerekçesiyle birlikte yazınız.*

.....

.....

7. *Günlük hayatta verdiğiniz küçük kararların ahiret boyutunu düşünmek hayatınızı nasıl etkiler? Açıklayınız.*

Değerlendirme Aşağıdaki cümleyi tamamlayınız.

Dünya ve ahiret arasındaki ilişki bana şunu gösteriyor:

.....

.....

.....

.....

İnsan ölümden sonra bir hayatın olmasını ister. Çünkü dünyada mutlak adalet tam anlamıyla gerçekleşmez. İnsandaki adalet beklentisi ve merhamet duygusu ahiret inancını temellendirmede önemli bir rol oynar. Doğruluk, aşırılıktan uzak ve dengeli olmak, hakka göre hüküm vermek anlamlarına gelen **adalet**; terim olarak kişinin nefsinin gayrimeşru arzu ve isteklerinden etkilenmeden doğruyu gözetmesi ve davranışlarında aşırılıktan kaçınmasıdır. Bu yönüyle adalet, insanı dinî ölçüleri ihlal etmekten koruyan bir ahlaki erdem olarak kabul edilir.[48] İnsandaki adalet duygusu onu ahiretin varlığına inanmaya sevk eder. Ahirete inanan insan karşılaştığı haksızlık ve zulümler karşısında mutlak adaletin yerine geleceğini ve hak sahiplerine hakkının eksiksiz verileceğini bilir. Kur'an-ı Kerim'de bu durum "**Yoksa kötülük işleyenler ölümlerinde ve sağlıklarında kendilerini inanıp iyi ameller işleyen kimseler ile bir mi tutacağımızı sandılar? Ne kötü hüküm veriyorlar. Allah (cc), gökleri ve yeri yerli yerince yaratmıştır. Böylece herkes kazancına göre karşılık görür. Onlara haksızlık edilmez.**"[49] ayetiyle bildirilir.

Merhamet; şefkat göstermek, acımak ve bağışlamak anlamlarına gelir. Terim olarak Allah'ın (cc) kullarına karşı lütufkâr ve bağışlayıcı olması, kulun da başkalarına karşı anlayışlı, affedici ve yardımsever davranışlar sergilemesidir.[50] Ahiret inancı yalnızca adalet düşüncesiyle değil aynı zamanda Allah'ın (cc) merhametiyle de yakından ilişkilidir. Çünkü Allah (cc), kullarına asla zulmetmez ve en küçük iyiliği bile karşılıksız bırakmaz (Görsel 4.5). Kur'an-ı Kerim'de "**Kim iyilikle gelirse ona getirdiğinin on katı vardır, kim de kötülükle gelirse o sadece getirdiğinin dengiyle cezalandırılır. Onlar haksızlığa uğratılmazlar.**"[51] buyrularak merhamet ve adalet birlikte zikredilir.

İman eden insan, Allah'ın (cc) mutlak adalet ve merhametinin ahirette tecelli edeceğini bilir. Bu inanç, insanın karşılaştığı zorluklarla mücadele etmesini kolaylaştırır. İşlerini Allah'ın (cc) emri ve rızası doğrultusunda yapmaya sevk eder.



Görsel 4.5: "Zerre kadar iyilik yapan onu bulur. Zerre kadar kötülük yapan da onu bulur." Zilzal suresi 7 ve 8. ayetlerin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Mustafa Parıldar

Etkinlik - 5

20 dk.

Adı	*Sorumluluklarımın Farkındayım*
Amaç	*Sahip olduğu inancın sorumlulukları hakkında farkındalık oluşturabilme*
Yönerge	Aşağıdaki soruları "Müslümanca yaşamanın sorumluluğu" bağlamında sözlü olarak tartışınız.



Değerlendirme	Ulaştığınız sonuçlardan hareketle hayatınızda uygulamak üzere hedefler belirleyiniz. Belirlediğiniz hedefleri arkadaşlarınızla paylaşınız.

Etkinlik - 6

20 dk.

Adı	*Ahiret Azığı*
Amaç	*Dünya hayatı ve ahiret ilişkisini yorumlayabilme*
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. *Aşağıda verilen ayet meallerini ve hadisleri inceleyiniz.*

- "Ve onlar Rab'lerinin rızasını elde etmek için sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine rızık olarak verdiklerimizden Allah yolunda gizli açık harcayan, kötülüğü iyilikle savan kimselerdir. İşte, dünya hayatının güzel sonu (cennet) sadece onlarındır. O güzel son babalarından, eşlerinden ve çocuklarından layık olanlarla birlikte girecekleri Adn cennetleridir. Melekler de 'Sabretmenize karşılık elde ettiğiniz esenlik daim olsun! Dünya yurdunun ardından ulaştığınız sonuç ne güzel oldu!' diyerek her kapıdan onların yanına girerler." (Rad suresi 22-24. ayetler)
- "Allah (inkârcılara) 'Yeryüzünde kaç sene kaldınız?' diye sorar. Onlar 'Bir gün ya da bir günden daha az bir süre kaldık. Hesap tutanlara sor.' derler. Allah şöyle der: Çok az bir zaman kaldınız. Keşke bunu (daha önce) bilmiş olsaydınız." (Müminun suresi 112-114. ayetler)

- "İşte şu ahiret yurdunu biz, yeryüzünde büyüklük taslamayan ve bozgunculuk peşinde olmayanlara nasip edeceğiz. Dünya ve ahirette hayırlı akıbet, kalpleri Allah'a saygıyla dopdolu olup O'na karşı gelmekten sakınanlar içindir." (Kasas suresi 83. ayet)
- "Allah'ın sana verdiği serveti O'nun yolunda harcamak suretiyle ahiretini kazanmaya çalış. Dünyadan da nasibini unutma. Allah sana nasıl ihsanda bulunduysa sen de başkalarına öylece ihsanda bulun. Ülkede bozgunculuk çıkarmaya kalkışma. Çünkü Allah bozguncuları sevmez!" (Kasas suresi 77. ayet)
- "Abdullah bin Ömer (ra) anlatıyor: Rasulullah ile birlikte idim. Ensardan bir zat gelip Allah Rasulü'ne selam verdi ve 'Ya Rasulallah! Müminlerin en faziletlisi kimdir?' diye sordu. Efendimiz 'Ahlakça en güzel olanlardır!' cevabını verdi. Bu sefer o zat 'Peki, müminlerin en akıllısı kimdir?' diye sordu. Peygamber aleyhissalatü vesselam 'Ölümü en çok hatırlayan ve sonrası için en güzel şekilde hazırlık yapanlardır. İşte (gerçek) akıllılar bunlardır.' buyurdu." (İbni Mace, "Zühd", 31)

2. *Ayet ve hadislerden hareketle dünya hayatı ve ahiret arasındaki ilişkiyi yorumlayınız.*
3. *Yorumlarınızı sıra arkadaşınızla müzakere ediniz.*
4. *Ortak cevaplarınızı sınıfla paylaşınız.*

Değerlendirme Öğrendiklerinizden hareketle aşağıdaki boşlukları doldurunuz.

Üç Dünya hayatının üç özelliği

1. .....
2. .....
3. .....

İki Ahiret hayatının iki özelliği

1. .....
2. .....

Bir Dünya hayatı ve ahiret ilişkisini anlatan bir cümle

1. .....

Dünyada ve Ahirette İyilik

"Onlardan 'Rabbimiz! Bize dünyada da iyilik ver, ahirette de iyilik ver ve bizi ateş azabından koru.' diyenler de vardır."
(Bakara suresi 201. ayet)

Yukarıdaki ayette geçen "dünyada ve ahirette iyilik" sözleri sizce ne ifade etmektedir?

Dünya hayatında nihai amaç Allah'ın (cc) rızasını kazanmaktır. Kur'an-ı Kerim'de "**(Oysa onların tek gerçek kabul ettikleri) bu dünya hayatı hakikatte sadece bir oyun ve eğlenceden ibarettir. Ahiret yurduna gelince işte asıl hayat odur. Keşke bunu bilselerdi!**"[52] ayetiyle dünyanın geçici olduğu bildirilir. İnsanoğluna verilen hayat süresi, ahirette iyi bir netice elde edebilmesi için tek fırsattır. Kur'an-ı Kerim'de "**Herhangi birinize ölüm gelip de 'Ey Rabbim! Beni yakın bir zamana kadar geciktirsen de sadaka verip iyilerden olsam!' demeden önce size rızık olarak verdiğimiz şeylerden Allah yolunda harcayın.**"[53] buyrularak Allah'ın (cc) rızasına uygun bir hayat sürmek tavsiye edilir.

Ahirette her şeyin hesabını vereceğini bilen insan, hesap gününe bu dünyadayken hazırlanmaya çalışır. Dolayısıyla ahiret mutluluğu dünyada yapılan amellerle kazanılır (Görsel 4.6). Hesap verme bilinci, toplumda ortaya çıkabilecek zulüm ve haksızlıkların önünü kesmeye, insanı iyi işler yapıp kötülüklerden uzak durmaya teşvik eder. Kur'an-ı Kerim'de "**Onlar, Allah'a ve ahiret gününe inanırlar, iyiliği emreder kötülükten men ederler, hayır işlerinde birbirleriyle yarışırlar. İşte onlar salihlerdendir.**"[54] buyrulur.



Görsel 4.6: "Şüphesiz iman edip salih ameller işleyen, namazı dosdoğru kılan ve zekâtı verenlerin mükâfatları Rab'leri katındadır. Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklardır." Bakara suresi 277. ayetinin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Mustafa Pekşen

İslam, ahiret inancıyla dünya hayatı arasında bir denge kurmayı amaçlar. Ahirete iman edenlerin dünya hayatında davranışlarına dikkat ettikleri ve kötülükleri iyiliklerle uzaklaştırdıkları Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde bildirilir: "**Onlar, Allah'ın ahdini yerine getirenler ve verdikleri sözü bozmayanlardır. Onlar Allah'ın gözetilmesini emrettiği şeyleri gözeten, Rab'lerinden sakınan ve kötü hesaptan korkan kimselerdir. Yine onlar Rab'lerinin rızasını isteyerek sabreden, namazı dosdoğru kılan, kendilerine verdiğimiz rızıklardan gizli ve açık olarak (Allah yolunda) harcayan ve kötülüğü iyilikle savan kimselerdir. İşte onlar var ya dünya yurdunun (güzel) sonu sadece onlarındır.**"[55]

Ahirete ve iyi amellerinin mükâfatı olarak içinde ebedî kalacağı cennetin varlığına inanan mümin, dünyada karşılaşacağı zorluk ve sıkıntılara karşı sabırlı davranır (Görsel 4.7). Bu konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de "**O sabredenler, kendilerine bir bela geldiği zaman 'Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz.' derler.**"[56] buyrulur. Ahiret inancı zulüm karşısında yılmamayı, iyilikten vazgeçmemeyi ve zorluklara sabretmeyi mümkün kılar. Kur'an-ı Kerim'de

"سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ"

"**(Melekler) Sabrettiğinize karşılık size selam olsun! Dünya yurdunun sonu (cennet) ne güzeldir! (derler).**"[57] ayetiyle müminin sabrının sonucunda kazanacağı mükâfat hatırlatılır.

Ahirete imanın hayatımıza etkilerine dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.



Görsel 4.7: "Rabbinin huzurundan korkan kimse için çifte cennet vardır." Rahman suresi 46. ayetinin yazılı olduğu hüsnühat eseridir.
Hattat: Muhammed Yaman
Müzehhip: Gülsüm Gügercin

Kontrol Noktası

Dünya hayatı, insanın yaptıklarından sorumlu olduğu geçici bir süreci ifade eder. Ahiret hayatı ise ölümden sonra başlayan ve sonsuza kadar devam edecek olan asıl hayattır. Kur'an-ı Kerim'de ahiret inancı, Allah'a (cc) imandan hemen sonra en sık vurgulanan konudur. Ayetler, ahireti aklen kabul edilebilir ve kaçınılmaz bir gerçek olarak sunar. İnsan fıtratındaki adalet arayışı ve merhamet duygusu, tabiatta gözlemlediğimiz geceyle gündüzün art arda gelmesi, her kıştan sonra baharın yaratılması gibi kevni ayetler bu inancı destekleyen akli deliller olarak öne çıkar. Ahirete iman, insanın düşünce ve davranışlarına anlam kazandırarak onu amaçsızlıktan kurtarır. İnsanı bu dünyayı ihmal etmeden ahiret hayatı için çalışması konusunda teşvik eder. Böylece dünya ve ahiret dengesi üzerine kurulu bir hayat anlayışı geliştirmesine katkıda bulunur.

4.3. Ahiret Hayatının Safhaları

Konuya Başlarken

Ahiret hayatının safhalarıyla ilgili hatırladığınız bilgiler nelerdir? Düşününüz.

Düşün

"Ölüm bir son mudur yoksa yeni bir başlangıç mı?" sorusunun cevabıyla ilgili bir dakika boyunca düşününüz.

Eşleş

Soruyla ilgili düşüncelerinizi sıra arkadaşınızla konuşunuz.

Paylaş

Sıra arkadaşınızla ortak cevaplarınızı yazınız ve sınıfta paylaşınız.



Görsel 4.8: "Her nefis ölümü tadacaktır..." Ankebut suresi 57. ayetinin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Fatih Özkafa

Ölüm, insan için belirli bir süreyle sınırlanmış dünya hayatının bitimi ve ahiret hayatının başlangıcıdır. Kur'an-ı Kerim'de her nefsin ölümü tadacağı bildirilir.[58] (Görsel 4.8) Yüce Allah "**Biz senden önce de hiçbir beşere ölümsüzlük vermedik. Şimdi sen ölürsen onlar ebedî mi kalacaklar?**"[59] ayetiyle Hz. Peygamber'in şahsında insanın ebedî olamayacağını ve fâni olduğunu belirtir. Allah (cc), bir ayette de "**Nerede olursanız olun, sağlam ve tahkim edilmiş kaleler içinde bulunsanız bile ölüm size ulaşacaktır...**"[60] buyurarak ölümün muhakkak gerçekleşeceğini ve ondan kaçmanın mümkün olmadığını bildirir. İnsanın ölümüyle ahiret hayatı başlar. Ahiret hayatı birbiriyle bağlantılı farklı safhalardan meydana gelir.

Berzah

Ölümle başlayıp yeniden dirilmeye kadar geçecek olan süre **berzah** olarak ifade edilir.[61] Berzah kabir hayatı olarak da bilinir. Kur'an-ı Kerim'deki "**Kıyamet vakti de gelecektir, bunda şüphe yoktur. Ve Allah, kabirlerdeki kimseleri diriltip kaldıracaktır**."[62] ayetiyle ölen insanların kıyamete kadar kabirde kalacakları ve kıyametin kopmasıyla yeniden diriltilecekleri bildirilir. Hz. Peygamber bir hadisinde "*Kabir, ahiret duraklarının ilkidir...*"[63] buyurarak insanın kıyamete kadar kalacağı kabir hayatına işaret etmiştir.

Ahiret hayatının ilk duraklarından biri olarak kabul edilen kabir hayatı, insanın dünya hayatındaki davranışlarının karşılık bulmaya başladığı bir süreçtir. Bu süreçte kabirde sorgu ve sualin gerçekleşeceği, kişinin iman ve amellerine göre karşılık göreceği ifade edilir. Kur'an-ı Kerim'de, özellikle Mümin suresi'nde Firavun ve yakın çevresinin sabah akşam ateşe arz olunmaları, kabir hayatında azapla karşılaşılabileceğine işaret eden bir örnek olarak değerlendirilir.[64] Ayrıca Peygamberimiz, kabirde sorgu ve azabın hak olduğunu bildirmiş; müminleri bu durumdan korunmaları için uyararak Allah'a (cc) sığınmayı tavsiye etmiştir. Hz. Peygamber bu konuda şöyle dua ederdi: *"Allah'ım! Cimrilikten, tembellikten, ömrün en düşkün zamanından, kabir azabından, hayatın ve ölümün fitnesinden sana sığınırım."*[65]

Kıyamet

Doğrulup ayakta durmak, kalkmak ve yönelmek anlamlarına gelen **kıyamet** kelimesi kıyam kökünden gelmektedir.[66] Terim olarak insanların dirilip mezarlarından kalkarak Allah'ın (cc) huzurunda durmaları ve bunun başlangıcını teşkil eden zaman demektir.[67] İslam'a göre bu dünya hayatı kıyametin kopmasıyla sona erecek ve ebedî olan ahiret hayatı başlayacaktır.[68]

Kur'an-ı Kerim'de Kıyamet İsimleri

Kıyametle ilgili Kur'an-ı Kerim'de geçen ifadelerden beş tanesini bularak yazınız.

Kıyametin ne zaman kopacağı konusunda ayet ve hadislerde bilgi verilmemektedir.[69] Ancak kıyamet vaktinin özelliklerine dair birtakım bilgiler ayet ve hadislerde yer alır. Kıyametin bilgisinin yalnızca Allah'ın (cc) ilminde saklı olduğuna Kur'an-ı Kerim'de şöyle işaret edilir: "**Ne zaman gelip çatacak, diye sana kıyamet saatini sorarlar. De ki onun hakkındaki bilgi sadece Rabbimin katındadır. Vakti geldiğinde onu açığa çıkaracak olan ancak Allah'tır. O (kıyamet), göklere de yere de ağır gelecektir! Sizi ansızın yakalayacaktır! Sanki sen onu biliyormuşsun gibi sana soruyorlar. De ki onun bilgisi Allah katındadır, fakat insanların çoğu bunu bilmezler.**"[70] Cibril hadisinde de zikredildiği üzere Hz. Peygamber, Cebrail'in sorusuna kıyametin zamanına dair bilgisi olmadığı cevabını vermiştir.[71] Kıyamet vaktinin bazı özellikleri[72] ise Mürselat suresi 8-11. ayetlerinde şu şekilde ifade edilir: "**Yıldızların ışığı söndürüldüğü, gök kubbe yarıldığı, dağlar ufalanıp savrulduğu ve peygamberlerin (ümmetleri hakkında şahitlik) vakti tayin edildiği zaman (artık kıyamet kopmuştur).**"

Sûr

Seslenmek, ses çıkarmak, üflemek anlamlarına gelen **sûr**; terim olarak kıyametin kopması ve insanların yeniden dirilmesi için iki kez üfleneceği bildirilen boynuz şeklindeki boru olarak tanımlanır.[73] Kur'an-ı Kerim'deki "**Sûra üflenir ve Allah'ın dilediği kimseler dışında göklerdeki herkes ve yerdeki herkes ölür. Sonra ona bir daha üflenir, bir de bakarsın onlar kalkmış bekliyorlar.**"[74] ayetiyle sûra iki kez üfleneceği ve ilkinde her şey yok olurken ikinci üflenişle yeniden diriltilmenin gerçekleşeceği bildirilir.

Basübadelmevt

Öldükten sonra diriltmek, uykudan uyandırmak ve göndermek anlamlarına gelen **basübadelmevt**; terim olarak kıyamet koptuktan sonra Allah'ın (cc) ölüleri diriltmesi, onları kabirlerinden çıkararak yeni bir hayata kavuşturmasıdır.[75] Yevmülbas (diriliş günü) ve yevmülhuruc (çıkış günü) olarak da isimlendirilen basübadelmevt Kur'an-ı Kerim'deki "**Kendilerine ilim ve iman verilmiş olanlar ise onlara şöyle diyeceklerdir: Ant olsun siz, Allah'ın yazısına göre yeniden dirilme gününe kadar kaldınız. İşte bu yeniden dirilme günüdür. Fakat siz bilmiyordunuz.**"[76] ayetiyle bildirilir. Kıyametin kopmasının ardından sûra ikinci defa üflenmesiyle basübadelmevt gerçekleşecek ve kabirlerinde bulunan insanlar Rab'lerinin huzuruna çıkarılacaklardır.

Haşr

Haşr, kıyamet günü yeniden diriltilen varlıkların hesaba çekilmek üzere mahşer alanına sevk edilip toplanmasıdır.[77] Haşr kelimesinden türeyip toplanılacak yer anlamına gelen **mahşer**, Allah'a (cc) hesap vermek üzere bir araya gelinen meydanın adıdır. Kur'an-ı Kerim'de insanlar ve cinler başta olmak üzere şeytanlar ve tapınılan putların da hesap vermek için toplanacakları bildirilir.[78] Haşrin gerçekleşeceği gün insanlar süratle kabirlerinden çıkarılacak ve bu, onları korku ve dehşete düşürecektir. Kamer suresinin 7 ve 8. ayetlerinde bu durum şöyle açıklanır: "**O hâlde sen de onlardan yüz çevir. Onlar, o davetçinin (İsrafil'in benzeri görülmemiş) bilinmedik (korkunç) bir şeye çağırdığı gün, gözleri düşmüş bir hâlde dağılmış çekirgeler gibi kabirlerden çıkarlar.**"

Hesap

Saymak, ölçmek, takdir etmek, karşılığını (ödül/ceza) vermek anlamlarına gelen **hesap**; terim olarak dinen yükümlü kişilerin dünyada yaptıkları iyilik ve kötülüklerden dolayı Allah (cc) tarafından hesaba çekilmelerini ifade eder.[79] Kur'an-ı Kerim'de "**Göklerdeki her şey, yerdeki her şey Allah'ındır. İçinizdekini açığa vursanız da gizleseniz de Allah sizi, onunla sorguya çeker de dilediğini bağışlar, dilediğine azap eder. Allah'ın gücü her şeye hakkıyla yeter.**"[80] buyrulur.

Hz. Peygamber "*Akıllı kişi, kendisini hesaba çeken ve ölümden sonrası için çalışandır. Âciz kişi ise arzularının peşinde koşup da Allah'tan bağışlanma dileyendir.*"[81] buyurarak insanın hesaba çekileceğini unutmaması ve davranışlarına buna göre yön vermesi gerektiğine dikkat çekmiştir. Ayrıca Kur'an'da birçok peygamberin ahiret günüyle ilgili ümmetlerine yaptığı dualar yer alır (Görsel 4.9).



Görsel 4.9: "Rabbim! Beni namaza devam eden bir kimse eyle. Soyumdan da böyle kimseler yarat. Rabbimiz! Duamı kabul eyle. Rabbimiz! Hesap görülecek günde beni, ana babamı ve inananları bağışla." İbrahim suresi 40 ve 41. ayetlerinin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Fatih Özkafa Mühezzip: Halenur Bakkal

Hesap günü insanın dünya hayatındaki bütün söz, fiil ve niyetlerinin kayıt altına alındığı[82] amel defteri ortaya konacaktır. Kur'an-ı Kerim'de kitap[83] olarak da ifade edilen bu defter, kişinin yaşamı boyunca ortaya koyduğu her davranışın eksiksiz biçimde kaydedildiği bir belge niteliğindedir. Bu kayıtların Kiramen Kâtibin olarak adlandırılan görevli melekler tarafından tutulduğu[84], insanın yaptığı hiçbir davranışın karşılıksız kalmayacağı özellikle vurgulanır. Kur'an-ı Kerim'de ahiret gününde herkese amel defterinin verileceği, iyilikleri ağır basanlara defterlerinin sağdan verileceği ve bunların kurtuluşa ereceği müjdelenirken kötülükleri ağır basanlara ise soldan ya da arkadan verileceği ve bunların hüsrana uğrayacağı bildirilir.[85]

Mizan

Tartı aleti, terazi ve ölçü anlamlarına gelen **mizan**; terim olarak sorumlu varlıkların ahirette günah ve sevaplarının, iyilik ve kötülüklerinin tartılacağı terazidir.[86] Kur'an-ı Kerim'de "**Kıyamet günü için adalet terazileri kuracağız. Öyle ki hiçbir kimseye zerre kadar zulmedilmeyecek. (Yapılan iş) bir hardal tanesi ağırlığınca da olsa onu getirip ortaya koyacağız. Hesap görücü olarak biz yeteriz.**"[87] buyrularak kıyamet günü adil terazilerin kurulacağı, kimseye haksızlık yapılmayacağı ve adaletle hüküm verileceği bildirilir.

Kur'an-ı Kerim'deki "**Artık kimin tartıları ağır gelirse işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir. Kimlerin de tartıları hafif gelirse işte onlar da kendilerini ziyana uğratanların ta kendileridir. Onlar cehennemde ebedî kalacaklardır.**"[88] ayetlerinde zikredilen amelin ağır gelmesi, hayır ve iyiliklerin fazla olmasına; hafif gelmesi ise hayır ve sevap kefesine konacak amelin azlığına veya hiç bulunmamasına işaret eder.

Sırat

Doğru, apaçık ve kolay gidilen yol anlamlarına gelen **sırat**; terim olarak mahşer meydanından itibaren cehennemin üzerinden cennete kadar uzanan ve insanların üzerinden geçecekleri köprüdür.[89] Cennet ehlinin amellerinin ölçüsüne göre rahatlıkla geçtiği, cehennem ehlinin ise ayaklarının kayıp düştüğü köprü olarak da ifade edilir.

Hadislerde sıratın mahiyet ve niteliklerine ilişkin çeşitli tasvirler yer alır. Hz. Peygamber "*… Müminler (sırattan) kimi göz kırpacak kadar az bir zamanda kimi şimşek gibi kimi rüzgâr kimi kuş gibi kimi de iyi cins yürük at ve deve gibi hızla geçecekler. Bazısı bakarsın sapasağlam kurtulmuş, diğeri tırmalanmış da salınıvermiş kimi de cehennem ateşine yığılmış kalmış…*"[90] buyurarak müminlerin bu köprü üzerindeki hâllerini bildirmiştir.

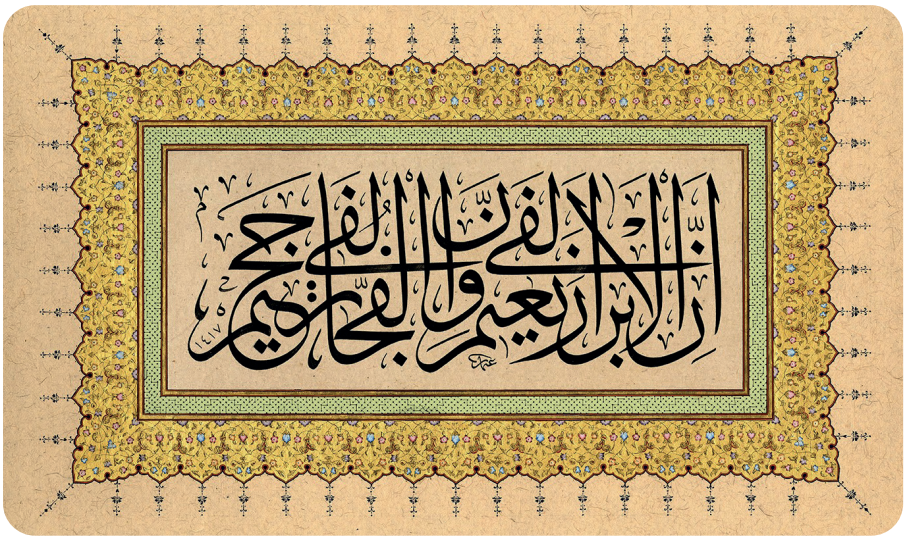
Cennet

Bahçe, çok güzel ve ferahlık veren yer, meyvelik; ağaçların, suların ve gölgelerin bol olduğu yer anlamlarına gelen **cennet**; dinî bir kavram olarak ahirette günahsız, günahları affedilen ya da günahlarının cezasını cehennemde çeken müminlerin içerisinde sonsuza dek kalacakları yeri ifade eder (Görsel 4.10).[91]

Kur'an-ı Kerim'de "**Orada altın tepsiler ve bardaklar cennetliklerin çevrelerinde dolaştırılacaktır. Orada canların istediği, gözlerin zevk aldığı her şey vardır ve siz orada sonsuza kadar kalıcısınız.**"[92] buyrularak cennet nimetlerinin sınırsızlığı ve güzelliği bildirilir. Hiç kimse cennette kendisi için hazırlanan nimetlerin mahiyetini ve güzelliğini tam olarak bilemez. Bu durum "**Yaptıklarına karşılık olarak onlar için ne mutluluklar saklandığını hiç kimse bilemez.**"[93] ayetiyle ifade edilir. Hz. Peygamber "*Cenab-ı Hak buyuruyor ki salih kullarım için ben cennette hiçbir gözün görmediği, hiçbir kulağın işitmediği ve hiçbir insanın hatrına getirmediği ve hayal edemediği nimetler hazırladım.*"[94] hadisinde bu hususa işaret etmiştir.

Kur'an-ı Kerim'deki Cennet İsimleri

Kur'an-ı Kerim'de cennet kelimesiyle aynı anlamda kullanılan diğer isimleri bularak not ediniz.



Görsel 4.10: "Şüphesiz, iyiler Naim cennetindedirler. Şüphesiz, günahkârlar da cehennemdedirler." İnfitar suresi 13 ve 14. ayetlerinin yazılı olduğu hüsnühat eseridir. Hattat: Osman Özçay Müzehhip: Emine Sukla Çelikay

Ayet ve hadislerdeki cennet tasvirleri insanın dünya hayatında tecrübe ettiği nimetlerle benzerlik kurularak sunulur ve insanın hayal gücüyle tasavvur etmesine imkân sağlar. Kur'an-ı Kerim'deki şu ayet bu duruma örnektir: "**İman edip salih ameller işleyenlere kendileri için içinden ırmaklar akan cennetler olduğunu müjdele. Cennetlerin meyvelerinden kendilerine her rızık verilişinde 'Bu (tıpkı) daha önce (dünyada iken) bize verilen rızık!' diyecekler. Halbuki bu rızık onlara (dünyadakine) benzer olarak verilmiştir. Onlar için orada tertemiz eşler de vardır. Onlar orada ebedî kalacaklardır.**"[95]

Kur'an-ı Kerim'de cennet nimetlerinden şu şekilde bahsedilir: Altından ırmaklar akan bahçeler,[96] göz alıcı mekânlar,[97] tükenmeyen ve çeşitliliği sürekli yenilenen yiyecek ve içecekler.[98] Ayrıca cennet nimetlerinin geçici olmadığı, kesintisiz bir şekilde devam edeceği[99] belirtilir. Bunun yanında cennetliklerin korku ve hüzünden uzak, güven ve huzur içinde yaşayacağı,[100] ilahi hitap ve selamla karşılanacağı[101] bildirilir. Cennet nimetlerinin en büyüğü olarak Allah'ın (cc) rızası zikredilir.[102] Cennet, sayılan maddi güzelliklerin yanında ebedî bir saadet ve esenlik yurdu, güvenli bir ikamet yeri[103] olarak tanıtılır.

Ahiret hayatının safhalarına dair e-içeriğe bu karekoddan ulaşabilirsiniz.

Cehennem

Ateş, ateş çukuru, derin kuyu anlamlarına gelen cehennem; terim olarak inkârcı ve günahkâr kimselerin ahiret hayatında cezalandırılacakları yeri ifade eder.[104] Kur'an-ı Kerim'de birçok ayette geçen bu kavram zalimlerin,[105] hakka riayet etmeyenlerin,[106] münafıkların[107] ve kâfirlerin[108] azap göreceği yer olarak tasvir edilir.

Cehennem, Allah'ı (cc) ve ahiret gününü inkâr edenlerin ebedî olarak kalacağı yerdir. Cehennem, inkârcıların dünya hayatında hakikati reddetmeleri ve ilahi emirlere uymamaları sebebiyle karşılaşacakları en büyük ceza olarak tanımlanır. Konuyla ilgili Kur'an-ı Kerim'de "**Onlara 'İçinde ebediyen kalmak üzere girin cehennem kapılarından!' denilecek. Büyüklük taslayıp iman etmeyi kibrine yediremeyenlerin barınağı ne kötüdür!**"[109] buyrulur.

Kur'an-ı Kerim'deki Cehennem İsimleri

Kur'an-ı Kerim'de cehennem kelimesiyle aynı anlamda kullanılan diğer isimleri bularak not ediniz.

Araf

Sur, dağ ve tepenin en yüksek kısmı anlamlarına gelen **araf**; terim olarak cennetle cehennemi birbirinden ayıran bölgedeki surun yüksek kısmı olup iyi ve kötü amelleri eşit olan müminlerin Allah'ın (cc) lütfuyla cennete girmeyi bekleyecekleri yerdir.[110] Kur'an-ı Kerim'de bu ismi taşıyan surede arafta bulunanların cennete girmeyi çok istedikleri, oraya henüz girmeden cennetlikleri selamladıkları ve gözleri cehennemliklere çevrilince onlardan olmamak için dua ettikleri bildirilir.[111]

Etkinlik - 7

20 dk.

Adı	*Ahiret Yolculuğunun Durakları*
Amaç	*Ahiret hayatının safhalarını özetleyebilme*
Yönerge	Aşağıdaki adımları takip ederek etkinliği tamamlayınız.

1. *Ahiret hayatının safhalarının birbiriyle ilişkisini kısaca açıklayınız.*

.....

.....

.....

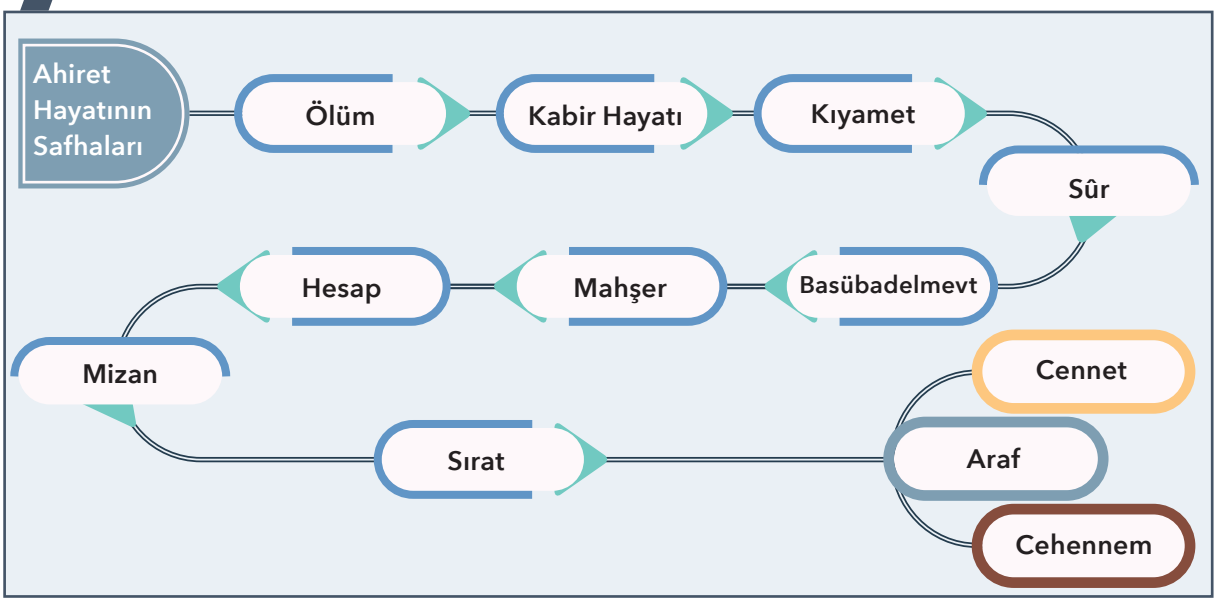
2. *Aşağıdaki tabloyu ahiret hayatının aşamalarına göre örnekteki gibi tamamlayınız.*

Safhalar	Zaman	Hangi Varlıklar için				Olaylar/ Özellikler
		İnsanlar	Diğer Canlılar	Cansız Varlıklar	Cinler	
Berzah						
Kıyamet	*Sûra ilk üfürülüşle Allah'ın (cc) takdir ettiği vakitte*	✓	✓	✓	✓	*Tüm kâinatın düzeni yok olacak. (Dağlar parçalanır, gök yarılır, dünya hayatı tamamen biter.)*
Sûr						
Basübadelmevt						
Haşr						
Hesap-Mizan						

Sırat						
Cennet						
Cehennem						
Araf						

Değerlendirme Ahiret hayatının safhalarıyla ilgili yorumlarınızı yazınız.

Kontrol Noktası



Performans Görevi	
Amaç • Meleklere iman hakkında bilgi toplayabilme • Dünya hayatı ve ahiret ilişkisini yorumlayabilme • Ahiret hayatının safhalarını özetleyebilme	**Görev** Bu çalışmada göreviniz, meleklere iman ve ahiret inancıyla ilgili bir araştırma raporu hazırlamaktır.
Beceriler • Bilgi Toplama • Yorumlama • Özetleme	**Süre** Hazırlık: Bir hafta Sınıf İçi Performans: 40 dakika
Ürün Araştırma raporu	
Puanlama Yöntemi Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu	

Yönerge

Sevgili öğrenciler, bu performans görevine başlamadan önce aşağıdaki "Hazırlık Aşaması" bölümünü dikkatle okuyunuz. Belirtilen hazırlıkları bir hafta içinde tamamlayarak sınıfa eksiksiz şekilde gelmeniz önemlidir. Görevi gerçekleştirirken "Sınıf İçi Performans Aşaması" bölümündeki adımları göz önünde bulundurarak ürününüzü oluşturunuz.

Hazırlık Aşaması (Bir hafta)

1. Hazırlayacağınız araştırma raporunun değerlendirilmesinde kullanılacak Dereceli Puanlama Anahtarı'nı inceleyiniz.
2. Aşağıda hazırlayacağınız araştırma raporunda bulunması gereken konular verilmiştir. Bu konuları güvenilir kaynaklardan araştırınız.
   - Meleklere imanla ilgili bilgi veren temel kaynaklar ve bu kaynakların güvenilir olmasının gerekçeleri
   - Meleklere imanla ilgili ayet ve hadisler
   - Meleklerin insanlardan ve diğer varlıklardan farkları, başlıca melekler ve görevleri, meleklere imanın davranışlara etkisi
   - Dünya hayatının amacı, anlamı ve geçiciliği
   - Ahiretin varlığına iman etmenin insan hayatına etkileri
   - Dünya hayatındaki davranışların ahirete yansıması
   - Ahiret hayatının safhalarının sıralanması ve sınıflandırması
   - Her bir safhanın iman ve davranışlarla ilişkisi
3. Ulaştığınız tüm bilgileri kaynaklarıyla birlikte defterinize veya kâğıda not ediniz. Araştırma raporunuzu yazmak için birkaç adet boş A4 kâğıdı hazırlayınız.
4. Araştırma raporu yazarken dikkat edilmesi gereken hususları araştırınız. Yazacağınız raporun akışıyla ilgili bir planlama yapınız.

Sınıf İçi Performans Aşaması (40 dk.)

1. Hazırladığınız araştırma notlarını kullanarak meleklere iman ve ahiret inancı konulu bir araştırma raporu yazınız.
2. Araştırma raporunda meleklere iman hakkında genel bilgiler sunmanız, meleklere imanın hayata etkilerine değinmeniz, dünya hayatı ile ahiret arasındaki ilişkiyi yorumlamanız ve ahiret hayatının safhalarını özetlemeniz gerekmektedir.
3. Dereceli Puanlama Anahtarı'ndaki ölçütleri dikkate alarak araştırma raporunuza son şeklini veriniz.

Değerlendirme Ölçütleri

1. Hazırladığınız ürün aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilecektir.
   - Bilgi toplama
   - Yorumlama
   - Özetleme
   - Organizasyon
2. Ürünü tamamladıktan sonra aşağıdaki Dereceli Puanlama Anahtarı ve Öz Değerlendirme Formu'nu doldurunuz.

Notlarım

Dereceli Puanlama Anahtarı				
Ölçütler	**Değerlendirme**			**Puan**
	Geliştirilmesi Gerekli (1)	**Kabul Edilebilir (2)**	**Oldukça Başarılı (3)**	
Bilgi Toplama	Kaynak belirleme yetersizdir veya uygun değildir. Bilgiler eksik ya da doğrulanmadan alınmıştır. Araştırma notları yetersiz, düzensiz veya ayrıntılı değildir.	Meleklere imanla ilgili uygun kaynaklar seçilmiştir. Bilgiler bulunmuş ve kısmen doğrudur. Araştırma notları vardır fakat düzen veya ayrıntı açısından eksiklikler bulunmaktadır.	Meleklere imanla ilgili güvenilir kaynaklar seçilmiştir. Bu kaynaklardan doğru ve ilgili bilgiler bulunmuş ve bilgiler düzenli araştırma notları hâlinde eksiksiz kaydedilmiştir.	
Yorumlama	Dünyayla ahiret ilişkisine dair açıklamalar ve yorumlar yetersizdir. Kendi hayatıyla ilişkilendirme yoktur veya çok sınırlıdır.	Dünyayla ahiret ilişkisi genel hatlarıyla açıklanmıştır. Öğrenci kendi hayatıyla ilişkilendirme yapmıştır ancak yorumlar ayrıntılı değildir. İfadeler yer yer genelleme içerir.	Dünya hayatıyla ahiret arasındaki ilişki doğru, tutarlı ve derinlikli biçimde yorumlanmıştır. Öğrenci bu ilişkiyi kendi hayatı için anlamlı hâle getirmiş ve nesnel bir dille yeniden ifade etmiştir.	
Özetleme	Ahiret hayatının safhaları eksik, yanlış veya dağınık biçimde ifade edilmiştir. Özetleme yetersizdir.	Ahiret hayatının safhaları genel olarak doğru özetlenmiştir. Ancak sıralama, sınıflandırma veya bütünlük açısından eksiklikler bulunmaktadır.	Ahiret hayatının safhaları doğru sırayla sınıflandırılmıştır. Safhalar arasındaki ilişkiler, safhaların sınıflandırılması ve yorumlanması açık bir şekilde ifade edilmiştir.	
Organizasyon	Raporun bölümleri belirgin değildir. Bilgiler dağınık ve düzensizdir. Yazım kuralları ve sayfa düzenine çoğunlukla uyulmamıştır.	Raporun temel bölümleri vardır ancak akışta kopukluklar ya da başlıklandırmada eksiklikler görülmektedir. Yazım kuralları ve sayfa düzeni kısmen yeterlidir.	Araştırma raporu giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşmaktadır. Başlıklar açık ve yerindedir. Bilgiler mantıklı bir akışla sunulmuştur. Yazım kuralları ve sayfa düzenine çoğunlukla uyulmuştur.	
Toplam:				
Öğretmen Yorumu:				

Öz Değerlendirme Formu	
Adı Soyadı:	
Sınıfı ve Numarası:	

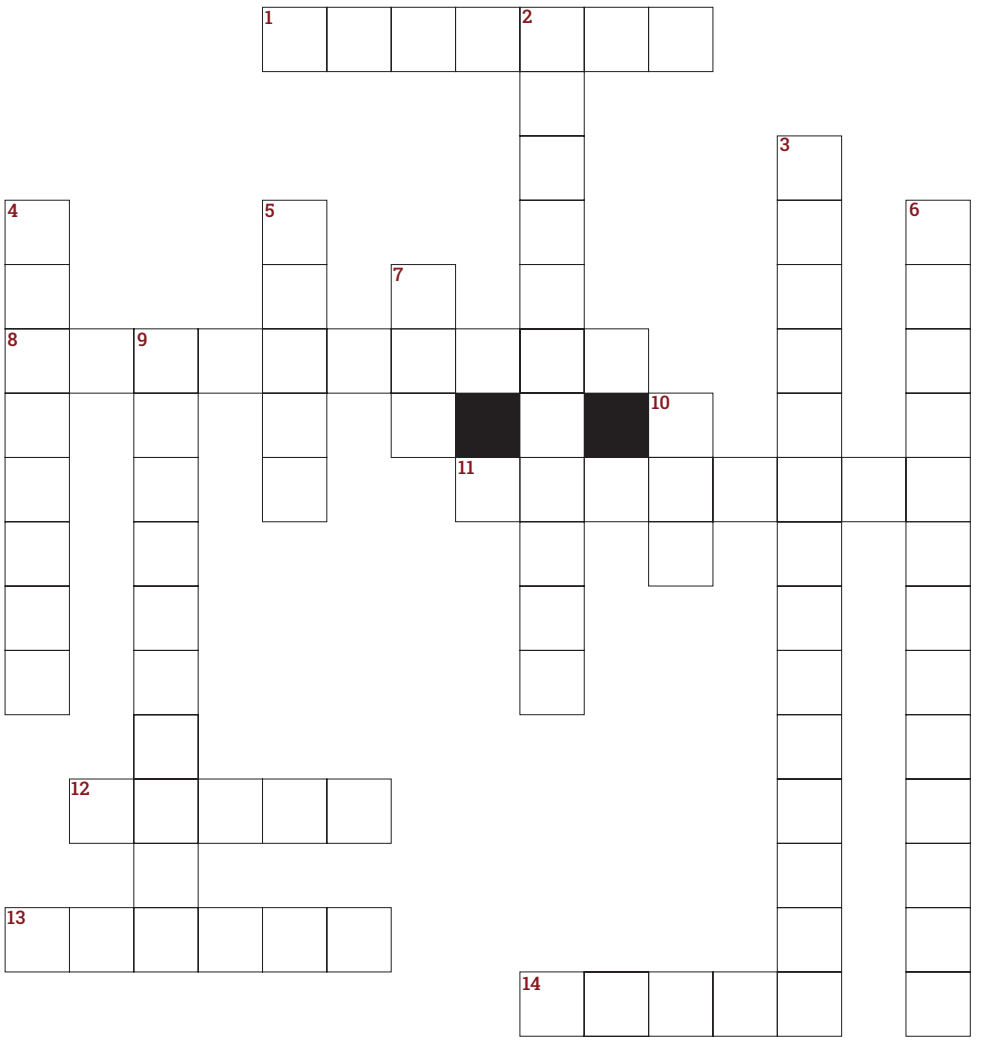
Bu form, meleklere iman ve ahiret inancıyla ilgili bir araştırma raporu hazırlama görevinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Formda yer alan ifadelerle ilgili size uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Öğretmeninizin çalışmanızla ilgili geri bildirimini "Öğretmenin Yorumu" bölümüne not alınız.

Değerlendirme Ölçütleri	Dereceler		
	Evet	Kısmen	Hayır
1. Meleklere imanla ilgili güvenilir kaynakları belirledim.			
2. Belirlediğim kaynaklardan konuya uygun ve doğru bilgileri buldum.			
3. Ulaştığım bilgileri farklı kaynaklarla karşılaştırarak doğruladım.			
4. Topladığım bilgileri düzenli araştırma notları hâlinde kaydettim.			
5. Dünya hayatı ile ahiret arasındaki ilişkiyi doğru biçimde açıkladım.			
6. Dünya ve ahiret ilişkisini kendi hayatımla ilişkilendirdim.			
7. Yorumlarımı nesnel ve anlaşılır bir dille ifade ettim.			
8. Ahiret hayatının safhalarını doğru sırayla ifade ettim.			
9. Ahiret safhalarını sınıflandırarak kısa şekilde özetledim.			
10. Safhalar arasındaki ilişkiyi açık ve anlaşılır biçimde yazdım.			
11. Raporumda giriş, gelişme ve sonuç bölümlerine yer verdim.			
12. Başlıkları ve alt başlıkları yerinde ve düzenli kullandım.			

Öğretmen Yorumu:	

Ünite Sonu Ölçme ve Değerlendirme

1-14. soruları aşağıdaki bulmacayı kullanarak cevaplayınız.



Yukarıdan Aşağıya

2. Ölen kimseleri kabirde sorgulamakla görevli melekler.

3. İnsanın bütün söz ve davranışlarını kaydeden melekler.

4. Kötülerin cezalarının verileceği yer.

5. Duyularla algılanamayan, nurani ve ruhani varlık.

6. Cennetteki işleri yürütmekle görevli melekler.

7. Duyularla idrak edilememekle birlikte insanlar gibi şuur ve iradeye sahip bulunan, ilahi emirlere uymakla yükümlü tutulan varlık türü.

9. Allah'a (cc) çok yakın ve şerefli bir makamda bulunup sürekli Allah'ı (cc) tespih etmekle görevli melekler.

10. Tüm insanlığın yeniden diriltilmesi.

Soldan Sağa

1. Kâinattaki düzenin bozulması, sûra üfürülmesi ve dünya hayatının tamamen bitmesi.

8. Arşı taşımakla görevli melekler.

11. Yaptıklarından sorumlu tutulmasından dolayı insanlar ve cinler için kullanılan ortak ifade.

12. Şeytanların en büyüğü ve atası.

13. İyiliklerin mükâfatlandırıldığı sonsuz âlem.

14. İnsanların amellerinin tartılacağı terazi.

Aşağıdaki 15-16. soruları görseli verilen ansiklopedi sayfasından hareketle cevaplayınız.

MELEK

2 / 2

Müellif: **M. SAİT ÖZERVARLI**

...

Melek inancı, pozitivist ve determinist anlayışlara karşı varlığın sadece maddî ve görünen nesnelerden ibaret olmadığını ortaya koyup mânevî ve ruhanî âlemlerin mevcudiyetini ispat ettiği için bütün dinlerde olduğu gibi İslâm'da da önem taşımaktadır. Allah'ın rızâsına uygun, dürüst ve ahlâklı bir hayat sürmeye kendini adamış olan mümin, kâinatta bu idealleri temsil eden ve en üst mertebede yaşayan görünmez varlıkların bulunmasından mânevî destek alır ve aynı seviyeye ulaşmak için çaba sarfeder. Buna karşılık insanları kötülüğe teşvik eden ve şerri yaymak isteyen şeytanlardan da uzak durup onların yolundan gitmemeye çalışır. İrade güçleriyle kendilerine iyi veya kötü davranışlar arasında tercihte bulunma özgürlüğü verilen insanlar, melek ve şeytan türleri sayesinde her iki davranışın örnekleri üzerinde düşünüp karşılaştırma imkânı elde etmektedir. Vahiyle gelen teorik mesaj ve prensipler yanında peygamberlerin hayatı insanlara nasıl somut örnekler sağlıyorsa melek prototipi de ulaşılması beklenen hedef açısından benzer bir işlev görmektedir. Bu sebeple modern dönemdeki ilmî tefsir anlayışının etkisiyle meleklerin rüzgâr, şimşek gibi maddî ve tabii güçlerle özdeşleştirilmesi evreni mekanik bir işleyişe indirgeyeceği gibi dinin özünde bulunan aşkınlığın ortadan kalkmasına, mânevî rehberlik ve örneklik fonksiyonunun daralıp etkisizleşmesine yol açar. Zira latif ve nûrânî bir yapıya sahip bulunmaları melekleri diğer varlıklardan farklılaştırmakla birlikte onların müstakil ve gerçek bir varlık türü olmasına engel teşkil etmez. Ayrıca naslarda meleklerin çeşitli görevleriyle ilgili olarak yer alan işaret ve izahlar, tabiatta Allah tarafından konan işleyişin şeklî uygulamasını anlatmaktan ziyade bu düzenin ilâhî kontrol altında bulunduğunu vurgulamaya yöneliktir. Dolayısıyla melekleri bu görevlere tekabül eden fizik olaylarla eşleştirmeye ihtiyaç yoktur. Esasen bu tür açıklamalar birer yaklaşım ve tahminden öteye geçmemektedir. Kâinatın sadece beş duyunun kapsamına giren nesnelerden oluşmadığı, maddî alanın mükemmel bir işleyiş için tek başına yeterli sayılamayacağı, ruh vb. görünmeyen varlıklar sayesinde maddenin hayatiyet kazandığı inancını benimseyenler, naslarda Allah'ın mahlûkatı sevk ve idare etmesine aracılık ettiği bildirilen melek türünün duyular üstü gerçekliklerini de kabul ederler.

...

(M. Sait Özervarlı, "Melek", *Türkiye Diyanet Vakfı Temel İslâm Ansiklopedisi*, 29/40-42)

15. Meleklere iman insanın varlık anlayışını etkiler mi? Açıklayınız.

16. İnsanların iyi ve kötü davranışlar arasında seçim yapmasında melek inancının etkisi nelerdir? Yazınız.

Aşağıdaki 17-22. soruların cevaplarını boş bırakılan alanlara yazınız.

17. Meleklere imanın bir müminin hayatına nasıl yön verebileceğini örneklerle açıklayınız.

18. Meleklerin Allah'ın (cc) rızasını kazanmak için ilim öğrenen kimselere kanatlarını germesi ve onları manevi yönden desteklemesi sizin için ne anlam ifade eder? Açıklayınız.

19. Ahiret inancıyla adalet arasında nasıl bir ilişki vardır? Bu ilişkiyi örneklerle açıklayınız.

20. Ahirete inanan bir mümin günlük hayatında hangi davranışları sergilemelidir? Örnek vererek açıklayınız.

21. Ahiret hayatının safhalarını kısaca açıklayınız.

- Dünya hayatında iyilik ve kötülüklerin her zaman karşılığının tam olarak görülmemesi
- İnsanın adalet duygusu ve yaptığı davranışların karşılığını görme beklentisi
- Hayatın anlamlı ve amaçlı olduğu düşüncesi
- "İnsan, kendisinin başıboş bırakılacağını mı zanneder?" (Kıyame suresi 36. ayet)
- "Artık kim zerre ağırlığınca bir hayır işlerse onun mükâfatını görecektir. Kim de zerre ağırlığınca bir kötülük işlerse onun cezasını görecektir." (Zilzal suresi 7-8. ayetler)

22. Yukarıda verilen akli ve naklî delilleri birlikte düşünerek ahiret inancının insanın sorumluluk bilinci ve davranışlarına etkilerini değerlendiriniz.

Aşağıdaki ifadelerin doğru (D) veya yanlışlığına (Y) göre yönlendirici okları takip ederek ulaştığınız çıkışı işaretleyiniz.



Aşağıdaki 23-27. çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

23. İslam'da meleklere iman, imanın temel şartlarından biridir. Melekler nurdan yaratılmış, yeme ve içme gibi fiziki ihtiyaçları olmayan, Allah'ın (cc) emirlerine asla isyan etmeyen ve sürekli O'na ibadet eden varlıklardır. Kur'an-ı Kerim'de meleklerin görevleri ve özellikleri hakkında pek çok bilgi verilir. Örneğin dört büyük melekten Cebrail vahiy getirmekle, Azrail can almakla, Mikâil doğa olayları ve canlıların rızıklarıyla, İsrafil ise kıyamet günü sûra üflemekle görevlidir. Ayrıca her insanın yanında onun söz ve davranışlarını yazan "Kiramen Kâtibin" adı verilen melekler bulunur. Meleklere iman, Müslümanların davranışları üzerinde derin etkiler bırakır. Kişi, yanında sürekli kendisini gözeten melekler olduğunu bilerek hareket ederse bu durum onun ahlaki sorumluluk bilincini geliştirir.

Bu paragrafta meleklerle ilgili aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

A) Dört büyük meleğin görevlerinin neler olduğu
B) İnsanların amellerini kaydeden meleklerin varlığı
C) Meleklerin sayılarının sadece Allah (cc) tarafından bilindiği
D) Meleklerin varlığının insan davranışlarına etkisi
E) Meleklerin yaratılış özellikleri

24. İnsanoğlu, yaratılışı gereği sahip olmaya ve haz almaya meyillidir. Bu nedenle dünya hayatındaki süs, zenginlik, makam, şöhret gibi geçici nimetler ona cazip gelir ve dünya nimetlerine kolayca aldanabilir. Oysa bu hayat tıpkı bir gölge gibi gelip geçicidir. Daimî olan, insanın bu dünyada yaptığı iyilik ve kötülüklerin karşılık bulacağı ahiret hayatıdır. Akıllı insan, geçici olan için değil kalıcı olan için çaba göstermelidir.

Bu metinde aşağıdaki yargılardan hangisine değinilmiştir?

A) İnsan sadece dünya için çalışmalıdır.
B) Ahiret hayatı sadece iyiler içindir.
C) Dünya hayatı görünüşte cazip ama geçicidir.
D) Ahirette herkes aynı şekilde karşılık görür.
E) Dünyada yapılanlar ahireti etkilemez.

25. Bir araştırma ödevi hazırlayan öğrenci, meleklerle ilgili aşağıdaki konularda notlar almıştır.

- Kıyametin kopuşu ve yeniden diriliş sürecini başlatmak
- Allah'ın (cc) elçileri vasıtasıyla vahyin ulaştırılması
- Tabiattaki süreçlerin düzenli işleyişi
- İnsanların iyi ve kötü davranışlarını kaydetme

Buna göre öğrenci hazırladığı ödevde aşağıdaki meleklerden hangisinden bahsetmiş olamaz?

A) Azrail B) Cebrail C) İsrafil D) Kiramen Kâtibin E)Mikâil

26. İnsanın dünya hayatında yaptığı her davranışın bir karşılığı vardır. Ancak bu karşılıkların hepsi bu dünyada tam anlamıyla gerçekleşmeyebilir. Bazen iyilik yapan insanlar zulüm görebilirken kötülük yapanlar rahat bir yaşam sürebilir. Bu durum bazı insanlar tarafından bir adaletsizlik gibi algılansa da ahiret inancı sayesinde kişi, sonunda gerçek adaletin sağlanacağına inanır. Bu inanç insanın sabırlı, adil ve sorumlu bir yaşam sürmesine katkı sağlar.

Bu metinden hareketle ahiret inancıyla ilgili aşağıdakilerden hangisine ulaşılamaz?

A) Dünyada eksik kalan adaletin tamamlanacağına dair insana güven duygusu sağlamasına
B) İnsanlara karşılaştıkları adaletsizliklere katlanma gücü vermesine
C) Dünyada insanları adil ve ahlaklı davranmaya yönlendirmesine
D) Dünyadaki adaletsizlikleri ortadan kaldırmayı amaçlamasına
E) Dünya hayatında adalet ve zulmün imtihan vesilesi olduğuna

27. I. "Onlar, Allah'ın kendilerine emrettiklerine karşı gelmezler ve emrolundukları şeyi yaparlar." (Tahrim suresi 6. ayet)
II. "İnsan, ağzından bir söz çıkarmaya görsün. Mutlaka yanında onu gözetleyen bir melek bulunur." (Kaf suresi 18. ayet)
III. "Arşı taşıyanlar ve onun çevresinde bulunanlar, Rab'lerini hamt ile tesbih ederler…" (Mümin suresi 7. ayet)

Aşağıdaki bilgilerden hangisi öncüldeki meleklere imanla ilgili ayetlerden biri ya da birkaçı tarafından desteklenemez?

A) Allah'ın (cc) emirlerine tam bir itaat içinde oldukları
B) İnsan davranışlarını gözetleyip kaydettikleri
C) İbadet ve tesbihle görevli varlıklar oldukları
D) Allah'ın (cc) izniyle insanlara bazı bilgileri bildirdikleri
E) Kendilerine verilen görevleri eksiksiz yerine getirdikleri

Daha fazla soruya ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

Sonnotlar

1 Erbaş, "Melek", 29/37.
2 Bakara suresi 285. ayet.
3 bk. Müslim, "İman", 5.
4 Nesai, "Sehiv", 46.
5 bk. Şuara suresi 193. ayet, Nahl suresi 102. ayet, Tahrim suresi 4. ayet.
6 bk. Tekvir suresi 19-21. ayetler.
7 bk. Bakara suresi 87. ayet, bk. Tahrim suresi 4. ayet.
8 bk. Müslim, "İman", 1; Buhari, "İman", 37; Tirmizi, "İman", 4; Ebu Davud, "Sünnet", 16; Müslim, "Fedail", 157.
9 bk. Müslim, "Fedail", 157.
10 Bakara suresi 98. ayet.
11 Tirmizi, "Menaḳıb", 17.
12 bk. Kamer suresi 6-8. ayetler.
13 Zümer suresi 68. ayet.
14 Secde suresi 11. ayet.
15 bk. Kılavuz, "Azrail", 4/351.
16 bk. İnfitar suresi 10-12. ayetler.
17 Kaf suresi 17 ve 18. ayetler.
18 Müslim, "İman", 203.
19 bk. Toprak, "Münker ve Nekir", 32/14.
20 Enbiya suresi 103. ayet, Zümer suresi 73. ayet.
21 bk. Alak suresi 18. ayet.
22 bk. Zuhruf suresi 77. ayet.
23 Hakka suresi 17. ayet.
24 bk. Nisa suresi 172. ayet.
25 Şahin, "Cin", 8/5.
26 "cin", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 50.
27 Zariyat suresi 56. ayet.
28 Enam suresi 130. ayet.
29 Görmez vd., *Hadislerle İslam*, 1/260.
30 bk. Cin suresi 13 ve 14. ayetler.
31 bk. Buhari, "Vekâle", 10.
32 bk. "şeytan", *MEB Dinî Terimler Sözlüğü*, 341.
33 bk. Kehf suresi 50. ayet.
34 bk. Kehf suresi 50. ayet.
35 Araf suresi 12. ayet.
36 bk. Araf suresi 17. ayet.
37 bk. "ahiret", *Temel İslam Ansiklopedisi*, 1/143.
38 Mülk suresi 2. ayet.
39 Kıyamet suresi 36. ayet.
40 bk. Topaloğlu, "Âhiret", 1/544.
41 Yasin suresi 77-79. ayetler.
42 bk. Mümin suresi, 57. ayet
43 Rum suresi 27. ayet.
44 bk. "ahiret", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/38.
45 Al-i İmran suresi 114. ayet.
46 Buhari, "Rikak", 3
47 Beyyine suresi 7-8. ayetler.
48 "adalet", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/26.
49 Casiye suresi 21-22. ayetler.
50 bk. Çağrıcı, "Merhamet", 29/184.
51 Enam suresi 160. ayet
52 Ankebut Suresi 64. ayet.
53 Münafikun suresi 10. ayet.
54 Al-i İmran suresi 114. ayet.
55 Rad suresi 20-22. ayetler.
56 Bakara suresi 156. ayet.
57 Rad suresi 24. ayet.
58 bk. Ankebut suresi 57. ayet, Müminun suresi 15. ayet.
59 Enbiya suresi 34. ayet.
60 Nisa suresi 78. ayet
61 bk. "berzah", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/135.
62 Hac suresi 7. ayet.
63 Tirmizi, "Zühd", 5.
64 bk. Mümin suresi 45 ve 46. ayetler.
65 Müslim, "Zikir", 52.
66 bk. "kıyam", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/704.
67 bk. "kıyamet", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/706.
68 bk. Rahman suresi 26 ve 27. ayetler, Zümer Suresi 68. ayet, Ankebut suresi 64. ayet.
69 bk. Topaloğlu, "Kıyamet", 25/518.
70 Araf suresi 187. ayet.
71 Müslim, "İman", 1.

72 bk. Nebe suresi 17-19. ayetler, Kıyamet suresi 6-10. ayetler, Zilzal suresi 1-5. ayetler.

73 "sûr", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 2/458.

74 Zümer suresi 68. ayet.

75 "ba's", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/114.

76 Rum suresi 56. ayet.

77 "haşir", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/420.

78 bk. Enam suresi 22. ayet, Meryem suresi 68. ayet, Kehf suresi 47. ayet.

79 "hesap", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/440.

80 Bakara suresi 284. ayet.

81 Tirmizi, "Sıfatü'l-Kıyame", 25.

82 Kehf suresi 49. ayet.

83 İsra suresi 13. ayet.

84 İnfitar suresi 10-12. ayetler.

85 İnşikak suresi 7-12. ayetler.

86 "mizan", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 2/30.

87 Enbiya suresi 47. ayet.

88 Müminun suresi 102-103. ayetler.

89 "sırat", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 2/437.

90 Müslim, "İman", 302.

91 "cennet", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/179.

92 Zuhruf suresi 71. ayet.

93 Secde suresi 17. ayet.

94 Müslim, "Cennet", 2-5.

95 Bakara suresi 25. ayet.

96 bk. Tevbe suresi 72. ayet.

97 bk. Rahman suresi 46-76. ayetler, Vakıa suresi 12-40. ayetler.

98 bk. Muhammed suresi 15. ayet, İnsan suresi 5-6. ayetler, Bakara suresi 25. ayet.

99 bk. Hud suresi 108. ayet.

100 bk. Fussilet suresi 30-32. ayetler.

101 bk. Rad suresi 23-24. ayetler.

102 bk. Tevbe suresi 72. ayet.

103 bk. Fussilet suresi 28. ayet, Sad suresi 49. ayet, Furkan suresi 76. ayet, Enam suresi 127. ayet, Yunus suresi 25. ayet.

104 "cehennem", *TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü*, 1/166.

105 bk. Enbiya suresi 98. ayet.

106 bk. Furkan suresi 19. ayet.

107 bk. Nisa suresi 145. ayet.

108 bk. Al-i İmran suresi 12. ayet.

109 Zümer suresi 72. ayet.

110 bk. Yavuz, "A'raf", 3/259.

111 bk. Araf suresi 46-47. ayetler.

Sözlük

A-B-C-Ç

âciz: 1. Bir işi yapabilecek gücü, becerisi veya yeteneği olmayan. 2. Herhangi bir durum karşısında çaresiz kalan.

afet: 1. Çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım. 2. Olumsuz sonuçlar doğuran durum.

akaid: 1. İnanışlar. 2. İslam dininde inanılması gereken temel esasların bütünü ve bu esasları konu edinen ilim dalı.

akıbet: 1. Bir iş veya durumun sonu veya sonucu, serencam. 2. Sonunda.

akıl: 1. Düşünme, anlama ve kavrama gücü; us. 2. İnsanın doğru ile yanlışı ayırt etme yeteneği. 3. Bir şeyi başka bir şeyden ayırt etme gücü.

akide: 1. İnanç. 2. Gönülden bağlanılan ve doğruluğuna kesin olarak inanılan inanç esasları.

akli delil: 1. Akılla ilgili, akla dayanan, ussal kanıt. 2. Allah'ın (cc) varlığı ve birliğini akla dayalı temellendiren delil.

âlem: 1. Yeryüzü ve gökyüzündeki nesnelerin oluşturduğu bütün kâinat, gökyüzünde görünen veya görünmeyen gök cisimleri, yıldızlar, kâinat, dünya, cihan, yer yuvarlağı. 2. Halk, topluluk, insanlar. 3. Akıl ve duyu organlarıyla bilinebilen veya varlığı düşünülebilen Allah'ın (cc) dışındaki bütün varlıklar. 4. Allah'ın (cc) varlığına işaret eden ve onun varlığının bilinmesini sağlayan şey.

Allah: 1. Esmayıhüsnanın içerdiği tüm isimlerin anlamlarını kendisinde toplayan, gerçek ve mutlak olan tek ilaha işaret eden özel isim. 2. Semavi dinlere göre kâinatı ve kâinattaki her şeyi yaratan, idare eden tek yüce varlık. 3. Çalap, Tanrı, Yaradan, Cenab-ı Allah, Cenab-ı Hak, Hak, Halik, Hu, Hüda, İlah, Mevla, Rab. 4. Varlığı zorunlu olan, her şeyi yaratan, yöneten ve ibadete layık tek ilah.

amaç: Elde edilmesi gereken, ulaşılmak istenilen sonuç, hedef.

amel: 1. Bir maksatla yapılan iş, eylem, fiil. 2. Dünya ve ahirette karşılığı bulunan her türlü davranış, iş ve tutum.

Amentü: 1. Bir oluş, düşünce veya ideolojinin temelini oluşturan değer yargıları. 2. Arapça "İnandım." anlamına gelen ve İslamiyet'in temel inançları olan Allah'a (cc), onun meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere, hayır ve şerrin Allah'tan (cc) geldiğine inanmayı dile getiren söz.

ârif: 1. Çok anlayışlı ve sezgili kimse. 2. Allah'ı (cc) ve yaratmış olduğu varlıkları gerçek yönüyle bilen kişi.

arş: 1. Taht, çardak, cumba, çatı, dam, tavan, kubbe. 2. Hükümranlık, şan, şeref. 3. Bütün âlemi kuşatan, nasıl olduğunun bilinmesi insan aklının dışında kalan ve sadece Allah (cc) tarafından bilinen şey.

azık: Yolculuk sırasında veya dışarıda çalışırken yenmek üzere hazırlanan yiyecek, kumanya, nevale.

batıl: 1. Yok olup giden, gerçek ve doğru olmayan, esassız, boş şey, boşa giden, hükümsüz, gerçeğe aykırı, hikmetsiz, temelsiz, devamsız. 2. Allah'ın (cc) peygamberleri aracılığıyla bildirdiği dine uymayan her türlü inanç, fikir, duygu, kanaat, tutum, davranış. 3. Kur'an-ı Kerim'de geçersiz sayılan amel ve ibadet, çirkin, faydasız ve gayesiz iş, Allah'ın (cc) dışında ilah diye tapınılan put, gerçeği örten perde, gerçek bilgiye dayanmayan delil, küfür, haksızlık.

beşer: 1. İnsanoğlu, insan. 2. Beş sayısının üleştirme sayı sıfatı.

Cebrail (Cibril): 1. Allah (cc) tarafından peygamberlere vahiy getirmekle görevlendirilen melek. 2. Ruhülkudüs.

Cemel Savaşı: Hz. Ali Dönemi'nde meydana gelen ve Müslümanlar arasında yaşanan iç savaşlardan biri.

ceza: Uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan üzüntü, sıkıntı, acı verici işlem veya yaptırım.

cüzi irade: İnsanın kendi tercihleriyle karar verebilme ve seçim yapabilme gücü.

çıkarım: 1. Çıkarmak işi. 2. Belli önermelerin kabul edilen veya gerçek olan doğruluklarından, yanlışlıklarından başka önermelerin kabul edilen veya gerçek olan doğruluklarını, yanlışlıklarını çıkarma; istidlal.

D-E-F

dalalet: 1. Doğru yoldan sapma, sapkınlık, şaşırma. 2. Haktan yüz çevirip batıla yönelme, ilahi buyruklara aykırı davranma.

dehşet: 1. Bir tehlike veya korkunç bir şey karşısında duyulan ürküntü. 2. Şaşılacak derecede olağanüstü. 3. Olağanüstü şeyler karşısında şaşma anlatan bir söz.

delil: 1. İnsanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz. 2. Kanıt. 3. Bir düşüncenin veya hükmün doğruluğunu göstermeye yarayan kanıt.

dirilme: 1. Güçlenip canlanmak. 2. Pörsümüş durumdayken yeniden canlılık kazanmak diri duruma gelmek. 3. İyileşmek. 4. Öldüğü sanılan şeyin canlanması. 5. Yeniden etkin olmak geçerli duruma gelmek.

dua: 1. Allah'a (cc) yalvarma, bir şeyin olmasını veya olmamasını isteme. 2. Kulun Allah'a (cc) yönelerek O'ndan istemesi ve O'na yalvarması.

duyu: İnsanların ve hayvanların, dış dünyanın uyaranlarını görme, işitme, koklama, dokunma ve tatma organlarıyla algılama yeteneği; his.

ebedî: 1. Sonsuz, ölümsüz. 2. Varlığı daimi olan.

ecel: 1. Hayatın sonu, ölüm zamanı. 2. Her canlının hayat süresinin sona erdiği Allah (cc) tarafından belirlenmiş vakit.

ecir: 1. Ücret, karşılık. 2. İbadetlere ve güzel davranışlara verilen ahiret mükâfatı, sevap. 3. Başa gelen bela ve felaketlere sabretmenin karşılığı olarak verilecek olan ilahi mükâfat, ödül.

efaliküfür: Bir kimseyi küfre götürebilecek fiil ve davranışlar.

eğilim: Bir şeyi sevmeye, istemeye veya yapmaya içten yönelme; meyil, temayül.

ehlikıble: 1. Müslümanlar. 2. Kâbe'yi kıble kabul eden ve İslam'ın temel inanç esaslarını inkâr etmeyen Müslümanlar.

el-Âlim: 1. Çok bilen. 2. Allah'ın (cc) isimlerinden biri.

el-Basıt: 1. Açan, yayan. 2. Dilediğine rızkı genişleten anlamına gelen Allah'ın (cc) isimlerinden biri.

elfazıküfür: Küfür anlamı taşıyan ve kişiyi küfre düşürebilecek sözler.

el-Hakim: 1. Her şeyi bilen. 2. Her işi en doğru ve isabetli, hüküm ve fiilleri yerli yerinde anlamına gelen Allah'ın (cc) isimlerinden biri.

el-Halik: 1. Allah (cc). 2. Yaratan, yoktan var eden anlamlarına gelen Allah'ın (cc) isimlerinden biri.

endişe: 1. Kaygı, 2. Kuruntu, üzücü veya kötü bir şey olacak korkusundan doğan tedirgin edici duygu; düşünce, tasa.

er-Rezzak: 1. Rızık veren. 2. Bütün canlıların maddi ve manevi rızkını/gıdasını yaratıp veren anlamına gelen Allah'ın (cc) isimlerinden biri.

esmayıhüsna: 1. İsimler anlamına gelen esma ve en güzel anlamına gelen hüsna kelimelerinden oluşan terim. 2. Allah'ın (cc) en güzel isimleri. 3. Allah'ın (cc) her an, her yerde ve her zerrede tecelli eden varlığını, birliğini, kâinat üzerindeki mutlak hâkimiyetini ve bütün yönleriyle erişilmez bir mükemmelliğe sahip bulunduğunu belirten en güzel isimler.

es-Sabur: 1. Sabrı çok olan. 2. Çok sabırlı. 3. Günahkârları cezalandırmada acele etmeyip merhametle muamele eden anlamına gelen Allah'ın (cc) isimlerinden biri.

ezelî: 1. Öncesiz, başlangıcı olmayan. 2. Kadim. 3. İslam'da Allah (cc) için kullanılan sıfatlardan biri.

fânî: 1. Ölümlü. 2. İnsan. 3. Sonunda mutlaka ölecek olan, kalımsız.

fanzin: Genelde belirli bir konuyla ilgili yazı, fotoğraf, resim, karikatür vb. türlerden oluşan; kâr amacı taşımayan ve farklı yöntemlerle çoğaltılarak dağıtılan yayınlar.

fıtrat: 1. Yaradılış. 2. Hilkat. 3. İnsanın yaratılışında var olan hususlar, huy, tıynet, mizaç, maya. 4. İnsanların yaratılıştan sahip olduğu inanma eğilimi ve doğal yapı.

G-Ğ-H-I-İ-J

gam: Kaygı.

gayb: 1. Gaiplik, hazır olmama, meydanda bulunmama, görünmeme. 2. İnsanların duyu organları ve akıllarıyla bilemeyeceği, bilgisi yalnız Allah'a (cc) ait olan alan.

gaye: Amaç, erişilmek istenen hedef, erek, maksat.

gayr: 1. Başka bir kimse, başkası. 2. Masiva. 3. Tasavvuf literatüründe Allah (cc) dışındaki her şey için kullanılan terim.

gayret: 1. Çalışma isteği, mücahede. 2. Çaba. 3. Koruma, esirgeme, kayırma duygusu. 4. Kutsal sayılan şeylere yabancıların saldırmasını görmekten doğan dayanamama duygusu.

gayrımeşru: 1. Yasa dışı, evlillik dışı. 2. Yasalara, yasa kurallarına uymayan, illegal. 3. Din, hukuk veya toplum kurallarına uygun olmayan.

günahkâr: 1. Dinî emir ve yasaklara aykırı fiil ve davranış gösteren kimse. 2. Günah işlemiş, günahı olan.

hanif: 1. Allah'ın (cc) birliğine inanan, İslam'a tabi olarak şirk ve dalaletten kurtulan kimse. 2. Allah'ı (cc) birleyen, tevhitten sapmayan kimse.

Haricilik: Büyük günah işleyen Müslümanların dinden çıktığını savunan itikadi görüş.

hayır: 1. İyilik, karşılık beklenmeden yapılan yardım. 2. İyi, hayırlı, yararlı olan.

hızlan: 1. Yardımsız kalma, zelil olma, zillet, sefalet. 2. Allah'ın (cc), kulu kendi hâline ve yardımsız bırakması.

hidayet: 1. Doğru yolu gösterme, doğru yolu bulma, rehberlik yapma, irşat etme. 2. Allah'ın (cc) insanlara kendi yolunda gidebilecek akıl, düşünme, öğrenme, hatırlama gibi yetenekler vermesi ve insanların da bunları kullanarak doğru yolu bulması. 3. Allah'ın (cc) kişiye dünya ve ahirette huzurun kaynağı olan ve onu sürekli mutlu edecek yolu göstermesi. 4. Günahlarla iç içe bir hayat yaşayan kimsenin dindar hâle gelmesi, günahlarını terk ederek İslam'a uygun ahlak, ibadet ve davranışlar kazanması.

hikmet: 1. Bilgelik. 2. Felsefe. 3. Allah'ı (cc) gereği gibi bilme. 4. Kur'an-ı Kerim, vahiy. 5. Hz. Peygamber'in sünneti. 6. En doğrunun ve iyinin bilgisi.

hilafet: 1. Halifelik. 2. Hz. Peygamber'den sonra Müslüman toplumunun dinî ve siyasi liderliğini üstlenen kurum.

hüküm verme: 1. İyice düşündükten sonra bir karara varmak. 2. Bir suçluyu mahkûm etme.

icmalî iman: İman esaslarına ayrıntısına girmeden topluca inanma.

idrak: Anlayış, algı, algılama.

idrak etmek: Akıl erdirmek, anlamak, kavramak.

iffet: 1. Haramdan uzak durma, kötü söz ve işlerden kaçınma. 2. Yeme, içme ve diğer bedeni hazlar konusunda ölçülü olma, aşırı istekleri bastırıp dinin ve aklın buyruğu altına sokmak suretiyle kazanılan erdem.

ihlal etmek: 1. Bozmak, zarara uğratmak. 2. Kurala aykırı davranmak.

ihtilaf: 1. Bir konudaki farklı görüş ve düşünüş, fikir ayrılığı. 2. Kur'an-ı Kerim ve sünnetin kesin bir biçimde ortaya koyduğu inanç ve ibadet konularında ayrılığa düşme, vahyin getirdiği doğrulardan sapma. 3. Hakkında kesin bir ayet veya hadis olmayan konularda İslam âlimlerinin farklı görüşler ileri sürmeleri, içtihatta bulunmaları.

ikrar: 1. Saklamayıp doğruca söyleme, açıkça söyleme. 2. Bir kimsenin iman ettiğini söz veya davranışlarıyla açıkça ifade etmesi.

ilham: 1. Gönle doğan şey, kalbe gelen mana, akıl yürütme ve düşünmeye dayanmaksızın elde edilen bilgi. 2. Allah'tan (cc) peygamberlerin kalbine gelen ve vahiy şeklinde inen bilgi ve düşünceler.

iman: 1. İnanç. 2. Hz. Muhammed'in (sav) Allah'tan (cc) getirdiği bütün esaslara kalpten inanıp doğrulama.

imtihan: 1. Sınav. 2. Güç, direnme, dayanışma gerektiren, sonucunda deneyim kazandıran zor bir durum.

inanç: 1. Bir düşünceye gönülden bağlı bulunma. 2. Birine duyulan güven, inanma duygusu. 3. Allah'a (cc) bir dine inanma; akide, iman itikat.

inayet: 1. Lütuf. 2. Allah'ın (cc) kuluna yardımı.

inkâr: 1. Gizleme, saklama. 2. Reddetme, tanımama, inanmama, kabul ve tasdik etmeme. 3. Allah'ın (cc) varlığını ve birliğini, Hz. Muhammed'in (sav) peygamberliğini kabul etmeme. 4. Allah'ın (cc) buyruklarından birini veya tamamını reddetme.

irade: 1. Bir şeyi yapıp yapmama konusunda kişinin kendi kendine karar verebilme ve bunu uygulama gücü. 2. Kişinin kendisinin verdiği özgür karar, istenç.

iradi fiil: İnsanın kendi isteği ve tercihiyle yaptığı davranış.

ispat: 1. Kanıt. 2. Kanıtlama. 3. Bir olguyu araştırıp gerçekliğini ortaya koymak, açıklığa kavuşturmak.

istidrac: 1. Derece derece arttırma, bir şeye yaklaştırma. 2. Günah işleyen kimseye nimet verilerek yavaş yavaş helake sürüklenmesi. 3. Allah'ın (cc) bazı kimselere sapıklıklarını arttırmak ve sonunda şiddetle cezalandırmak için nimetler, parlak talih ve baht vermesi. 4. İmansız bir kimseden zuhur eden keramete benzer olağanüstü durum.

istiğfar: 1. Tövbe etme. 2. İnsanın yapmış olduğu güzel işleri az görüp onları artırma çabası, ahirette azap görmesine neden olacak kötü amellerden kaçınması ve günahların çirkinliğini fark ettikten sonra Allah'tan (cc) bağışlanma dileğinde bulunması.

itikat: 1. İnanç. 2. Bir dinin ibadet dışında kalan inanç kısmı. 3. Bir şeye gönülden bağlanma ve kesin olarak inanma.

ıztırari fiil: İnsanın iradesi dışında gerçekleşen davranış.

K-L

kabile: Aynı soydan gelen ve bir başkanın yönetiminde yaşayan topluluk, boy.

kader: 1. Yazgı. 2. Allah'ın (cc) kâinatta ve insan hayatında meydana gelecek olayları önceden bilmesi ve takdir etmesi.

Kaderiyye: İnsan fiillerinde özgür iradenin belirleyici olduğunu savunan itikadi bir görüş.

Kadir-i Muhtar: Dilediğini yapan, iradesi ve kudreti mutlak olan Allah'ın (cc) sıfatı.

kâfir: 1. Allah'ın (cc) varlığını, birliğini inkâr eden veya İslam'ın temel esaslarını kabul etmeyen kimse. 2. Tanımayan, bilmeyen kimse.

kandil: İçinde sıvı bir yağ ve fitil bulunan kaptan oluşmuş aydınlatma aracı, yağ kandili.

kaza: 1. İstem dışı veya ihmal, tedbirsizlik ve dikkatsizlik dolayısıyla bir kimsenin, bir nesnenin veya bir aracın zarara uğraması. 2. Allah'ın (cc) ezelde takdir ettiği şeylerin zamanı gelince gerçekleşmesi.

kelam: 1. Söz. 2. Söyleyiş biçimi. 3. İslam inanç esaslarını akli delillerle açıklayan ilim dalı.

kevni ayet: 1. Fiilî, ilmî ayetler. 2. Kâinattaki sayısız çeşitlilik ve farklılıkları sürekli bir düzen ve kanuna bağlayan yaratıcının varlığını, birliğini, yüce sıfatlarını gösteren, yaratıkların taşıdığı özelliklerden çıkarılan delillerin tamamı.

kudret: 1. Bir işi yapabilme, bir direnmeyi yenme gücü, çıdam. 2. Güç yetirme, her şeye gücü yetme anlamında kullanılan Allah'ın (cc) sıfatlarından biri.

küfür: 1. Sövmek için söylenen söz, sövgü. 2. Allah'ın (cc) varlığı, birliği gibi dinin temellerinden sayılan inançları inkâr etme.

külli irade: Allah'ın (cc) her şeyi kuşatan iradesi.

lütuf: 1. Önem verilen, sayılan birinden gelen iyilik; armağan, kayra, ihsan, inayet, atıfet. 2. Allah'ın (cc) karşılıksız verdiği nimet.

M-N

mahiyet: 1. Nitelik, öz, asıl, esas; özlük, vasıf. 2. Bir şeyin ne olduğunu belirleyen asıl unsur, nitelik.

mahluk: 1. Yaratık. 2. Yaratılmış varlık. 3. Allah (cc) dışındaki bütün varlıklar.

Mesih: Hz. İsa'ya verilen adlardan biri.

mesuliyet: 1. Sorumluluk. 2. İnsanın yaptığı davranışlardan dolayı sorumlu olması.

metanet: 1. Dayanma. 2. Sebat ve kararlılık.

muhakeme: 1. Yargılama. 2. Usa vurma. 3. İyice düşünmek, akıl yürütmek.

musibet: 1. Ansızın gelen felaket, sıkıntı veren şey. 2. İnsanın başına gelen sıkıntı, bela ve felaket.

mükâfat: 1. Ödül. 2. Değerlendirici, sevindirici davranış.

mükellef: Allah'ın (cc) kuluna bir işi yapmak veya yapmamakla sorumlu tutması.

mümin: 1. İmanlı. 2. Müslüman. 3. Allah'a (cc) ve Peygamber'i aracılığıyla bildirilen bütün esaslara içtenlikle inanan kimse.

münafık: 1. İçi başka, dışı başka olan; özü sözüne uymayan, ikiyüzlü, ara bozucu kimse, arabozan. 2. İslam'ı kabul etmediği hâlde Müslüman gibi davranan kimse.

Mürcie: 1. Allah'a (cc) raci kılmak. 2. Bir Müslüman'ın büyük günah işlese de dinden çıkmayacağını, imanın günahla yok olmayacağını savunan mezheplerden biri.

müşrik: 1. Allah'a (cc) ortak koşan. 2. Allah'ın (cc) yanında başka varlıkları ilah kabul eden kimse.

mütevatir: Arkası kesilmeden birbirini izleyen, birbiri ardına gelen, toplumdan topluma kesintisiz olarak aktarılan, nakledilen haber.

müzakere: 1. Bir konuyla ilgili fikir alışverişinde bulunma, oylaşma. 2. Etüt.

naklî: Nakle dayanan, anlatılan, söylenen (gerçek).

naklî delil: Kur'an-ı Kerim, hadis gibi vahye dayanan kaynaklardan elde edilen delil.

nefis: 1. Öz varlık, kişilik. 2. İnsanın özü, kendisi, ilahi latife, kötü huyların ve süfli arzuların kaynağı.

nefsî: Canlılığın zorunlu kıldığı gereksinim ve isteklerle ilgili, beden arzularıyla ilgili, nefsani.

nefsî sıfatlar: Allah'ın (cc) zatına ait olan ve O'nun varlığını ifade eden sıfatlar.

nifak: 1. İnsanlar arasında anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara bozukluğu. 2. Bir kimsenin inanmadığı hâlde inanmış gibi görünmesi, ikiyüzlülük.

nihai: İşi sona erdiren, işi kesen.

niyaz: Yalvarma, yakarma.

nusret: 1. Yardım. 2. Allah'ın (cc) yardımı ve desteği.

nübüvvet: 1. Peygamberlik. 2. Allah (cc) ile insanlar arasında dünya ve ahiretle ilgili ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla yapılan elçilik görevi.

O-Ö-P-R

ödül: Bir başarı karşılığında verilen armağan, mükâfat.

rıza: 1. Razı olma, bir şeyi yapmayı isteme, onam. 2. Allah'ın (cc) takdirine gönül hoşluğuyla boyun eğme.

rızık: 1. Yiyecek, içecek şey, azık. 2. Allah'ın (cc) canlılara verdiği maddi ve manevi nimet.

ruh: 1. Can. 2. Allah (cc) tarafından insan bedenine üflenen, ölümden sonra da varlığı devam eden ve mahiyeti tam olarak bilinemeyen ilahi ve manevi cevher; tin.

S-Ş

sabır: 1. Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç, çıdam. 2. Zorluklara karşı dayanma ve direnme.

safha: 1. Evre. 2. Bir olayda birbiri ardınca görülen, bir işte birbiri ardınca beliren, gelişen değişik durumların her biri; basamak, safha, merhale, mertebe.

salih amel: Allah'ın (cc) rızasına uygun olan iyi ve faydalı davranışlar.

sebat: 1. Sözünden veya kararlarından dönmeme. 2. Bir işi sonuna değin sürdürme.

selbî sıfatlar: 1. Allah'ı (cc) eksiklikten tenzih eden sıfatlar. 2. Allah'ın (cc) ne olmadığını ve neler yapmadığını, hangi niteliklere sahip olmadığını ifade eden sıfatlar.

sevk etmek: 1. Göndermek, götürmek. 2. Sürüklemek, itmek.

sıdk: 1. Doğruluk, doğru sözlülük, samimi davranış, içtenlik. 2. Özle sözün, sözle davranışların birbirine uyması, kişinin olduğu gibi görünüp göründüğü gibi olması durumu. 3. Allah'tan (cc) aldıkları emirleri insanlara olduğu gibi bildiren ve hayatlarının hiçbir anında yalan söylemeyen ve dosdoğru davranan anlamında peygamberlerin sıfatlarından biri.

Sıffin Savaşı: Hz. Ali'yle Hz. Muaviye arasında gerçekleşen ve İslam tarihinde önemli sonuçlar doğuran savaş.

sonsuzluk: Sonu olmayan gelecek zaman; ebedîlik, ebediyet.

sorumluluk: 1. Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, mesuliyet. 2. İnsanın yaptığı davranışların sonuçlarından hesap verebilir olması.

sûr: Kıyametin kopmasını ve insanların yeniden dirilmesini başlatacak boynuz biçimindeki boru.

sübuti sıfatlar: Allah'ta (cc) bulunan ve kemali ifade eden sıfatlar.

sünnet: 1. Yol, yöntem, örnek alınan tutum ve davranış. 2. Hz. Peygamber'in söz, fiil ve onaylarıyla ortaya koyduğu ve Müslümanlar için örnek kabul edilen davranışlar. 3. Dinî hükümlerin ikinci kaynağı.

sürat: 1. Çabukluk. 2. Alınan yolun harcanan zamana oranı. 3. Hız.

şahsiyet: 1. Kişilik. 2. Kişi.

şefaat: 1. Allah'ın (cc) izniyle kıyamet gününde peygamberlerin ve salih kulların müminlerin bağışlanması için dua etmesi. 2. Ahirette günahkâr müminlerin affedilmesi, günahı olmayanların daha yüksek derecelere erişmeleri için peygamberlerin Allah'a (cc) yalvarmaları, dua etmeleri ve günahlarının bağışlanmasını istemeleri.

şer: 1. Kötü, zararlı ve hoş olmayan durum. 2. Allah'ın (cc) hoşnut olmadığı, sevmediği, meşru olmayan, işlenmesi durumunda kişinin ceza ve kınamaya müstehak olacağı davranışlar.

şirk: 1. Allah'a ortak koşma, eş koşma. 2. Allah'ın (cc) zatında, sıfatlarında ve fiillerinde ortağı, dengi ya da benzeri bulunduğuna inanma.

T-U-Ü

tafsilî iman: İman esaslarına ayrıntılı şekilde inanma.

tağut: 1. Haddi aşan, azgın, ileri giden, ölçüsüz, zorba. 2. Şeytan. 3. Sihirbaz, kâhin. 4. Allah'a (cc) isyan ederek insanların tek hâkimi ve sahibi olduğunu iddia eden ve onları kendine kulluk yapmaya zorlayan kimse veya kurum. 5. Allah'a (cc) karşı tanrılıklarını ilan eden ve bu uğurda halkına baskı yapan krallar, firavunlar, nemrutlar.

tahkikî iman: Araştırma, düşünme ve delillere dayanarak elde edilen bilinçli iman.

tahrif: 1. Saptırma, çarpıtma, değiştirme, bozma, bozulma. 2. Allah'ın (cc) gönderdiği ayetleri ve bu ayetlerin yazıldığı kitapları söyleniş amacının dışında yorumlama, ayetleri bulunduğu yerden çıkarıp yok etme veya değiştirme, kişisel görüşlerini ayetlerin içine katma.

taklidî iman: Araştırma ve sorgulama olmadan başkalarını taklit ederek benimsenen iman.

takva: 1. Bilinçli davranma; uyanıklık, dikkatli olma, sakınma, korunma. 2. Allah'ı (cc) görüyormuş gibi bir bilinç içerisinde farzları, vacipleri hakkıyla yerine getirme; Allah'ın (cc) hoşnutluğunu kazanmak amacıyla nafileleri çokça yapma, sünnete uyma. 3. Haramları, dinen şüpheli olan durumları ve dinin kötü gördüğü şeyleri terk etme. 4. Müminin tüm tutum ve davranışlarında Allah'a (cc) kulluk bilinciyle hareket ederek Allah'ın (cc) koruması altına girmesi, O'na duyduğu sevgi ve saygıyı güçlendirmeye gayret etmesi, bu sevgi ve saygıyı zedelemekten korkması.

tasalanmak: 1. Kaygılanmak. 2. Üzücü veya kötü bir şey olacak korkusu içinde olmak.

tasavvur etmek: Göz önüne getirme, hayal etme, zihinde canlandırma.

tasdik: 1. Doğrulama, onaylama. 2. Allah'ın (cc) peygamberi aracılığıyla bildirdiği gerçekleri kalpten doğrulamak.

tasvir: 1. Betimleme, tasarlama, bir şeyi sözle veya yazıyla anlatma, göz önünde canlandırma. 2. Bir şeyi/işi ayrıntılarıyla anlatmak.

tebliğ: 1. Ulaştırma, duyurma, açıklama. 2. Peygamberlerin Allah'ın (cc) kendilerine indirmiş olduğu vahiyleri insanlara eksiksiz olarak bildirmesi. 3. Açıklanması gereken dinî bir hükmü, yerine göre örnekler vererek yerine göre nasihat ederek sözlü ve yazılı bir biçimde eksiksiz olarak anlatma, etkileyici bir dille insanlara duyurma.

tefekkür: Düşünme, bir şey hakkında iyice düşünmek, bir işin sonucunu hesaplamak.

tefviz: 1. İhale. 2. Bir iş veya şeyi bir kimsenin üstüne bırakma. 3. Her işini Allah'a (cc) bırakma ve O'nun yaptığı her şeyi gönül hoşluğu ile karşılama.

teklif: 1. Yükümlülük. 2. Allah'ın (cc) insanı bir işi yapmak veya yapmamakla yükümlü tutması.

tekvin: 1. Yaratmak. 2. Yoktan var etme anlamına gelen Allah'ın (cc) sıfatlarından biri.

telkin: 1. Bir duyguyu, bir düşünceyi aşılama. 2. Bilinç dışı bir sürecin aracılığıyla kişinin ruhsal veya fizyolojik alanıyla ilgili bir düşüncenin gerçekleştirilmesi.

temanü delili: Birden fazla ilah olması durumunda kâinatta düzenin bozulacağını ifade eden delil.

teslimiyet: 1. Teslim olma, kendini verme, boyun eğme. 2. Allah'ın (cc) hükmüne gönülden boyun eğme.

teşviş: Zihni karıştırma.

tevazu: Alçak gönüllülük, kibirlenmeme, yumuşak huylu ve mütevazı olma.

tevekkül: Gerekli tedbirleri aldıktan sonra sonucu Allah'a (cc) bırakma, Allah'a (cc) güvenme.

tevfik: 1. Allah'ın (cc) yardımına kavuşma. 2. Allah'ın (cc) kulunu hayırlı işlerde başarılı kılması.

tevhit: 1. Allah'ın (cc) birliğine inanma, bir sayma, bir olarak bakma. 2. Birkaç şeyi bir araya getirip bir yapma, birleştirme.

tuğyan: 1. Azgınlık, taşkınlık, zulüm, haddi aşma, aşırı gitme, büyüklenme. 2. Allah'ı (cc) inkâr ve günahta aşırı gitme. 3. Kişinin ilahi emirlere karşı duyarsız davranarak arzularını ilah edinmesi.

uluhiyet: 1. Tanrılık sıfatı. 2. Allah'ın (cc) ilah olma, ibadete layık olma özelliği.

ümmet: 1. Topluluk, cemaat, millet, nesil. 2. Din ve inanç birliği temelinde bir araya gelen ve aynı peygambere bağlanan insanlar topluluğu, bir din üzerinde birleşen millet.

V-Y-Z

vahiy: 1. Bir buyruk veya düşüncenin Allah (cc) tarafından doğrudan veya Cebrail (as) vasıtasıyla peygamberlere bildirilmesi. 2. Allah'ın (cc) peygamberlerine bildirdiği ilahi mesaj.

vesvese: 1. Fısıltı, gizlice konuşma, şüphe, kuruntu, işkil. 2. Kışkırtma. 3. Şeytanın aldatması ve ayartması.

vücut: 1. Varlık. 2. Var olma.

yadırgamak: Kendine yabancı gelen bir kimseye, duruma veya şeye alışamamak, ısınamamak.

yakarış: 1. Yakarmak işi, yakarı. 2. Tanrı'dan bir şey dilemek amacıyla söylenen söz; dua, münacat.

zat: 1. Kişi, kendi. 2. Varlığın kendisi, özü.

zati sıfatlar: 1. Yalnızca Allah'a (cc) ait olan sıfatlar. 2. O'nun zatını ifade eden sıfatlar.

zerre: Çok küçük parçacık, habbe.

zulüm: Güçlü bir kimsenin yasaya veya vicdana aykırı olarak başkalarına yaptığı her türlü kötülük, haksızlık; kıygı, kıyın.

Kaynakça

"Ahiret". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 1/143. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

Algül, Hüseyin vd., *İlmihal 1*, Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Alpyağıl, Recep. *Din Felsefesine Dair Okumalar I-II*. İstanbul: İz Yayınları, 2011.

Bardakoğlu, Ali. "Kitap". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/121. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Bebek, Adil. "Kebîre". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/163-164. Ankara: TDV Yayınları, 2022.

Birışık, Abdülhamit. "Kur'an". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 26/383-388. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

Buhari, Ebu Abdullah Muhammed b. İsmail. *Sahih-i Buhari*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Bulut, Halil İbrahim. "Mûcize". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 30/348. Ankara: TDV Yayınları, 2020.

Çağrıcı, Mustafa. "Merhamet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/184. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Çağrıcı, Mustafa. "Sabır". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35/337. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

Çelebi, İlyas. "Sıfat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/103. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

"Dua". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 2/150. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

Dumlu, Ömer. "Suhuf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 37/477. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Ebu Davud es-Sicistani, Süleyman b. Eş'as b. İshak el-Ezdi. *Sünen-i Ebu Davud*. ed. Salih b. Abdulaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

"Ecel". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 2/338. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

El- İsfahanî, Rağıb. *Müfredât Kur'an Kavramları Sözlüğü*. çev. Abdulbaki Güneş. İstanbul: Çıra Yayınları, 3. Basım, 2012.

Erbaş, Ali. "Melek". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 29/37. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

"Fıtrat". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 2/75. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

Güncel Türkçe Sözlük. Erişim 16 Mart 2026. https://sozluk.gov.tr/.

Harman, Ömer Faruk. "Îsâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 22/465. İstanbul: TDV Yayınları, 2000.

"Harikulade". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 3/368. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

"Hayır". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 3/438. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

İbn Hanbel, Ebu Abdullah Ahmed b. Muhammed eş-Şeybani. *el-Müsned*. Ürdün: Beytü'l-Efkari'd-Düveliyye, 2005.

İbn Mace, Ebu Abdullah Muhammed b. Yezid er-RebeI el-Kazvini. *Sünen-i İbn Mace*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

"İncil". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 4/341. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

"İrade". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 4/370. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

"Kader". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 4/253. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

Karaman, Hayrettin vd. *Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir*. 5 Cilt. Ankara: DİB Yayınları, 2007.

Kılavuz, Ahmet Saim. "Akaid". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 2/212. İstanbul: TDV Yayınları, 1989.

Kılavuz, Ahmet Saim. "Azrâil". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 4/351. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Kılavuz, Ahmet Saim. "Elfâz-ı Küfür". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/26. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Kılavuz, Ulvi Murat. *Allah'a İman*. Ankara: DİB Yayınları, 2021.

Kutluer, İlhan. "Gâiyyet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 13/292. İstanbul: TDV Yayınları, 1996.

Kutluer, İlhan. "Nizam". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 33/173. İstanbul: TDV Yayınları, 2007.

Kur'an Yolu Meali. çev. Hayrettin KARAMAN vd. Ankara: DİB Yayınları, 3. Basım, 2023.

Malik b. Enes, Ebu Abdullah el-Asbahi el-Himyeri. *Muvatta-i Malik*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Millî Eğitim Bakanlığı. Talim ve Terbiye Kurulu. "Anadolu İmam Hatip Lisesi Akaid Dersi Öğretim Programı (11. Sınıf)". Ankara. 2026.

Millî Eğitim Bakanlığı. Talim ve Terbiye Kurulu. "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları Ortak Metni". Ankara. 2025.

Müslim, Ebu'l-Hüseyin el-Kuşeyri en-Nisabüri Müslim b. el-Haccac. *Sahih-i Müslim*. ed. Salih b. Abdulaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Nasi, Aslan. "Risâlet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35/125. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

Nesai, Ebu Abdurrahman Ahmed b. Ali b. Şuayb. *Sünen-i Nesai*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Öz, Mustafa. "Sekaleyn". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 36/325. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.

Özafşar, Mehmet Emin vd. (ed.). *Hadislerle İslam*. 7 Cilt. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 3. Basım, 2015.

"Sorumluluk". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 7/276. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

Sürmeli, Mehmet vd. *Dinî Terimler Sözlüğü*. ed. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: MEB Yayınları, 2009.

Şahin, M. Süreyya. "Cin". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 8/5. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.

"Şer". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 7/425. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü 1. haz. Ahmet Özel. İstanbul: TDV Yayınları, 2023.

TDV İslâm Ansiklopedisi Dinî Terimler Sözlüğü 2. haz. Ahmet Özel. İstanbul: TDV Yayınları, 2023.

"Tevekkül". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 8/124. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

"Tevfik". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 8/128. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

Tirmizi, Ebu İsa Muhammed b. İsa b. Sevre es-Sülemi. *Sünen-i Tirmizi*. ed. Salih b. Abdülaziz. Arabistan: Daru's-Selam, 2000.

Topaloğlu, Bekir. *Allah İnancı*, İstanbul: TDV Yayınları, 2010.

Topaloğlu, Bekir. "Âhiret". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1/544. İstanbul: TDV Yayınları, 1988.

Topaloğlu, Bekir. "Esmâ-i Hüsnâ". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 11/406. İstanbul: TDV Yayınları, 1995.

Topaloğlu, Bekir. "Hudûs". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 18/304. İstanbul: TDV Yayınları, 1998.

Topaloğlu, Bekir. "Kıyamet". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 25/518. Ankara: TDV Yayınları, 2022.

Toprak, Süleyman. "Münker ve Nekir". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 32/14. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.

Uludağ, Süleyman. "Amel". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/13. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Uludağ, Süleyman. "Rıza". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 35/56. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.

Uludağ, Süleyman. *Erzurumlu Bir Fikir Adamı İbrahim Hakkı Erzurumî*. Ankara: DİB Yayınları, 2015.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Âmentü". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/28. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Yavuz, Yusuf Şevki. "A'raf". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3/259. İstanbul: TDV Yayınları, 1991.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Kader". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 24/58-63. İstanbul: TDV Yayınları, 2001.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Tekfir". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 40/352. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.

Yavuz, Yusuf Şevki. "Usûl-i Selâse". *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 42/212. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.

"Zebur". *Temel İslam Ansiklopedisi*. ed. Tuncay Başoğlu. 8/460. Ankara: TDV İsam Yayınları, 2019.

Atıflar İSNAD sonnot sistemine göre hazırlanmıştır.

Görsel kaynakçaya ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.

Cevap anahtarına ulaşmak için karekodu okutabilirsiniz.


TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE
KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.
KARADENİZ
AKDENİZ
EGE DENİZİ
MARMARA DENİZİ
HAZAR DENİZİ
ROMANYA
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
BULGARİSTAN
YUNANİSTAN
GÜRCİSTAN
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
İRAN
SURİYE
IRAK
LİBYA
MISIR
İSRAİL
LÜBNAN
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
FİLİSTİN
Batı Şeria
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
ACARA Ö.C.
NAHÇIVAN Ö.C. (AZERBAYCAN)
Sofya
Bükreş
Atina
Lefkoşa
Erenköy
Beyrut
Şam
Bağdat
Tel Aviv
Doğu Kudüs
Tiflis
Erivan
Sinop
Samsun
Trabzon
Rize
Artvin
Ardahan
Kars
Ordu
Giresun
Gümüşhane
Bayburt
Tokat
Amasya
Çorum
Yozgat
Sivas
Erzincan
Erzurum
Ağrı
Iğdır
Tunceli
Bingöl
Muş
Bitlis
Van
Elâzığ
Malatya
Diyarbakır
Batman
Siirt
Şırnak
Hakkâri
Mardin
Adıyaman
Kahramanmaraş
Gaziantep
Şanlıurfa
Osmaniye
Adana
Kilis
Hatay
Mersin
Niğde
Kayseri
Nevşehir
Aksaray
Konya
Karaman
Antalya
Isparta
Burdur
Denizli
Muğla
Aydın
Manisa
İzmir
Uşak
Afyonkarahisar
Kütahya
Eskişehir
Balıkesir
Çanakkale
Bursa
Yalova
Kocaeli
İstanbul
Tekirdağ
Edirne
Kırklareli
Bilecik
Sakarya
Düzce
Bolu
Çankırı
Karabük
Zonguldak
Bartın
Kastamonu
Kırıkkale
Kırşehir
Ankara
Gökçeada
Bozcaada
Tuz Gölü
Van Gölü
Urumiye Gölü
Kızılırmak N.
Yeşilırmak N.
Çoruh N.
Aras N.
Kura N.
Fırat N.
Dicle N.
Sakarya N.
Meriç N.
Büyük Menderes N.
Küçük Menderes N.
Gediz N.
Seyhan N.
Ceyhan N.
Göksu N.
Asi N.
Litani N.
Sivas K.
Aden K.


TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
TÜRKİYE
KAZAKİSTAN
RUSYA FEDERASYONU
SAHA (YAKUT) C.
TUVA C.
MOĞOLİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
İRAN
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
IRAK
SURİYE
SUUDİ ARABİSTAN
UKRAYNA
BELARUS
POLONYA
ÖZBEKİSTAN
TÜRKMENİSTAN
KIRGIZISTAN
TACİKİSTAN
AZERBAYCAN
GÜRCİSTAN
Karadeniz
Akdeniz
Hazar Denizi
Aral G.
Baykal G.
Umman Denizi
Yemen Denizi
Kızıldeniz
Barents Denizi
Kara Denizi
Norveç Denizi
Ohotsk Denizi
Bering Denizi
Kuzey Denizi
Baltık Denizi
Akdeniz
İrtiş N.
Ob N.
Lena N.
Yenisey N.
Ural N.
Volga N.
Amur N.
Sarı N.
Gani N.
Nil N.
Fırat N.
Dicle N.
Hotan N.
Tarım Bş.
Taşkent
Astana
Moskova
Kiev
Varşova
Minsk
Berlin
Paris
Londra
Roma
Madrid
Lizbon
Dublin
Amsterdam
Brüksel
Viyana
Prag
Budapeşte
Bükreş
Sofya
Atina
Belgrad
Saraybosna
Priştine
Üsküp
Tiran
Zagreb
Ljubljana
Bratislava
Kopenhag
Oslo
Helsinki
Stockholm
Riga
Vilnius
Tallinn
Ankara
İstanbul
İzmir
Trabzon
Lefkoşa KKTC
Lefkoşa GKRY
Beyrut
Şam
Amman
Kudüs
Bağdat
Tahran
Kabil
İslamabad
Yeni Delhi
Dakka
Pekin
Ulanbatur
Taşkent
Aşkabat
Duşanbe
Bişkek
Erivan
Bakü
Tiflis
Astana
Riyad
Doha
Abu Dabi
Muskat
Kuveyt
Şana
Trablus
Cezayir
Tunus
Rabat
Kahire
Hartum
Niamey
N'Djamena
Addis Ababa
Nairobi
Kampala
Kinshasa
Abuja
Bamako
Dakar
Nouakchott
Yaounde
Libreville
Brazzaville
Luanda
Windhoek
Gaborone
Harare
Lusaka
Maputo
Antananarivo
Port Louis
Pretoria
Johannesburg
Cape Town
Port Elizabeth
Durban
Maseru
Mbabane
Lilongwe
Dodoma
Kampala
Kigali
Bujumbura
Mogadişu
Djibouti
Asmara
Addis Ababa
Nairobi
Kampala
Kinshasa
Abuja
Bamako
Dakar
Nouakchott
Yaounde
Libreville
Brazzaville
Luanda
Windhoek
Gaborone
Harare
Lusaka
Maputo
Antananarivo
Port Louis
Pretoria
Johannesburg
Cape Town
Port Elizabeth
Durban
Maseru
Mbabane
Lilongwe
Dodoma
Kampala
Kigali
Bujumbura
Mogadişu
Djibouti
Asmara
İZLANDA
PORTEKİZ
İSPANYA
FRANSA
ALMANYA
İSVİÇRE
İTALYA
FAS
CEZAYİR
TUNUS
LİBYA
NİJER
ÇAD
MISIR
SUDAN
YEMEN
UMMAN
KATAR
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
BANGLADEŞ
İSVEÇ FİNLANDİYA
NORVEÇ
DANİMARKA
HOLLANDA
BELÇİKA
LÜKSEMBURG
İRLANDA
MACARİSTAN
ROMANYA
BULGARİSTAN
YUNANİSTAN
SIRBİSTAN
BOSNA-HERSEK
HIRVATİSTAN
SLOVENYA
SLOVAKYA
ÇEKYA
MOLDOVA
LİTVANYA
LETONYA
ESTONYA
KARADAĞ
KOSOVA
KUZEY MAKEDONYA
LİHTENŞTAYN
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
FİLİSTİN
ÜRDÜN
KUVEYT
30°B
20°B
10°B
0°
10°D
20°D
30°D
40°D
50°D
60°D
70°D
80°D
90°D
100°D
110°D
120°D
130°D
140°D
150°D
160°D
170°D
180°
40°K
30°K
20°K
10°K
50°K